

ISSN 2683-4901 (Online)

НОВОРЕЧЈЕ

Неолошки часопис

Година V Број 8

Филолошко друштво „Речи“
Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“
„Алма“
Београд, 2023

Новоречје
Неолошки часопис

Година V, број 8

Издавачи:

Филолошко друштво „Речи“
Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“
„Алма“

Уредништво:

Дејан Ајдачић (Гдањски универзитет, Гдањск), главни уредник
Ђорђе Оташевић (Институт за српски језик САНУ, Београд)
Слободан Новокмет (Институт за српски језик САНУ, Београд)
Јована Јовановић (Институт за српски језик САНУ, Београд)
Ивана Лазивић Коњик (Институт за српски језик САНУ, Београд)
Диана Благодоева (Институт за бугарски језик БАН, Софија)
Andreја Žele (Филозофски факултет, САЗУ, Љубљана)
Милан Ајџановић (Филозофски факултет, Нови Сад)

Електронске адресе:

www.alma.rs/novorecje
<http://rastko.rs/filologija/novorecje>
<http://reci.org.rs/casopis-novorecje.html>

Контакт уредништва:

novorecje@gmail.com

Аутор знака часописа – „Словосова Слова“:

Наташа Матовић

Издавање овог часописа подржало је Министарство
културе Републике Србије

САДРЖАЈ

УВОДНА РЕЧ

Уводна реч	9–9
------------------	-----

ЧЛАНЦИ

Диана Благоева: <i>Нови деантропонимни съществителни в българския медиен дискурс</i>	13–29
Milica Mihaljević: <i>Hrvatski deantroponimni neologizmi kao terminološki i pravopisni problem</i>	30–39
Ивана Лазич Коњик: <i>Творба речи од презимена и личних имена политичких личности у српском језику (семантички, деривациони и когнитивни аспекти)</i>	40–60
Amela Šehović, Elma Durmišević: <i>Deantroponimni neologizmi kao ključne riječi epohe u bosanskom jeziku</i>	61–75
Ђорђе Оташевић: <i>Нове речи с презименом ‘Путин’ у основи у српском језику</i>	76–104
Весна Николић: <i>Деантропонимне творенице из угла лингвокултурологије</i>	105–115
Слободан Новокмет: <i>Нови деантропоними у српском језику творени помоћу суфикса -(шт)ина</i>	116–124
Вања Миљковић: <i>Лексичка деантропонимизација у савременом српском сленгу и семантичка природа антропонима</i>	125–143
Бојана Томић: <i>О епонимима насталим од женских имена</i>	144–158
Милица Божић Синчук: <i>О употреби лексеме владика у савременом српском језику (случај антропонимизације)</i>	159–168
Данко М. Шипка: <i>Глобално језичко акушерство: изабрани примјери рађања нових ријечи</i>	169–180
Лазар Бошковић: <i>Српски језик и дигитална технологија: пракса, проблеми, заблуде, решења и препоруке</i>	181–201

ГРАЂА

- Ђорђе Оташевић: *Грађа за речник нових речи (8)*.....205–220
Ђорђе Оташевић: *Речник деантропонимних неологизама (5)*221–224

БИБЛИОГРАФИЈЕ

- Ђорђе Оташевић: *Библиографија радова на словенским језицима и енглеском о неологизмима везаним за актуелну пандемију : избор (5)*227–230

УВОДНА РЕЧ

УВОДНА РЕЧ

У осмом броју „Новоречја”, објављујемо радове изложене на научној конференцији „Деантропонимни неологизми као кључне речи епохе”. Конференција је одржана 15. маја 2023. у онлајн режиму и на њој су учествовали филолози из Босне и Херцеговине, Бугарске, Србије и Хрватске. Конференцију су организовали Дејан Ајдачић (Универзитет у Гдањску), Ђорђе Оташевић (Институт за српски језик САНУ, Београд), Филолошко друштво „Речи” и часопис „Новоречје”. Захваљујемо Министарству културе Републике Србије које је подржало одржавање конференције и објављивање овог броја часописа.

ЧЛАНЦИ

УДК81'367.622'373'23:81'372:[070(497.2)''20''
81'367.622'373'23:373.611:[070(497.2)''20''
811.163.2'373.23.43:[316.77:070''20''

*Диана Благоева**

(Институт за български език, Българска академия на науките, София)

НОВИ ДЕАНТРОПОНИМНИ СЪЩЕСТВИТЕЛНИ В БЪЛГАРСКИЯ МЕДИЕН ДИСКУРС

Новоречје, 2023, бр. 8.

В статията се разглеждат структурните и семантичните особености на новите деантропонимни съществителни, употребявани в езика на българските печатни медии в периода от началото на 21. век насам. Анализираните новообразувания се разпределят в четири основни групи: съществителни имена за лица, абстрактни съществителни, процесуални съществителни и съществителни с конкретно-предметна семантика. При тяхното производство се активизират словообразователни начини и модели както от системното, така и от асистемното словообразуване. В ролята на мотивиращи основи влизат антропоними (най-често фамилии, в по-редки случаи – също лични имена, прозвища, хипокористики, комбинации от лично име и фамилия), свързани със знакови за съответния период личности главно от областта на политиката, правораздаването, попкултурата, спорта, както и някои други сфери на обществения живот. Голяма част от новите деантропонимни съществителни са оказионализми, имат единични или редки срещания. Употребата им обикновено е ограничена във времето. Много от тях бързо губят актуалност, други преминават към сферата на хронизмите и историзмите. Деантропонимните новообразувания в много случаи са резултат от лингвокреативност и езикова игра и са носители на подчертана експресия. Тяхната употреба нерядко цели да се внуши негативно отношение към личности с определена позиция и роля в обществения живот и във връзка с това граничи с проявите на езикова манипулация и езикова агресия.

Ключови думи: словообразуване, неологизми, деантропонимни съществителни, медиен дискурс, български език.

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Според наблюденията на редица езиковеди (вж. Бонджолова 2002, 2017, 2018; Трифонова 2006; Аврамова 2011а, 2011б, 2012а, 2012б; Благоева 2007, 2012; Лукова, Ватева 2019 и др.) една от характерните прояви на динамиката в българския език през последните десетилетия е активизирането на словообразователните възможности на антропонимите, водещо до появата на редица новообразувания, мотивирани от домашни или чужди собствени имена на лица. Сходни процеси протичат и в другите славянски езици (вж. например Оташевић 2020 и цитираната там литература), което дава основание да се говори за засилена персонализация на славянското словообразуване в съвременния период (според тезата на Е. Земская 1997).

Ядрото на деантропонимната лексика се изгражда от субстантивните новообразувания и именно към тях ще насочим вниманието тук. Цел на изследването е да се проследят структурните и семантичните особености на най-новите деантропонимни съществителни в българския медиен курс. Наблюденията покриват периода от началото на XXI век насам. Материалът за изследването е извлечен от електронен архив с текстове от различни печатни медии. Интересът към този тип източници е провокиран от това, че езикът на медиите е генератор на множество словообразователни иновации, част от които са с потенциал да окажат влияние и върху общоупотребимата лексика.

2. ТИПОВЕ ДЕАНТРОПОНИМНИ СЪЩЕСТВИТЕЛНИ

Деантропонимните субстантивни новообразувания се разпределят в четири основни групи: съществителни имена за лица, абстрактни съществителни, процесуални съществителни и съществителни с конкретно-предметна семантика. В ролята на мотивираща дума влизат най-често фамилни имена на български или чуждестранни политически или обществени дейци (Бонджолова 2002; Благоева 2007; Цонева 2010; Аврамова 2011; Парзулова 2015; Симеонова 2016), а също – на писатели и журналисти, музикални изпълнители, спортисти, представители на криминалния свят, както и други фигури от съвременността или миналото, ползващи се (в една или друга степен) с известност в обществото: *лукановизъм*, мотивирано от Андрей Луканов, *вазовоцентризм* – от Иван Вазов, *Боршошгейт* – от Мирослав Боршош, *антистоичковист* – от Христо Стоичков, *ердоганизация* – от Реджеп Ердоган, *макронист* – от Еманюел Макрон, *тръмповщина*

– от Доналд Тръмп.¹ В по-редки случаи мотивиращата основа е лично име: *бойковизъм*₁, *бойковизъм*₂, *антибойковизъм* – от Бойко Борисов, *жоржовизация* – от Жорж Ганчев; псевдоним: *азисовци* – от Азис, псевдоним на В. Боянов; прозвище: *татовизъм* – от Тато, прозвище на Т. Живков, *бокоцентризм* – от Боко, прозвище на Б. Борисов, *галевизация* – от Братя Галеви (прозвище на Пл. Галев и А. Христов); хипокористика: *цецовизъм* от Цецо, умалително от Цветан Цветанов; или пък комбинация от лично и фамилно име (*бойкоборисовизъм* – от Бойко Борисов, *билгейтсовци* – от Бил Гейтс) или лично име и прозвище (*мишошамаровци* – от Мишо Шамара).² Мотивираните от лични имена, прозвища и хипокористики деривати са силно експресивно маркирани и изразяват фамилиарност, често съчетана с отсянка на пренебрежителност.

2.1. Деантропонимни съществителни имена за лица

В тази група преобладават дериватите, назоваващи привърженици, последователи на лицето, чието собствено име изпълнява функцията на мотивираща основа. При производството на тези деривати най-продуктивен е интернационалният суфикс *-ист*³, като мотиватор в случая обикно-

¹ Срв. примерите: *Определяте днешното време като модел на „разпадация се лукановизъм“*. Земя, 2014, бр. 108; *Между края на литературноцентризма на българската култура и все отлагания край на вазоцентризма*. Литературен вестник, 2014, бр. 20; *Воденият от Пената „Б“ отбор, запълнен предимно с „антистоичковисти“*, излиза в контролен мач срещу Китай днес. 7 дни спорт, 2005, бр. 4152; *„Боршоигейт“ е вече в съда, дойдоха и нови обвинения*. Земя, 2017, бр. 191; *Процесът на „ердоганизация“ на Турция продължава...* Нова зора, 2018, бр. 29; *Чолоши оглави парламентарната група на макронистите в Европарламента*. Дума, 2019, бр. 119.

² *В момента единствено властта и бойковизмът са по-силните каузи от антибойковизма*. Банкеръ, 2012, бр. 28; *Как да не се говори за жоржовизация на синята демокрация?* Кеш, 2003, бр. 46; *При пълния провал на татовизма ДС проведе най-успешната си политическа акция*. Правен свят, 2010, бр. 1; *Барекцентризмът повтаря бокоцентризма*. Банкеръ, 2014, бр. 22; *Това е третият скандал в последните месеци, в който вътрешното министерство гледа отстрани, защото обвинителите съзнателно ги игнорират заради съмнения за пристрастност и „цецовизъм“*. Преса, 2013, бр. 132; *Простото говорене е чалга – то е бойкоборисовизъм*. Литературен вестник, 2007, бр. 22; *Ако ЕС иска да насърчи своите собствени билгейтсовци, трябва да улесни достъпа до финансиране за предприемачите*. Капитал, 2005, бр. 3; *Нямаше азисовци, мишошамаровци, вулгарни чалгаджии и преуспяващи простаци*. Стандарт, 2004, бр. 4212.

³ Суфиксът *-ист* има дълга история в българския език. Според Л. Ванков тя започва около средата на 40-те години на XIX в., когато са регистрирани най-ранните (първоначално – основно заети, впоследствие – и образувани на домашна почва) съществителни с този формант, включително такива с интересуващата ни тук семантика (Ванков 1973: 25). Суфиксът продължава да показва висока продуктивност и в съвременния период (Аврамова 2003).

вено е фамилно име: *гешевист* – от Ив. Гешев, *радевист* – от Р. Радев, *станишевист* – от С. Станишев, *първановист* – от Г. Първанов, *куневист* – от М. Кунева, *дянковист* – от С. Дянков, *цветановист* – от Цв. Цветанов, *ниновист* – от К. Нинова, *сидеровист* – от В. Сидеров, *филчевист* – от Н. Филчев, *божковист* от В. Божков.⁴ Такива съществителни се образуват активно и от чужди по произход антропоними, като понякога е трудно да се установи дали съответното съществително е образувано на българска почва, или е заето и адаптирано от друг език: *берлусконист* – от С. Берлускони, *блеърист* – от Т. Блеър, *клинтънист* – от Б. Клинтън, *путинист* – от Вл. Путин, *саркозист* – от Н. Саркози, *тръмпиист* – от Д. Тръмп.⁵ В някои случаи суфиксацията е придружена със съкращаване на произвеждащата основа: *юхновист* от Ив. Юхновски, *чавист* от У. Чавес.⁶

По-ограничена е употребата на разширените варианти на суфикса -овист, -евист, -инист, които се прибавят най-често към мотивираща основа – лично име: *бойковист* – от Бойко Борисов, *сергеевист* – от Сергей Станишев, *бранковист* – от Бранко Цървенковски; прозвище: *боковист* – от Боко, прозвище на Б. Борисов; хипокористика: *цецовист* – от Цецо, умалително от Цветан (Цветанов), *надкинист* – от Надка, умалително от Надежда (Михайлова); и в по-редки случаи – фамилия: *догановист* от А. Доган.⁷

⁴ Верните *гешевисти* най-сетне се престашиха вчера да разгледат по същество исканията за предсрочно освобождаване на своя патрон. Дума, 2022, бр. 131; В БСП разделението не е на леви и на социалдемократи, на *първановисти* и *станишевисти*, а на такива, които живеят на жълтите павета, и на такива, които знаят как мислят и какво искат техните избиратели. Земя, 2013, бр. 206; *Ниновисти* ритат против Радев. 19 минути, 2021, бр. 2677; Някои от министрите трудно може да бъдат причислени изцяло към „*бойковистите*“ или „*дянковистите*“, но преобладаващите мнения ги слагат в един от двата лагера. Тема, 2011, бр. 14; Още един от т.нар. „*филчевисти*“ е натирен от съдебната система. Банкеръ, 2007, бр. 51; „Аз не съм *божковист*, не съм *радевист*, аз съм просто човек“... Дума, 2020, бр. 159.

⁵ Неговите [на С. Берлускони] привърженици са „*берлусконисти*“, а горещите поддръжници на идеите му – „*берлусконизирани*“. Стандарт, 2005, бр. 4629; Описва себе си [М. Валс] като „*блеърист*“ (последовател на Тони Блеър) и „*клинтънист*“ (на Бил Клинтън). Банкеръ, 2014, бр. 14; И ако някой пристъпи да разкрие истини и да предприеме критика, го квалифицират като комунист, син на Кремъл, *путинист* и др. Земя, 2021, бр. 83; „Силната десница“ изтъква „гордостта да бъдеш *саркозист*“. Дума, 2012, бр. 266; Синтезирайки портрета на гласоподадите за Тръмп (*тръмпиистите*), си спомних, че вече съм чел за тях, но тогава не съм им обърнал достатъчно внимание. Култура, 2016, бр. 42.

⁶ Отявлените *юхновисти* и кендеровисти не си говорят. Тема, 2008, бр. 8; Практически всички губернатори са „*чависти*“ и ще поставят спънки на местно равнище пред промяната на политиката на починалия лидер. Земя, 2013, бр. 60.

⁷ Почти уличният протест на *бойковистите* се надигна с нова сила. Банкеръ, 2013, бр. 49; Това беше политическа ликвидация на Заев от разочарованите *бранковисти*.

Основната част от разглеждания тип деривати са производни от имена на политически дейци и се отнасят към общественно-политическата лексика (Цонева 2010; Благоева 2011; Симеонова 2016). По-рядко се срещат образувания, произведени от собствените имена на културни дейци, писатели, учени и др.: *морфовист* – от Ал. Морфов, *камбаревист* – от Ст. Камбарев, *райновист* – от Н. Райнов, *юхновист*, *кендеровист* – от П. Кендеров.⁸

Суфиксът *-ист* участва и в изграждането на композиционно-суфиксални съществителни с разглежданото значение: *бойкоборисовист* – от Бойко Борисов, *раданкъневист* – от Радан Кънев, *пламенюруквист* – от Пламен Юруков, *мартиндимитровист* – от Мартин Димитров.⁹

По-ограничена роля в създаването на нови деантропонимни съществителни от тази категория имат суфиксите *-ец*: *путинец* – от Вл. Путин, *медведевец* от Д. Медведев; *-(и)анец*: *меркелианец* – от А. Меркел, *саркозианец* – от Н. Саркози; *-ак*: *костовак* – от Ив. Костов; *-(ич)ар*: *костовичар* от Ив. Костов; *-джиј(а)*: *тръмпаджия* – от Д. Тръмп.¹⁰

Откроява се немногобройна група оказинални образувания, оформени със суфикса *-к-* (при част от тях – със съкращаване на основата), които са със значение ‘лице от кръга приближени на политическия деец, чието име е мотиватор на деривата’: *панайотка* – от Пл. Панайотов (със съкращаване на мотивиращата основа), *миленка* – от Милен Велчев, *путинка*

сти. Дума, 2021, бр. 211; *Да чакаме извинение от боковистите* – едва ли. Българска армия, 2016, бр. 39; *След писанията на „достойните џецовисти“* вчера главният прокурор се оказа с удвоена охрана. Дума, 2013, бр. 112; *Софт сините надкинисти* пак са плътно по стълките на хард сините костовисти. Сега, 2005, бр. 76; *В парламента се събра мнозинство от социалисти и либерали догановисти*. Земеделско знаме, 2014, бр. 1.

⁸ *Морфов харчи много пари за своите постановки, но му ги даваме с радост, защото резултатът си заслужава. Цяло съсловие „морфовисти“ го преследва в Санкт Петербург*. Класа, 2008, бр. 252; *Някой би казал: да, но има много дъновисти и малко райновисти*. Литературен вестник, 2007, бр. 22.

⁹ *Трябва ли ни нов Стефан Стамболов. А-а-а, трябва ни зер, как да не ни трябва! – ще ревнат загорелите бойковисти, раданкъневисти, куневисти и прочие реформисти*. Дума, 2014, бр. 32; *Уталожиха ли се страстите в СДС? Има ли още разделение на пламенюруквисти и мартиндимитровисти?* Банкеръ, 2009, бр. 38.

¹⁰ *Някои се самоопределят като „медведевци“, а други – като „путинци“*. Русия днес, 2012, бр. бр. 18; *Това е мъдростта на меркелианците и саркозианците и на всички тези, които сега търсят от данъкоплатците отговорност, към която би трябвало да привлекат мошениците, които са извършили престъпленията*. Понеделник, 2011, бр. 11–12; *Ето, господа костоваци и посткостоваци, резултатът от приватизацията*. Дума, 2015, бр. 60; *Днес само костовичарите си вярват, че при тяхното управление България ще стане Швейцария*. Сега, 2001, бр. 23; *Почти е сигурно, че ако Тръмп действително изпълни намеренията си за промяна в американската политика, същите хора у нас ще станат първи „тръмпаджии“*. Слово плюс, 2016, бр. 49–50.

– от Вл. Путин.¹¹ Те се употребяват обикновено в плурална форма и са подчертано експресивно маркирани поради нетипичната употреба на суфикса извън кръга на феминативите.

Много активно в оказионалното словообразуване е произвеждането на съществителни *pluralia tantum* със суфикс *-ц(и)* и мотивираща основа – фамилно (по-рядко – собствено) име, които означават „множество, съставено от лицето, означено с произвеждащото собствено име, и лицата, които принадлежат към неговото обкръжение“ (Аврамова 2011б: 113). Цв. Аврамова ги разглежда като особен тип апелативи, които „представяват по-сложни в семантично отношение субстантивни единици, които са близки до *nomina similitiva* и *nomina pertinentia*, но за разлика от тях не означават само лицата, които приличат (по определени качества, поведение и др.) на лицето, означено с мотивиращото собствено име (каквито са *nomina similitiva*), или субектите, които принадлежат към обкръжението на лицето, назовано с мотивиращото име (*nomina pertinentia*). Контекстът на употреба и познанията на по-образования читател за обозначаващата извънезикова действителност ясно показват, че тези единици назовават и лицето, което е обект на сравнение, т.е. лицето, означено с мотивиращото собствено име“ (Аврамова 2011б: 113). Тук се отнасят образувания като: *барековци* – от Н. Бареков, *кошлуковци* – от Е. Кошлуков, *сидеровци* – от В. Сидеров, *станишевци* – от С. Станишев, *първановци* – от Г. Първанов, *костовци* – от Ив. Костов.¹² Отбелязват се и разширени форми на суфикса: *-овц(и)*, *-евц(и)*: *елциновци* – от Б. Елцин, *бойковци* – от Бойко Борисов, *алгафариевци* – от Н. Алгафари.¹³ Активно се образуват и композиционно-суфиксални съществителни със суфикс *-ц(и)*, *-овц(и)*, *-евц(и)* от лично и фамилно име: *деляндобревци* – от Делян Добрев, *димитърглавчевци* – от

¹¹ Това е реалната държавна власт, за която се борят помежду си „панайотките“ и „миленките“. Тема 2007, бр. 49; *Нас непрекъснато ни наричат предатели, рублиаджии и путинки*. Дума, 2016, бр. 116.

¹² Този тип образувания често се срещат изписани с главна буква, което е отстъпление от правописните правила. В примерите е запазен оригиналният правопис. *Може би спасението е в новото поколение журналисти? Тези млади амбициозни Барековци, които не живеят със сенки от миналото*. Дума, 2009, бр. 287; *Иначе МОМН пусна хайки да проверяват... протестиращите и кошлуковци да ги оплюват*. Дума, 2012, бр. 293; *Алчни сидеровци провокират страховете на хората и ги настройват срещу бежанците... Земеделско знаме*, 2015, бр. 8; *И ако има изгодна сделка, може да направят държавата и федерация, колко му е. Никакви Станишевци, никакви Първановци, никакви Костовци и Бойковци няма да могат да спрат този процес*. Правен свят, 2009, бр. 6.

¹³ Но не може да не го гневи поведението на горбачовци и елциновци и други като тях, които правят кариера, за да навредят на партията. Дума, 2007, бр. 152.

Димитър Главчев, *цветанцветановци* – от Цветан Цветанов, *билгейтсовци* и др.¹⁴

Деантропонимните съществителни от разглеждания тип обикновено са експресивно маркирани и са свързани в повечето случаи с изразяване на отрицателна оценка. С подчертана експресивност се отличават образувания, изградени чрез съчетаване на фамилията на няколко различни лица, срв. *дайновкръстеврайчевци* – от Е. Дайнов, Ив. Кръстев, А. Райчев. Прибавяне на суфикс *-ц(и)* към фамилията (или името и фамилията) на лица жени също поражда засилена експресивност: *татянидончевци* – от Татяна Дончева.¹⁵

Активно се образуват оказионализми от среден род със суфикс *-че* от фамилия или (по-рядко) лично име или комбинация от лично име и фамилия. Те се употребяват обикновено в плурална форма и се доближават по словообразователното си значение до дериватите със суфикс *-ц(и)*: *борисовчета* – от Б. Борисов, *бойкоборисовчета* – от Бойко Борисов, *сидеровчета* – от В. Сидеров.¹⁶ Употребата на умалителен суфикс в подобна функция обуславя подчертаната експресивност на разглеждания тип деантропонимни образувания, които в повечето случаи носят отсянка на пренебрежителност. По-ограничено се образуват сходни по значение деантропонимни с феминалния суфикс *-к-*: *бетинажотевки*.¹⁷ Тези образувания също имат оказионален характер и са силно експресивно маркирани.

Сравнително активно е образуването на префиксално-суфиксални деантропонимни съществителни за лица с префикси *анти-* или *про-* и суфикс *-ист* или *-ец*, означаващи съответно ‘противник на лицето, чието собствено име е мотивираща основа’ и ‘привърженик на лицето, чието собствено име е мотивираща основа’: *антимозерист* – от А. Мозер, *антибойковист*, *пробойковист* – от Бойко Борисов, *антининовист*, *прониновист* – от К. Нинова, *антисаркозист* – от Н. Саркози, *антипутинист*, *ан-*

¹⁴ Те [изявите на премиера] са планирани, за да се изгради за пред обществото образът на ръководител, извисил се над всякакви там суджуци, НДК-та, телени огради, *деляндобревци*, *димитърглавчевци* и други такива *цветанцветановци*. Дума, 2017, бр. 241.

¹⁵ *Татянидончевци* има много в парламента. Новинар, 2007, бр. 54.

¹⁶ Има още два аргумента, с които много успешно, но напълно демагогски боравят *Борисовчетата*. Дума, 2012, бр. 242; *Сидеровчетата* ореваха орталъка, за да си уреждат следващите депутатски мандати. Литературен вестник, 2013, бр. 14;

¹⁷ Преторианската гвардия на гешевици, цацаровци, иванивановци, *бетинажотевки* и т. н. се е изправила като Берлинска стена срещу всеки опит за разобличаване на Шайката. Земя, 2021, бр. 244.

типутинец, пропутинец – от Вл. Путин, античавист – от У. Чавес, антистоичковец – от Хр. Стоичков, прокостовист – от Ив. Костов.¹⁸

Известна продуктивност в производството на нови деантропонимни названия за лица показват и суфиксоидите *-ман*, *-люб*, *-фил*, *-фоб*, *-оид*, *-вед*. Мотивираща основа в такива образувания обикновено е лично или фамилно име: *орбаноман*, *орбанолуб* – от В. Орбан, *боколюб* – от Боко, прозвище на Б. Борисов, *камбарофил* – от Ст. Камбарев (със съкращаване на основата), *обамафил* от Б. Обама, *меркелофил*, *меркелофоб* – от А. Меркел, *путинофил*, *путинофоб*, *путиновед* – от Вл. Путин, *байдънофил* – от Дж. Байдън, *макронофил* – от Е. Макрон, *соросоид* – от Дж. Сорос, *бойковед* – от Бойко Борисов, *клинтъновед* – от Б. Клинтън.¹⁹

¹⁸ В началото на седмицата мозеристи и **антимозеристи** влязоха в конфликт за партийната си централа на пл. „Славейков“, след като малко преди това официално се разцепиха на две фракции. Капитал, 2006, бр. 21; **Антибойковисти** дадоха заявка за нова коалиция след вота наесен. 19 минути, 2017, бр. 1923; Макар племенникът на бившия президент да не клони към леви убеждения, назначението загатва откритост към определени среди, които се числят към **антисаркозистите**. Дума, 2009, бр. 148; А сега в САЩ не само не се притесняват от размахания пръст на нашите **антипутинисти**, но и превръщат вината на щатската политика за трагедията в Ирак и региона в основна тема на поредната президентска кампания. Дума, 2015, бр. 193; Анализаторът Луис Висенте Леон беше предупредил за „разрушителен сценарий“ за **античавистите**, тъй като на регионалните избори „нямало да има нито масово въздържане от гласуване“. Земя, 2018, бр. 1; Третата комерсиална експедиция в Китай, на т.нар. **антистоичковци**, ще донесе още около \$20 000. Монитор, 2005, бр. 2395; Надявам се да има достатъчно кандидати и в тази кампания да не стане като предишната – да се разделим на **про** и **анти**ниновисти. Дума, 2021, бр. 226; Това са слова от страстната реч на блогъра **антипутинец** и борец с корупцията Алексей Навални. Тема, 2011, бр. 49; Картинката става твърде сложна. Твърде сложна, без да се имат предвид различните партии и движения, които сформираха бивши седесари, обявени от експартийците си за **прокостовисти** или **пробойковисти**. Дума, 2008, бр. 139; Самата идея, че който не е антируски настроен е „**пропутинец**“, е спекулативна. Стандарт, 2015, бр. 7968.

¹⁹ Г. М., **боколюб**, **орбанолуб**, левскар, бивш конституционен съдия: В момента завършвам една малка книжка за Виктор Орбан. Написах я с много голяма любов, тъй като съм **орбаноман** още от 1989 година. Сега, 10.06.2019; Кремена Димитрова обяснява причината с присъствието си на репетицията на „Три сестри“ в театър „София“ през 90-те, преобърнала живота ѝ. Оттогава тя е открит „камбаревист“ (или може би „камбарофил“?). Тема, 2008, бр. 7; Ако нечи представи за политиката са малко различни, противоположната страна, която смята себе си за либерална, започва веднага да го громи като популист, расист, ксенофоб и „**путинофил**“. Култура, 2018, бр. 16; Независимо от това кой какъв е – еврофил, **байдънофил**, украинофил или набързо пребоядисан русофоб, всички, убедени в правотата на наложеното господстващо мнение, би следвало да се запитат как се докарахме до това състояние да ни прожектират единствената истина? Дума, 2022, бр. 177; Оптимизмът на **макронофилите** е оправдан. Дума, 2017, бр. 79; Нашите апологети на все по-отричаната бежанска политика обаче предпочитат да ни делят на **меркелофоби** и **меркелофили**. Дума, 2016, 206; Казвали сте, че сте русофил, но **путинофоб**. Стандарт, 2014, бр. 7780; Умно бе решението на

Срещат се, макар и ограничено, различни типове сложни деантропонимни съществителни за назоваване на лица: *бойколюбец* – от **Бойко** Борисов, *путинолюбец*, *путинолизец* – от Вл. **Путин**, *меркеломразец* – от А. **Меркел**.²⁰

2.2. Абстрактни деантропонимни съществителни

Образуват се обикновено със суфиксите *-изъм*, *-щин(а)*. Деантропонимните новообразувания със суфикса *-изъм* назовават най-често създадени от съответно лице политически течения и доктрини или характерен за съответно лице стил на управление. Такива названия се образуват еднакво активно както от родни, така и от чужди антропоними: *станишевизъм* – от С. **Станишев**, *бойковизъм*, *тръмпизъм* – от Д. **Тръмп**, *берлусконизъм* – от С. **Берлускони**, *саркозизъм* – от Н. **Саркози**, *оландизъм* – от Фр. **Оланд**, *блеъризъм* – от Т. **Блеър**, *камерънизъм* – от Дж. **Камерън**, *меркелизъм* – от А. **Меркел**.²¹

Част от деантропонимите съществителни със суфикс *-изъм* (по-рядко – с разширената му форма *-овизъм*) означават характерен стил на действие, поведение на познати в обществото лица, срв. *догановизъм* – от А.

американците да изберат Тръмп. Той ще ограничи влиянието на Сорос и соросоидите. Стандарт, 2016, бр. 8568; *Всички позитивно настроени бойковеди изтъкват невероятния първичен инстинкт, който досега е предпазвал бившия топ полицай и настоящ премиер от грозящите го опасности.* Дума, 2011, бр. 281; *Разговор между изобличения путиновец П. В. и един неорганизиран тръмпист – В. В., излъчен по програма „Хоризонт“ на БНР.* Нова зора, 2019, бр. 8; *Какво сега ще правят клиентъновеците, които управляват страната.* Дума, 2016, бр. 265.

²⁰ *Бойколюбецът* заминава за Нова Зеландия. Дума, 2016, бр. 270; *В Москва група ентузиаста путинолюбци от 2000 г. издава вестник „Президент на третото хилядолетие“.* Литературен вестник, 2022, бр. 42; *Това е моралът на този човек. Нашите путинолизци са същите.* Култура, 2014, бр. 33; *Представянето на българите като меркеломразци не е плод на интелектуално прозрение.* Дума, 2016, бр. 206.

²¹ *Той [Тръмп] е изразител на обективни противоречия, които не само няма да бъдат решени от Байдън, но допълнително ще се засилят и това ще води до нов възход на духа на Тръмп или на тръмпизма.* Земя, 2020, бр. 214; *Берлусконизмът, разбира се, не е фашизъм, но той е и на хиляди километри от ефикасната социалдемокрация.* Култура, 2011, бр. 11; *Социолозите показват на левия народ, възправен срещу саркозизма и разочарован от оландизма, защо навсякъде във Франция „богатите стават все по-богати, а бедните – все по-бедни“.* Култура, 2015, бр. 40; *Дошло е времето да се мисли за други решения. Берлин и меркелизъмът претендират, че няма такива, но е лесно да се докаже обратното.* Дума, 2013, бр. 128; *Ето с този станишевизъм – комбинация на голи лозунги, ефектен (но неефективен) пиар и отстояване на личния интерес, Станишев и обкръжението му 13 години съсипаха БСП.* Земя, 2015, бр. 22.

Доган, *вуцовизъм* от Ив. Вуцов.²² Образуваните с този суфикс съществителни може да означават и характерни за съответно лице изрази или постъпки: *биолчевизъм* – от Б. Биолчев, *славковизъм* – от Ив. Славков, *първановизъм* – от Г. Първанов, *бойковизъм*₂. В този случай преобладава употребата им в множествено число.²³

Суфиксът *-изъм* участва също така в оформянето на префиксално-суфиксални деривати: *антипутинизъм* – от Вл. Путин, *антитръмпиизъм* – от Д. Тръмп, *антиберлусконизъм* – от С. Берлускони, *антиердоганизъм* – от Р. Ердоган, както и на композиционно-суфиксални образувания, включващи лично и фамилно име: *божидардимитровизъм* – от Божидар Димитров, *бойкоборисовизъм*, или комбинация от фамилни имена на различни личности: *саркоберлусконизъм* – от Н. Саркози и С. Берлускони.²⁴

Абстрактните съществителни със суфикс *-щин(а)* означават отрицателно качество или проява, поведение, характерни за лицето, означено с мотивиращото име. Образуват се от фамилни или (по-рядко) лични имена от домашен или чужд произход: *първановщина* – от Г. Първанов, *сидеровщина* – от В. Сидеров, *цветановщина* – от Цв. Цветанов, *дянковщина* – от С. Дянков, *гешевицина* – от Ив. Гешев, *караянчевицина* – от Цв. Караянчева, *вигеницина* – от Кр. Вигенин, *мангърловицина* – от А. Мангърров, *тръмпицина* – от Д. Тръмп, *орбаницина* – от В. Орбан.²⁵ Срещат се и деривати с

²² *Вуцовизмът* може да роди всевъзможни схеми, в които всеки един резултат на „сините“, дори и постигнат с честна игра на терена, пак да поражда съмнения. Класа, 2008, бр. 203

²³ *Отбрани славковизми*. Тема, 2011, бр. 18; *Татяна Дончева, напуснала протестно БСП, като лидер на „Движение 21“ произведе един великолепен първановизъм: „Нашите проблеми нямат ляв или десен характер“*. Дума, 2015, бр. 43; *Няма комисии, няма пленарни зали, няма министерски изцепки и гафове, няма дори лапсуси и бойковизми двайсетина дни...* Дума, 2010, бр. 171.

²⁴ – *Има ли в избора да наградят теб и Pussy Riot признаци на световен антипутинизъм, или само у нас така се възприема?* Литературен вестник, 2015, бр. 15; *Един от последните шедьоври на радикалния антитръмпиизъм бе отключването на държавния глава от социалните мрежи*. Дума, 2021, бр. 7; *Велтрони имаше нужда от достоен противник, той не искаше да изгради кампанията си върху антиберлусконизма, тъй като и неговата цел е система с две големи партии*. Дума, 2008, бр. 90; *Продължава опитът да се подклажда „нов политически гняв“ срещу турския президент, като тези три елемента се комбинират с антиердоганизма на политическата опозиция*. Земя, 2023, бр. 36; *Това е една литературоведска книга, която може да се чете и от хора извън професионалната общност стига да не са безнадеждно заразени с божидардимитровизъм*. Капитал, 2007, бр. 2; *Саркоберлусконизмът, финалната криза?* Дума, 2011, бр. 287.

²⁵ *„Първановицината“ за създаване на частни партии се отразява зле на политическия живот*. Дума, 2015, бр. 50. *Те се заеха да ликвидират следствието, а не причината*. *И с това си поведение станаха близнаци на сидеровицината*. Политика, 2006, бр. 107; *Независимият депутат Св. Т. е склонен да мисли за завръщането си в групата, ако тя се раздели с „цветановицината“*. Преса, 2014, бр. 43; *Правителството на Орешар-*

разширените варианти на суфикса *-овщин(а)*, *-евщин(а)*: *бойковицина* – от Бойко Борисов, *тръмповщина* – от Д. Тръмп, *путиновицина* – от Вл. Путин, *батевицина* – от Батето, прозвище на Ив. Славков, както и композиционно-суфиксални образувания, изградени обикновено от лично име и фамилия: *евгенидайновицина* – от Евгений Дайнов, *воленсидеровицина* – от В. Сидеров, *методиандреевицина* – от Методи Андреев, *татянадончевицина* – от Татяна Дончева, *георгипървановицина* – от Георги Първанов.²⁶

Известна продуктивност при образуването на нови абстрактни деантропонимни съществителни, включително сложни, показват също суфиксите *-(в)иад(а)*, *-иан(а)*: *макрониада* – от Е. Макрон, *путиниада*, *путиниана* – от Вл. Путин, *бойкоборисовиада* – от Бойко Борисов.²⁷ Продуктивен е и суфиксоидът *-гейт*²⁸: *Яневагейт* – от Вл. Янева, *Овчаровгейт* – от Р. Овчаров, *Будагейт* – от Буда, прозвище на Б. Борисов, *Филчевгейт* – от Н. Филчев, *Рашковгейт* – от Б. Рашков.²⁹

ски обяви край на „*дянковицината*“, смело вдигна дефицита и взе нов дълг. Стандарт, 2015, бр. 7922; *Гешевицината* бе част от криворазбрания управленски стил на ГЕРБ. Дума, 2022, бр. 5; „Убедени сме, че Караянчева и *караянчевицината* нямат място в политиката“, заяви той. Дума, 2020, бр. 197; *Да се борят против вигениницината* сред БСП. Земя, 2015, бр. 27; *Държавата ни е длъжна да има нужния респект и грижа към тях [пенсионерите], а не да ги унижава и обижда с „мангъровицини“*. Земя, 2020, бр. 83. *Инициативата може да се види като протест и борба срещу тръмпицината*. Култура, 2018, бр. 5.

²⁶ *Насъскват Брендо срещу Румен? Прилича на бойковицина*. Стандарт, 2008, бр. 5659; *Такива са корените на „тръмповицината“ в САЩ*. Понеделник, 2017, бр. 1–2; *Орбаницината и путиновицината* обаче отричат многообразието. Култура, 2016, бр. 14; *Залива ни една евгенидайновицина*, размахваща плашилото на „беларуски и узбекистански режими“. Дума, 2008, бр. 248; *Българското публично пространство ще продължава да се насища с воленсидеровицина*, раждаща само омерзение и противопоставяния. Демократически преглед, 2002, бр. 49; *Категорично се противопоставяме на неспособания опит на група новоизлюпени демократи и политици да наложат „методиандреевицината“* като норма за отношение към новата история на България. Дума, 2016, бр. 286; *Татянадончевицината* държи в мъртва хватка парламента. Новинар, 2007, бр. 54; *В света на георгипървановицината* това да си последователен, е вид догматизъм. Понеделник, 2016, бр. 3–4.

²⁷ *Група неосъзнати и недобросъвестни граждани решили, моля ви се, да протестират срещу самия Путин и насрочили протеста си на старта на самата Путиниада*. Литературен вестник, 2008, бр. 1; *В МВР вместо битката с престъпността на мода пак дойде Бойко-Борисовиадата*. Кеш, 2004, бр. 45.

²⁸ За този нов суфиксоид в българския език вж. по-подробно Аврамова 2003: 181.

²⁹ *От партията днес ще поискат оставката му [на правосъдния министър] заради спекулацията с Яневагейт*, оттеклала чак до Брюксел. 19 минути, 2015, бр. 1634; *Миналата година пак около разговорите за приватизация на холдинга избухна „Овчаровгейт“*. Капитал, 2008, бр. 14; *Б. от своя страна определи „Будагейт“* като последното издихание на мафията. Народно земеделско знаме, 2013, бр. 6; *Но най-хубаво е, ако от цялата тази галимация се роди нещо полезно. Което никак не е за вярване, ако си*

Произвеждат се серии сложни съществителни с първа съставна част антропоним и втора съставна част *-мания, -фобия, -филия, -логия*: *макрономания* – от Е. Макрон, *трюдомания* – от П. Трюдо, *обамамания* – от Б. Обама, *орбаномания* – от В. Орбан, *путиномания, путинофобия, путинология* – от Вл. Путин, *клинтьнофилия* – от Б. Клинтън, *бойкология* – от Бойко Борисов.³⁰ По-рядко се срещат други типове композитуми: *путинославие* – от Вл. Путин, *бокоцентризм*.

Откриват се и силно експресивни каламбурни телескопични образувания като *оказионализмите*: *муунархия* – от Муун и *монархия*, *Костотия* – от Костов и *простотия*, *цацаратура* – от Цацаров и *прокуратура*, *гешевтура* от Гешев и *прокуратура*, *гешефтура* от Геше(в), *гешефт* и (прокуратура), *кошлуковизия* – от Кошлуков и *телевизия*.³¹ Друга телескопична дума, мотивирана от собствено име, е *обамаопазване* (от Обама и *здравеопазване*) – словообразователна калка от английското *Obamacare*.³²

2.3. Процесуални деантропонимни съществителни

Деантропонимните съществителни със суфикс *-изациј(а)*, разширен вариант *-(ов)изациј(а)*, означават придаване или придобиване на качества, особености, характерни за политиката на лицето, означено с мотивиращо-

припомним оздравителния ефект от най-шумните скандали за неправомерната употреба на СРС-та срещу високопоставени държавни чиновници, политици и магистрати: „Филчевгейт“, „Рашковгейт“ и т.н. Правен свят, 2009, бр. 10.

³⁰ *Рекордно ниската избирателна активност не позволява да се говори за „макрономания“.* Земя, 2017, бр. 110; *Пиер Трюдо бе много добър оратор, много популярен, бяхме обзети от „трюдомания“ по негово време.* Дума, 2015, бр. 243; *Бушуващата с пълна сила по света Обамамания пък продължава да създава доста работа на цял куп анализатори.* Банкеръ, 2009, бр. 19; *За какъв парламентаризъм говорим?! Изтъкан от дантелите на орбаноманията.* Дума, 2019, бр. 45. *От резултатите от президентските избори те избрах за себе си само съществуването на путиномания в Русия.* Русия днес, 2018, бр. 12; *Тази путинофобия в чужбина е достигнала такава степен, че в действителност е станало табу да се казва нещо добро за Русия.* Земя, 2016, бр. 65; *Гесен използва термина „путинология“, който журналистът определя като „съчиняване на коментари и аналитични статии за Путин и неговата мотивация“.* Земя, 2017, бр. 41; *В Прищина от години цари „клинтьнофилия“.* Дума, 2016, бр. 265.

³¹ *МУУНархията – начин на употреба.* Демокрация, 2001, бр. 137; *И аз не знам вече чия простотия е по-голяма – тяхната или нашата. Но и в двата случая е свещена Костотия.* Сега, 2001, бр. 23; *Събитията вече носят имена от сорта на: „Отровното трио“, „Без каскет“, „Край на диктатурата и гешевтурата“ и т.н.* Политически хоризонти, 2020, бр. 5; *Начело на Гешефтурата няма да застане добре платен деловодител.* Дума, 2019, бр. 142; *Но т. нар. „национална“ (!) кошлуковизия явно смята тези жизненоважни вековни постулати за овехтели и противоречащи на висшите и пределно мъгливи „европейски ценности“.* Словото днес, 2021, бр. 31.

³² *Въпреки неоспоримия успех обаче „Обамаопазването“ трябваше да изостави някои от първоначалните си революционни за САЩ идеи.* Тема, 2010, бр. 12.

то собствено име. Такива деривати се образуват активно както от домашни, така и от чужди антропоними, нај-често фамилии, по-рядко лични имена и прозвища: *жоржовизација*, *доганизација* – от А. Доган, *меркелизација* – от А. Меркел, *орбанизација* – от В. Орбан, *љопенизација* – от Ж.-М. Љо Пен, *макронизација* – от Е. Макрон, *трџмпизација* – от Д. Трџмп, *ердоганизација*.³³

Деантропонимни процесуални съществителни със суфикс *-не*, разширени варианти *-иране*, *-јаване*, се среќаат по-рядко и обикновено са со казационален карактер: *трџмпирание*, *трџмпјаване* – от Д. Трџмп, *путињаване* – от Вл. Путин.³⁴ Тези образуванија не може да се разгледаат како девербативи, тџ како липсва соодветен глагол, од којто биха можли да бџдат мотивирани. Рядкост са и префиксално-суфиксалните процесуални образуванија од рода на казационалното съществително *офилчване* (от Н. Филчев со сџкраќаване на мотивираќата основа).³⁵

2.4. Деантропонимни съществителни со конкретно-предметно значење

Субстантивите од този тип имаат по-ограничено място. Сред тях може да се отбележат образуванијата со разговорен карактер со суфикс *-к(а)* или *-овк(а)*, означавачи банкноти со изображение на определено лице, како *алековка* – от Алеко Константинов, както и някои други казационални образуванија со сџщия суфикс: *шулевка* (заплаќане по програмата „Од социални помощи кџм трудова заетост“, ввведена од Л. Шулева – министер на труда и социалната политика во правителството на Симеон Сакскобургготски), *мадурка* (машина за гласување) – от фамилијата на венецуелскиот президент Н. Мадуро (за когото се смята, че е преизбиран со манипулирање

³³ *Јане Јанев се заќани да спре „доганизацијата во страната“*. Класа, 2009, бр. 533; *Во чешката столица антиисламските демонстранти бяха околу 1500 души со табели со надписи како „Не на имиграцијата – спрете Меркелизацијата“*. Дума, 2016, бр. 31; *Бџдечето ќе покаже „орбанизацијата“ на европејските дрџжави докџде ќе стигне*. Слово плус, 2019, бр. 8; *Обвиняват Никола Саркози, че спомага за љопенизацијата на класическата десница*. Култура, 2007, бр. 30; *Редица испански анализатори сџзират во Mas Madrid дори инструмент за „макронизација“ на испанската политика*. Понеделник, 2019, бр. 3–4; *Трџмпизацијата на САЩ крие многу световни опасности*. Стандарт, 2017, бр. 8547.

³⁴ *Шумџт околу хемическата газова атака позволи на Т. Мей да обедини все още несџвзелата се от „трџмпиранието“ и „Брекзит“-а Европа*. Дума, 2018, бр. 72; *„Трџмпјаването и путињаването са многу сериозни заболјаванија, които завџриват со политическа смџрт“*. Видин, 2019, бр. 27.

³⁵ *Офилчването донјакџде е продџлжение и карактеризира сегашниот период*. 24 часа, 2002, бр. 193.

на машинния вот в страната).³⁶ Оказионален характер имат и композитивите *цецован* и *цецомобил* (автомобил, с който се извършва подслушване на политици и други лица по времето на външния министър Цветан Цветанов) – от хипокористиката *Цецо, гешомобил* (бронираният автомобил, в който пътува главният прокурор Иван Гешев при опита за атентат срещу него през пролетта на 2023 г.).³⁷

3. Дискусия

Проведеното изследване потвърждава по-ранното ни наблюдение за увеличаване на неогенния потенциал на антропонимната лексика в съвременния период от развитието на българския език (Благоева 2007). Активизират се словообразователните възможности на антропонимите, което води до възникването на множество нови деантропонимни съществителни, образувани чрез афиксация или афиксоидация, в по-редки случаи – чрез композиция или блендинг. При тяхното производство се използват модели и компоненти както от системното, така и от асистемното словообразуване, като във втория случай новообразуванията имат подчертано експресивен характер, често са носители на отрицателна оценъчност и по правило остават в сферата на оказионалността.

Появата и стабилизирането или отпадането от употреба на разглеждания тип новообразувания зависят преди всичко от екстралингвистични фактори. Разбираемо най-широк е кръгът от узуални или оказионални новообразувания около антропоними, които се свързват с разпознаваеми и знакови за съвременното общество личности – най-вече политици, висши магистрати, в по-редки случаи – спортисти, представители на попкултурата, писатели, културни дейци, но и фигури от престъпния свят и др. Част от разглежданите съществителни имат единични или редки срещания в наблюдаваните източници. Много от тях са с ограничена във времето употреба – актуални са само в периода, когато съответното лице, чието име е мотиватор на новообразуването, е активно действащо в политическата, обществената, спортната, артистичната или др. сфера у нас или в чужбина

³⁶ *Алековката* има най-голямата защита от всички хартиени пари, правени досега у нас. Стандарт, 2004, бр. 4305; Всичките 263 общини бяха включени в „*шулевките*“ (популярното и кратко име на дългото название на програмата). Дума, 2005, бр. 5; С машини гласуват в Индия, Бутан, Бразилия и Венецуела. Заради това им викат „*мадурки*“. Телеграф, 21.03.2023.

³⁷ Но душата на чиновника взе да се къдне, че нямало никакъв „*цецован*“ (или „*цецомобил*“), че тя стриктно изпълнявала обета си за прозрачност пред гражданското общество. Преса, 2013, бр. 112; *Гешомобилът* се доказва като истинска броня на българската държавност. Сега, 04.05.2023.

и означаваното от новообразуването явление е актуално за езиковото съзнание на съвременния българин. Така например в анализирания корпус не се регистрират употреби на съществителното *панайотка* след 2009 година и на *миленка* след 2007, т.е. след прекратяването на активната политическа дейност на лицето, чиято фамилия мотивира съответното съществително. Без подкрепата на контекста и без наличието на фонові знания днес значението и словообразователната мотивация на тези образувания са трудни за декодиране. Голяма част от разглеждания тип съществителни бързо се дезактуализират, други преминават към сферата на хронизмите и историзмите, като запечатват по специфичен начин някои характерни за определен период виждания и нагласи в обществото.

Деантропонимните новообразувания в много случаи са резултат от лингвокреативност и езикова игра (Бонджолова 2002; Цонева 2010). Немалко от тях са експресивно маркирани, като изразяват от ирония (срв. *меркелианец, саркозианец*) и пренебрежителност (срв. *костовичар, бокосцентризм, тръмпаджия*) до откровена инвективност (срв. *путиноид, путинолизец*). Тяхната употреба нерядко цели да се внуши негативно отношение към личности с определена позиция и роля в обществения живот и във връзка с това граничи с проявите на езикова манипулация и езикова агресия (Парзулова 2015, 2016; Бонджолова 2020).

4. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Поради динамиката в обществения живот деантропонимните новообразувания, по-голямата част от които се отнасят към обществено-политическата лексика, обикновено се оказват думи едnodневки. Въпреки това изследователският интерес към тези образувания е обосноваан, защото те са ярко отражение на актуалните в конкретен исторически момент нагласи и противопоставяния в обществото и поради това са източник на определена социокултурна информация.

ЛИТЕРАТУРА

- Аврамова, Цветанка 2003. *Словообразователни тенденции при съществителните имена в българския и чешкия език в края на XX век*. София: Херон прес.
- Аврамова, Цветанка 2011а. Нови думи, производни от имена на политици, в българския език. В: *Език, морал, отговорност. Сборник в чест на 70-годишнината на проф. дфн Василка Радева*. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 127–132.
- Аврамова, Цветанка, 2011б. За един специфичен тип оказионални съществителни в българския език (на базата на текстове в Интернет). В: *Научни трудове*

- Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“*, том 49, кн. 1, сб. А, Филология, 111–117.
- Аврамова, Цветанка 2012а. Нови деантропонимни съществителни в българския и чешкия. В: *Българската бохемистика днес*. София: Парадигма, 66–74.
- Аврамова, Цветанка 2012б. Собствените имена като ресурс за образуване на нови думи в съвременния български книжовен език. В: *Творба речи и њени ресурси у словенским језицима*. Београд: Филолошки факултет Универзитета у Београду, 21–32.
- Благодеева, Диана 2007. Деантропонимни съществителни в най-новата българската лексика. В: *Научни приноси в памет на професор Константин Попов*. Велико Търново: ИК „Знак’94“, 71–80.
- Благодеева, Диана 2012. Словообразователен потенциал на антропонимите в новата българска и чешка обществено-политическа лексика. В: *Време и история в славянските езици, литератури и култури. Том I. Езикознание*. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 346–352.
- Бонджолова, Валентина 2002. Оказионализми от собствени имена. В: *Състояние и проблеми на българската ономастика*. Т. 6. Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 228–235.
- Бонджолова, Валентина 2017. Оказионализмите като част от динамиката на лексикалната система. *Български език* 3, 19–29.
- Бонджолова, Валентина 2018. Активни процеси в оказионалното словотворчество. *Български език* 3, 34–47.
- Бонджолова, Валентина 2020. Оказионалните трансформации антропонимов как инвективна лексика. *Медиялингвистика* 7 (3), 357–367.
- Ванков, Любомир 1973. Към историята на суфикса -ист в българския език. В: *Годишник на Софийския университет, Факултет „Класически и нови филологии“*, т. 66, кн. 1, 21–40.
- Земская, Елена А. 1997. Активные тенденции словопроизводства. In: *Najnowsze dzieje języków słowiańskich. Русский язык*. Под ред. Е. Ширяева. Ополе: Uniwersytet Opolski – Instytut Filologii Polskiej, 167–201.
- Лукова, Калина, Веселина Ватева 2019. Експресивни езикови средства в блогове на журналисти. В: *Годишник на Бургаския свободен университет*, т. XL, 31–65.
- Оташевић, Ђорђе 2020. Творба деантропонимних политичких неологизама (од презимена Вучић и Ђилас). *Новоречје* 2, 9–36.
- Парзулова, Марияна 2015. За езиковата игра в българските медии. В: *Лингвистиката: история, предизвикателства, перспективи. Сборник в чест на 80-годишнината на професор д-р Иван Кочев*. Благоевград: УИ „Неофит Рилски“, 291–297.
- Парзулова Марияна 2016. За речевата агресия в медиите, изразена с лексикални средства. В: *За словото – нови търсения и подходи. Юбилеен сборник в чест на чл.-кор. проф. д.ф.н. Емилия Пернишка*. София: Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“, 370–377.

- Симеонова, Кристијана 2016. *Терминологичната номинација в съвременната българска политическа терминология*. София: Пропелер.
- Трифорова, Йорданка 2006. Собствените имена и интернационализацијата на лексиката в българскиот и чешкиот јазик след 1989 г. В: *Националниот јазик в условјата на чужди влијанија и глобализација*. София: СУБ, 213–232.
- Цонева, Лиљана 2010. Имената на българските политици како објект на јазикова игра. В: *Състояние и проблеми на българската ономастика*. Т. 11. Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методиј“, 308–325.

Дијана Благоева

НОВЕ ДЕАНТРОПОНИМНЕ ИМЕНИЦЕ У БУГАРСКОМ МЕДИЈСКОМ ДИСКУРСУ

Резиме

У чланку се испитују структурне и семантичке карактеристике нових деантропонимних именица које се користе у језику бугарских штампаних медија од почетокот на 21. векот. Анализирани се нове форми поделени во четири главни групи: именица за лица, апстрактни именица, процесни именица и именица со конкретно-предметен семантик. Приликот на нивото на творба активирају се творбени начини и модели како системски, тако и несистемски творба на реч. У улоги на мотивациони основа улазе антропоними (најчешће презимена, у реџим случајевима и лични имена, надимци, хипокористици, комбинације на лично име и презимена), повезани со значајни личности на одреден период, углавном из области на политика, судство, поп култура, спорта, и некои други сфери на јавен живот. Велики дел од нових деантропонимних именица се наоѓаат во случајевима на каков каковизам, кои се јавуваат појединачно или ретко. Нивото употреба е обично временски ограничена. Мнози од нив брзо губат релевантност, други прелазат во царство на хронизам и историзам. У многин случајевима, деантропонимни новотворени се резултат на језичка креативност и језичка игра и истичу експресију. Нивото употреба често има за цел да се усађуваат негативни ставови према особина со одреден положај и улогот во јавен живот, а со тоа се граничат со манифестација на језичка манипулација и језичка агресија.

Клучни реч: творба на реч, неологизми, деантропонимни именица, медијски дискурс, бугарски јазик.

*Milica Mihaljević**

(Institut za hrvatski jezik, Zagreb)

HRVATSKI DEANTROPONIMNI NEOLOGIZMI KAO TERMINOLOŠKI I PRAVOPIISNI PROBLEM

Новоречје, 2023, бр. 8.

U radu će se s terminološkoga stajališta analizirati naziv *deantropnimni neologizmi*. Usporedit će se s bliskoznačnim i srodnim nazivima koji su potvrđeni u *Jezikoslovno ime korpusu* (i analizirati njihove definicije u bazi *Hrvatskoga strukovnog nazivlja (Jezikoslovno nazivlje)* te predložiti definicije i razgraničenja. Budući da su s *deantropnimnim neologizmima* povezani i pravopisni problemi, analizirat će se pravopisna pravila koja se na njih odnose iz *Hrvatskoga pravopisa* (Jozić i dr. 2023) Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje i *Rječnika velikoga i maloga početnog slova* (Blagus Bartolec i dr. 2023). Na kraju rada analizirat će se i konteksti u kojima se te novotvorenice pojavljuju.

Gljučne riječi: deantropnimni neologizam, eponim, neologizam, novotvorenica, *Jena*.

1. UVOD

Kao što je odnos između naziva i apelativa često dinamičan, pa se nazivi mogu terminologizirati i postati riječi općega jezika, a riječi se općega jezika mogu terminologizirati i postati nazivi i odnos između imena i apelativa nije statičan te imena mogu postati apelativi bez ikakve promjene izraza osim u nekim slučajevima zamjene u zapisu velikoga početnog slova malim. Proces terminologizacije i determinologizacije (usto i reterminologizacije) često su bili predmetom istraživanja hrvatskih jezikoslovaca¹.

* ORCID 0000-0002-9348-8177; mmihalj@ihjj.hr

¹ Više vidi u Hudeček, Mihaljević 2012.

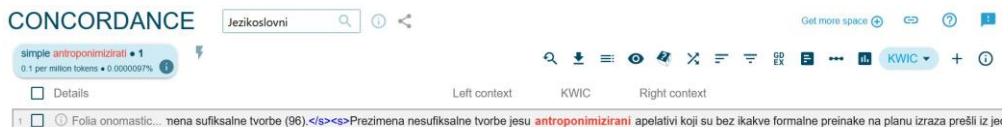
2. TERMINOLOŠKA ANALIZA

Polazište za terminološku analizu terminološka je baza *Struna* (podbaza *Jena*) i *Jezikoslovni korpus* izrađen za potrebe projekta *Hrvatsko jezikoslovno nazivlje – Jena*. U *Jezikoslovnome korpusu* nije zabilježen naziv *deantroponim*, kao ni nazivi *deantroponimizirati* i *deantoponimiziran*. U korpusu se nalazi jedna potvrda pridjeva *deantroponimni* u nazivu *deantroponimno prezime* (vidi 1. sliku).

1. slika: Naziv *deantroponimno prezime* u *Jezikoslovnome korpusu*

U *Jezikoslovnome korpusu* potvrđeni su nazivi *antroponim*, *antroponimni* (u značenju 'koji se odnosi na antroponim'), *antroponimizirati* i *antroponimiziran* (u nazivu *antroponimizirani apelativ*).

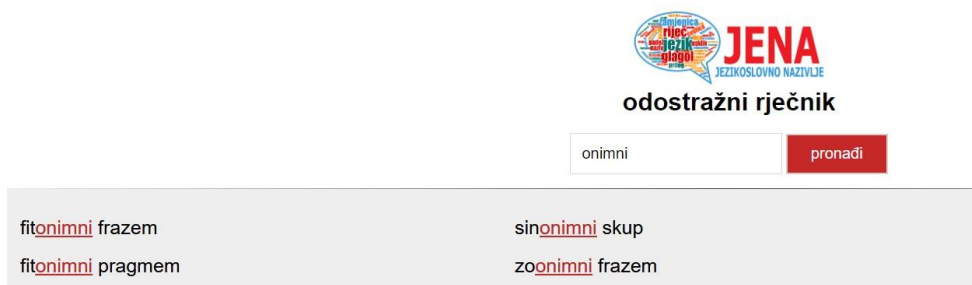
2. slika: Naziv *antroponimizirani apelativ* u *Jezikoslovnome korpusu*

U *Jeni* je naziv *antroponim* definiran kao na 3. slici:

antroponim <small>im. m. jd.</small>	
definicija	ime osobe ili skupine ljudi
istovrijednice	engleski: anthroponym njemački: Anthroponym francuski: anthroponyme ruski: антропоним švedski: personnamn, antroponym
podređeni nazivi	individualni antroponim, skupni antroponim
razredba	polje: filologija grana: opće jezikoslovje (lingvistika) projekt: Hrvatsko jezikoslovno nazivlje (JENA)

3. slika: Naziv *antroponim* u *Jeni*

U *Jeni* nije zasad zabilježen pridjev *antroponimni*, ali je on pravilno tvoren. U *Odostražnome rječniku Jene*² (<https://jena.jezik.hr/wp-content/odostrazni-jena/>) nalaze se ovi nazivi koji završavaju na *-onimni*: *fitonimni*, *sinonimni*, *zoonimni*.

odostražni rječnik

pronađi

<u>fitonimni</u> frazem	sinonimni skup
<u>fitonimni</u> pragmem	zoonimni frazem

4. slika: Završetak *-onimni* u *Odostražnome rječniku Jene*

Na isti bi se način tvorili pridjevi i od ovih naziva koji završavaju na *-onim* zabilježenih u *Odostražnome rječniku Jene*.

² Više o *Odostražnome rječniku Jene* vidi u Mihaljević 2023.

abionim	hagionim	nesonim
andronim	hidronim	ojkonim
antonim	hijeronim	oronim
antroponim	hilonim	paralionim
astronim	hodonim	paronim
bentonim	holonim	patronim
bionim	homonim	potamonim
deonim	hormonim	pseudonim
dijaplonim	horonim	sinonim
egzonim	idionim	skupni antroponim
endonim	individualni antroponim	speleonim
eponim	kozmonim	talasonim
etnonim	krematonim	teonim
fiktonim	kriptonim	toponim
fitonim	meronim	urbanim
geonim	metronim	zoonim
ginekonomim	mikrotoponim	

5. slika: Završetak *-onim* u *Odostražnome rječniku Jene*

Naziv *deantroponim* u hrvatskim izvorima nije zabilježen. Ako taj naziv znači 'riječ koja je nastala od imena osobe ili skupine ljudi', od njega bi se sustavnom tvorbom mogao tvoriti pridjev *deantroponimni*. Ipak se tu postavljaju dva pitanja: 1. koji je odnos naziva *deantroponim* i *eponim* i 2. je li bolje govoriti o *deantroponimnom* ili o *deantroponimiziranome neologizmu/novotvorenici*.

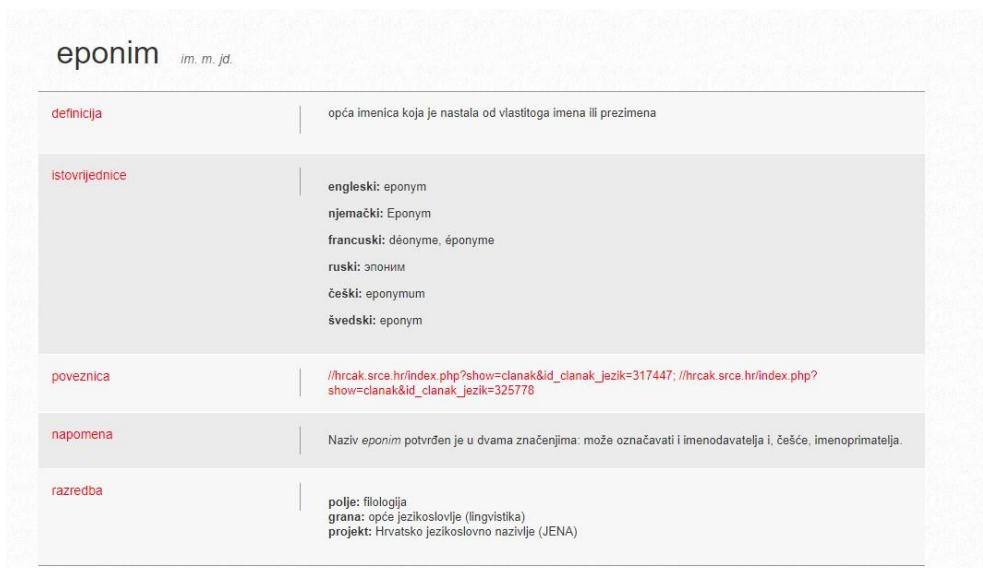
U jezikoslovlju je dobro prihvaćen naziv *determinologizacija* (vidi 6. sliku).

determinologizacija <small>im. ž. jd.</small>	
definicija	prijelaz naziva iz nazivlja u opći jezik
istovrijednice	engleski: determinologization njemački: Determinologisierung francuski: détermination ruski: детерминализация češki: determinologizace
suprotnica	terminologizacija
napomena	Primjer je determinologizacije uprava naziva <i>pluskvamperfekt</i> u općemu jeziku da se označi nešto što je bilo jako davno ili <i>imperativ</i> u značenju nečega što je obvezatno.
razredba	polje: filologija grana: opće jezikoslovlje (lingvistika) projekt: Hrvatsko jezikoslovno nazivlje (JENA)

6. slika: Naziv *determinologizacija* u *Jeni*

Po analogiji se može tvoriti naziv *deantroponimizija*, kojim bi se označio prijelaz riječi ili izraza iz imena u opći jezik, pa bismo mogli imati skladan terminološki sustav: *terminologizirana riječ* (riječ općega jezika koja postupkom terminologizacije postaje naziv) – *determinologizirani naziv* (naziv koji postupkom determinologizacije postaje riječ općega jezika); *antroponimizirani apelativ* (apelativ koji postupkom antroponimizacije postaje ime) – *deantroponimizirano ime* (ime koje postupkom deantroponimizacije postaje apelativ).

Ako prihvatimo naziva *deantroponimizacija*, postavlja se pitanje je li taj naziv istoznačan nazivu *eponimizacija* (koji se može tvoriti od naziva *eponim*). U *Jeni* je *eponim* obrađen kao na 7. slici:

The image shows a screenshot of the dictionary entry for 'eponim' in the 'Jeni' dictionary. The entry is structured as follows:

eponim <i>im. m. jd.</i>	
definicija	opća imenica koja je nastala od vlastitoga imena ili prezimena
istovrjednice	engleski: eponym njemački: Eponym francuski: déonymes, éponymes ruski: эпоним češki: eponymum švedski: eponym
poveznica	//hrcak.srca.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=317447 ; //hrcak.srca.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=325778
napomena	Naziv <i>eponim</i> potvrđen je u dvama značenjima: može označavati i imenodavatelja i, češće, imenoprimatelja.
razredba	polje: filologija grana: opće jezikoslovlje (lingvistika) projekt: Hrvatsko jezikoslovno nazivlje (JENA)

7. slika: Naziv *eponim* u *Jeni*

Ako je eponim definiran kao opća imenica koja je nastala od vlastitoga imena ili prezimena, onda nema potrebe za uvođenjem naziva *deantroponim* u istome značenju. Proces *deantroponimizacije* zapravo je proces *eponimizacije* samo je polazište drugo. Međutim, u praksi se naziv *eponim* često upotrebljava i za višerječne nazive koji kao jedan element imaju ime ili pridjev tvoren od imena.³

Na kraju terminološke analize treba spomenuti i odnos naziva *neologizam* i *novotvorenic*a, koji je ovako razriješen u *Jeni* (vidi 8. slika).

³ Više o eponimnim nazivima u hrvatskome jeziku vidi u Kereković 2019.

novotvorenica <small>im. ž. jd.</small>	
definicija	nova riječ nastala tvorbom ili posuđivanjem ili novo značenje postojeće riječi
istoznačnice	dopušteni naziv: neologizam
istovrijednice	engleski: neologism njemački: Neologismus francuski: néologisme ruski: неологизм, новое слово
podređeni nazivi	terminološka novotvorenica
napomena	Navedena definicija odgovara značenju naziva <i>novotvorenica</i> u širem smislu i istoznačna je s internacionalizmom <i>neologizam</i> . U užemu se smislu novotvorenice odnose samo na tvorbu.
razredba	polje: filologija grana: opće jezikoslovje (lingvistika) projekt: Hrvatsko jezikoslovno nazivlje (JENA)

8. slika: Naziv *novotvorenica* u *Jeni*

3. PRAVOPISNA PRAVILA POVEZANA S DEANTOPONIMIMA/ EPO-NIMIMA

U *Hrvatskome pravopisu* (Jozić i dr. 2013.) nalaze se ova pravopisna pravila:

„Malim se početnim slovom pišu:

a) nazivi proizvoda, jela, pasmina i sorta:

- *babić, izabela...*

b) nazivi nastali od imena ili posvojni pridjevi izvedeni od imena koji su postali strukovni nazivi:

- *amper, tesla, volt*

- *adamova jabučica, božja čestica, božja ovčica, gospina trava, lijepa kata, petrovo uho, smrdljivi martin*”

„Velikim se početnim slovom pišu množinski oblici imena i prezimena kad se upotrebljavaju u osnovnome značenju: *Sve su Ivane došle u školu., Mardešići potječu iz Komiže.*”

„Malim se početnim slovom pišu množinski oblici imena i prezimena u prenesenome značenju: *Na zimovanju je bilo nekoliko budućih janica., U klubu treniraju i mnogi novi modrići.*”

U *Rječniku velikoga i maloga početnog slova* (Blagus Bartolec i dr. 2022: 18) ta su pravila detaljnije razrađena:

„Velikim se početnim slovom pišu množinski oblici imena i prezimena u primarnome značenju (*Svim Nikolama, Nikolinama, Nikicama, Nikšama čestita-*

mo imendan!, Gledali smo sve dubrovačke Hamlete., Sretnu novu godinu žele vam Špoljari!”

„Velikim se početnim slovom piše ime ili prezime u prenesenome značenju kad se njime označava osobina po kojoj je nositelj toga imena ili prezimena prepoznatljiv (*Među mladim košarkašima možda imamo novoga Dražena., Svojim koncertnim nastupom pokazao je da je budući Pogorelić.*)”

Usto se pravilo nalazi i ova napomena: „Malim se početnim slovom pišu množinski oblici imena i prezimena u prenesenome značenju (*U klubu treniraju nove blanke i sandre., Na Šahovskoj olimpijadi sudjelovali su potencijalni karpovi i kasparovi.*)”

Analiza uporabe velikoga ili maloga početnog slova u navedenim priručnicima pokazuje stupanj deantroponimizacije/eponimizacije. Uporaba velikoga ili maloga početnoga slova ukazuje na stupanj deantroponimizacije. Malo je slovo znak veće razine deantroponimizacije, koja je obilježena prijenosom značenja, terminologizacijom i uporabom množine.

1. tablica: Pisanje velikoga i maloga početnog slova deantroponimiziranih izraza

veliko početno slovo	malo početno slovo
Ako se riječ pojavljuje u množini, ali bez prijenosa značenja, zadržava se veliko početno slovo.	Ako se riječ pojavljuje u množini i dolazi do prijenosa značenja, piše se malim početnim slovom.
Ako dolazi do prijenosa značenja, ali se riječ pojavljuje u jednini, piše se velikim početnim slovom.	Deantroponimizirani nazivi pišu se malim početnim slovom.

4. DEANTROPONIMIZIRANE NOVOTVORENICE U PRAKSI

Korpus za ovo istraživanje ručno je prikupljen jer pretraživanje hrvatskih korpusa zbog vremena njihova postanka i nereprezentativnosti nije dovelo do odgovarajućih primjere.⁴ Prikupljajući primjere s interneta uočeno je nekoliko činjenica:

1. Najveći se broj primjera nalazi u kolumnama i riječ je o okazionalizmima.
2. Za razliku od primjera u priručnicima (*janice, blanke, draženi*) te se novotvorenice gotovo beziznimno pojavljuju u negativnome kontekstu.

⁴ Zahvaljujem kolegi Domagoju Vidoviću iz Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje na pomoći pri prikupljanju deantroponimiziranih novotvorenica.

3. Deantroponimizirane novotvorenice uglavnom se tvore od imena osoba iz javnoga i političnoga života.
4. Kod muškaraca se deantroponimizirane novotvorenice najčešće tvore od prezimena (*jovanovići*), a kod žena od imena (*kolinde*).
5. Češće se deantroponimni neologizmi pojavljuju u desničarskim portalima, a osobe prema čijemu je imenu/prezimeni nastalo ime češće su ljevičarski političari.

Sve navedene hipoteze temelje se na malome broju primjera i trebalo bi ih provjeriti na velikome korpusu. U ovome ću radu navesti nekoliko odabranih karakterističnih primjera:

- *Hrvatski tjednik* 16. ožujka 2023, 8. str Damir Pešorda: *Početak kraja hrvatskoga nogometnog čuda:*

Pozitivnom imidžu Hrvatske u svijetu Jedan Šuker ili Modrić pridonose mnogo više no što to mogu desetine pisaca kalibra Tomića ili Pavičića, desetine redatelja kalibra Brešana ili Matanića, statine frljića, labrovića, dežulovića, kekina i inih.

- <https://hrvatskonebo.org/2023/04/19/nenad-piskac-hrvatska-i-izrael-u-splitu-proizvode-magistre-javnih-politika-i-diplomacije/>

Riječ je o studiju koji treba osnažiti ideološku i biološku otpornost establišmenta u svim životnim sektorima, kako bi mu se produžio rok trajanja i kako bi se prikrila njegova unutarnja trulež. Drugim riječima, studij će proizvoditi nove kolinde, milanoviće, plenkoviće, jandrovkoviće, picule, šuice, pejičinovičke, borzanice, lončare i brojne druge „znane i neznanе“ junake našeg doba.

- <https://sabh.hr/drzava-govori-o-povecanim-novcanim-kaznama-za-pozdrav-za-dom-spremni-a-proustaski-hrvatski-tjednik-nastavlja-pisati-govorom-mrznje-i-propagiraju-ustastvo>

Jer piše: „Opet imamo, s jedne strane baltiče (nazvao ih je po Milovanu Baltiću, Srbinu i hrvatskom političkom dužnosniku – op. A. Č.), a s druge strane bakariće (pljuje po visokom hrvatskom dužnosniku Vladimiru Bakariću!).”

- <https://narod.hr/hrvatska/vidovic-kristo-mesici-cacici-loncari-klevecu-hrvatski-narod-protupravno-se-bogate-i-sprejavaju-vladavinu-prava>

Vidović Krišto: Mesići, Čačići, Lončari kleveću hrvatski narod, protupravno se bogate i sprječavaju vladavinu prava.

5. ZAKLJUČAK

U prvome se dijelu rada problematizira naziv *deantroponimni neologizmi*. Postavlja se pitanje kako taj naziv razgraničiti od naziva *eponim*. Budući da se eponimi u praksi često upotrebljavaju u širem značenju, tj. tako da obuhvaćaju i višerječne nazive koji kao jedan element imaju ime ili pridjev tvoren od imena, u nekim bi kontekstima bilo dobro uvesti novi naziv koji bi se odnosio na apelative tvorene od imena bez ikakve izrazne promjene osim pisanja maloga početnog slova. U tome slučaju ipak treba razmisliti o nazivu *deantoponimizirana novotvorenica* jer naziv *deantroponim*, od kojega je tvoren pridjev *deantroponimni*, nije prihvaćen u hrvatskome jezikoslovnom nazivlju. Iako su pravopisna pravila jasna, gornji primjeri pokazuju da se ne primjenjuju dosljedno u praksi. Iako su u pravopisu navedeni neutralni primjeri, u praksi se najčešće deantroponimizirane novotvorenice nalaze u negativnome, rugalačkom kontekstu.

IZVORI I LITERATURA

- Jozić, Željko i dr. 2013. *Hrvatski pravopis*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, e-izdanje. [www.pravopis.hr] pristupljeno 15. lipnja 2023.
- Hudeček, Lana; Milica Mihaljević 2012. *Hrvatski terminološki priručnik*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Blagus Bartolec, Goranka i dr. 2022. *Rječnik velikoga i maloga početnog slova*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Hrvatsko jezikoslovno nazivlje* – Jena. [https://jena.jezik.hr/] pristupljeno 15. lipnja 2023.
- Hrvatsko strukovno nazivlje* – Struna. [http://struna.ihjj.hr/] pristupljeno 15. lipnja 2023.
- Kereković, Snježana 2019. Eponimi u jeziku prirodnih i tehničkih znanosti. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 45/1: 135–155.
- Mihaljević, Josip 2023. Programska rješenja. U: *Hrvatsko jezikoslovno nazivlje*, ur. Milica Mihaljević, Lana Hudeček, Željko Jozić. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 117–133.
- Mihaljević, Josip, Mario Marković 2023. Jezikoslovni korpus. U: *Hrvatsko jezikoslovno nazivlje*, ur. Milica Mihaljević, Lana Hudeček, Željko Jozić. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 103–117.
- Mihaljević, Milica, Lana Hudeček, Željko Jozić (ur.) 2023. *Hrvatsko jezikoslovno nazivlje*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Nahod, Bruno 2023. Terminološka baza Struna. U: *Hrvatsko jezikoslovno nazivlje*, ur. Milica Mihaljević, Lana Hudeček, Željko Jozić. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 3–10.

Odostražni rječnik Jene. [[<https://jena.jezik.hr/wp-content/odostrazni-jena/>]] pristupljeno 15. lipnja 2023.

Milica Mihaljević

*DEANTROPONIMNI NEOLOGIZAM AS A TERMINOLOGICAL AND
ORTHOGRAPHIC PROBLEM*

Summary

In the introductory part of the paper, the term *deantroponimi neologizam* is analysed and compared to similar terms attested in the *Croatian linguistic corpus* and the database of linguistic terminology (*Jena* as a part of *Struna*). The focus is on differentiating the meaning of terms *eponim* and *deantroponimni neologizam*. In the second part of the paper, orthographic rules relating to these neologisms are analysed. In the third part of the paper, the usage of these neologisms is analysed.

Keywords: eponym, neologism, deantroponimni neologizam, Jena.

УДК 811.163.41'373.231/.232.1.43:81'373.611:[32-051
811.163.41'373.231/.232.1.43:32-051:[165.194

*Ивана Лазих Коњик**

(Институт за српски језик САНУ, Београд)

ТВОРБА РЕЧИ ОД ПРЕЗИМЕНА И ЛИЧНИХ ИМЕНА ПОЛИТИЧКИХ ЛИЧНОСТИ У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ (ДЕРИВАЦИОНИ, СЕМАНТИЧКИ И КОГНИТИВНИ АСПЕКТИ)**

Новоречје, 2023, бр. 8.

У раду се са семантичко-деривационог аспекта анализирају речи добијене од личних имена и презимена политичких личности у српском језику, указује се на њихове творбене одн. значењске типове и на когнитивно-прагматичку мотивисаност настанка.

Кључне речи: деантропоним, неологизам, творба речи, лична имена и презимена, српски језик.

1. Увод

У раду се разматрају творбене и семантичке карактеристике речи добијених према личним именима и презименима историјских личности које су имале значајну улогу у друштвеном, идеолошком и политичком животу своје средине с циљем да се уочи одређена регуларност и системност у наведеном типу лексике. Подаци о деантропонимима од презимена и личних имена политичара биће представљени на основу грађе речника савременог српског језика, РСАНУ (од А до О) и РМС (од О до Ш), који одражавају развој у овом сегменту лексике српског језика у протеклом двестогодишњем периоду, до 60-тих и 70-тих година прошлог века, у поређењу са

* ORCID 0000-0003-0840-0140; ivana.konjik@gmail.com

** Рад је финансиран према уговору бр. 451-03-47/2023-01/200174 који је Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије закључило са Институтом за српски језик САНУ.

(нај)новијим подацима за последњих тридесетак година који су добијени на основу рукописне листе од преко 1500 деантропонимних неологизама које је Ђ. Оташевић забележио из различитих извора на интернету, материјала *Глосара новијих речи* (Оташевић 2022) и *Речника деантропонимних неологизама 1–4* (Оташевић 2021/2022).¹ На тај начин ће се у раду, поред творбених и семантичких карактеристика овог типа лексике, показати и промене и континуитет у развоју овог периферног лексичког слоја савременог српског језика који обухвата политичке деантропонимне лексеме. На основу развијености деривационих гнезда указаће се на политичка имена која су (била) у центру пажње јавности на овим просторима оставајући значајан траг у српском језику и култури као кључне речи епохе.²

Стварање (нових) речи од антропонима није нова појава,³ али је у литератури запажено да се овај слој лексике нарочито богати у најновијем периоду развоја српског језика, од 90-тих година прошлога века, услед наглих промена и догађања у области друштва, језика и културе (Ристић 2012: 73; Оташевић 2020: 10). Ђ. Оташевић наводи статистичке податке који показују да су у периоду до 90-тих година 20. века (од 1984. до 1989. у којем је прикупљао нове речи), деантропонимни неологизми били ретки (свега 47 нових и незабележених деантропонимних лексема у чијој основи се налазе имена 26 особа, од тога 5 политичара),⁴ док је број нових и незабележених деантропонима након 90-тих година 20. века значајно увећан,

¹ Колеги др Ђорђу Оташевићу овом приликом изражавам своју захвалност за рукописне и др. материјале које ми је несебично уступио.

² За речи које у датом историјском тренутку заокупљају пажњу најшире јавности, а на језичком плану одсликавају друштвену стварност у виду високог степена лексичке продуктивности, учесталости употребе, развијене семантичке и творбене деривације и сл., у употреби је назив који је увела Т. В. Шмелева, *кључне речи епохе*, који је прихваћен у бројним истраживањима у изворном или модификованом облику (Шмелева 1993: 33; исп. и Оташевић 2020).

³ У лингвистици је поменути процес познат под називом апелативизација (као и деонимизација и епонимизација), што подразумева поступак поопштавања властитих именица тј. њиховог претварања у заједничке или путем метонимизације одн. метафоризације, тзв. примарна апелативизација, нпр. Тесла > тесла (јединица за магнетну индукцију), Бранковић > бранковић (издајник), или путем афиксалне деривације, тзв. секундарна апелативизација, нпр. Вук > вуковац, Пожега > пожегача итд. (више о овоме в. у Пипер 2010, Мојсиловић 2011, о терминолошком и појмовном разграничењу описаних појава в. у раду В. Миљковића *Лексичка деантропонимизација у савременом српском сленгу и семантичка природа антропонима*, у овом часопису).

⁴ То су имена следећих политичара: Јосип Броз Тито (*брозист/а/*, *брозистички*, *-а*, *-о*, *бронозсталгичар*, *бронозсталгичарски*, *-а*, *-о*, *посттитовски*, *-а*, *-о*, *титоизам*, *титоист/а/*, *титоистички*, *-а*, *-о*, *титоистички* прил.), Михаил Горбачов (*горбачовљевски*, *-а*, *-о*, *горбиманија*), Шарл де Гол (*деголизам*, *деголист*, *деголистички*, *-а*, *-о*), Роналд Реган (*регановац*, *реганизам*), Сандин Аугусто Сесар (*сандинист*, *сандинистички*, *-а*, *-о*, *сандинисткиња*).

на шта указује већ и парцијални списак деантропонима које он наводи, добијених према 10 најпродуктивнијих основа, који обухвата чак 415 лексема. Од 10 најпродуктивнијих основа, девет основа су имена политичара, док је једна основа име спортисте (Оташевић, у припреми).⁵

У литератури је такође констатовано да су политичке промене у друштву, које су у последњим деценијама веома динамичне и интензивне, један од главних узрочника промена у лексичком систему. Према истраживању Д. Шипке (2003), нове речи генерисане политичким факторима представљају другу по бројности групу у корпусу нових речи у српском, хрватском и бошњачком језику из деведесетих година прошлог века са уделом од 7,5% у укупном прикупљеном корпусу нових речи, одмах иза најбројније групе која је повезана са рачунарским технологијама (16,1%). Међу њима је и више десетина лексема добијених од властитих имена политичара. Шипка у наведеном истраживању запажа да друштвено-политичке промене не генеришу само нове речи које су релевантне за текућа збивња, иако то свакако јесте најчешће случај, него и „речи којима се говори о прошлости”, што потврђује примерима деантропонимних неологизама који су се појавили у посткомунистичком периоду творбом од презимена или надимка бившег југословенског председника Јосипа Броза Тита (Шипка 2003: 106). С. Ристић у својим истраживањима такође учава да су нове речи од властитих именица на почетку 21. века у порасту и да се по броју издвајају речи изведене од имена земаља и народа и од презимена и личних имена познатих личности из различитих области културе, уметности и политике (в. Ристић 2012: 65–74).

2. МАТЕРИЈАЛ ЗА ИСТРАЖИВАЊЕ

За потребе овог истраживања ексцерпирани смо политичке деантропониме из РСАНУ и РСМ који чине прву групу података у нашој анализи – укупно 112 ексцерпираних лексема са политичким именима у основи међу којима највише има именица, укупно 72, затим придева, 36, три прилога и један глагол. Другу групу чине нови политички деантропоними прикупљени на основу рукописне листе Ђ. Оташевића, допуњени примерима из *Глосара новијих речи* и *Речника деантропонимних неологизама* Ђ. Оташевића. Друга група података је упадљиво бројнија, садржи укупно 444 јединице. Највише има именица (286), следе придеви (109), прилози (43) и свега шест глагола (са напоменом да су међу именицама забележене чети-

⁵ То су имена следећих политичара (у загради се наводи број забележених деантропонима): Александар Вучић (71), Владимир Путин (70), Слободан Милошевић (61), Доналд Трамп (60), Мило Ђукановић (40), Војислав Шешел (28), Драган Ђилас (27), Зоран Ђинђић (18) и Џорџ Вокер Буш (14) и једног спортисте: Новак Ђоковић (26).

ри глаголске именице, што незнатно увећава потенцијал глаголских лексема).

Статистички подаци показују да су у обе групе најбројније именице, затим придеви, док су остале врсте речи забележене у незнатном броју или уопште нису забележене, изузев прилога у другој групи чији је број значајно увећан у односу на број прилога забележених у првој групи (43 прилога у другој према три забележена прилога у првој групи).

3. АНАЛИЗА ПОДАТАКА

Деривациони и семантички аспекти

Именице

У анализи наведеног материјала поћи ћемо од именица. Представићемо бројчане податке о продуктивности уочених творбених типова за обе групе како бисмо њиховим упоређивањем дошли до одговарајућих закључака о претпостављеним очекиваним променама у развоју овог слоја лексике у српском језику. Паралелно ћемо указивати на њихове семантичке одлике.

Најпре ћемо представити именице добијене примарном апелативизацијом која се реализује без морфолошких промена, деловањем језичког механизма метонимије или метафоре. У првој групи података, 10 именица је добијено поступком примарне апелативизације – три примера метафоризацијом: *бранковић* ‘издајица, невера’, *квислинг* ‘помагач окупатора, издајник домовине’ и *обилић* ‘јунак, херој’, а седам примера процесом метонимизације: *гвелф* ‘присталица Гвелфа и папе у средњовековној Италији’, *тупамарос* ‘припадник илегалне организације градске гериле у Јужној Америци’, *наполеон*, *наполеондор* и *напалион* ‘француски златни новац’, *меџедија* ‘турски новац, првобитно сребрни (кован у доба султана Абдул-Мецида), а касније и златни’ и *марија тереза* ‘златник, цванцик који је кован за време владавине аустроугарске царице Марије Терезије’. У другој групи података није забележен ниједан пример добијен поступком примарне апелативизације (в. табелу 1).

Табела 1. Политички деантропони добијени примарном апелативизацијом

I група: 10 (13,9%)	метафоризацијом: <i>бранковић</i> , <i>квислинг</i> , <i>обилић</i> метонимизацијом: <i>гвелф</i> , <i>тупамарос</i> , <i>наполеон</i> , <i>наполеондор</i> , <i>напалион</i> , <i>меџедија</i> , <i>марија тереза</i>
II група: /	

Примери показују да је значење политичких деантропонима насталих метафоризацијом условљено ванјезичким, конотативним компонентама имена у основи. Деантропоними *бранковић* и *обилић* одражавају народну традицију и наивно сазнање носилаца српског језика засновано на преплитању историјских чињеница са народним предањем према којима је српски историјски властелин Вук Бранковић издао цара Лазара на Косову, док је Милош Обилић убио цара Мурата у истом боју. Деантропоним *квислинг* чува представу о норвешком мајору Квислингу, кога су у II светском рату немачки окупатори именовали за председника марионетске владе у Норвешкој, али је творбена мотивисаност овог деантропонима за савремене носиоце српског језика непрозирна.

Малобројни примери политичких деантропонима насталих метонимизацијом не пружају довољно могућности за извођење општијих закључака о типовима семантичких модификација полазног имена и евентуалним регуларним појавама у развоју значења условљеног овим процесом. Примери забележени у нашем материјалу показују да је у метонимијски изведеним значењима од имена владара постојала тенденција именовања кованог новца према имену владара за време чије владавине је новац кован: *наполеон* ‘... новац ... кован за време цара Наполеона I и Наполеона III’; *меџидија* ‘... новац ... кован у доба султана Абдул-Меџида’; *марија тереза* ‘златник, цванцик који је кован за време владавине аустроугарске царице Марије Терезије’.⁶ Остали малобројни деантропоними настали метонимијским извођењем значења, као што су *гвелф* и *тупамарос*, имају значење ‘присталица, следбеник неке политичке личности, учења организације и сл.’, које се уобичајено добија у деривацији суфиксом *-ац* од имена или презимена политичара у основи, што потврђује и конкурентни облик именице *гвелф* – *гвелфац* са истим значењем, у нашем материјалу.

У односу на број забележених примера политичких деантропонима добијених поступком примарне апелативизације у нашем материјалу, много је већи број примера који су настали поступком секундарне апелативизације, која подразумева активирање постојећих творбених модела у процесу добијања нових лексема од личних имена (у првој групи 62 лексеме, у другој 286). Упоредна анализа примера у обе групе показује присуство истих творбених типова заједничких за обе посматране групе, али и низ нових творбених типова који нису запажени у првој групи примера, већ се јављају само у творби политичких деантропонима забележених у другој

⁶ Могао би се навести и пример *мараведи* ‘стари шпански и португалски ситан бакарни новац, назван по златном новцу који је кован у Шпанији за време династије Алморавида’ (РСАНУ), који је највероватније настао апелативизацијом презимена Алморавида према изговору у српском језику и уз одговарајућа прилагођавања (редуковање).

групи примера. Навешћемо најпре творбене типове који су заједнички за обе групе, који показују регуларност у образовању деантропонима од презимена и имена политичких личности у српском језику.

Суфикси

У обе групе политичких деантропонима најпродуктивнији творбени тип је извођење суфиксом **-ац** од имена или презимена политичке личности у основи, односно бројним варијантама овог суфикса (сложеним суфиксима *-инац*, *-иновац*, *-овац*, *-(ј)евац*, *-анац*, *-ијанац*). У првој групи регистровано је укупно 29 лексема изведених овим суфиксима (40,6%): *бонапартинац*, *бонапартовац*, *вучићевац*, *гарибалдијанац*, *гарибалдијевац*, *гарибалдинац*, *гарибалдовац*, *гвелфац*, *дражинац*, *дражиновац*, *карађорђевац*, *карађорђевићевац*, *карађорђијевац*, *квислинговац*, *кошутовац*, *марковићевац*, *мачековац*, *милановац*, *милетићевац*, *мусолинијевац*, *наполеоновац*, *недићевац*, *обреновићевац*, *пашићевац*, *пижоновац*, *радићевац*, *старчевићанац*, *франковац*, *хитлеровац*; у другој групи 27 (9,4%): *бушовац*, *берлуксонијевац*, *брозинац*, *брозавац*, *брозоморац*, *вукадиновићевац*, *дацићевац*, *вучићевац*, *вучићијанац*, *драшковићевац*, *ђиласовац*, *ђинђићевац*, *вучелићевац*, *милошевићевац*, *слобинац*, *слобовац*, *путинац*, *путинијанац*, *путиновац*, *трампијанац*, *шешелјевац*, *чедићевац*, *миловац*, *Милогорац*, *алијевац*, *шорошевац*, *титовац*.

Све забележене именице у обе групе, осим именица *квислинговац* и *брозоморац*, имају исто категоријално значење ‘присталица, следбеник личности означене мотивном именицом, њене политике, покрета, идеологије, програма и сл.’. Именица *квислинговац* је дублетна форма именице *квислинг* са значењем ‘помагач окупатора, издајник домовине’, док је именица *брозоморац*, која је изведена суфиксом *-ац* од деантропонима *брозомора*, оказионализам са значењем ‘особа заражена брозомором’, експресивно је маркирана са негативном конотацијом и добар је пример индивидуалне креативности у поигравању творбеним потенцијалима српског језика.⁷ Продуктивност суфикса *-ац* и његових варијанти у извођењу именица с људском референцијом са наведеним значењем у српском језику, међу којима и именица изведених од политичких имена, констатована је у литератури (в. Николић 1999; Клајн 2003: 55–56). Наглашено је да сам суфикс *-ац* није продуктиван, али је продуктиван модел који се изводи преко

⁷ Лексема *брозомора* је сложеница настала по узору на *грозомора*. Оказионалног је карактера, а употребио ју је митрополит Амфилохије у своме обраћању са значењем болести која „убија Бога у људима“, доводи до отуђивања од вере и ствара атеисте. Образована је према презимену југословенског комунистичког револуционара и доживотног председника СФРЈ Јосипа Броза (в. n4s.net/amfilohije-otrovne-bolesti-koje-suharale-ovim-prostorima-su-poturcenjastvo-brozomora/).

присвојног придева личног имена одн. презимена суфиксом *-ац* којим настају сложене варијанте овог суфикса: *-анац*, *-инац*, *-ијанац*, *-овац*/*-(ј)евац* и непродуктивна варијанта суфикса *-иновац* која је настала редупликацијом посесивног суфикса *-ин* + *-ов* + *-ац* у примеру *дражиновац* (Николић 1999: 25–27). Суфикс *-ац* у споју са именом у основи поред денотативних актуализује конотативне компоненте његовог значења, па у зависности од личности чије се име налази у основи, односно доживљаја и вредновања њеног политичког деловања, деантропоним добија позитивно или негативно значење.⁸

Други по продуктивности у обе групе је суфикс страног порекла *-изам*, за који Клајн констатује да је то веома продуктиван суфикс, чест у извођењу именица од властитих имена и презимена са значењем политичког уређења (стр. 231–233), одн. политичког учења, покрета, идеологије, схватања неког политичког вође и његових присталица. Ређе се јавља у моделу који се изводи преко присвојног придева личног имена одн. презимена. У првој групи забележено је 13 именица изведених суфиксом *-изам* са наведеним значењем (18,1%): *бонапартизам*, *гарибалдинизам*, *драконизам*, *карађорђеизам*, *лењинизам*, *макијавелизам*, *милеранизам*, *мусолинизам*, *наполеонизам*, *османизам*, *фуријеризам*, *хитлеризам*, *шовинизам*. У другој групи 22 именице (7,7%): *бушизам*, *берлусконизам*, *брозизам*, *дацићизам*, *вулинизам*, *вучићизам*, *драшковићизам*, *ђинђићизам*, *ђинђићеизам*, *вучелићизам*, *коштуничизам*, *милошевићеизам*, *милошевићизам*, *слобизам*, *путинизам*, *трампизам*, *шешељизам*, *шешељоидизам*, *ђукановићеизам*, *милоизам*, *титоизам*, *ђиласизам*.

Није редак случај да се значење новонасталог деантропонима метафорички уопштава и шири актуализацијом конотативних компонената имена у основи, по правилу са негативним значењем, као што показују примери из прве групе лексема: *бонапартизам* ‘1. ист. покрет и идеологија присталица династије Бонапарта у Француској. 2. политички покрет коме је циљ ликвидација револуције помоћу диктатуре неког популарног, обично војног лица’; *драконизам* ‘... драконско поступање, претерана строгост, неумољивост, суровост’; *макијавелизам* ‘... политичко учење, начело по коме су за стварање јаке државне власти допуштена најбезобзирнија средства; остварење циљева без обзира на средства; принцип: циљ

⁸ Конотативни елементи значења се у речничкој дефиницији обично показују у њеном описном делу којим се појашњава основно значење, на пример: *вучићевац* ‘... присталица Томе Вучића Перишића, који се борио против апсолутизма кнеза Милоша’ или *мачековац* ‘... присталица Хрватске сељачке странке (ХСС) и Владимира Мачека, њеног председника, који је у предратној Југославији био вођа опозиције, а касније потпредседник реакционарне профашистичке владе и противник народноослободилачког покрета’.

оправдава средство’; шовинизам ‘... реакционаран облик национализма који, приписујући вишу вредност својој нацији и потцењујући друге, тежи искоришћавању и поробљавању других нација и распиривању националне мржње (назван по имену поклоника Наполеонове освајачке политике француског војника Шовена)’.

У регуларне деривате спадају и именице изведене суфиксом **-ист(a)** који је, као и претходни суфикс **-изам**, такође страног порекла, веома продуктиван и претежно се комбинује са страним основама, мада новији материјал показује да у том погледу више нема дистрибутивних ограничења. У првој групи забележено је шест лексема изведених овим суфиксом (8,3%): *бонапартист(a)*, *јозефинист(a)*, *лењинист(a)*, *макијавелист(a)*, *наполеонист(a)*, *шовинист(a)*; у другој групи 11 (3,9%): *бушиста*, *брози-ста*, *вулиниста*, *вучићист(a)*, *милошевићиста*, *слобиста*, *трампист(a)*, *шешелџиста*, *чединисти*, *путинист(a)*, *титоист(a)*. М. Стевановић и И. Клајн констатују да деривати изведени суфиксом **-ист(a)** уобичајено развијају категоријално значење ‘присталица одн. следбеник неког политичког учења, покрета и сл.’ (Стевановић 1964: 535, према Клајн 2003: 243), што потврђују сви примери забележени у нашем материјалу.

Остали творбени модели потврђени су мањим бројем примера. Издвајају се регуларни деривати изведени суфиксом **-ство/-штво** од имена одн. презимена политичке личности у основи, а ређе у моделу који се изводи преко присвојног придева имена или презимена. Имају уобичајено значење за овај суфикс ‘политичко опредељење’ (Клајн 2003: 186), са по три забележена примера. У првој групи то су лексеме: *квистиништво*, *наполеонство*, *обреновићевство*, у другој: *вучићевство*, *милошевићевство*, *милогорство*. Регуларне именице изведене суфиксом **-штина** одн. сложеним суфиксима **-овштина** и **-евштина** са значењем ‘политичка идеологија или покрет’, које по правилу имају негативно пејоративно значење карактеристично за овај суфикс (Клајн 2003: 210–211), мада негативна конотација такође потиче и од конотативних особина имена у основи. У првој групи то су: *дражиновиштина* и *недићевштина*, у другој: *брововштина*, *ђиласовиштина*, *ђинђићевштина*, *слобовиштина*, *слободаништина*, *шешелџевштина*, *милогорштина*. Регуларне именице изведене суфиксом **-ка** са различитим предметним значењима. У првој групи: *костадинка* ‘новац ... кован за време цара Константина Великог’, *титовка* ‘партизанска војничка капа’, у другој: *бушовка* ‘модел ципела’, *вулиновка* ‘модел парауниформе’, *вучићевка* ‘фризура’, *путинка* ‘алкохолно пиће’, *путиновка* ‘алкохолно пиће’, *трамповка* ‘фризура’. Именице изведене суфиксом **-ин** са значењем ‘присталица, следбеник ...’: *гарибалдин*, а као конкурентна форма јавља се твореница *гарибалдинац*, и са предметним значењем ‘минерал’ назван по кнезу Милошу Обреновићу: *милошин*. Именице са суфиксом турског по-

рекла *-лук* које обично значе карактерну особину или начин понашања (Клајн 2003: 153) и имају експресивну вредност: *драконлук* ‘драконска мера, претерано строг поступак’ и *броволук*. У новијем периоду развоја, регуларно се стварају фемининативи. У првој групи забележен је само један пример: *шовинисткиња*, док је у другој групи регистровано 17 фемининатива: *дачићевка*, *вулиновка*, *вучићевка*, *ђиласовка*, *ђинђићевка*, *милошевићевка*, *слобисткиња*, *путинка*, *путиновка*, *трамповка*, *шешељевка*, *шешелка*, и др.

У обе групе регистровани су појединачни случајеви извођења који не припадају продуктивним творбеним типовима. У првој групи *карађорђуша* ‘пушка’, *Османлије* ‘назив за Турке од 14. до почетка 20. века’; у другој групи: *вучићијација*, *путинаш* (в. табелу 2).

Табела 2. Творбени модели

творбени модел	I (62)	II (286)
-ац (-инац, -иновац, -овац, -(j)евац, -анац, -ијанац)	29 (40,6%)	27 (9,4%)
-изам	13 (18,1%)	22 (7,7%)
-ист(а)	6 (8,3%)	11 (3,9%)
-ство/-штво	3 (4,2%)	3 (1,1%)
-штина	2 (2,8%)	7 (2,5%)
-ка	2 (2,8%)	6 (2,1%)
-лук	1 (1,4%)	1 (0,4%)
-ин	2 (2,8%)	–
фемининативи	1 (1,4%)	17 (5,9%)
појединачни примери	2 (4,2%)	2 (0,7%)
-изација	–	12 (4,2%)
-љуб/-љубац	–	10 (3,5%)
-мрзац/-мрзитель	–	9 (3,2%)
-ијада	–	9 (3,2%)
-оид	–	9 (3,2%)
-фил	–	8 (2,8%)
-кратија	–	7 (2,5%)
-фобија	–	7 (2,5%)
-љубље	–	6 (2,1%)
-филија	–	5 (1,7%)
-фоб	–	5 (1,7%)
-итис	–	4 (1,4%)

-ње	–	4 (1,4%)
-логија	–	3 (1%)
-ман	–	3 (1%)
-манија	–	3 (1%)
-чић/-че	–	4 (1,4%)
анти-	–	28 (9,8%)
де-	–	7 (2,5%)
пост-	–	4 (1,4%)
про-	–	4 (1,4%)
не-		1 (0,4%)
сложенице	1 (1,4%)	25 (8,7%)
сливенице и сл.	–	13 (4,5%)

Нови суфикси и суфиксоиди

У другој групи деантропонима јавља се низ домаћих и страних суфикса и суфиксоида који нису регистровани у првој групи примера. Навешћемо их у даљем излагању заједно са примерима деантропонима у којима се јављају.

Најучесталији је суфикс **-изација** који се сматра дериватом суфикса **-ација** (исп. Ћорић 2008: 112–116), за који Клајн каже да је један од најпродуктивнијих страних суфикса за грађење именица уопште.⁹ У нашем материјалу регистровано је следећих 12 именица изведених суфиксом **-изација**, додавањем на домаће или страно лично име/презиме политичара или у мањем броју, преко придева: *бајденизација*, *вулинизација*, *вучићизација*, *вучићевизација*, *дацићизација*, *ђиласизација*, *милошевићевизација*, *милошевићизација*, *путинизација*, *титоизација*, *трампизација*, *шешелџизација*. Сви наведени примери имају типично значење за овај суфикс које наводи Б. Ћорић ‘опскрбљавање оним, добијање онога што је означено осовинском речи’ (Ћорић 2008: 115). У споју са основама властитих имена политичара овај суфикс ‘актуелизује конотативне компоненте имена у основи, и то углавном оне са негативним значењем’ (Ристић 2012: 67).

Продуктивни су суфикси **-ијада** (9) и **-оид** (9), такође страног порекла. Суфикс грчког порекла **-ијада** нарочито је продуктиван у творби нових речи, што је запазио Б. Ћорић наводећи бројне примере неологизама са овим суфиксом (Ћорић 2008: 57–61). Списку се као нова група деривата могу прикључити деантропонимни неологизми из нашег материјала, који-

⁹ О овом творбеном типу и бројним речничким потврдама осим код Клајна (2003: 250–251), исп. и Ћорић (2008: 111–115), а у новим речима од властитих именица в. Ристић (2012: 66–67).

ма је у основи име одн. презиме политичара, са значењем приредбе забавног карактера, асоцијативно повезаним са именицом *циркусијада*: *бајденијада*, *вулинијада*, *вучићијада*, *дачићијада*, *ђиласијада*, *ђинђијада*, *слобијада*, *путинијада*, *трампијада*.

Суфиксоид **-оид** (9) је релативно нов у српском језику. Продуктиван је у стварању деантропонимних неологизама са значењем ‘особа која по својим особинама наликује на особу чије је име у основи’, у нашем случају на политичара, са израженом негативном конотацијом пејоративне тоналности:¹⁰ *вулиноид*, *вучићоид*, *ђиласоид*, *милоид*, *милошевићоид*, *путиноид*, *слобоид*, *трампоид*, *шешелоид*. На појачану продуктивност овог суфикса у домену политичких деантропонимних неологизама указују и примери придева изведених суфиксом *-оидан* којих је у нашем материјалу забележено укупно шест: *вучићоидни*, *ђиласоидни*, *путиноидни*, *милоидни*, *љотићоидан*, *титоидан*.

Поред наведених суфикса, забележани примери показују да су у творби политичких деантропонима продуктивни суфиксоиди страног порекла *-фил*, *-филија*, *-фоб*, *-фобија* и *-кратија*, чија је продуктивност у најновијем периоду развоја српског језика иначе појачана (исп. Ристић 2012: 13). Страним суфиксоидима **-фил** (8) и **-фоб** (5): *бајденофил*, *вучићофил*, *ђинђићофил*, *милофил*, *путинофил*, *слобофил*, *трампофил*, *шешелофил*, *вучићофоб*, *слобофоб*, *путинофоб*, *трампофоб*, *шешелофоб*, конкуришу домаћи суфиксоиди односно везане основе: **-љуб** и **-љубац** (10) и **-мрзац** и **-мрзитель** (9): *вучићољуб*, *вучићољубац*, *Ђинђићољубац*, *милољуб*, *милољубац*, *слобољуб*, *слобољубац*, *путинољуб*, *путинољубац*, *трампољубац*, *вучићомрзац*, *ђинђићомрзац*, *слобомрзитель*, *слобомрзитель*, *путиномрзац*, *трампомрзац*, *шешелмрзац*, *миломрзац*, *путиномрзац*, а суфиксоиду **-филија** (5): *вучићофилија*, *милофилија*, *путинофилија*, *слобофилија*, *трампофилија*, домаћи суфиксоид **-љубље** (6): *вучићољубље*, *слобољубље*, *путинољубље*, *трампољубље*, *шешелољубље*, *милољубље*. Продуктивност наведених творбених типова појачана је процесима хибридизације, што илуструју наведени примери. Све наведене лексеме представљају експресивна средства са негативном конотацијом којима се указује на патолошки карактер означене појаве, па чак и у случајевима када се ради о суфиксима за које је типично позитивно значење поштовања или обожавања, као што су суфиски *-фил*, *-филија*, *-љуб*, *-љубац*. Изражено негативно значење имају и примери са суфиксоидима **-фобија** (7), са значењем мржње, презирања, у нашем случају почитичара чије је име у основи: *вучићофобија*, *ђиласофобија*, *милофобија*, *слобофобија*, *путинофобија*, *трампофобија*, *шеше-*

¹⁰ О историјату појаве и регистравању овог творбеног типа у домаћим речницима и литератури в. Драгићевић 2018 (2020).

љофобија и са суфиксоидима **-манија** (3) и **-ман** (3), са значењем настране, претеране склоности, страсти према политичару чије је име у основи: *вучићоманија, путиноманија, трампоманија; вучићоман, путиноман, трампоман*. Суфикс **-кратија** (7) забележен је у политичким деантропонимима који имају значење неограничене владавине политичара чије је име у основи: *вучићократија*,¹¹ *милократија, милошевићократија, партитократија, путинократија, слобократија, трампократија*.

У мањем броју забележених примера регистровани су суфиксоиди **-итис** (4) и **логија** (3) као околионалне творевине са хуморним ефектом који проистиче из несклада споја значења основе (имена политичара) и њихове основне функције: суфикс **-итис** карактеристичан је за медицинску терминологију за извођење назива болести, док се суфиксоид **-логија** који је грчког порекла уобичајено јавља у лекемама које означавају одређену науку или учење о ономе што значи први део речи: *вучићитис, ћиласитис, путинитис, трампитис, вучићологија, путинологија, трампологија*.

У другој групи политичких деантропонима забележене су и четири глаголске именице: *вучићевање, путиновање, дачићевање, ћиласовање*, од којих последње две са непотврђеним глаголским основама, али творене по продуктивном типу творбе, и четири деминутива: *брововчић, путинчић, путинче, шешелче*.

Префикси и префиксоиди

У старијем језичком материјалу у творби политичких деантропонима нису запажени префикси и префиксоиди, док су у новијем језичком материјалу забележени следећи префикси и префиксоиди у стварању префиксалних и префиксоидалних твореница и у комбинованом начину творбе (префиксално-суфиксалне или префиксације и композиције): префикс **анти-** (28) са великим бројем потврда, иначе веома продуктиван у новијем развоју српског језика, јер се везује и за домаће и за стране основе (исп. Ристић 2012: 10–11), са основним значењем супротстављености: *антибушизам, антибушиста, антибушовац, антивулиновац, антивучићевац, антивучићевка, антивучићевство, антивучићизам, антићинћићевац, антимилошевићевац, антимилошевићевизам, антимилошевићевство, антимилошевићизам, антимилошевићиста, анτισлобизам, анτισлобист(а)*,

¹¹ Ради илустрације значења овог типа именица, наводимо један пример са интернета за именицу *вучићократија*: *Мисли које он мисли и свима нама свакодневно саопштава прешле су све границе здравог разума, пристојности и поштовања сваког нормалног човека у Републици Србији која је по свом политичком систему дефинисана као Вучићократија. Он је законодавна, извршна и судска хоботница која жели да буде присутна свуда.* (Шумадинац, Слово о Вучићу, доступно на <https://www.pogledi.rs/>).

антипутинизам, антипутинист(а), антипутиновац, антипутиновка, антитрампизам, антитрампист(а), антитрамповац, антитрамповка, антиђукановићевац, антимилогорац, антититоизам, антититоист; префикси де- (7), пост- (4) и про- (4), који такође имају увећану продуктивност у најновијем развоју српског језика услед појачаног процеса хибридације (исп. Ристић 2012: 156): деберлусконизација, девучићизација, демилошевићизација, депутинизација, детадићизација, детрампизација, детитоизација; постђинђићевство, постпутинизам, посттрампизам, посттитоизам; промилошевићевац, пропутиновац, протрампизам, протрамповац; и појединачан случај са домаћим префиксом не- који има значење негације: невучићевац.

Композиција

У нашој првој групи података забележена је само једна сложеница са значењем назива града: *Титоград*, док је у другој групи овим процесом настао значајан број политичких деантропонима, као и процесима сливања и другим видовима игри у ковању речи које нису биле карактеристичне за ранији период развоја српског језика. Већи број тавих лексема припада оказионализмима и индивидуализмима који се реализују на периферији лексичког система, али су значајне јер показују креативне могућности и творбени потенцијал српског језика: са значењем град или држава (15): *Вучићград, Вучићево, Вучићстан, Вучићстан, Вучићланд, Вучићленд, Вучићистан држава, Вучићијана област, вучићојебина, Ђиластаун, Ђиласленд, шешељистан, Милогора, Милоландија, Милоленд*; остале сложенице чије је значење предвидиво на основу њихових саставних делова (10): *броносталгичар, слобобранитељ, вучићомер, вучићопоклонство, супервучић, суперпутин, ђиласопатија, младомилошевићевац, Слобославија, титославија*; сливенице и др. игре речи (13): *вучићоза, Ђикиликс, Ђитлер, слоботомија, путинофаг, Путлер, шешељија, шешељуга, алијић, реалтитоист, титолеску, титофилистичар, брозотиранида*.

Придеви

У творби придева, већина деривата у првој групи података изведена је суфиксима *-ски/-чки* и *-овски/-евски* одн. њиховим сложеним варијантама *-(ј)ански, -ински* од политичког имена одн. презимена или преко одговарајућег политичког деантропонима, а по један пример сродним суфиксима *-ички* (*драконички*) и *-истич(а)н* (*бонапартистични*): *бакуњински, бакуњиновски, гарибалдински, гарибалдовски, гвелфски, дражиновски, драконски, јозефинистички, јозефински, карађорђевићевски, карађорђеВСКИ, квислинговски, лењински, мазарински, милетићевски, наполеоновски,*

наполеонски, недићевски, обилићевски, обилићи, обреновићевски, обреновићански, обреновићски, османлијски, османски, радићевски, старчевићански, францјозефовски, хитлеровски, бонапартистички, квислински, лењинистички, шовинистички. У литератури је запажено да ови придеви реализују квалитативно значење које је условљено прагматичким и конотативним семантичким компонентама имена у основи, због чега сваки дериват има специфично значење (Ристић 2012: 69; исп. Стевовић 1950: 63, према Клајн 2003: 307; Николић 1999: 25–26, 28–29, Оташевић 2008: 31–33), што показују и поједине дефиниције у речницима (у РСАНУ: *бакуњински* ‘анархистички’, *драконски* ‘који се одликује великом строгошћу, неумољив, окрутан’, *мазарински* ‘заобилазан, увијен, околишни’ и др.). Бројност примера изведених суфиксима *-ски/-чки* (*-овски/-евски* и њиховим варијантама) у другој групи података потврђује продуктивност овог, најзаступљенијег творбеног типа у грађењу придева од политичких имена и указује на неограничене могућности проширивања дистрибутивног потенцијала основа (38): *бушовски, берлусконијевски, брозовски, вулиновски, вучићански, вучићевски, вучићански, дачићевски, драшковићевски, ђиласовски, ђинђићевски, трампијаски* и др.

Поред суфикса *-ски/-чки* (*-овски/-евски*), у новијем материјалу запажени су и други суфикси и суфиксоиди који нису примећени у старијој групи примера, као што су продуктиван суфиксоид *-(оид)ан* (6): *вучићоидни, ђиласоидни, путиноидни, милоидни, љотићоидан, титоидан* и са једним забележеним примером суфикс *-аст*: *вучићаст*.

Бројне су творенице са префиксима и префиксоидима, које нису забележене у старијем материјалу: **анти-** (17): *антибушовски, антидачићевски, антивучићевски, антидрашковићевски, антиђиласовски, антиђинђићевски, антимилошевићевски, антипутиновски, антипутински, антитрамповски, антишешелјевски, антиђукановићевски, антимиловски, антимилогорски, антиљотићевски, анттититовски, анттититоистички, про- (12): *продачићевски, провучићевски, прођиласовски, прођинђићевски, промилошевићевски, пропутиновски, пропутински, протрамповски, прошешелјевски, прођукановићевски, промиловски, протитовски, пост- (10): *поствучићевски, постђиласовски, постђинђићевски, постпутиновски, посттрампијански, посттрамповски, постшешелјевски, постђукановићевски, постмиловски, посттитовски, против- (3): *противвучићевски, противпутиновски, противтрамповски, контра- (2): *контравучићевски, контрађиласовски, пред- (2): *предвучићевски, предтрамповски, не- (1): *невучићевски, после- (1): *послевучићевски, пре- (1): *превучићевски*.********

Забележено је и неколико придевских сложеница (9): *путинолик, брозалик, трампалик, вучићобојажљив, вучићоугодан, вучићевско-дачићевски, ћосићевско-драшковићевски, комраковљевско-вучелићевски, антићев-*

ско-миновићевско-вучелићевски, као и комбиновани начини творбе, суфиксално-префиксалне и деривације и композиције, што показују придеви типа (6): *антивучићев*, *антиђукановићев*, *промилошевићки*, *брозоносталги-чарски*, *слобофиличан*, *титоманијачки*.

Анализирани материјал показује да у обе групе придева нису ретка дублетна, па и триплетна образовања, као што је то био случај и са именицама, нпр: *бакуњински* и *бакуњиновски*, *гарибалдински* и *гарибалдовски*, *јозефинистички* и *јозефински*, *карађорђевићевски* и *карађорђевски*, *наполеоновски* и *наполеонски*, *обилићевски* и *обилићки*, *обреновићевски*, *обреновићјански* и *обреновићски*, *османлијски* и *османски*, *брозистички* и *брововски*, *слобистички* и *слобовски*, *путиновски* и *путински*, *трампијански* и *трамповски*, *вучићански*, *вучићевски* и *вучићјански* и др.

Прилози

Забележена су свега три прилога на *-ски/-чки* у првој групи примера: *обилићки*, *драконички* и *драконски*, који, слично као придеви изведени овим суфиксима, реализују специфично значење које се не односи на денотативне особине имена у основи, него је мотивисано вањезичким, конотативним особинама личности (моралним особинама, начином управљања и владања, поступцима и сл.), па прилог има општији семантички смисао: *обилићки* ‘као Милош Обилић, јуначки, херојски’; *драконски* ‘на драконски начин, с највећом строгаошћу’. У другој групи примера је број забележених прилога изведених суфиксима *-ски/-чки* значајно већи (43), што може указивати на тенденцију повећања броја прилога насталих конверзијом од нових придева као актуелни продуктивни творбени процес, или је у већој мери последица систематичнијег бележења прилога у речницима у односу на ранији период: *антибушовски*, *антивучићевски*, *антиђиласовски*, *антиђинђићевски*, *антиђукановићевски*, *антимиловски*, *антимилошевићевски*, *антипутиновски*, *антипутински*, *антитрамповски*, *берлускониевски*, *брововски*, *бушовски*, *вукадиновићевски*, *вулиновски*, *вучелићевски*, *вучићевски*, *вучићолошки*, *дацићевски*, *драшковићевски*, *ђиласовски*, *ђинђићевски*, *ђукановићевски*, *контравучићевски*, *коштуничински*, *милогорски*, *милошевићевски*, *неђинђићевски*, *провучићевски*, *промилошевићевски*, *промилошевићки*, *пропутиновски*, *пропутински*, *противтрамповски*, *протрамповски*, *путиновски*, *путинофилски*, *путински*, *слобистички*, *титовски*, *титоистички*, *трамповски*, *шешељевски*, *шешељски*.¹²

¹² У изворима грађе које смо користили нису наведени примери употребе на основу којих би било могуће изводити закључке о значењу наведених прилога. У раду Ђ. Оташевића (2002), у којем се анализирају деантропоними добијени од презимена Вучић, наводе се примери за прилог *вучићевски*, који нам могу послужити као илустрација и осно-

Глаголи

У првој групи података забележен је само један глагол који би се могао окарактерисати као околионалан: *бонапартисати* са значењем ‘показивати се бонапартистом’. У другој групи забележено је 6 глагола, два добијена суфиксацијом: *вучићевати*, *путиновати*, једна префиксална твореница: *депутиновати*, једна сложеница: *вучићохулити* и два примера трп. придева: *милошевићенизиран* (← милошевићенизирати) и *титоизован* (← титоизовати).

Когнитивни аспекти

Анализа примера из нашег материјала показује да се у политичким деантропонимним твореницама подједнако јављају имена и презимена домаћих и страних политичких личности, различитих историјских периода и епоха. У основи анализираних деривата у првој групи примера налазе се 43 различита имена и презимена који показују политичке прецеденте језичке личности српског језика и културе на којима су засновани обрасци понашања и стереотипи политичког деловања у јавној и друштвеној сфери, било позитивни било негативни: Бакуњин, руски револуционар и анархиста 19. века; Бонапарта, династија у Француској; Бранковић, Вук; Вучић, Тома Перишић; Гарибалди, италијански револуционар; Гвелф, владајућа династија у средњовековној Италији; Дракон, старогрчки законодавац; Дража, Михаиловић; Јозеф, аустријски цар Јосиф II; Карађорђе; Карађорђевићи; Квислинг, норвешки мајор у II светском рату и председник маронетске владе; Костантин, цар Константин Велики; Кошут, Лајош; Лењин; Мазарен, француски дипломата; Марија Терезија; Мецида, султан Абдул-Мецида; Макијавели; Марковић, Светозар; Мачек; Милан, краљ; Милеран, француски политичар; Милетић, Светозар; Милош, Обреновић; Мусолини; Наполеон; Недић, Милан; Обилић, Милош; Обреновићи; Осман, први султан; Пашић, Никола; Пижон, вођа Земљорадничке странке у Србији Ј. Јовановић Пижон; Радић, Стјепан; Старчевић, Анте; Тито;

ва за уопштавање значења овог прилога, али са напоменом да су издвојена значења контекстуалног типа и да се нису усталила у општој употреби: ‘лицемерно, претворно, дволично’: ‘Али, није разумео када сам му рекао да нећу престати да пишем о њему, јер се бавим сатиром. И пошто није успео да ме придобије сада ме пљује. И то је тако вучићевски’, рекао је Јокановић (uns.org.rs, 18. 7. 2019); ‘лажно, неискрено’: Давно је констатовано да се слично сличном радује, па није било ничег неочекиваног у вучићевски кореографисаном дочеку који је прошле седмице у Варшави пољска владајућа партија Право и правда (ПиС) приредила америчком председнику Доналду Трампу (nin.co.rs); ‘бескарактерно, полтронски’: Меркел ће му дати бомбоницу и – вратиће се он у Атину – вучићевски заљубљен у протестантизам и штедњу (strateskealternative.rs, 12. 2. 2015).

Франк, Јосип, вођа пол. партије у Хрватској; Франц Јозеф, цар Фрања Јосип I; Фурије, француски социјалиста утописта; Шовен, француски војник поклоник Наполеонове освајачке политике.

Већина наведених прецедентних имена (укупно 24) индуковала је стварање мање или више развијених творбених гнезда, са 2 до 10 чланова,¹³ док је 19 имена мотивисало творбу појединачних лексема. Најразвијенија творбена гнезда дала су имена Наполеон (10), Гарибалди (9), Бонапарта (7), Дракон (6) итд.

У највећем броју случајева добијене су лексеме које указују на негативне појаве у друштву и у политичком деловању појединаца или организација, као што су анархија (*бакуњински*), диктатура (*бонапартизам*), издаја (*бранковић*, *дражиновац*, *квислинг*, *недићевац*), суровост (*драконизам*), фашизам (*мусолинизам*, *османизам*, *хитлеризам*, *шовинизам*). Ређе се односе на позитивне појаве: борац против апсолутизма, за одређена права и сл., револуционар (*вучићевац*, *гарибалдинац*, *кошутовац*, *лењинист*), јунак (*обилић*), или на неутралне: заобилазан, увијен, околишни (*мазарински*), циљ оправдава средство (*макијавелизам*). Мали број именица има предметно значење: *гарибалдовка* 'блуза', *карађорђуша* 'пушка', *костадинка*, *марија тереза*, *меџедија*, *наполеон* 'новац; златник', *милошин* 'минерал', *титовка* 'капа'. У једном случају име политичара је послужио за творбу топонима, назива града: *Титоград*.

У другој групи примера 23 имена мотивисала су настанак 444 деривата (Алија, Изетбеговић; Бајден, Џо; Буш, Џорџ; Берлускони, Силвио; Броз, Тито; Вукадиновић, Ђорђе; Вулин, Александар; Вучелић, Милорад; Вучић, Александар; Дачић, Ивица; Драшковић, Вук; Ђилас, Драган; Ђинђић, Зоран; Ђукановић, Мило; Љотић, Димитрије; Коштуница, Војислав; Милошевић, Слободан Слоба; Путин, Владимир; Тадић, Борис; Трамп, Доналд; Чеда, Чедомир Јовановић; Шешел, Војислав; Шорош, Џорџ).

Творбена гнезда су много развијенија него у првој групи. Ретка су гнезда са поједначним дериватом – два су таква (са именима Тадић и Шорош у основи). Три гнезда су са по два деривата (Вукадиновић, Љотић, Алија).¹⁴ Најразгранатије гнездо има 70 деривата (Вучић), Милошевић+Слоба (60), Путин (54), Тито+Броз (47), Трамп (45), Ђукановић+Мило (38), Шешел (26), Ђилас (23), Ђинђић (18), Буш, Дачић (11) итд. У групи нових политичких деантропонима, већина именица има експресивну вредност са израженом негативном оценом политичког имена у основи, односно њеног деловања или појава које су са њом повезане и показатељ

¹³ Шест имена индуковало је по два деривата, пет имена по три и пет деривата, пет имена по четири деривата и по једно име шест, седам, девет и десет деривата.

¹⁴ Једно гнездо са три деривата, два са четири деривата, једно са пет деривата, два са шест деривата, једно са девет деривата, два са 11 деривата.

су општег политичког стања у српском друштву крајем 20. и почетком 21. века.

4. ЗАКЉУЧАК

На основу општег прегледа, анализе и упоређивања речи добијених према личним именима и презименима политичара које су забележене у дескриптивним речницима српског језика са новим речима добијеним према именима и презименима политичара које су прикупљене у последњих тридесетак година, може се установити да је њихов број значајно повећан у најновијем периоду развоја српског језика после 90-тих година 20. века услед снажног динамичног развоја и промена у политичким дешавањима и односима на савременој домаћој и међународној друштвеној сцени, што је запажено у литератури, а чему сами сведочимо.

Поред продуктивних творбених типова у деривацији забележених у ранијем периоду, у најновијем језичком развоју јавља се низ нових продуктивних суфикса и суфиксоида. Творбени процеси префиксације и композиције који у ранијем периоду српског језика нису били примећени, или су били заступљени мањим бројем примера или појединачним случајевима, у најновијем развоју српског језика појачано су заступљени у виду стварања полусложеница са префиксима и префиксоидима домаћег и страног порекла и сложеница одн. твореница насталих комбинованим процесима творбе (префиксално-суфиксалним, префиксацијом и композицијом, деривацијом и композицијом). Нарочито су евидентне иновације на плану појаве и појачане продуктивности творбеног типа сливања и других видова креација и игри у стварању нових речи који се одигравају на периферији лексичког система и израз су повећане индивидуалне креативности у језику, експериментисања са творбеним језичким потенцијалима, тежње ка онеобичавању и индивидуализацији језичког израза са циљем постизања експресивности и срачунатим стилским ефектом у изражавању.

Може се уочити одређени континуитет у односу на ранији период у виду јављања регуларних појава у творби и семантици, али и одређене тенденције промена у овом сегменту лексике на синхронном плану. У групи именица, регуларно се јављају деривати са суфиксима *-ац* и *-ист(а)* са значењем 'присталица, следбеник политичке личности одн. његове политике'; затим суфикс *-изам* са значењем 'политичко уређење одн. политичко учење, покрет, идеологија и сл.'; такође се регуларно јавља суфикс *-ство/-штво* са значењем 'политичко опредељење'. Јавља се читав низ нових домаћих и страних суфикса и суфиксоида са различитим степеном продуктивности који се без ограничења спајају са домаћим и страним основама (*-изација*, *-љуб*, *-љубац*, *-љубље*, *-мрзац*, *-мрзитељ*, *-фил*, *-филија*,

-*фоб*, -*фобија*, -*кратија*, -*итис*, -*логија*, -*ман*, -*манија*). Појачана је продуктивност суфикса -*штина*, чему је вероватно допринела пејоративна конотација коју овај суфикс има. Редовно се граде фемининативи, што је део општијег процеса мовирања именица у сфери занимања и звања и у другим сферама, који је захватио не само српски него и друге језике. Бројност политичких деантропонима се повећава и творбеним процесом префиксације, којим се иначе појачано проширује лексички фонд српског језика у најновијој фази развоја (исп. Ристић 2012: 156). Нарочиту продуктивност у овом домену показује префикс негације и супротности *анти-* који се спаја и са домаћим и са страним основама, па су творенице са овим префиксом веома бројне у корпусу нових политичких деантропонима. Запажена је конкуренција у употреби домаћих и страних префикса и суфикса. Значајан је удео сложеница и сливеница у групи нових политичких деантропонима које нису биле примећене у старијем фонду или су забележене са по једним примером и које углавном имају индивидуални и околинални карактер, стилски су маркиране и припадају жаргонској и супстандарној лексици.

У групи придевских и прилошких деривата, и даље је најпродуктивнији творбени тип извођења суфиксом -*ски/-чки* (-*овски/-евски*). Међу придевима, појачани су процеси префиксације и хибридизације у односу на раније стање. Број прилога је значајно повећан у односу на ранији период, и то прилога насталих конверзијом од нових придева, што може указивати на актуелну тенденцију у творби прилога. Број глагола је незнатно увећан у односу на претходни период. Осим суфикса -*исати* који је забележен у старијем материјалу са значењем типичног понашања (*бонапартисати*), са истим значењем у новијем материјалу јављају се суфикси -*овати* и -*евати* (*путиновати*, *вучићевати*). Један пример је добијен префиксацијом префиксом *де-* (*депутинovati*), а два глагола су потврђена једино трпним придевима са значењем 'преобраћен у нешто' (*милошевићенизиран*, *титоизован*).

На когнитивном плану, бројност деантропонима и развијеност њихових деривационих гнезда у обе групе показују која су политичка имена (била) у центру пажње јавности на овим просторима и по којим својим особинама су оставила значајан траг у српском језику и култури. У групи нових политичких деантропонима, мањи број заступљених имена припада политичарима из ближе прошлости – периода Другог светског рата, социјализма и комунизма (Димитрије Љотић, Јосип Броз Тито). Примери показују да су њихове личности оставиле снажан негативан утисак на носиоце српског језика који њихово политичко деловање и владавину доживљавају као издајничке и тоталитаристичке (исп. и Ристић 2012: 72). И остали нови политички деантропоними изражавају негативан однос говорника српског

језика према политичким појавама и личностима времена у којем живимо, поготово према онима који су на власти, али и према опозиционим лидерима и њиховим активностима. Чак и деривати изведени суфиксима који у основи имају неутрално или позитивно значење добијају погрдну конотацију која потиче од негативног доживљаја и оцене личности политичара чије је име у основи, што показују примери са суфиксима *-фил*, *-филија*, *-љуб*, *-љубац*, *-љубље*. Бројнији су суфикси негативне оцене него у ранијем периоду: нпр. суфикс *-итина* који има пејоративно значење; јавља се суфикс *-тис* који асоцира на болест, као и нови суфикси и суфиксоиди са изражном негативном конотацијом и оценом: *-манија*, *-фоб*, *-фобија* *-мрзац*, *-мрзитељ*. Јављају се и деминутиви са негативним значењем умањивања вредности имена одн. личности политичара у основи: *брововчић*, *путинчић*, или са ироничним значењем: *путинче*, *шешелче*.

ЛИТЕРАТУРА

- Драгићевић, Рајна 2020. Неке тенденције у творби речи у савременом српском језику. *Новоречје* 2, 129–139 [= Драгићевић, Рајна 2018, Неке тенденције у творби речи у савременом српском језику. *Језици и културе у времену и простору* : тематски зборник, VII/2, Нови Сад, 63–70].
- Клајн, Иван 2003. *Творба речи у савременом српском језику. Део 2. суфиксација и конверзија*. Београд: Завод за уџбенике и инаставна средства, Институт за српски језик САНУ, Нови Сад: Матица српска.
- Мојсиловић, Бојана 2011. О апелативизацији и епонимима у српском језику. у: М. Ковачевић (одг. ур.), *Савремена проучавања језика и књижевности*. Година II / књ. 1. Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, 109–116.
- Николић, Мирослав 1999. О речима изведеним од имена одн. презимена познатих личности. *Наш језик*, XXXIII/1–2, 24–35.
- Оташевић, Ђорђе 2008. *Нове речи и значења у савременом стандардном српском језику. Лингвистички аспекти*. Београд: Алма.
- Оташевић, Ђорђе 2020. Творба деантропонимних политичких неологизама (од презимена Вучић и Ђилас). *Новоречје* 2, 9–36.
- Оташевић, Ђорђе 2021/2022. Речник деантропонимних неологизама (1). *Новоречје* 4 (2021), 113–121. Речник деантропонимних неологизама (2). *Новоречје* 5 (2021), 148–157. Речник деантропонимних неологизама (3). *Новоречје* 6 (2022), 183–187.
- Оташевић, Ђорђе 2022. *Глосар новијих речи*. Београд: Алма.
- Оташевић, Ђорђе. Деантропонимни неологизми у савременом српском језику. Рад у припреми.

- Пипер, Предраг 2010. Апелативизација. У: *Српска енциклопедија*. Том 1. Књ. 1. – Нови Сад : Матица српска; Београд : САНУ : Завод за уџбенике, 2010.
- Ристић, Стана 2012. *О речима у српском језику (творбени и лексикографско-лексиколошки аспекти)*. Монографије 14. Београд: Институт за српски језик САНУ.
- Ђорић, Божо 2008. *Творба именица у српском језику*. Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије.
- Шипка, Данко 2003. Лексичка динамика деведесетих: бројке и слова. *Јужнословенски филолог* LX, 99–111.
- Шмелева Т. В. 1993. Ключевые слова текущего момента. *Collegium* 1, 33–41.

Ivana Lazić Konjik

FORMATION OF WORDS FROM PERSONAL NAMES AND SURNAMES OF POLITICAL FIGURES IN THE SERBIAN LANGUAGE (DERIVATIVE, SEMANTIC, AND COGNITIVE ASPECTS)

Summary

The paper deals with the semantic-derivational analysis of words derived from personal names and surnames of political figures in the Serbian language. It points out their derivational and semantic types and their cognitive-pragmatic motivation for formation. The paper demonstrates continuity in the creation of this segment of the Serbian lexicon and points to its accelerated growth in the recent developmental period, as well as changes related to the emergence and increased productivity of new derivational types. It also addresses the trend of heightened expression of subjective meanings with a negative connotation, pejorative and ironic undertones, which are characteristic of contemporary political discourse.

Keywords: deanthroponym, neologism, word formation, personal names and surnames, Serbian language.

УДК 811.163.4'282.3'373.23.43(497.6):[32-051]"20"
811.163.4'282.3'373.23.43(497.6):[81'27+81'373.42]"20"

*Amela Šehović**

*Elma Durmišević***

(Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo)

DEANTROPONIMNI NEOLOGIZMI KAO KLJUČNE RIJEČI EPOHE U BOSANSKOM JEZIKU

Новоречје, 2023, бр. 8.

Predmet rada je analiza deantroponimnih neologizama kao ključnih riječi epohe u savremenom bosanskom jeziku. U korpusu su izdvojeni sljedeći primjeri: *urbanizacija*, *putinizacija* i *trampizam*, te je analizirana njihova upotreba i značenje s namjerom da se utvrde osnovne karakteristike ovih deantroponimnih neologizama, društveni kontekst u kojem nastaju, te njihov mogući vijek trajanja. No, budući da su analizirani primjeri derivirani od prezimena poznatih svjetskih političara, te da su neki već postali termini u jednom broju društvenih nauka, može se očekivati njihov o(p)stanak u leksičkom fondu bosanskog jezika.

Ključne riječi: bosanski jezik, tvorba riječi, ključna riječ, neologizmi, antroponimi, deantroponimni neologizmi.

UVOD

Leksika nekog jezika obogaćuje se na svakodnevnoj osnovi – najčešće, posuđivanjem leksema ali i proširenjem smisla već postojećih leksema te tvorbenim sredstvima od postojećih domaćih i stranih riječi – a neologizmi su njen važan dio i kao takvi čest su predmet lingvističke analize. Neologizmom se općenito smatra “nova riječ, novo značenje neke, već postojeće riječi, ali također posuđenica (ne samo iz stranoga jezika nego i iz žargona pojedinih društvenih skupina); napokon i riječ koja je ponovo oživjela” (Mounin, 1974: 229–230,

* ORCID 0000-0003-4667-7052; amela.ami.sehovic@gmail.com

** ORCID 0000-0002-7756-3448; elmicad@gmail.com

prema: Muhvić-Dimanovski, 2005: 3). Također, brojne su mogućnosti njihova klasificiranja, ali smatramo da je jedna od najpraktičnijih podjela neologizama na posuđenice, formalne neologizme i semantičke neologizme (Šehović, 2022: 287). Koji će od neologizama vremenom preći u aktivni leksički fond ovisi o nizu faktora, a pokazatelj “uspješnosti” nove riječi u toku vremena jest da “ona četrdeset godina zaredom bude zabilježena u jednojezičnim općim rječnicima, odnosno riječ mora biti u aktivnoj uporabi u dva naraštaja govornika” (Mikić Čolić, 2021: 47).

Predmet istraživanja u ovome radu su neologizmi nastali od vlastitih imena (deantroponimni neologizmi), što podrazumijeva da njihovu tvorbenu osnovu čini vlastito ime, a za vlastita imena se tradicionalno smatra da “uopće nemaju pravo unutrašnje značenje, već samo upućuju na određene entitete” (Trask, 2005: 302). Ipak, ima i autora koji smatraju da se vlastitim imenima ne može apsolutno odricati značenje budući da je vlastito ime deskripcija svoga referenta, a među ovim autorima najistaknutiji su Frege, Russel, Searle (up. Vodanović, 2006: 223). Marković (2010: 198), pak, ide i korak dalje iznoseći stav da “mogućnost semantičkoga pomaka, mogućnost da se ime rabi metonimično, metaforično, omnipersonalno, držimo jakim argumentom u prilog stavu da imena imaju leksičko značenje, a to značenje ukupnost je spoznaje o imenovanu entitetu; s pretpostavkom da je entitet imenovan zbog svoje spoznajne važnosti – što je entitet spoznajno manje važan, to će teže biti imenovan, spoznajno nevažni entiteti i nemaju svoje ime”. Sa druge strane, Šivic-Dular (1998: 287), vlastitim imenicama općenito pripisuje funkcionalno značenje, što objašnjava činjenicom da se one odnose na samo jedan (konkretni) objekt imenovanja. Već i iz ovog kratkog pregleda vidljivi su neusaglašeni stavovi lingvisti u pogledu značenja koje vlastita imena imaju.

No, u ovom radu isključivo se fokusiramo na vlastito ime kao tvorbenu osnovu u nastanku neologizma, zbog čega nećemo ulaziti u daljnje rasprave na ovu temu.

DOSADAŠNJA PROUČAVANJA DEANTROPONIMNIH NEOLOGIZAMA NA BOSANSKOM, CRNOGORSKOM, HRVATSKOM I SRPSKOM JEZIKU

Neologizmi su leksičke jedinice za čije istraživanje postoji velik interes lingvisti¹, što je naročito evidentno posljednjih nekoliko decenija. No, za razliku od tog općenito velikog interesa za neologizme, deantroponimni neologizmi uglavnom su samo periferno predmet lingvističke analize.

Na to ukazuje i činjenica da se u monografijama leksikološkoga karaktera deantroponimni neologizmi rijetko spominju, bez obzira na to da li su im pri-

¹ To potvrđuje i monografija o neologiji i neografiji u slavenskim jezicima, koja će u izdanju Univerziteta u Prešovu biti objavljena u toku ove godine.

marni predmet analize neologizmi, odnosno nove riječi (Muhvić-Dimanovski 2005, Otašević 2008, Mikić Čolić 2021) ili su oni samo jedan segment proučavanja (Dragičević 2018, Ljevo-Ovčina 2021).

Tako V. Muhvić-Dimanovski (2005) sustavno proučava neologizme, ali njenu istraživačku pažnju ne zaokupljaju deantroponimni neologizmi, koje bilježi samo kao ilustrativne primjere, i to u određenim slučajevima: u žargonu – *Lazarica*, *karingtonka* ili *karingtonica* (54) i kada govori o načinima stvaranja neologizama te navodi plodnije sufikse u njihovoj tvorbi, poput sufiksa *-ijada* i izvedenice s tim sufiksom *cigićijada* (98).

Đ. Otašević (2008) u svojoj se monografiji bavi novim riječima i njihovim značenjima, na temelju čega zaključujemo da je obuhvat leksema koje on proučava mnogo širi nego da su u pitanju samo neologizmi. No, i pored toga, kada je riječ o deantroponimima, on navodi samo pridjeve tvorene od prezimena (31–33), a kao primjer “nestabilnih” riječi dva deantroponimna pridjeva: *benderovski* i *hajdegerovski* (65), okazionalizme za čije je razumijevanje potrebno poznavanje vanjezičke stvarnosti: *fikretovati*, *šugarica*, *kecmanizirati* (74), te nekoliko imenica tvorenih sufiksom *-izacija*: *gutembergizacija*, *destaljinizacija*, *demaiozacija*, *detitozacija* (140) i *-ijada*: *spartakijada* (140), *lenjinijada* i *fišerijada* (143), kojima se imenuju takmičenja, a autor je samostalno prikupio primjere *bondijada* i *nušićijada* (144). Očito je da je broj deantroponimnih novih riječi u ovoj monografiji također nevelik, naročito imajući u vidu predmet njena istraživanja.

Slično je stanje i u monografiji R. Dragičević (2018), koja u dijelu o potencijalnim riječima, individualizmima i neologizmima (222–247) navodi samo nekoliko leksema izvedenih od vlastitih imena: individualizam *kolumbovati* (233), neologizme sa sufiksom *-izacija*: *titoizacija*, *šešeljizacija* (241, prema Čorić, 2008: 115) i slivenicu *Dučić* (Dačić + Vučić) (244, prema: Bugarski, 2013: 17–18).

I monografija A. Mikić Čolić (2021) u fokus istraživačke pažnje stavlja neologizme, ali se i pored detaljnog teorijskog okvira teme i iscrpne analize različitih načina nastanka neologizama s pratećim primjerima, deantroponimni neologizmi navode tek kao ilustracija za sufiksalsnu tvorbu eponima, kako ih tumači autorica: *zaherica*, *bekamica*, *biberica*, *kolindirati se* (228–229), i stapanje: *Dikolores* (: Dikan + Dolores) (105), *Bosandžukić* (: Bosanac + Mandžukić) (229), *Banditić* (: Bandić + bandit) (230), *Plenkorona* (: Plenković + korona), *Plenkovid* (: Plenković + kovid), *Cjepinski* (: Cjepivo + Cetinski) (262, 265, 266).

Što se tiče monografije A. Ljevo-Ovčine (2021), iako u njenom naslovu nije naznačena leksikološka problematika nego jezik štampe, ona se ipak velikim dijelom bavi upravo leksikom, i to najviše neologizmima. No, i pored toga, u njoj nema puno deantroponimnih neologizama – utvrdili smo samo dva: *sana-*

derizacija i *kelmendizacija* (187), dok se leksema *arnauti* (154) navodi kao primjer onomastičke metafore.

Dakle, u leksikološkim monografijama ovoj vrsti neologizama nije posvećivana velika pažnja. Što se tiče radova, neologizmi čija su tvorbeno osnova vlastita imena predmet su analize u sljedećim člancima: Štebih Golub (2012), Horvat i Štebih Golub (2016) i Nenezić (2016), te samo periferno u Šehović (2022).

B. Štebih Golub (2012) detaljno analizira okazionalizme u hrvatskom publicističkom stilu, među kojima je veliki broj motiviran vlastitim imenom (423–424). Ova grupa okazionalizama dosta je brojna i u nju ulaze ne samo primjeri imenica, koje su inače dominantne u svim monografijama i člancima koji se bave ovom tematikom, nego i glagolski okazionalizmi: *kosorijeknuti*, *kerumovati*. Od imeničkih možemo navesti samo neke: *Orbanistan*, *kerumokracija*, *potemkinijada*. Autorica komentira i njihovu stilsku obilježenost, koja je uglavnom ironična i pejorativna (424) te utvrđuje veliki udio analogije u njihovu stvaranju (426).

U radu M. Horvat i B. Štebih Golub (2016) analiziraju se tvorenice motivirane vlastitim imenima koje su potvrđene u elektronskim medijima od 2011. do 2014. godine. Autorice utvrđuju da su najzastupljenije sufiksne izvedenice sa sljedećim sufiksima: *-ac* (*bandićevac*, *glavaševac*), *-izacija* (*glavašizacija*, *kosorizacija*), *-ovati* (*kerumovati*, *šeksovati*), *-izam* (*tuđmanizam*), *-ijada* (*potemkinijada*), *-ator* (*retuđmanizator*), a jedino je posljednji primjer “odglagolska tvorenica” (: *retuđmanizirati*) (222). Među njima, stilski “neobojenoga značenja” su tvorenice sa sufiksima *-ac* (221), dok se tvorenice sa sufiksom *-ovati* smatraju stilski negativno obojenim okazionalizmima (222). Slivenice, u radu nazvane stopljenice (222–226), čine naredni segment analize tvorenica motiviranih vlastitim imenima: *Dikolores* (Dikan + Dolores), *Franjosaur* (Franjo (Tuđman) + dinosaur), *Karapozaić* (Karamarko + Pozaić), *kerumobolno* (Kerum + umobolno), a autorice utvrđuju da je riječ “o neuobičajenim tvorbama koje često rezultiraju visokom stilskom obilježenošću” (226). Predmet analize su i okazionalizmi nastali eponimizacijom: *todorići*, *liniči*, *sanaderi*, gdje je riječ “o veoma ekspresivnim i emocionalno obojenim oblicima s različitom frekvencijom ponavljanja i različitim stupnjem razumljivosti” (227). Na kraju se analiziraju tvorenice od ličnih imena nastale sufiksoidizacijom (228–229) – dodavanjem sufiksoida *-stan* (Kurdistan), *-kracija* (kerumokracija) i *-oid* (kerumoidi) na tvorbeno osnovu. Sve su one deprecijativnog značenja. Tvorenice analizirane u ovom radu u najvećem broju slučajeva motivirane su imenima osoba iz hrvatskoga javnoga života, i to prvenstveno imenima političara i drugih državnih funkcionera. U tom smislu, ovaj je rad bio vrlo poticajan i za naše istraživa-nje.

Nenezić (2016: 292, 295–296) u svom se radu, između ostalog, bavi novotvorenica izvedenim sufiksima *-izacija* (*đukanizacija, sanaderizacija, berluskonizacija* i sl.) i *-ovac/-evac* (*milovac, amfilohijevac, bečićevac* i sl.), od kojih se većina može smatrati okazionalizmima. Naročito detaljno prikazan je sufiks *-izacija*, čije su motivne riječi podijeljene u tri grupe (antroponimi, toponimi, abrevijature), od kojih je najbrojnija prva grupa. Što se tiče sufiksa *-ovac/-evac*, ovdje su na prvom mjestu novotvorenice od skraćenica naziva političkih stranaka i pokreta, ali i drugih organizacija, a tek potom novotvorenice čije su motivne riječi prezimena političara i vjerskih vođa. Posebna je pažnja posvećena tvorbenom aspektu ovih leksema, ali i njihovoj stilski sniženoj markiranosti.

Oba navedena rada obiluju brojnim primjerima detaljno komentiranih okazionalizama, a zbog njihove informativnosti ovi članci mogu biti veoma korisni u daljnjim istraživanjima ove oblasti.

S druge strane, rad A. Šehović (2022) bavi se okazionalizmima na bosanskohercegovačkim internetskim portalima, ali je od svih navedenih primjera samo glagol *bazduljati se* (362) motiviran antroponimom.

Iz svega navedenog proizlazi da se novotvorenice motivirane vlastitim imenima mogu mnogo više proučavati, a naročito one koje nisu okazionalizmi. No, mi se u ovom radu i ne bavimo okazionalizmima nego neologizmima čiju tvorbenu osnovu čine vlastita imena, a koji su pri tome ključne riječi epohe u savremenom bosanskom jeziku. Njihovo istraživanje provest ćemo na korpusu bosanskohercegovačkih portala.

DEANTROPONIMNI NEOLOGIZMI KAO KLJUČNE RIJEČI EPOHE NA BOSANSKOHERCEGOVAČKIM PORTALIMA

Publicistički stil vrlo je raznorodan kako tematski tako i jezički – naporedo, u njemu egzistiraju dvije tendencije: tendencija ka shematizaciji govora ali i tendencija ka jezičkoj kreativnosti. To se onda prelijeva i na plan leksike – od upotrebe nekih šabloniziranih konstrukcija do velikog broja neologizama, pa čak i okazionalizama. Internetski portali, pak, novi su vid komunikacije, prisutan tek posljednjih tridesetak godina, zbog čega su dobar pokazatelj jezičkih tendencija i trendova, a jedan od njih je povećana upotreba različitih tipova neologizama, pa tako i deantroponimnih neologizama. Upravo to njihovo svojstvo bilo je presudno da korpus za ovo istraživanje prikupljamo na bosanskohercegovačkim portalima.

Deantroponimni neologizmi koje analiziramo u radu motivirani su prezimenima aktuelnih² evropskih i američkog predsjednika država i vlada. Oni su

² Pod pojmom ‘aktuelan’ ne mislimo isključivo ‘trenutni, vladajući’ predsjednik, već onaj o kojem se neprekidno piše, koji je u žiži javnosti. Up. vijest o hapšenju bivšeg američkog

izuzetno frekventni u našem korpusu, stilski veoma obilježeni i uglavnom negativne afektacije. Deantroponimni neologizmi od prezimena političara imaju različite sudbine – jedni u jeziku o(p)stanu decenijama, drugi se upotrebljavaju nekoliko godina, a ima i onih koji se samo pojave i nestanu preko noći. Šta utječe na njihov opstanak? Teško je jednoznačno odgovoriti na ovo pitanje, ali presudnu ulogu u tom procesu može igrati i činjenica da li su oni postali ključne riječi jednog vremena ili, čak, epohe, u čemu veliku ulogu igraju vanjezički faktori – da li su ličnosti čija su vlastita imena motivirala nastanak novih riječi svojim djelovanjem izvršile presudan utjecaj na oblikovanje duha i fizionomije jednog društva u nekom periodu. Naime, ključne riječi ili, kako se one još nazivaju, konceptualna leksika, “sadrže informaciju o potrebama društva, o tome šta je u centru njegovog interesovanja, o značajnim ličnostima, o aktuelnim temama i realijama, nacionalnim i međunacionalnim odnosima, društvenim procesima, ideologijama i sl. u određenom historijskom periodu” (Ljevo-Ovčina 2021:135). To su najfrekventnije riječi koje su karakteristične za određeni period, na temelju čega se “mogu (se) smatrati ključnim riječima u istom smislu kao što su ključne riječi u znanstvenom jeziku” (Tafra, 2005: 205). S društvenim i drugim promjenama, mijenjaju se i ključne riječi u nekom jeziku, a ovaj zaključak potvrđuje i činjenica da su neke lekseme kao npr. *glasnost*, *perestrojka* i sl. bile ključne riječi 90-ih godina 20. vijeka, dok ih danas ne možemo posmatrati na taj način. No, moguće je i da neke ključne riječi o(p)stanu decenijama, što je slučaj sa ključnim riječima 90-ih godina 20. vijeka, koje čine vlastita imena utjecajnih regionalnih političara: Alija Izetbegović, Slobodan Milošević, Franjo Tuđman (up. Ljevo-Ovčina, 2021:142).

U skladu s postavljenim istraživačkim ciljem (analiza deantroponimnih neologizama kao ključnih riječi epohe) odlučile smo analizirati sljedeće lekseme: *urbanizacija* (: Viktor Orbán), *putinizacija* (: Vladimir Putin) i *trampizam* (: Donald Trump). Smatramo da su neologizmi motivirani prezimenima ovih ličnosti (a to znači i karakterom i političkim djelovanjem) dobri reprezentivi ključnih riječi epohe globalizacije kojoj i mi svjedočimo kao savremenici spomenutih ličnosti i političkih i historijskih događaja izazvanih njihovim djelovanjem. Ne sumnjamo da će ovi neologizmi vremenom postati i termini u različitim naučnim oblastima (sociologija, historija, politologija, ekonomija i sl.), po uzoru na niz leksema kao što su *staljinizam*, *hitlerizam*, *tačđerizam*, *bušizam*, *ti-toizam* i sl.

Analiza odabranih deantroponimnih neologizama odnosi se na pragmasemantički i sociolingvistički okvir, kao i njihov tvorbeni status. Posebna pa-

predsjednika Donalda Trampa (<https://www.klix.ba/vijesti/svijet/americki-predsjednik-je-uhapsen-drugi-put-u-historiji-proslo-je-150-godina-od-prvog/230404181>, pristup: 5. 4. 2023).

žnja posvećuje se širenju opsega značenja odabranih deantroponimnih neologizama, na temelju čega ih prvenstveno i posmatramo kao ključne riječi epohe.

Prvi odabrani primjer jeste:

- orbanizacija < (Viktor) Orbán

Viktor Orbán predsjednik je mađarske vlade, političar desničarsko-konzervativnih uvjerenja. Njegova politička uvjerenja i stavovi izuzetno su negativno usmjereni ka migrantima, i to posebno migrantima neevropskog, muslimanskog porijekla (Afganistan, Sirija, Irak). Takva uvjerenja i stavovi dovode do antimigrantskog djelovanja i politike koji u konačnici završavaju *orbanizacijom*: “Ograde su postale moda: **Orbanizacija** Evrope ili zaštita granica? (...) Ne mislim da je to više iz ideoloških razloga, već da je to **orbanizacija** određenih zemalja i pokazivanje takvog populizma i takve vrste moći. Kada je Mađarska napravila ograde ka Hrvatskoj i ka Srbiji, na čelu je bio Orbán...” (<https://www.fokus.ba/vijesti/globus/ograde-su-postale-moda-orbanizacija-evrope-ili-zastita-granica/1852052/>, pristup: 5. 4. 2023). Konkretno, *orbanizacija* je prvo podrazumijevala postavljanje žičane ograde na mađarskim granicama sa Srbijom i Hrvatskom, državama koje su bile česte rute i tajni putevi ulaska migranata u Evropu. No, značenje se širilo, pa *orbanizacija* danas znači svako negativno, rasističko, antimigrantsko djelovanje, a ne samo Orbánovo negativno djelovanje, što potvrđuje i sljedeći naslov: “Kosmopolitski duh u migrantskoj krizi: **Orbanizacija** Sarajeva” (<https://istraga.ba/kosmopolitski-duh-u-migrantskoj-krizi-orbanizacija-sarajeva/>, pristup: 5. 4. 2023). Mnogo je sličnih naslova i tekstova koji se odnose na *orbanizaciju* Austrije, Hrvatske, Srbije i sl.

Prateći politička dešavanja, možemo konstatirati da *orbanizacija* znači i potpunu politizaciju medija, kojima vlada politički vrh (obično putem svojih prijatelja – a ko posjeduje medije, posjeduje i moć), kao što je to slučaj u Mađarskoj: “**Orbanizacija** srpske medijske scene (...) Administracije Viktora Orbána i Aleksandra Vučića vješto su radile na gušenju nezavisnog novinarstva i kritičke misli. Oba lidera omogućila su da vlasništvo nad medijima ode u ruke njihovih prijatelja” (<https://analiziraj.ba/izvjestaj-freedom-housea-orbanizacija-srpske-medijske-scene/>, pristup: 5. 4. 2023). Ovakvo značenje potvrđuje i sljedeći primjer: “Janša je u veoma dobrim odnosima sa mađarskim premijerom Viktorom Orbánom. Optužen je u nekoliko navrata od strane političkih protivnika da podriva demokratske standarde i medijske slobode te da bi, u slučaju da je pobijedio, Sloveniju vodio ka **orbanizaciji**.” (<https://www.klix.ba/vijesti/svijet/zijad-becirovic-ne-treba-zaboraviti-da-je-jansa-blokirao-eu-sankcije-dodiku/220425043>, pristup: 9. 4. 2023), gdje je značenje i dodatno prošireno na ‘ugrožavanje demokratije’ uz već uobičajeno značenje ‘gušenje medijskih sloboda’.

U sportskom novinarskom stilu *orbanizacija* se koristi da označi Orbánovu ljubav prema fudbalu, jer je mađarski premijer poznat kao strastveni

ljubitelj ovog sporta³: “Fudbalska **Orbanizacija**: Kako su svjetski i evropski prvak došli do Budimpešte (...) Organizacija Evropskog prvenstva u fudbalu, odluka Uefe da barem nekoliko mečeva velikog takmičenja dodijeli Budimpešti, stigla je, naime, na vrhuncu talasa ‘**Orbanizacije**’⁴, kako su neki mađarski, ali uglavnom inostrani mediji nazvali ljubav mađarskog premijera Viktora Orbana prema fudbalu.” (<https://startbih.ba/clanak/fudbalska-orbanizacija-kako-su-svjetski-i-evropski-prvak-dosli-do-budimpeste/158829>, pristup: 5. 4. 2023). Ovaj primjer najbolje ilustrira kako leksema *orbanizacija* čak i kada na prvi pogled djeluje neutralno ili gotovo pozitivno, zapravo, ironično govori o autokratskoj moći predsjednika mađarske vlade Viktora Orbána – zahvaljujući samo i isključivo njegovoj strasti prema fudbalu, izgrađeni su fudbalski stadioni, a ne kao rezultat podjednakog ulaganja Vlade u sve oblasti života (sport, kultura, umjetnost, obrazovanje i sl.).

Kada je značenje ovog neologizma u pitanju, kako smo vidjeli, *orbanizacija* je u početku označavala samo: 1. postavljanje žičane ograde na mađarske granice prema susjednim državama, da bi se – kako je djelovanje Viktora Orbána postalo sve agresivnije i nedemokratski usmjereno ka Drugima, a uključujući i činjenicu da njegovo političko djelovanje postaje uzor i model desno orijentiranim političarima – značenje širilo ka sljedećim semantičkim poljima: 2. svako negativno, rasističko, antimigrantsko djelovanje, a ne samo Orbanovo negativno djelovanje; 3. potpuna politizacija i privatizacija medija; 4. ugrožavanje demokratije i gušenje medijskih sloboda; 5. Orbánova ljubav prema fudbalu, koja u podtekstu podrazumijeva apsolutnu moć jednog autokrate.

Drugi primjer deantroponimnog neologizma kao ključne riječi epohe u bosanskom jeziku jeste:

- *putinizacija* < (Vladimir) Putin

Vladimir Putin⁵ ruski je predsjednik, neprekidno na vlasti ili kao premijer ili kao predsjednik Ruske Federacije od 1999. godine. Njegova vladavina obilježena je ratovima protiv Čečenije, Gruzije, zatim vojnim intervencijama na Krimu (Ukrajina) i u Siriji, a u februaru 2022. započinje i vojnu agresiju na Ukrajinu, koja traje i danas. U tekstu iz 2014. saznajemo da *putinizacija* znači ‘jačanje ruskog utjecaja’ u evropskim zemljama: “‘**Putinizacija**’ istočne Evrope (...) Širenje ruskog uticaja u Ukrajini i Moldaviji postavlja pitanje dokle će

³ Orbán je veliki poklonik sporta, a ujedno i registrirani igrač nogometne ekipe Felcsúta pa se njegov lik čak pojavljuje u računarskoj igri Football Manager 2006 (https://sh.wikipedia.org/wiki/Viktor_Orb%C3%A1n, pristup: 5. 4. 2023).

⁴ Lekseme ovog tipa ponekad se pišu i među navodnicima, što svjedoči o njihovoj ortografskoj neujednačenosti.

⁵ O Putinu vidjeti više na https://hr.wikipedia.org/wiki/Vladimir_Putin (pristup: 9. 4. 2023), ali i niz naučnih radova koji se bave Putinom kao institucijom političkog vođe, od kojih izdvajamo, npr., Boban 2009.

ići **putinizacija** vlasti u Mađarskoj, Rumuniji i Bugarskoj” (<https://vijesti.ba/clanak/238929/quot-putinizacija-quot-istocne-evrope>, pristup: 9. 4. 2023), odnosno ‘nazadovanje demokratskih procesa’. Naslovi tekstova na internetskim portalima, zapravo, najčešće jesu klikbejtovi – senzacionalistički naslovi⁶ koji manipuliraju čitaocima. Upravo takav jedan naslov – “Europeizacija ili ‘**putinizacija**’ BiH?!” (<https://ljubuski.net/14573-europeizacija-ili-putinizacija-bih>, pristup: 9. 4. 2023) – rimovano naglašava kontrast između dviju krajnosti: jedne pozitivne, koja podrazumijeva Bosnu i Hercegovinu u Evropskoj uniji sa najvećim stepenom demokratije u svim oblastima života, i druge, koja podrazumijeva odsustvo demokratije i jačanje ruskog utjecaja na bosanskohercegovačkom prostoru (isključivo zahvaljujući političkim podjelama i ustroju države). Značenje lekseme *putinizacija* izrazito je negativno obojeno u sljedećem tekstu: “**Putinizacija** je zapravo jedno najprimitivnije, gotovo robovsko oduševljavanje Rusijom” (<https://dnevni.ba/dnevni/vuk-draskovic-srbija-i-dio-bih-su-putinizirani/>, pristup: 9. 4. 2023), gdje izraz *robovsko oduševljavanje Rusijom* naglašava potpuno odsustvo slobodne misli i volje poklonika putinizacije.

Osnovno značenje lekseme *putinizacija* jeste ‘širenje ruskog utjecaja u Evropi. No, kako se Putinovo političko djelovanje mijenjalo i jačalo vremenom, tako smo došli i do dodatnih značenja koja oslikavaju Putinov režim, kako u Rusiji, tako i izvan ruskih granica: 1. odsusutvo demokratije 2. idolopokloničko oduševljavanje Rusijom. Negativna značenja ovog deantroponimnog neologizma stilski su markirana, a takvu im “vrijednost obično daje kontekst” (Nenezić, 2016: 297).

Frekventna upotreba lekseme *putinizacija* očekivano je dovela i do nastanka lekseme *deputinizacija* u značenju ‘oslobađanje od Putina, tj. ruskog utjecaja’: “**Deputinizacija** je prvorazredni nacionalni zadatak” (<https://dnevni.ba/dnevni/vuk-draskovic-srbija-i-dio-bih-su-putinizirani/>, pristup, 9. 4. 2023). Ova je imenica izvedena od glagola *deputinizirati*, zbog čega ovdje ne možemo govoriti o prefiksu *de-* (v. Klajn, 2002: 199).

Pored navedenih primjera, u analiziranom korpusu pronašli smo i glagolski pridjev trpni *putiniziran*: “Srbija i dio BiH su **putinizirani!**” (<https://dnevni.ba/dnevni/vuk-draskovic-srbija-i-dio-bih-su-putinizirani/>, pristup: 9. 4. 2023), izveden od glagola *putinizirati*: “pošto je gebelsovskim djelovanjem svojih ekstremističkih medija do kraja rusifikovao i **putinizirao** javno mnijenje Srbije” (https://slobodna-bosna.ba/vijest/270815/historichar_beslin_o_historijskom_obracanju_predsjednika_srbije_vuchicev_cinizam_odbijanje_uvodjenja_

⁶ Vidjeti više na <https://medijskapismenost.raskrinkavanje.ba/oblici-manipulacija-i-kome-se-obratiti-ako-ih-uocite/koji-sve-oblici-medijskih-manipulacija-postoje/klikbejt/> (pristup: 9. 4. 2023).

sankcija_rusiji_i_rjesavanja_pitanja_kosova.html, pristup: 9. 4. 2023), dok je sljedbenik i pristalica Putinovog režima te ruske prevlasti u Evropi *putinovac*, što je primjer potvrđen u novinskim naslovima članaka na internetskim portalima: “**Putinovac**, a naš” (<https://www.federalna.ba/putinovac-a-nas-nm1jv>, pristup: 9. 4. 2023) te “**Putinovci** u BiH čekaju signal.” (<https://www.fokus.ba/vijesti/bih/zavadi-pa-vladaj-putinovci-u-bih-cekaju-signal-rusiji-trebanerred-u-bih-i-na-zapadnom-balkanu/2470024/>, pristup: 9. 4. 2023).

Svi navedeni primjeri derivirani od prezimena Putin svojom brojnošću ukazuju na moć i utjecaj ovog ruskog političara u svjetskim okvirima i potvrđuju kako društveno-političke okolnosti utječu na leksiku jednog jezika (v. Šehović 2007).

Kako su dvije ključne riječi epohe koje analiziramo u ovom radu (*orbanizacija*, *putinizacija*) nastale po istom tvorbenom uzorku: *Orban* – *orbanizacija*, *Putin* – *putinizacija*, osvrnut ćemo se na njihovu tvorbu. Tvorba deantropnimnih neologizama *orbanizacija* i *putinizacija* je sufiksalna: plodni i dominantni sufiks *-izacij(a)*, derivat sufiksa *-acij(a)*, dodaje se na osnovu *Orban-* i *Putin-*. Nenezić (2016: 292) u svom istraživanju potvrđuje dominantnost ovog sufiksa kad su u pitanju vlastita imena kao motivatori nastanka nove riječi te dodaje da od vlastitih imena dominiraju prezimena, “dok lična imena i nadimci dosta rijetko motivišu ove tvorbene riječi” (Isto). S druge strane, Ljevo-Ovčina (2021: 187), na materijalu bosanskohercegovačke štampe iz perioda od 2008. do 2011. godine, navodi samo dva primjera ovoga tipa – *sanaderizacija* i *kelmendizacija*, te utvrđuje da se “u bosanskohercegovačkim medijima općenito (se) rjeđe stvaraju nazivi ovog tipa”, što je možda i bila tačna opservacija za taj period, ali svakako nije zaključak koji se može prihvatiti iz današnje perspektive. Naime, savremeni jezik nesporno dokazuje veliki broj imenica nastalih ovim sufiksom, a razlozi su sociolingvistički: društveno-politička i ekonomska situacija u svijetu (Ćorić, 2008: 115), na što upućuju i primjeri koje navode Muhvić Dimanovski (2005: 98): *balkanizacija*, *kosovizacija*, *skandinavizacija*, Horvat i Štebih Golub (2016): *ciprizacija*, *kosovizacija*, *ajatolizacija*, *masonizacija*, *glavašizacija*, *kosorizacija*, Ljevo-Ovčina (2021: 185): *privatizacija*, *globalizacija*, *kriminalizacija*, *palestinizacija*, *čečenizacija*, i Mikić Čolić (2021: 148): *resortizacija*, *betonizacija*, *konobarizacija*, mada njihove motivne riječi u gotovo svim primjerima izuzev dva – *glavašizacija* i *kosorizacija* – ne čine antroponimi. Mikić Čolić (Isto), na temelju činjenice da se kod većine starijih imenica na ovaj sufiks ne može utvrditi pejorativnost, zaključuje da je “kod sufiksa *-(iz)acija* došlo do semantičkoga pomaka, odnosno do ...žargonizacije”. Horvat i Štebih Golub (2016: 221), pak, uočavaju da “činjenica da se ovim dometkom izvode tvorenice od imenica, a ne od glagola na *-irati*, novina je u tvorbenom sustavu”. Izvedenice nastale ovim sufiksom imaju različita značenja, ali su u našim primjerima to pretežno značenja radnje i procesa, odnosno,

kako to preciziraju Horvat i Štebih Golub (Isto), značenje: ‘stvaranje uvjeta kakvi su negdje već nastali djelovanjem osobe iz osnove’.

Posljednja leksema koju analiziramo u ovom radu jeste:

- *trampizam* < (Donald) Trump

Donald Trump⁷ bio je 45. američki predsjednik, republikanac, konzervativnih stavova, uglavnom usmjerenih protiv ilegalnih migranata, ali i prava žena na abortus te istospolnih brakova. Njegovo političko djelovanje ocijenjeno je kao negativno, apsurdno i, prije svega, rasističko. Kontroverzna, ali i popularna ličnost bio je i prije ulaska u politiku, gdje je medijski prostor zauzimao kao poduzetnik, TV-ličnost i milijarder te jedna od najbogatijih osoba, a 2016. godine i kao druga najmoćnija osoba na svijetu, odmah poslije Putina.

Deantropnimni neologizam *trampizam* našao je mjesto kao termin i u naučnoj literaturi koja se tiče medija i politike: “U praksi se desio Donald Trump. Sada već bivši američki predsjednik, poput kakvog ozbiljnog ovisnika, u korištenju medija skoro pa da nije znao stati. (...) Medijalizacija se, na izvjestan način, preobratala (ili izopačila) u **trampizam**: doktrinu zasnovanu na principu: ili ste s nama ili ste protiv nas, u kojoj se traži svojevrsno rebrendiranje Amerike kao najveće sile (‘Make America Great Again’), a suština i cilj političkog djelovanja i demokratskih procesa stavljaju u posve drugi plan.” (Turčilo, 2021: 60). Izuzetno negativno značenje ove lekseme pojačano je upotrebom glagola *izopačiti*.

Na bosanskohercegovačkim internetskim portalima potvrđuje se negativno značenje ovog neologizma: “Milanović uvodi **trampizam** u RH (...) vulgarnost i korištenje metoda bivšeg predsjednika SAD-a” (<https://www.oslobodjenje.ba/vijesti/region/milanovic-uvodi-trampizam-u-rh-643294>, pristup: 10. 4. 2023), koje je u tekstu potvrđeno i objašnjeno. Daljnja analiza korpusa pokazala je kako leksema *trampizam* dobija nova preciznija značenja u ovisnosti o kontekstu i geografskom području na koje se odnosi: “A, kako je sve počelo: **Trampizam** nad Balkanom i Dodikov lobista” (<https://nap.ba/news/78665>, pristup: 10. 4. 2023), pa će u kontekstu Bosne i Hercegovine, a zbog njene političke situacije, značiti separatizam koji podržava Trumpova administracija. Međutim, tekst naslova “**Trumpizam**⁸ i ‘srpski svijet’” eksplicitno je dekonstruirao značenje pojma *trampizam*, pa tako saznajemo da je to “kombinacija nacionalizma i populizma, začinjena s (sic!) arogancijom, beskrupuloznošću, makijavelizmom, deideologizacijom i posebno zloupotrebom medija i društvenih mreža” (<https://politicki.ba/politika/trumpizam-i-srpski-svijet/14329>, pristup: 10. 4. 2023). Za vrijeme predsjedničkog

⁷ Vidjeti više na https://hr.wikipedia.org/wiki/Donald_Trump (pristup: 10. 4. 2023).

⁸ Iako na bosanskohercegovačkim portalima prevladava fonetski način pisanja ove lekseme (*trampizam*), nerijetko se koristi i etimološki način, barem kada je u pitanju prvi dio neologizma (*trumpizam*).

mandata Donalda Trampa i njegovog političkog ponašanja i djelovanja, savremena Amerika više nije bila obećana zemlja, zemlja demokratije i slobode. No, novinski naslovi nastali nakon Trumpovog poraza na predsjedničkim izborima svjedoče o Trumpovom negativnom utjecaju na Ameriku i svijet i nakon poraza: “Srušimo iluzije: Trump je izgubio, ali ‘trumpizam’ živi i ne ide nikuda” (<https://www.klix.ba/vijesti/svijet/srusimo-iluzije-trump-je-izgubio-ali-trumpizam-zivi-i-ne-ide-nikuda/201108007>, pristup: 10. 4. 2023), a u tekstu se potcrtava još jedno od značenja *trampizma*, a to je podržavanje diktatorskih i antidemokratskih autokrata i saradnja s njima, kao i teorije zavjere, besramne laži, negiranje prava na glasanje, brojne prijetnje neosnovanim tužbama, pozivanje na nasilje, zloupotreba položaja, nepotizam, korupcija i samoglorifikacija.

Kao što možemo primijetiti, poredeći analizirane primjere, *trampizam* se izdvojio sa najviše specifičnih značenja: 1. političko djelovanje i utjecaj Donalda Trampa; 2. vulgarnost u javnim obraćanjima; 3. podrška autokratskim liderima i separatizmu; 4. nacionalizam; 5. populizam; 6. arogancija i beskrupuloznost; 7. makijavelizam; 8. zloupotreba medija i društvenih mreža; 9. nepotizam i korupcija; 10. samoglorifikacija.

Što se tiče tvorbe deantroponimnog neologizma *trampizam/trumpizam*, najprije treba reći da se u bosanskom jeziku koriste dvojaki oblici: izvedeni od transfonemizirane motivne riječi (Tramp) i od motivne riječi direktno preuzete iz engleskog jezika (Trump), na što se dodaje sufiks *-izam*, koji Babić (1986: 236) smatra slabo plodnim jer se u većini primjera pojavljuje u preuzetim stranim riječima. U našem kontekstu, sufiks *-izam* tvorenici *trumpizam* pridaje značenje pravca u politici, odnosno, preciznije: modela vladanja i političkog djelovanja (Ćorić: 102, 106).

Iako je Donald Tramp bivši američki predsjednik, njegova moć je i dalje aktuelna i vidljiva kroz medijsko djelovanje, na što ukazuje i činjenica da je neologizam *trampizam* izrazito negativnog značenja proširio svoje značenjsko polje na barem deset mogućih značenja. Naime, brojnost značenja koja se pridaju ovom pojmu očito potvrđuje njegovu važnost za korisnike bosanskog jezika.

No, u slučaju svih triju analiziranih leksema, proširivanje njihova značenja nesumnjivo je povezano s njihovom većom upotrebom frekvencijom, a ne s njihovom dužom upotrebom, koja se također u literaturi obično navodi kao važan faktor.

ZAKLJUČAK

Proučavanje deantroponimnih neologizama kao ključnih riječi epohe dovelo je do sljedećih zaključaka:

1. Utvrđena su tri deantroponimna neologizma koja se mogu smatrati i ključnim riječima epohe: *urbanizacija*, *putinizacija* i *trampizam* (*trumpizam*).

2. Svi su oni proširili opseg svog značenja – od jednog ka više značenja, što svjedoči o povećanoj frekventnosti njihove upotrebe među govornicima bosanskog jezika.

3. I početno i sva ostala novoizvedena značenja ovih deantroponimnih neologizama negativno su obilježena, što je u uskoj vezi s djelovanjem političara čija su prezimena motivirala nastanak ovih neologizama. Također, uz pejorativno značenje, nerijetko je zastupljena i ironija.

4. Iako su i ranije bilježeni deantroponimni neologizmi, od kojih su mnogi bili efemerne prirode, brojnost značenja koja su razvile ove lekseme i činjenica da su neke od njih već postale termini u određenim naukama (npr. *trampizam* u politologiji, sociologiji), navodi na zaključak da njih neće zadesiti takva sudbina, tj. da će one i dalje činiti aktivni dio leksičkog fonda bosanskog jezika.

5. Dakle, sudbina deantroponimnih neologizama raznolika je i često određena i faktorima koji izlaze iz domena lingvistike. No, s obzirom na veliki derivatološki potencijal i jezičku kreativnost u nastanku deantroponimnih neologizama, potrebno je pristupiti opsežnijim istraživanjima ovog sloja leksike bosanskog jezika.

IZVORI

www.analiziraj.ba
www.dnevni.ba
www.federalna.ba
www.fokus.ba
www.istraga.ba
www.klix.ba
www.ljubuski.net
www.nap.ba
www.politicki.ba
www.raskrinkavanje.ba
www.startbih.ba
www.vijesti.ba
<https://hr.wikipedia.org>
<https://sh.wikipedia.org>

LITERATURA

- Babić, Stjepan 2002. *Tvorba riječi u hrvatskom književnome jeziku*. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti – Nakladni zavod Globus.
- Boban, Davor 2009. Vladimir Putin: politička institucija sui generis. *Međunarodne studije*, IX (4), 18–38. (<https://hrcaak.srce.hr/291404>, pristup: 9. 4. 2023).
- Horvat, Marijana, Barbara Štebih Golub 2016. Tvorenice motivirane osobnim imenom u jeziku hrvatskih medija. U: Vlasta Rišner (ur.), *Jezik medija nekada i sada*. Osijek: Hrvatska sveučilišna naklada i Filozofski fakultet u Osijeku, 217–236.
- Ljevo-Ovčina, Amela 2021. *Jezik bosanskohercegovačke i ruske štampe 2008–2011*. Śląsk Sp. Z.o.o. Wydawnictwo Naukowe.
- Marković, Ivan 2010. O uporabi i značenju imenā u hrvatskome. *Folia onomastica croatica*, 19, 175–202.
- Mikić Čolić, Ana 2021. *Neologizmi u hrvatskome jeziku*. Osijek: Filozofski fakultet.
- Muhvić-Dimanovski, Vesna 2005. *Neologizmi – problemi teorije i primjene*. Zagreb: Zavod za lingvistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.
- Nenezić, Sonja 2016. Vlastita imena kao motivatori nekih novotvorenica u jeziku crnogorskih online medija. U: Branko Tošović, Arno Wonisch (Hg.). *Wortbildung und Internet, zbornik radova sa Sedamnaeste međunarodne konferencije Komisije za tvorbu reči Međunarodnog komiteta slavista*. Graz, 289–300.
- Šehović, Amela 2007. Leksičke promjene – pokazatelj društvenih promjena. *Pismo*, V/1, 48–58.
- Šehović, Amela 2022. Okazionalizmi na bosanskohercegovačkim internetskim portalima. U: Martin Ološtiak, Ludmila Liptáková, Klaudia Bednárová-Gibová (ur.), *Slovanská slovtvorba: synchronia, inovácie, neologizácia*. Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 357–365.
- Šivic-Dular, Alenka 1998. Lingvistička definicija vlastite imenice (na osnovi imeničkih veza u nominativu). *Folia onomastica croatica*, 7, 281–293.
- Štebih Golub, Barbara 2012. Okazionalizmi u hrvatskome publicističkom stilu. U: Божо Ћорић, Рајна Драгићевић (ур.) *Творба речи и њени ресурси у словенским језицима. Зборник радова са четрнаесте међународне конференције Комисије за творбу речи при Међународном комитету слависта*. Београд, 419–433.
- Tafra, Branka 2005. *Od riječi do rječnika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Trask, Robert Lawrence 2005. *Temeljni lingvistički pojmovi* (prev. Benedikt Perak). Zagreb: Školska knjiga.
- Turčilo, Lejla 2021. *Medijsko novo normalno: Analize i promišljanja o medijima u COVID-19 dobu*. Sarajevo: Fakultet političkih nauka. (<https://fpn.unsa.ba/b/wp-content/uploads/2021/05/MEDIJSKO-NOVO-NORMALNO-spread.pdf>, pristup: 10. 4. 2023).
- Vodanović, Barbara 2006. Imenovanje. *Folia onomastica croatica*, 16, 217–240.

*

- Драгићевић, Рајна 2018. *Српска лексика у прошлости и данас*. Нови Сад: Матица српска.
- Клајн, Иван 2002. *Творба речи у савременом српском језику. Део први: Слагање, префиксација*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства: Институт за српски језик САНУ; Нови Сад: Матица српска.
- Оташевић, Ђорђе 2008. *Нове речи и значења у савременом стандардном српском језику: лингвистички аспект*. Београд: Alma.
- Ђорић, Божо 2008. *Творба именица у српском језику*. Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије.

Amela Šehović
Elma Durmišević

DEANTROPONYMIC NEOLOGISMS AS BUZZWORDS OF AN EPOCH IN THE BOSNIAN LANGUAGE

S u m m a r y

The paper analyses deantroponymic neologisms as buzzwords of an epoch in the contemporary Bosnian language. The examples such as *urbanisation*, *putinisation* and *trumpism* have been extracted from the corpus in order to analyse their usage and meaning as well as to determine basic features of these deantroponymic neologisms, the social context they emerged from, and their possible longevity in the lexicon. However, since the terms analysed are derived from surnames of well-known world politicians and have already been used in a number of social sciences, it is assumed that these terms will continue to be used and, as such, be admitted into the lexical fund of the Bosnian language.

Keywords: Bosnian language, word formation, buzzword, neologism, anthroponym, deantroponymic neologisms.

УДК 811.163.41'373.232.1.43:[81'27:32-051 Putin V.
811.163.41'367.622.623.625.43:[81'27:32-051 Putin V.

*Борђе Р. Оташевић**

(Институт за српски језик САНУ, Београд)

ДЕАНТРОПОНИМНИ НЕОЛОГИЗМИ С ПРЕЗИМЕНОМ ПУТИН У САВРЕМЕНОМ СРПСКОМ ЈЕЗИКУ**

Новоречје, 2023, бр. 8.

У раду се анализирају деантропонимни неологизми с презименом руског политичара и државника Владимира Владимировича Путина у основи. Међу ексцерпираним неологизмима највише је именица – седамдесет седам. Придева има шестнаест, прилога осам, а глагола – четири. Најчешћи префикси су *анти-* и *про-*. Најчешћи суфикси су *-овски*, *-ски*, *-овац*, *-овка* и *-изам*. Срећу се суфиксоиди *-крата*, *-кратија*, *-лог*, *-логија*, *-ман*, *-манија*, *-фил*, *-филија*, *-фоб*, *-фобија*, као и домаћи облици неких од њих: *-љуб*, *-љубац*, *-љубље*, *-мрзац*. Контамината је најмање једанаест. Већина ексцерпираних неологизама с презименом *Путин* у савременом српском дискурсу има изразито поларизоване конотације и аксиолошке компоненте – или крајње негативне или крајње позитивне.

Кључне речи: српски језик, лексика, деантропонимни неологизми, Путин.

У раду се анализирају деантропонимни неологизми с презименом руског политичара и државника Владимира Владимировича Путина у основи.

Ексцерпирано је сто пет лексема:

антипутинизам: Оно, међутим, што углавном збунjuje аналитичаре је чињеница да и поред наклоности некој од владајућих или невладајућих партија, већина Руса није ненаклонjena Владимиру Путину. У том смислу тече и политичка борба која се из настојања да се уђе у парламент и одатле утиче на дешавања у земљи, pretvorila тек

* ORCID 0009-0004-7192-4777; djordje.otasevic@isj.sanu.ac.rs.

** Истраживање спроведено уз подршку Фонда за науку Републике Србије, 7750183, Јавни дискурс у Републици Србији – PDRS / This research was supported by the Science Fund of the Republic of Serbia, #GRANT 7750183, Public Discourse in the Republic of Serbia - PDRS.

u antiputinizam koji na domaćem terenu ne daje rezultata (politika.rs, 25. 1. 2021); U Rusiju dotiče ponornica inostranog novca kojim Amerika finansira antiputinizam na ruskim ulicama – ono, što praktikuje i u slučaju svih drugih „neodgovarajućih režima“ širom globusa (195.250.98.85:800, 4. 7. 2012); Autori serije nisu podlegli antiputinizmu prilikom prikazivanja sovjetske države (danas.rs, 23. 1. 2021); I u okviru samog titoizma bilo je determinanti koje su određivale „dve Srbije“ i koje se mogu aplicirati na današnju stvarnost i tiču se variranja od Titovog (anti)sovjetiizma do Vučićevog putinizma odnosno eventualno iznuđenog antiputinizma, kao što je i Titov antistaljinizam i antisovjetizam bio iznuđen i limitiran (demostat.rs, 27. 3. 2023); Najradiklaniji u antiputinizmu jeste republikanski kandidat Mark Rubio, koji ima podršku 14 odsto anketiranih. „Čim stupim na dužnost, preduzeću korake s ciljem povećanja pritiska na Moskvu. Moja administracija neće kontaktirati Putina. On će biti tretiran na način koji zaslužuje – kao gangster i nasilnik“, izričit je Rubio (atvbl.rs, 5. 2. 2016).

антипутинист(а): Zbog galame euforičnih antiputinista jedva da su se čuli glasovi opreznijih analitičara, koji su upozoravali da je malo verovatno da će Medvedev baš „sam odlučiti ko će upravljati Moskvom“ (pecat.co.rs, 20. 10. 2010); Njemcov je bio jedan od najotkacenijskih antiputinista. Nešto poput Garija Kasparova koji je odavno otišao u inostranstvo (standard.rs, 28. 2. 2015); Još ćemo Stefana svrstati u antiPutiniste (twitter.com, 1. 7. 202); U međuvremenu je poznati antiputinista Andrej Ilarionov, koji živi u SAD, povukao alarmno zvano, tvrdnjom da su se Obama i Keri sa Putinom i Lavrovom dogovorili da Moskva Americancima prepusti Iran i Siriju, a da SAD Rusiji ostave Ukrajinu (diplomacija.com, 20. 7. 2015); O tome imate romane čak i velikog ruskog antiputiniste B. Akunjina (b92.net, 22. 2. 2014).

антипутиновац: КОНТРОВЕРЗНИ КОНЦЕРТ У БЕОГРАДУ: Купи карту да Зеленски купи ДРОНОВЕ! АНТИПУТИНОВЦИ заинтересовани! (nacionalist.rs, 11. 2. 2023); Na ovaj način, u isti idealni tip svrstani su i grčki anarhisti i socijalisti, svi demonstranti Arapskog proleća, „okupatori“ Volstrita sa maskama iz onog filma, antiputinovci po Rusiji, buntovnici po Španiji i Londonu (danas.rs, 28. 12. 2011); A oko njih još prateća bulumenta ljutih podvrsta: kauboји i indijanci, bušmani i obamisti; staljinisti, neostaljinisti, trockisti, boljševici, menjševici, golootočki Srbi; tarasbuljbaši; lažni jeljcinovci, kvaziperestrojkaši; antiputinovci, proputinovci, egzaltirani putinovci; sve je to neumitno probudilo besne bakunjinovce, zamislilo duboko černiševskovce. Srpski evropeјci uglas preziru celu podvrstu! Srpski amerikanofili preziru i vrstu i podvrstu, dočim su srpski rusofili ogorčeni na sve (beobuild.rs, 17. 1. 2009); Ahedžakova i Krasovskij su već stari antiputinovci, sa багажом učestvovanja u protestima protiv aneksije Krima i cenzure (danas.rs, 13. 3. 2022); Proputinovci su više nego zadovolјni, antiputinovci se raspravljaju o falsifikovanju. Ne veruju u veliku izlaznost (slobodnaevropa.org, 24. 3. 2018).

антипутиновка: Legitimaciju otvorene prakse gušenja poslednjih tragova slobodne rasprave u vodećim američkim glasilima jasno je izrazila i nastojala da argumentuje Maša Gesen, ljubimica liberaškog establišmenta u SAD (budući da je četverostruko nedodirljiva: kao feministkinja, kao LGBT osoba, kao mojsijevka i kao zagrižena antiputinovka) (intermagazin.rs, 2. 8. 2020); Nismo mi nikakva braća ... /.../ Rece antiPutinovka (prva.rs, 22. 10. 2022).

антипутиновски, -а, -о: Михалок ће се пре концерта састати са украјинским амбасадором у Београду Владимиром Токачем, а за карте је заинтересована антипутиновска руска емиграција у нашој земљи (nacionalist.rs, 11. 2. 2023); Након „антипутиновског“ протеста који се у току данашњег дана реализовао у Београду, а који се иначе завршио потпуним дебаклом, невладини активисти вратили су се у свој штаб како би анализирали разлоге свог неуспеха (vaseljenska.net, 21. 1. 2023); Резултат тог „брејнсторминга“ је био да ће антипутиновски олигарси сигурно богато платити ширење активности Подморнице и његове болесне клике на подручје Војводине (novinenovosadske.rs, 18. 2. 2023); Тај рат изазива огромне привредне потресе, огромне проблеме. Влада је одлучила да створи антипутиновски штит. Зовемо га тако јер се у том рату који је изазвао Путин кумулира као у сочиву много проблема (politika.rs, 18. 3. 2022); Руски antiputinovski borci disidenti, nakon upada u Belgorodsku oblast u svojoj domovini, pojavili su se u Ukrajini s trofejom, zarobljenim ruskim oklopnim vozilom, ali imaju problema s time da se drže službenog objašnjenja Kijeva o njihovim poduhvatima (kurir.rs, 26. 5. 2023).

антипутиновски (прил.): У Естонији, Каја Калас, антипутиновски настројена премијерка земље, једва да је политички „преживела“ прошле недеље (srbin.info, 19. 7. 2022); Осим „антипутиновски“ настојених медија, ниједан британски званичник није се усудио да руског председника директно оптужи за ове злочине (rtvbn.com, 23. 1. 2016); Нејасно је како су прouкрајинске јединице, које се углавном састоје од antiputinovski оријентисаних Руса, дошле у посед наведених возила (blic.rs, 24. 5. 2023); Значи: antiputinovski raspoloženi Rusi preuzeli odgovornost, Kijev rekao da nije on (nsuzivo.rs, 25. 5. 2023); Овде вреди напоменути да су се Украјинци немушто оградиле од дивезантских акција, тврдећи да су оне дело „antiputinovski“ настрожених руских добровољца (оружјеonline.com, 29. 5. 2023).

антипутински, -а, -о: Стицајем околности, нашла се у центру политичких збивања, и то као један од истакнутих представника опозиције и предводник антипутинске кампање (politika.rs, 22. 6. 2012); „Antiputinска” инвестиција SAD / [...] Ruska zvezda ekrana Ksenija Sobčak – usto i jedna od ikona anti-putinских манифестација из децембра 2011, марта, маја и јуна ове године, neočekivano има проблем с парамa (195.250.98.85:800, 4. 7. 2012); Zajedno sa Aleksejem Navaljnim, он је био мотор „blatnih aktivnosti“ i један од главних посредника између условног штаба руског Мајдана и англосаксонских играча... Antiputinском protestу више ништа не може помоћи (standard.rs, 28. 2. 2015); Treba shvatiti da Zapad, u pr-

vom redu Velika Britanija, SAD i njihovi predstavnici, urednici medija, gube razum od rusofobije, antiruske, antiputinske histerije. To je već psihoza (lat.sputnik-portal.rs, 16. 3. 2015); Nije li ta uvek budna putinska ogromna većina sasvim dovoljna da identifikuje sve te opasne smutljivce i pošalje ih tamo gde treba? A pri takvoj biračkoj većini, više je nego sigurno da bilo koja antiputinska ideja nema ni minimalne šanse da dobije podršku stanovništva (pescanik.net, 27. 9. 2016).

антипутински (прил.): И у овом случају, „Мекејнов летак“ срачунат је пре на оне унутрашње снаге у Русији које су прозападно и антипутински оријентисане, него што је у стању да привуче нове следбенике (pecat.co.rs, 27. 9. 2013); Претходно је једном либералном руском недељнику – у разговору који је био и русофобски и обојен антипутински – рекла: „Све ће нас Путин, ако буде у прилици, нарезати као кобасицу“ (srbin.info, 7. 10. 2015); Он такође коментарише narativ vlasti, poput onog da u Srbiji neće biti novog Majdana i Obojene revolucije, pošto su one „antiruske i antiputinski obojene“ (euronews.rs, 18. 5. 2023).

депутинизација: Руси ће у годинама које следе плаћати цену што су тако слепо поверовали Владимиру Владимировичу. Како не постоји колективна кривица, Русији ће – као Немачкој после рата – бити неопходна депутинизација (politika.rs, 20. 6. 2022); До депутинизације Русије могло би да дође само кад би дошло до такве технолошке револуције која би потребу за руским природним богатствима учинила минималним (politika.rs, 5. 7. 2022); Доћи ће и Путину крај, а онда слиједи депутинизација (rtvbn.com, 6. 4. 2023); Instrument za zaustavljanje rata je deputinizacija, deputinizacija sveta, Evrope (danas.rs, 31. 10. 2022); Kako mislite „deputinizacija Rusije“? Da umjesto Putina na vlast dođu Navaljni ili recimo Kasparov? Ne vjerujem, Rusi su konačno shvatili s kim imaju posla (politika.rs, 5. 7. 2022).

депутинизовати: Ако „славни лидери руске опозиције желе да замене лошег краља Кремља добрим“, онда је Forum slobodnih naroda posvećen radikalnom restrukturiranju Rusije, koju treba „dekolonizovati, deimperijalizovati i deputinizovati“ (blic.rs, 28. 7. 2022); Prema rusofobima, ovoj „imperiji u raspadanju“ Zapad bi trebalo da ubrza raspad i transformiše je po za sebe prihvatljivom modelu („deputinizuje“ je – pandan „denacifikaciji“), kako bi ona ostavila jadnu Srbiju na miru da ide putem kojim bi htela (unwrappingtheessence.weebly.com, 5. 5. 2013); Kombinacija sankcija Rusiji i smanjene zavisnosti od fosilnih goriva će 'deputinizovati' svetsku ekonomiju (thegeopost.com, 18. 5. 2022); Deputinizovati svet. Jedino tako ga možemo zaustaviti. A smatram da je osnova antiputinske koalicije kontaktna grupa po pitanjima odbrane Ukrajine „Ramštajn“ (vesti.rs, 17. 11. 2022); I vas, Ru-se, treba deputinizovati i dekomunizirati (rtvbn.com, 27. 2. 2022).

Лилипутанија: Nekada Srbija, a danas (lili)Putanija, potpuno ideološki čista ruska gubernija, na kojoj sto procenata Putonaca slepo podržava Putina, šta god on radio (danas.rs, 6. 9. 2022).

Лилипутин: Pa LiliPutin je u drugog čoveka Rusije promovisao Medvedeva isključivo zato što je još niži od njega (prva.rs, 27. 1. 2023); Taj LiliPutin će nam sa njegovih metar i po svima doći glave. Ne odgovara ni Rusima, ali ne sme niko da pisne (kurir.rs, 27. 8. 2015); Iako je bio jedan od Putinovih najbeskompromisnijih kritičara (jednom je omalenog ruskog lidera nazvao „LiliPutin“), Sakašvili je ukinuo vize za ruske državljane tri i po godine nakon rata (balkans.aljazeera.net, 3. 6. 2022); LiliPutin pripojio i ono što ne kontroliše (facebook.com, 1. 10. 2022); Ovaj liliPutin zna da pravi veću dramu, od ovog našeg jasnika (kurir.rs, 4. 12. 2015); Na stranu Petar Veliki. Sada bi „Vova Mali“ – ili „Lili Putin“, kako je svojevremeno gruzijski šef države oštrog jezika nazvao predsednika Rusije – mogao da načini čak i veći prevrat (danas.rs, 14. 1. 2013).

Лилипутинац: Smej se ti nego vidiš li šta nam rade LiliPutinci? Nikako da na nam vrata naše svete zemlje sa sve ognjištima (twitter.com, 31. 7. 2022); LiliPutinci iz liliputanije. 13:34 01.02.2023. Izneo kritike na putlerov račun i od heroja postao terorista, što u biti i jeste (blic.rs, 1. 2. 2023); BiH nema granica, sigurno i LiliPutinci znaju za nas (krstarica.com, 27. 3. 2017); Ajde ajde liliPutinci vas Dr.rkajlo „superstar“!!! Ko sad želi da nametne vrednosti EU i da joj „preporuči“ šta i sa kim joj je ČINITI ? Putinova jedina preokupacija je NAORUŽAVANJE Rusije (arhiva.vesti-online.com, 21. 12. 2015); Smej se ti nego vidiš li šta nam rade LiliPutinci? Nikako da na nam vrata naše svete zemlje sa sve ognjištima (twitter.com, 31. 7. 2022).

Лилипутинија: Ne postoji malo zlo. LiliPutinija ili trampokalipsa, isti šejtan. Da nema dobra, ne bi nas bilo. Ako se ne borite za pravdu, đavolje seme doći će po svoje (danas.rs, 9. 6. 2016); Srbija svakim danom sve više postaje LiliPutinija (parapsihopatologija.com).

Лилипутиновац: Ovi liliputinovci su zlo (facebook.com, 18. 9. 2022); Razni Ramadaniji i Toletovi liliputinovci... i Ljajićevi arapi i turci, koji vršljaju po Klubu i prave pometnju, neka se sklone u svoj svet politike i mafije... pa će onda hrliti ljudi i na stadione, kad igramo sa bilo kime (juznatribina.net, 10. 10. 2012).

микрoпутин: Otkud tolika briga za Siriju i Tursku? Jel to u Srbiji sve sam mikro-Putin? Daleko i Turcima i Sirijcima njihova lepa otomanska kuca (b92.net, 12. 2. 2016);

минипутин: Али са друге стране (Рецеп Тајип) Ердоган, који је на неки начин сам „мини-Путин“, није попуштао већ је врло интересантно да су Руси били ти који су на крају морали да почну фино да се понашају (vidovdan.org, 2. 5. 2018); Jednostavnije rečeno, problem su prijateljski odnosi Srpske sa Rusijom ili, kako to zamera Petrič, što bi Dodik „najradije bio mini-Putin“, dok bi on očito voleo da bude mini-Merkelova (intermagazin.rs, 19. 8. 2014). **дет.** Drugorusi. Biće i pozitivnih i negativnih efekata. Mada, nisam siguran da će se većina zadržati ovde. Ipak je ovde miniputin režim (forum.krstarica.com, 11. 11. 2022);

над-Путин: У будућности нам није потребан путинизам, што и није могуће, већ нешто много више, складније, моћније, богатије, и систематичније –

нека врста над-Путина, у којем ће све његове изузетне херојске особине бити настављене, док ће његове слабости и грешке бити превазиђене (vidovdan.org, 16. 2. 2019).

надпутинити: Ovo prvo tvrdi vlast i njena klijentela, ovo drugo tvrdi tužna naša opozicija, to jest onaj njen deo koji bi da nadrusi naše režimske rusofile i da nadputini naše putiniste, putinaše, putince, putinoljube, putinoide, putinofile, putinofage, putonolike i ostale putinomane (autonomija.info, 11. 1. 2019).

непутиновски, -а, -о: Pobili su Vučić, Dačić, Šešelj, Ponoš, Putin, pro-putinovska opozicija i građani Srbije. Izgubili su Šapić i neputinovska opozicija (vreme.com, 4. 4. 2022); Možda Lavrov zaista povede sa sobom svoje osoblje i tako pomogne da se napravi neputinovska Vlada? (twitter.com, 5. 6. 2022); Skoro dva meseca nakon završetka izbora i mesec i po dana od sastanka između Dragana Đilasa i Aleksandra Vučića, „neputinovska“ opozicija počinje da pomalja glavu i da pušta neke glasove u medijima u kojima to može da čini. Kao i uvek u prošlosti, ona druga opozicija, „putinovska“, ima svoj stav i ne libi se da ga izgovori, predstavi i demonstrira, kada treba i na ulici (vreme.com, 26. 5. 2022); Ali, deluje da to zvanično prizivaju samo delovi „neputinovske“ opozicije – koalicija „Moramo“, koalicija „Ajmo ljudi“ i delovi koalicije „Ujedinjeni za pobedu Beograda“ (vreme.com, 21. 4. 2022).

попутинити се: Nas dva brata, u Segedinu nam vrata, / oba se mitarimo, ne plač Briselu, / ako se poputinimo. / Ne plač Briselu, ni po jednom pikselu, / kad na izbore pođem, / već ti plači ako ti s mandatom ne dođem. / Mi smo braća ispod Putinovog gasa, / gde mediji slušaju a demokratija se talasa (elektrobeta.net, 20. 4. 2016).

постпутинизам: Ovo je prvi put da neko govori o mogućnosti postputinizma. Pre tri meseca to nije bilo moguće. Zemlje Evropske unije su mislile da će Putin biti predsednik još godinama, ako ne i decenijama (danas.rs, 12. 6. 2023); Ode sve u pičku materinu, ista stvar je i s Rusijom.... već treba pisati elaborate i predviđanja o „post putinizmu“ i eventualnostima koje to donosi (ex-iskon-pleme.com, 21. 3. 2017).

постпутиновски: Очи целокупне европске јавности упрте су у Русију. Од ње се очекује јасан одговор – да ли ће до краја остати уз Србију и не дозволити цепање српске територије и стварање још једне албанске државе на Балкану, или ће у сепаратистичком галиматијасу у који је упао Стари континент пронаћи неки сопствени интерес, решити неке своје проблеме (макар и привремено) и у постпутиновски период ући са новом визијом о будућности овог дела планете (politika.rs, 7. 2. 2007); Како даље стоји у тексту под насловом „Carevo novo odelo, priprema za postputinovski putinizam, Makronu mnogi zameraju mnogo toga, od pompeznosti, preko preterane sklonosti „istorijskim“ govori-ma, pa do korelacije sa stvarnošću njegovih političkih istupa, popout onog „NATO je doživeo moždanu smrt“ (webtribune.rs, 13. 2. 2020); Некакве симулакруме „народа“ елите су спремиле и за постпутиновски период, али тешко да ће им

они вршити посао, пошто ће главно питање о судбини Русије после Путина бити смештено у историјској, а не у равни политичке технологије (vidovdan.org, 16. 2. 2019); Mnogi učesnici kongresa su sugerisali da je kolaps Putinovog režima pitanje vremena, a ne izvesnosti, dodajući da bi, iako bi početnu post-putinovsku eru mogao da obeleži grabež za vlašću među onima iz užeg kruga, stvari uskoro mogle da počnu brzo da se menjaju (danars.rs, 12. 6. 2023); Što bi valjda trebalo da znači da Rusija konačno, ili makar do neke postputinovske ere, napušta model zapadne liberalne demokratije i okreće se istočnjačkoj autokratiji (vreme.com, 5. 6. 2022).

пропутиновац: Mada ima i onih proputinovaca koji nisu otvoreno proputinovci ali slede onu relativizatorsku logiku „a što je nosila kratku suknju/hodala mračnom ulicom“, „a šta ćemo sa Jemenom“ za koji do juče ni oni nisu znali, i sl. (twitter.com, 3. 3. 2022); Nije sramota biti Putinov agent, čak naprotiv. Pomenuću neke svetski ugledne ljude koji su Proputinovci: Kisindžer, Papa Franja, Džefri Saks, Čomski (politika.rs, 3. 2. 2023); Koje ruske proizvode koriste proPutinovci koji su besni na Evropu, SAD, Zapad i sve što dolazi odatle? Kakve su im alternative, zna li se šta? (twitter.com, 3. 7. 2022); A oko njih još prateća bulumenta ljutih podvrsta: kauboји i indijanci, bušmani i obamisti; staljinisti, neostaljinisti, trockisti, boljševici, menjševici, golootočki Srbi; tarasbuljbaši; lažni jeljcinovci, kvaziperstrojkaši; antiputinovci, proputinovci, egzaltirani putinovci; sve je to neumitno probudilo besne bakunjinovce, zamislilo duboko čerliševskovce. Srpski evropeјci uglas preziru celu podvrstu! Srpski amerikanofili preziru i vrstu i podvrstu, dočim su srpski rusofili ogorčeni na sve (beobuild.rs, 17. 1. 2009); I ta povezanost naglo se ogolila početkom rata: ispostavilo se da su proputinovci upravo antivakseri (pescanik.net, 15. 3. 2023).

пропутиновка: Na koncertu u Madridu su Roopovci pre desetak dana napali Irkinju kako je pro-Putinovka i kako je zaslužila 0 poena samo jer su mislili da peva u Moskvi (forum.evropesma.org, 24. 4. 2022); Moglo bi da se zamišlja da tako izgledaju oni kojima se više „satanisti“ pri demonstracijama! A ona, ako nije Ruskinja, proputinovka – jeste (021.rs, 1. 9. 2022).

пропутиновски, -а, -о: Свако ко мисли да Русија није глобална претња и да руска армија не планира да покори Европу, квалификује се као проруски или пропутиновски симпатизер (politika.rs, 8. 12. 2016); Пол је истакао да није „проруски“ нити „пропутиновски“, али да јесте за чињенице које говоре у прилог томе да су кијевске власти консултовале Стејт департмент и да су заједно планирали пуч који је изведен пре годину дана (rtv.rs, 15. 2. 2015); Ближи је realnosti бар podrazumeвајући и изнудени kosovski konsenzus Vučića i većine evropske opozicije, nego savez evropske opozicije i patriotske proputinovske desnice protiv Vučića pod parolom borbe za demokratiju (demostat.rs, 27. 3. 2023); Godinu dana od početka rata u Ukrajini, u Srbiji je i dalje veoma jaka „proputinovska“ i „antizapadna“ propaganda zbog koje deo građana još uvek veruje da je agresija Rusije u susednoj zemlji opravdana i legitimna (nova.rs, 12. 3. 2023); Dodik

donosi rešenja kojima će kreirati državnu kritiku po meri vlasti, dok drugi smatraju kako je sve manji stepen tolerancije koji pokazuju zapadne zemlje pre nego što delovanja koja se ne uklapaju sasvim u politike tih zemalja žigošu kao „ruska i proputinovska” (politika.rs, 31. 3. 2023).

пропутиновски (прил.): ЛИСТУ пропутиновски оријентисаних особа у Италији „демаскирао“ је лист Коријере дела Сера. Реч је о досијеу који су сачиниле тајне службе, а међу њима су новинари, интелектуалци, економисти, лобисти, менаџери, привредници, парламентарци (novosti.rs, 6. 6. 2022); Средства која ће употребити за рушење мита о Владимиру Путину иста су она којима се служио и за његово стварање. Провладини медији, посебно телевизије са националном фреквенцијом и таблоиди, подобни аналитичари, као и пропутиновски оријентисане десничарске организације и појединци (nspm.rs, 18. 2. 2023); Милинчићева, која за себе каже да је „проруски и пропутиновски оријентисана“, објашњава ко контролише њен рад и тврди да не постоје директиве из Москве о извештавању о сукобу у Украјини и да се израз „специјална операција“ користи, јер „Спутњик постоји да би показао руски поглед на свет“ (uns.org.rs, 23. 5. 2022); Резултат Ле Пенове у другом кругу није ни последица тога што је третирана као пропутиновски настројен кандидат – јер по питањима Русије, НАТО-а, Украјине и Путина, она једва да се разликовала од Меланшона (iskra.co, 4. 5. 2022).

пропутински, -а, -о: Њима је потребна дестабилизација у земљи са променом политичког курса Украјине – од Европе и НАТО ка Москви! Њима су овде потребни пропутински, прокремљовски бизнисмени и то је све. Њима не требају уништене нуклеарне електране“ (fakti.org, 26. 11. 2021); Да ти ниси мало проруски, пропутински? (rtvbn.com, 3. 5. 2022); I dok su proputinski mediji i političari u potpunom pobedničkom transu zbog aneksije, s druge strane, trezveni deo ruske javnosti izražava ogorčenje na Putinove bezumne političke poteze (danas.rs, 1. 10. 2022); Колико је, уопште, могуће веровати у револуционарну искреност и истрајност особе која у кући држи суму пара довољну да се задовоље месечни прохтеви велике већине учесника протестних митинга. Оних на бини, а поготово оних испред ње, који када дође до густог, на своја плећа морају да приме ударе водених топова, полицијских палица, или песница пропутинских „заштитника друштвеног поретка” (politika.rs, 22. 6. 2012).

пропутински (прил.): У Србију је дошло око 200к Руса од почетка рата 2022. А и пре тога су долазили. Они живе у свом гету. Део мисли да ће се брзо вратити, део иде даље а део жели да остане. Углавном су против Путина и овог рата. Трагикомично је кад сретну Србе пропутински настројене – доживе шок (vidovdan.info, 9. 3. 2023).

противпутиновски, -а, -о: Trampov izbor je stvorio veliki entuzijizam u Rusiji jer su nam njegove tople reči o Rusiji i Putinu stvorile nadu da će prestati da nas napadaju SAD i Zapad – napisao je na društvenim mrežama Sergej Markov, bivši protivputinovski zastupnik (telegraf.rs, 17. 1. 2020); Овде се дакле не гово-

ри о „убичајеној“ противруској или противпутиновској хистерији, у којој, искрено говорећи, ипак предњаче Британци. Не, овде је реч о врло непосредним подметањима да је данашње руско руководство, оличено пре свега у Владимиру Путину, по природи фашистичко и нацистичко, речју – хитлеровско (in4s.net, 2017).

Путведев: Медији су такође пратили ову врсту погледа на новог руског председника називајући га „Putvedev“ или „sivi miš“, како у тексту „Od miša do cara“ Wuzvikov sagovornik opisuje Medvedeva iz dana kada je delio radni sto sa Putinom i bio „jedva primetan sivi miš na koga niko nije obraćao previše pažnje“ (starisajt.nspm.rs, 2007); Tvrди se da je Putvedev kriv za nacionalizam fudbalskih navijača (kontekst.io).

путинац: Ovo prvo tvrdи vlast i njena klijentela, ovo drugo tvrdи tužna naša opozicija, to jest onaj njen deo koji bi da nadrusи naše režimske rusofile i da nadputini naše putiniste, putinaše, putince, putinoljube, putinoide, putinofile, putinofage, putonolike i ostale putinomane (autonomija.info, 11. 1. 2019); Putinac, antivaks, šta misli o 5G? (vasudeva.forumburundi.com, 17. 6. 2022); Nasuvo: putinisti, putinaši, putinci, putinoljubi, putinoidi, putinofili, putinofagi, putonoliki i ostali putinomani Hazjajin iz Kremlja dolazi, dakle, kod nas ne bi li našem lokalnom poglavici izdao direkt... ne, pardon, ne bi li mu uručio orden svetog-već-nečega, najveće i najznačajnije odlikovanje Rusije, osim onih koja su veća i značajnija (glassumadije.rs, 13. 1. 2019).

путинаш: Ovo prvo tvrdи vlast i njena klijentela, ovo drugo tvrdи tužna naša opozicija, to jest onaj njen deo koji bi da nadrusи naše režimske rusofile i da nadputini naše putiniste, putinaše, putince, putinoljube, putinoide, putinofile, putinofage, putonolike i ostale putinomane (autonomija.info, 11. 1. 2019); Nasuvo: putinisti, putinaši, putinci, putinoljubi, putinoidi, putinofili, putinofagi, putonoliki i ostali putinomani Hazjajin iz Kremlja dolazi, dakle, kod nas ne bi li našem lokalnom poglavici izdao direkt... ne, pardon, ne bi li mu uručio orden svetog-već-nečega, najveće i najznačajnije odlikovanje Rusije, osim onih koja su veća i značajnija (glassumadije.rs, 13. 1. 2019).

путинобот: Kada retvitujete sliku zločina u Siriji, na primer, koristeći stranicu „Spasite ljude u Donbasu“, vi očigledno pomažete trolovima da pošalju poruku. Ali trebalo bi da vam se plati da biste postali istinski „putinbot“. „Putinbotovi“ nemaju svoje mišljenje, oni čak nisu ni prokremaljski nastrojeni. Oni samo obavljaju jedan veoma specifičan zadatak (politika.rs, 15. 9. 2015); Vrste putinofila koji vas napadnu na tw: – putinbotovi (denacifikacija, Putin spasava svet) (twitter.com, 31. 5. 2022); Čovek je sve lepo objasnio. Ako se potrudite putinbotovi, možda i uvidite isto što i ja kad sam pročitao ovaj tekst (b92.net, 2. 9. 2014).

путинг: Fenomen mitinga podrške vlasti koji organizuje sama vlast je u Rusiji odavno poznat pod nazivom „Puting“. Šuška se da se pojava „Puting“ polako proširuje i na Srbiju. Na čemu braći Srbima u ime svih Rusa velike čestitke (youtube.com, 19. 4. 2019); Ne mogu Rusi toliko da zavrnu slavinu koliko im Srbi mazo-

histički uzvraćaju ljubav – do zadnjeg kubnog metra gasa. A ono 16. oktobra i nije bila vojna parada nego miting podrške Putinu, tzv. „puting!“ (njuz.net, 31. 10. 2014); Doktor K. nije još zakazao, ali će svakako uskoro zakazati veliki puting – tako Rusi zovu mitinge podrške V. V. Putinu – u Beogradu (autonomija.info, 6. 3. 2012).

Путиндан: Natovarena kesama sa pijace i roze džemperom kupljenim na akciji koja mi se smešio iz kese odlučih da iskoristim ovaj Putindan i odem kod frizera u nadi da su sve žene već isfenirane i na putu za Beograd (infovranjske.rs, 18. 1. 2019).

путинески, -а, -о: Tada se zapravo pokazalo da prisustvujemo događaju u kom naizgled kontrolisani javno-medijski prostor puca po šavovima, i to baš uoči putineskne parade koja ima zadatak da pokaže da je taj prostor visoko kontrolisan i monolitan (pescanik.net, 15. 10. 2014); Na Zapadu ne postoje nacionalistički akteri desnog krila koji prihvataju Putineskni patrijarhat i mačizam, koji žele zatvoriti nevladine organizacije i mrze Georga Soroša (mirovna-akademija.org, 31. 1. 2020).

путинизам: 1. I u okviru samog titoizma bilo je determinanti koje su određivale „dve Srbije“ i koje se mogu aplicirati na današnju stvarnost i tiču se variranja od Titovog (anti)sovjetizma do Vučićevog putinizma odnosno eventualno iznuđenog antiputinizma, kao što je i Titov antistaljinizam i antisovjetizam bio iznuđen i limitiran (demostat.rs, 27. 3. 2023). **2.** Putin je osmislio veliki broj popularnih aforizama i slogana, poznatih kao putinizmi. Mnogi od njih su prvi nastali tokom godišnjih pitanja i odgovora na konferencijama, gde Putin odgovarao na pitanja novinara (wikiwand.com).

путинизација: Страх који Наташа Кандић осећа од „путинизације“ Србије можда би се могао објаснити оштрим курсом који је Владимир Путин однедавно заузео према невладиним организацијама које западни буџети финансирају у Русији (politika.rs, 26. 5. 2007); Cena briselskog sporazuma, jedinog važnog koraka novih vlasti koji tek treba da se sprovede, jeste intenzivna putinizacija Srbije. Vaskrsava kult ličnosti, neviđen u regionu od Titovog doba (danas.rs, 27. 5. 2013).

путинизовати се: Видели смо да Србија није продала душу Американцима када је Сартид продала Ју-Ес Стил. Према томе, ни то што је руски „Аерофлот“ заинтересован за куповину „Јата“ још не значи да се Србија „путинизује“ (politika.rs, 26. 5. 2007).

Путинија: Ovo je Rusija, ona slovenska ne rušilacka, ovo je Rusija a ne Putinija (twitter.com, 14. 3. 2022); A da se Srbija ubuduće zove Putinija, a? Vaš me brine manjak rusofilije u Srba (b92.net, 26. 12. 2016); Rusija = PUTINLEND, ili PUTINLANDIJA, ili PUTINIJA ili, ili... kako hoćete? Uvek se na isto dođe (b92.net, 15. 10. 2011).

путинијада: „Путинијада“, баш као и свака „купусијада“ и „мудијада“, проћи ће скромно, трајаће кратко, са једином разликом што на те остале „ја-

де“ људи иду својевољно, а на ову их, уцењене, довлаче на силу. Али не и за „д“. Ето, сви који из Рипња крену за Београд дне 17-ого да дочекају светог Путиног, добијају по 5 литара млека (uzickanedelja.rs, 7. 3. 2019); Kako se na ruskom kaže blurovan? Mislim, kad je tv već putinijada bez granica, da se držimo tekovina boljševizma do kraja (021.rs, 22. 2. 2019); Šta ako će taj političko-sportsko-propagandni projekat koštati 50 milijardi evra? Sve za „Putinijadu“! I, bi tako, u punom sjaju (danas.rs, 2. 3. 2014).

путинијанац: Daleko od toga da sam četnik Putinijanac ali DrugoSrbijanština je bolest (twitter.com14. 6. 2022).

путинијанка: Elem , braćo putinijanci i sestre putinijanke, svojevremeno je Kuba poslužila SSSR-u da gurne prst u oko SAD. Gledaj slučajnosti sada Rusija to isto radi preko nas EU I SAD (b92.net , 25. 12. 2011); Ljubinka Milinčić: Podmukli plan Navaljnog za smenu Putina [...] Putinijanka Ljubinka (twitter.com, 27. 1. 2021).

путинист(а): Pa onda i druga Srbija čeka kao prva da Vučić konačno izda. Da potpiše. Pa se sladostrasno naslađuje kad neki domaći putinista oplete po Vučića kao autokrati (demostat.rs, 27. 3. 2023).

Путинистан: Krim, koji se nedavno, nakon referenduma, priključio Rusiji prikazan je kao „Putinistan“ (telegraf.rs, 29. 5. 2014); Makedonija je Švajcarska za Putinistan. Mesta, kao i kod nas, ima samo za politički podobne, a ostali – široko vam polje (politika.rs, 2022); To bi morao biti posao demokratski izabраних политичара ако стварно брину о будућности земље на чијем су челу. Са доласком социјалисте на чело државе, валјда ће и термин „Frankolandija“, како су поједини аналитичари називали Шпанију, позивајући се на hapšenje i zatvaranje lidera separatističkih strana Katalonije i kritikujući pojedine centralističke zakone koji su ostali na snazi iz Frankovog vremena, otići u penziju. Pogotovo što su u međuvremenu izrasli novi termini za zemlje u kojima vladaju desne autokrate, među kojima su Trampolandije i Putinistani najbrojnije (balkans.aljazeera.net, 24. 6. 2018).

путинистички, -а, -о: U momentima kad je najavio putinistički zakon, kojim bi se pripadnici NVO sektora tretirali kao strani obavještajci, Dodik je kazao da Fondacija Soroš ima namjeru da sjedište za Balkan, koje je bilo u Tirani, prenese u Sarajevo (autonomija.info, 9. 3. 2023); Ovsjanikovu je propaganda izdašno plaćala da radi jedan, do dva dana. To joj je pomoglo da odgaji dvoje dece nakon razvoda od supruga, kolege koji je postao pravi putinistički vernik (nova.rs, 24. 2. 2023); Bursać: ‘Putinistički’ karneval u Banjaluci nema veze s antifašizmom / U Banjoj Luci je povodom Dana pobjede održan ‘Marš besmrtnog puka’ u kojem su potomci preminulih boraca i logoraša iz Drugog svjetskog rata nosili fotografije svojih predaka (balkans.aljazeera.net, 9. 5. 2023); Srbija je imala kratki intermeo nakon Miloševića, da bi Vučić ponovo uspostavio jaku partijsko-lidersku državu. Najvažniji primjer tog tipa države je, naravno, putinistički režim u Rusiji i putinizam predstavlja uzor model za mnoge takve režime širom bivšeg istočnog bloka, a i kod nas na Balkanu (byka.com, 13. 4. 2023); Da protesti u Srbiji dobijaju „putinistički“ karak-

ter plaši se i otvoreni NATO lobistički Centar za evroatlantske studije iz Beograda. [...] U dve reči, NATO se plaši da protesti u Beogradu i u još više od 50 gradova Srbije ne idu u dobrom smeru. Zbog toga su prinuđeni da za sada trpe Vučića, koji ne samo što ispunjava zahteve NATO-a već i lepim rečima anestetizira Rusiju govoreći tačno one reči koje Moskva želi da čuje (nspm.rs, 6. 2. 2019).

путинистички (прил.): Koliko god ove pojave bile štetne, još je strašnije da misteriozna grupa bivših činovnika Vlade zajedno sa nacionalnim novinama sve kritične glasove u medijima označava kao lažne vesti ili rusku propagandu. Vasilij Gatov mi je rekao: „Okriviti spoljne faktore za unutrašnje društvene promene je veoma Putinistički.“ (anti.media, 5. 12. 2016).

путинитис: Slobodanka prolupala načisto, putinitis je zahvatio mozak sa svih strana. S 400 nije pravljen da bi bio jači od pojedinaca bez oružja (intermagazin.rs, 13. 4. 2019); Dobrovoljno da se sva srpska deca vakcinisu / – prvo, da se vakcinisu protiv šešeljitisa, velikorsrbitisa i četnikotitisa / - drugo, da se vakcinisu protiv putinitisa i rusonitisa i kinezonitisa / - treća da se vakcinisu ZA EUROPEITIS / - četvrto, da se vakzinisiu ZA AMERIKONITIS (pravda.rs, 7. 9. 2021); Не знам шта му је у задње време. Блед, недефинисан, понавља се... Изгледа фасовао путинитис (srbin.info, 2018); Srbi su mahom oboleli od Putinitisa. Oni stvarnost vide kao projekciju svojih želja (intermagazin.rs, 1. 4. 2019); Обамица је попуситис од Путинитис, а богоми и од Трампинитис (rtvbn.com, 17. 12. 2016).

Путинјугенд: Pa evidentno da je ovde u modi imitiranje putinokratije, i on ima svoju NVO koja se zove Naši (zlobnici je zovu putinjugend) ako se ne varam i koja isto histerično čuva lik i delo ovog gorostasa i služi kao oruđe vlasti (blog.b92.net, 30. 10. 2007); „PUTIN JUGEND“ Hiljade dečaka i devojčica bacaju granate, pucaju iz kalašnjikova, čeliče se na snegu... / Putinova tzv. Mlada armija, su devojčice i dečaci koji se obučavaju vojnim veštinama i patriotizmu u sovjetskom stilu (blic.rs, 7. 2. 2017); Uzmite sebi minut da shvatite dubinu ovog dna. Putinjugend zvani Junarmija gleda u svoju budućnost (twitter.com, 12. 11. 2022); U Rusiji je osnovan dečiji vojno-patriotski pokret Junarmija, odnosno Mlada armija, saopštio je danas ruski zamenik ministra pravde Sergej Gerasimov /.../. Putinjugend? (rtv.rs, 3. 8. 2016); Iz Kremlja telefonski instruišu ruske korporacije i tajkune da finansiraju “njihove”. Časopis The new Statesman objavljuje da Gazprom finansira Naše. Neki ih nazivaju Putinjugend (pescanik.net, 8. 5. 2009).

Путинка: 1. Некад је у моди било име Стаљинка, а право је чудо да се још није родила нека Путинка (nin.co.rs); **2.** Нема туристе, путника намерника или православног верника који се не диве недавно подигнутом храму Благе Марије, у насељу Банстол, на Фрушкој гори, посвећене жртвама злочиначке акције неоустааша у Хрватској „Олује“, коју су медији назвали и Црква оптужница, а пошто је грађена у руском стилу и „Путинова црква“ или Путинка (rtv.rs, 6. 10. 2022);

путинка: 1. U Moskvi 2017. godine pokrenut je projekat rušenja „hruščovki“ i preseljenja Moskovljana u nove stambene zgrade koje će možda nekada dobiti

naziv „putinke“ (instagram.com, 21. 3. 2021). **2.** Podjednako je elegantan na zvaničnim dešavanjima i u neformalnim situacijama – umesto „putinke“, oblači kožnu jaknu sa džepovima na grudima i visoke rolke od mohera (danars.rs, 7. 5. 2009). **3.** Uvek je se сетим кад печем ракију у мојој Бајчетини. Све чекам да уместо шљивке крене вотка. Она права, „Путинка“ (ziginfo.rs, 3. 1. 2016). **4.** Kad su nove dve salate u pitanju Putinka ili Putinova salata je daleko popularnija od MIMOZE (b92.net, 23. 12. 2021); **5.** „Putinke“ za modnu sezonu jesen-zima 2016/17 / Ovo je naša priča o beogradskom modnom detalju (m.facebook.com, 1. 11. 2016); Majice sa likom Vladimira Putina ponovo su hit u Beogradu. „Putinke“, kako ih neki prodavci zovu, u modu su ušle pre dve godine uoči posete ruskog predsednika Srbiji. Na scenu su se vratile posle nedavnog zaoštavanja rusko-američkih odnosa, navodnog špijunskog delovanja velikih sila na Balkanu i čestih zajedničkih vežbi vojski Srbije i Rusije (slobodnaevropa.org, 1. 11. 2016).

Путинко: Ликвидирали би Путинка његови кагебеовци пре него што би уопште стигао до „црвеног дугмета“. Знаш, деца су им на Западу, студенти, греота бре, а и труба је све оне виле по француској ривијери да им страдају, а тек су их реновирали (forum.krstarica.com, 14. 5. 2022); Па добро ја сам свестан да би ви и када би Украјинци били на 30 км од Москве, ви би и даље славили Путинка и причали како ваша „Мајчица“ побеђује (forum.krstarica.com, 14. 5. 2022).

Путинланд: Камо среће да „propadamo“ као Норвешка и Швајцарска... а хвала милу Богу да нисмо „успешни“ као Putinland (forum.krstarica.com, 29. 10. 2022).

Путинландија: Rusija = PUTINLEND, ili PUTINLANDIJA, ili PUTINIJA ili, ili... kako hoćete? Uvek se na isto dođe (b92.net, 15. 10. 2011).

Путинленд: Rusija = PUTINLEND, ili PUTINLANDIJA, ili PUTINIJA ili, ili... kako hoćete? Uvek se na isto dođe (b92.net, 15. 10. 2011).

путинобот: Definitivno od svih svetskih vrsta botova najjuvnutija ekipa su srpski putinobotovi. Nevideno. Mnogo žešći nego SNS botovi, luđi čak i od ruskih putinobotova, a što je najgore, za razliku od ove druge dve grupacije, verovatno botuju za džabe (twitter.com, 8. 4. 2022); Putinobotovi nešto kiseli od jutros (facebook.com, 2022); Totalno. Svi muk o ratu u Ukrajini, sem domaćih putinobotova koji su ekstra bućni pa deluje kao da su presek nacije (twitter.com, 10. 4. 2022).

путиновање: PUTINOVANJE. Rusija zabranila propagiranje abortusa (alo.rs, 25. 11. 2013); Dugo putinovanje (direktnarec.rs, 29. 1. 2019).

путиновати: То је најсмрдљивији облик смрада, који је побегло на запад да одакле путинује и сере по Западу (danars.rs, 6. 9. 2022); Свестан је тога и газда, иначе не би путиновао, нити би autobuse Србијом слао да му пабирке од несвета за подршку купе (nematihpara.wordpress.com, 18. 1. 2019); Ми провинцијске домаћице данас смо без проблема могле да одемо на пијачу, одведемо децу у вртиће, платимо месечну глобу у виду рачуна за струју, псујемо власт због неочишћених тротоара и

odemo kod frizera, jer oni koji prave gužvu su se spakovali i otišli za Beograd da prave tamo gužvu i „putinuju“ do mile volje (infovranske.rs, 18. 1. 2019); Neka se momci lepo pakupe iz Australije i neka odu u Rusiju da putinuju (sportal.blic.rs, 3. 2. 2023).

путиновац: A oko njih još prateća bulumenta ljutih podvrsta: kauboји i indijanci, bušmani i obamisti; staljinisti, neostaljinisti, trockisti, boljševici, menjševici, golootočki Srbi; tarasbuljbaši; lažni jeljcinovci, kvaziperestrojkaši; antiputinovci, proputinovci, egzaltirani putinovci; sve je to neumitno probudilo besne bakunjinovce, zamislilo duboko čerliševskovce. Srpski evropeјci uglas preziru celu podvrstu! Srpski amerikanofili preziru i vrstu i podvrstu, dočim su srpski rusofili ogorčeni na sve (beobuild.rs, 17. 1. 2009); Nepravедno bi bilo nazivati bivše velikosrbe prorusima, jer Rusa ima svakakvih, pa bi bilo najbolje označiti ih Putoncima ili Putinovcima, nikako Putincima, to je naseljeno mesto u Sremu, možda će se neko uvreditи (danars.rs, 6. 9. 2022).

путиновача: Уочи и после посете председника Русије Владимира Путина, село које се засигурно највише помиње је – Путиново, у планинском крајолику општине Медвеђа, у коме живи дванаест становника. Надали се и жељно чекали да Владимир Путин посети њихов крај, али су такође знали да је то готово неоствариво јер је протокол председника једне од најмоћнијих земаља света више него прецизан и да њиме није била предвиђена посета овом крају Србије. Уз добродошлицу, била је спремна и ракија названа по његовом имену – путиновача (21. 1. 2019); Стари назив овог места Хаџинци настао је још за време турске владавине и његовим становницима се никако није допадао, пише портал „Balkanpro.ru“. Након што су гласањем одлучили да село понесе име Путиново, они су од дрвета направили и знакове, на којима је изребарено ново име. За поменути портал, мештани су рекли да намеравају да направе и ракију коју ће звати „путиновача“ (pravda.rs, 6. 11. 2016);

путиновка: 1. Šešelјevka bez pročitane knjige i fakulteta. Iskompleksirana likuša која promoviše gluposti zbog kojih smo devedesetih već prošli kroz sranja. Putinovka tupava (twitter.com, 22. 2. 2023); Ма он је златан, ова putinovka је зло: Русији су уведене санкције без одлуке савета безбедности какав олош (vasudeva.forumburundi.com, 6. 11. 2014); Уз њено име светске енциклопедије узимају податке да је савестан историчар, миrotvorka, putinovka и panslavistkinja. Dodaju да је оduvek била заokupљена историјом словенског југа, да је на Moskovskom државном универзитету magistrirала 1980. са темом из историје, „Devetnaestovekovna Srbija“, да би десет година касније докторирала на тези „O samoupravnom sistemu u SFR Jugoslaviji“ (jasnajoјic.com); Elena, не smaraj ljude! Nasmej se Putinovka (gay-serbia.com, 3. 10. 2009). **2.** U „Domu kulture“ се на запаженом месту, odmah pored ulaza, nalazi i burence. Ćirilicom ispisano крупним slovima „Putinovka“. Petrušić Milja, Mališina sestra od strica, kaže да она и majka već 30 godina žive od pečenja rakije. Posebna је по sastojcima, али и по имену (slobodnaevropa.org, 21. 11. 2016); У част руском председнику, локална ракија названа је путинов-

ка, која се може наћи само у овом селу (rts.rs, 16. 1. 2019). **3. OVO SU PUTI-NOVE SIRENE:** One su prošle paklenu obuku da bi ušle u Rusku mornaricu! / [...] 'Putinovke' imaju baš rusku prepoznatljivu frizuru – pletenice. A i lepe su priznat' se mora (kurir.rs, 18. 3. 2017).

путиновски, -а, -о: Пред рукометном и васколиком спортском јавношћу је списак од десетак имена, понуђен од Управног одбора РСС, мада је јасно да председник Марјановић, поседује путиновски профил при обликовању виталних одлука (zurnal.rs, 5. 9. 2014); Пред Vučićem је putinovska budućnost, poželimo mu Nobelovu nagradu (istinomer.rs, 16. 8. 2019); Današnja putinovska Rusija jedina odgovor vidi u vraćanju točka istorije i uspostavi novog carstva i nove ere ravnoteže snaga (talas.rs, 2. 5. 2022).

путиновски (прил.): Маша има тврдоглав, непријатан карактер, притом је одлучна. Она превише тога преузима на себе. Неће бити преувеличавање ако кажемо да се понаша 'путиновски' (hronograf.net, 24. 2. 2019); Лист је цитирао ријечи професора Бакинџемског универзитета Ентонија Глиса да је главна јунакиња цртаног филма агресивна и одлучна, односно да се понаша „путиновски“ и да „превише тога преузима на себе“ (rtrs.tv, 20. 11. 2018); Кад кажеш да морамо поштрити однос према њима – делујеш тако мужевно, путиновски и све бабе би те пожелеле за зета (usprv.org.rs, 30. 12. 2014).

путиноид: Ovo prvo tvrdi vlast i njena klijentela, ovo drugo tvrdi tužna naša opozicija, to jest onaj njen deo koji bi da nadrusi naše režimske rusofile i da nadputini naše putiniste, putinaše, putince, putinoljube, putinoide, putinofile, putinofage, putonolike i ostale putinomane (autonomija.info, 11. 1. 2019); A vi o tome nemate ništa da kažete, niti se usuđujete da se suprotstavite Vučiću, Putinovoj marioneti. Ili prosto mislite isto kao on i njemu slični putinoidi (portalforum.rs, 9. 3. 2022); Stotine, ako ne i hiljade tekstova ispisali su ovdašnji putinoidi o tome kako čekaju ruskog cara da zavojšti na zapadnog antihrista, pa da konačno završimo posao koji smo započeli 1991. godine (xxzmagazin.com, 22. 6. 2023); Trenutno su ovdašnji putinoidi usredsređeni na sprečavanje održavanja Evroprajda, na tu kartu su uložili sva dostupna sredstva i odlično im ide (zurnal.info, 13. 9. 2022); Putinov režim je taj koji potkiva konja nove Konzervativne Internacionale ili Konzinterne. Putinoidi u Srbiji samo su žablje digli svoju nogu, preuzimajući ovaj jeftini narativ, odnosno priču za malu decu i umno nedorasle (danas.rs, 4. 9. 2022).

путиноидни, -а: -о: Trude se putinoidni mučenicci da nekako verbalizuju svoje mutne misli i čudnovata osećanja, ali nije to laka работа. Glavna urednica kremaljskog Sputnjika za Srbiju Ljubinka Milinčić se baš potrudila gostujući u „Utisku nedelje“, pa je smislila zanimljivu sintagmu. Veli ona da je ono što se događa u Ukrajini „primoravanje na mir“ (portalforum.rs, 9. 3. 2022); A pre samo par nedelja, usvojio je i diskriminatorni i putinoidni zakon koji zabranjuje „prikazivanje i promovisanje homoseksualnosti“ (danas.rs, 18. 7. 2021); „Otvaranjem prostora Crkvi Srbije za 'duhovnu' dominaciju u Crnoj Gori, pripremanjem uslova za ugaravanje Srbije u trampoidno putinoidni antievropski projekat 'Otvorenog Bal-

kana', i retorikom o Oluji preuzetaj iz Beograda, Abazović se jasno legitimisao u Hrvatskoj (sandzacke.rs, 10. 8. 2022); Otporaši izvađeni iz penzije, putinoidni Mladen Đorđević zvani Brale, neki popovi, izvesni crkvenjaci i ostali nezavisni intelektualci (autonomija.info, 27. 1. 2022); PUTINOIDNE LEKCIJE: Ovde se naslušamo i putinoidnih lekcija iz pseudoistorije. Uz mnogo patetičnih uzdaha, u šmirantском govoru u kojem najavljuje rat, Putin je oholo i arogantno drobio o tome kako i zašto Ukrajina uopšte – postoji? (danas.rs, 6. 3. 2022).

путинократа: Sramotno je da se Rusija hvali ubijanjima umjesto da se posveti dobrom životu svojega naroda a ne samo *Putinokrata* (m.facebook.com).

путинократија: Putinokratija ima svoje prednosti – monolitni vojno politički aparat, jasni ciljevi, brzo donošenje odluke, nasuprot nato-a, koji mora da dobije jasnu sliku ko šta i kako može da pomogne, i da sasluša šta ima svako da kaže (mycity-military.com, 3. 5. 2014); Kakva god putinokratija bila, ne ide to baš tako kako neki smatraju (b92.net, 6. 9. 2022); Putinokratija na delu (b92.net, 3. 9. 2019); Broj kritičara putinokratije koji mrzi Ruse ili njihovu kulturu: 0 Broj ljudi koji svaka dva dana naglašavaju da Putin nije = Rusi i njihova kultura: 10.000 (twitter.com, 1. 3. 2022); Pa evidentno da je ovde u modi imitiranje putinokratije, i on ima svoju NVO koja se zove Naši (zlobnici je zovu putinjugend) ako se ne varam i koja isto histerično čuva lik i delo ovog gorostasa i služi kao oruđe vlasti (blog.b92.net, 30. 10. 2007).

путинократски, -а, -о: Procesi se koriste u manipulativne „putinokratske“ igre (fr-fr.facebook.com).

путинолик, -а, -о: Ovo prvo tvrdi vlast i njena klijentela, ovo drugo tvrdi tužna naša opozicija, to jest onaj njen deo koji bi da nadrusi naše režimske rusofile i da nadputini naše putiniste, putinaše, putince, putinoljube, putinoide, putinofile, putinofage, putinolike i ostale putinomane (autonomija.info, 11. 1. 2019); Milo, kako je poznat u regionu, vuče konce u majušnoj jadranskoj državi već trideset godina – kao predsednik, premijer ili stranački lider, zahvaljujući putinolikom premeštanju sa jedne na drugu poziciju (standard.rs, 25. 2. 2019); Nije Putin uzrok loženja zapadnih desničara na njega, već je to loženje posledica njihove percepcije sveta u kojoj (po njima) nedostaju jaki lideri velikih zemalja u kojima dominantno žive belci, po zato vide Putina kao jedinu takvu figuru - svakako se neće ložiti na Erdogana ili Bolsonara, čije države i kulture ne smatraju sebi ravnim, ili na Orbana koji vodi malu Mađarsku. Sutra da se pojavi neki putinoliki lik u Nemačkoj ili Francuskoj, ili ako se ova Italijanka pokaže, za tili čas će zaboraviti Putina (parapsihopatologija.com, 17. 10. 2022).

путинолог: Berns je pratio predsednika Rusije Vladimira Putina dugi niz godina i ima „lično“ iskustvo sa ruskim liderom. Kao dugogodišnji karijerni diplomata, bio je američki ambasador u Moskvi od 2005. do 2008. godine i mnogi u administraciji ga smatraju „putinologom“ (mondo.rs, 30. 5. 2022); Nisam 'putinolog', da se tako izrazimo. Ali, po mom mišljenju, postoje tri dvojnika koje ja lično odmah primetim (objektiv.rs, 22. 10. 2022); Direktor CIA važi za „putinologa“ i sad

upozorava na stanje uma ruskog lidera (kurir.rs, 30. 5. 2022); Narativ o „svemoćnom“ Putinu delimično podržavaju analitičari koji veruju da razumeju autokratiju ako razumeju autokrata. Putinolozi prečešljavaju karijeru ruskog lidera, a njihove analize daju uverljivu priču o Putinovoj Rusiji, ali ne objašnjavaju baš sve (blic.rs, 3. 4. 2021).

путинологија: Putinologija za početnike. Zašto je Vladimir Vladimirovič Putin najveći državnik svih vremena, uprkos svom malom rastu. Studenti koji pohađaju ovaj kurs imaju obavezu da napišu žitije živog KGB-svetitelja pod naslovom „Putin kojim se ređe ide“ (xxzmagazin.com, 14. 2. 2017); Putinologija je tako do sada proizvela 6 zanimljivih pretpostavki o Putinu. Nijedna nije potpuno pogrešna, ali ni potpuno tačna (telegraf.rs, 23. 2. 2017); Zapadnim zagovornicima pomirenja nužan ubrzani kurs putinologije (danas.rs, 16. 5. 2022); Opasnosti Putinologije (blic.rs, 3. 4. 2021).

путинољуб: Ovo prvo tvrdi vlast i njena klijentela, ovo drugo tvrdi tužna naša opozicija, to jest onaj njen deo koji bi da nadrusi naše režimske rusofile i da nadputini naše putiniste, putinaše, putince, putinoljube, putinoide, putinofile, putinofage, putonolike i ostale putinomane (autonomija.info, 11. 1. 2019); Napravili su i Putinovu crkvu na Fruškoj gori pa im ipak nije pomoglo da vrste železničku stanicu koju su im putinoljubi ukinuli (021.rs, 8. 3. 2022); Nasuvo: putinisti, putinaši, putinci, putinoljubi, putinoidi, putinofili, putinofagi, putonoliki i ostali putinomanu Hazjajin iz Kremlja dolazi, dakle, kod nas ne bi li našem lokalnom poglavici izdao direkt... ne, pardon, ne bi li mu uručio orden svetog-već-nečega, najveće i najznačajnije odlikovanje Rusije, osim onih koja su veća i značajnija (glassumadije.rs, 13. 1. 2019); Putinoljubi na aparatima. Te ne valja im pesma, te sve je namešteno, te jadni Rusi kojima je zabranjeno učešće... Kad Amerika radi ono što sad radi Rusija, tada Rusofiličari pevaju potpuno suprotnu pesmu (b92.net, 15. 3. 2022); Tako će mitomani rusofili, putinoljubi, doći na svoje. Videće Putina, kojem će tokom boravka u Beogradu – najavljeno je – biti uručeno najviše državno odlikovanje koje do sada Srbija još nikome nije dodelila (autonomija.info, 7. 10. 2014).

путинољубац: Не би ме изненадило ни да сте са оном „нашом“ амбасадорком протествовали против Путина. А са Наваљним и овим Пономаровим. И још и ово – на НС се исто тако зна, да ни ја нисам никакав Путинољубац, напротив (standard.rs, 12. 5. 2022); Osim ovdašnjim putinoljupcima koji se – viđi sad vruga su sedam binjišah – listom smatraju srpskim patriotima (danas.rs, 12. 10. 2015); Da li i ovo nasi stručnjaci putinoljupci smatraju aktom odbrane Rusije? (021.rs, 22. 2. 2023); Za to vreme, ulice su osvojili putinoljupci, režim je shvatio da će putem produkcije stotina besmislenih televizijskih serija kupiti ćutanje dramskih umetnika (danas.rs, 22. 2. 2023); Smijeniće njega Ruski narod, samo polako, i Ruskom narodu je dosta ove lude Putinove politike... A vi Putinoljupci ćete nestati ko magla (rtvbn.com, 27. 3. 2022).

путинољубив, -а, -о: Nije posredi samo strah od putinoljubivog biračkog tela, već jedna gotovo neverovatna nedoraslost epohi, potpuna izglobljenost iz vre-

mena u kom žive (portalforum.rs, 9. 3. 2022); Nedim i Pavle su, po nekim, vrhovni autoriteti, a mi drugi smo stoka bezrepa, krezava, kgbeovska, putinoljubiva marva koju baš ovakvi likovi treba da prosvetljaju i edukuju (blog.b92.net, 13. 10. 2022); Naravno, posle toga nijedan Putinoljubiv Srbin neće da čita - stane, zakopa se i ugasi brzo brauzer (blog.b92.net11. 11. 2016); Kao što američki rasisti obožavaju Putina, tako *putinoljubivi* Joanikije blagosilja mudrost američkih ultrakonzervativaca (twitter.com, 17. 5. 2022); Da se vidi da u Srbiji ne žive samo putinoljubivi robovi, koji bi da od nje naprave rusku guberniju! Izađite da pokažemo da nas ima! Ako mi ne izađemo, ko će!? (facebook.com, 13. 6. 2022).

путинољубље: Naša današnja tema je – putinoljublje. Namerno nisam napisao rusofilija zato što u rusofiliji, samoj po sebi, nema ništa loše (danas.rs, 12. 10. 2015); Koliko god su rusofilija i putinoljublje okupirali Srbiju, ovakvo što je, ipak, prešlo granicu koju nismo očekivali (autonomija.info, 7. 8. 2022); Saradnik Instituta za međunarodnu politiku i privredu, razočaran što ruska vojska nije pregazila Ukrajinu za tri dana i postavila marionetsku vladu, nazire očajanje vaskolikog srpskog putinoljublja u činjenici da ruska sila i nije tako silna kao što su maštali svih proteklih godina (xxzmagazin.com, 14. 4. 2022); Halucinacije o Ruskoj grandioznosti žive u glavama obolelih od rusofilije i putinoljublja (b92.tv, 4. 10. 2022); Večito se dvoumi između Rusije, putinoljublja i domaćina koji peče rakiju van EU propisa, na jednoj i poslovnog baje koji ne zna šta će sa kvadraturom svojih nekretnina, na drugoj strani (espresso.co.rs, 14. 11. 2016); To je sve od neslaganja što se moglo videti u javnom prostoru. Ključna opoziciona grupacija, desničarski Savez za Srbiju, takmičio se u populističkom „putinoljublju“ sa režimom. Mučno je bilo čitati tih dana njihova pisma i izjave (autonomija.info, 26. 1. 2019).

путинољупство: Ivica Dačić, opsenjen Putinom i Lavrovljevom posetom Beogradu, baš se raspomamio u neprikrivenom putinoljupstvu i antievropejstvu (autonomija.info, 15. 12. 2016); Evo vam čist produkt putinofilije u Srba: zahvaljujući putinoljupstvu ovi sad mogu po svetu da nas crne kao agresore, iako i golubi na grani znaju da od napada Srbije na Kosovo, direktno ili indirektno, nema ništa (twitter.com, 11. 2. 2023); Putinoljupstvo je bolest... Па путинољуби тако тумаче, исправљају руске грешке, причају бајке, верују у немогуће и имају нека шизофрена цепања (mondo.rs, 24. 8. 2022); Koliko ste pljuvali svakog komentatora koji kaže istinu za Putina, a evo sad se svima otvoriše oči ili što kažu, došlo iz uzice u glavu. Polako, još ćete se vi nama Srbima izvinjavati zbog putinoljupstva (intermagazin.rs, 4. 10. 2020).

путиноман: Ovo prvo tvrdi vlast i njena klijentela, ovo drugo tvrdi tužna naša opozicija, to jest onaj njen deo koji bi da nadrusi naše režimske rusofile i da nadputini naše putiniste, putinaše, putince, putinoljube, putinoide, putinofile, putinofage, putonolike i ostale putinomane (autonomija.info, 11. 1. 2019); Nasuvo: putinisti, putinaši, putinci, putinoljubi, putinoidi, putinofili, putinofagi, putonoliki i ostali putinomani Hazjajin iz Kremlja dolazi, dakle, kod nas ne bi li našem lokalnom poglavici izdao direkt... ne, pardon, ne bi li mu uručio orden svetog-već-neće-

ga, najveće i najznačajnije odlikovanje Rusije, osim onih koja su veća i značajnija (glassumadije.rs, 13. 1. 2019); Mržiš sve koji nisu rusomani i putinomani. Lažno se predstavljaš kao srpski patriota dok si zapravo izdajnik koji više voli Rusiju nego Srbiju (forum.krstarica.com, 7. 9. 2022); Pijemo suze putinomana (021.rs, 14. 5. 2022); Nisam video nikoga sem putinomana i rusomana da vređaju... dajte neki primer (twitter.com, 21. 3. 2022); Putinoman i Rusoman su dva vrlo različita pojma. Rusoman zna ko je Jesenjin, ko je Gagarin, ko Lajka, može da priča o Dostojevskom i Makajevu, Čajkovskom itd. Putinoman, može samo o bombardovanju Ukrajine! (twitter.com, 21. 3. 2022).

путиномански, -а, -о: Pijemo suze prve srbije, putinomanske (021.rs, 14. 5. 2022); Gospodo, može li da prođe ijedan komentar koji nije ono baš rusofilski i putinomanski (in4s.net, 12. 6. 2022); Smrdljociganska zvezdosrpska putinomanska pravoslavščujuća bubašvapska kleptomanska licimurna pandursko-potkazivačka većina u ovom narodu najzad ima režim po svojoj meri (juznatribina.net, 27. 5. 2022).

путиноманија: „Путиноманија“ захватила Ирак: Путин има ирачке корене! / Популарност руског председника у Ираку већ досеже такве размере да је на друштвеним мрежама већ проглашен почасним грађанином Ирака (rts.rs, 8. 10. 2015); „U Srbiji postoji prava putinomanija, njega tu obožavaju“, pisao je povodom posete premijera Putina Beogradu ruski list „Komsomolska pravda“. [...] O anatomiji putinomanije u Srbiji mogle bi da se napišu čitave studije. Isto tako i o njenoj političkoj eksploataciji (danas.rs, 31. 3. 2011); Posle Žerara Depardjea i Mari le Pen ovo je treći slučaj virusa Putinomanije zabeležen u Francuskoj (b92.net, 23. 2. 2016); Kakav je ovo naslov? I kakva je ovo rečenica: „Po komentarima, reklo bi se da putinomanija i dalje vlada među većinom građana.“ Koji komentari? Gde? Koji je to uzorak? Nije Tadić cela Srbija! Nisu desničari cela Srbija! Ne kažem da ovde nema putinomanije i da nema jake prorúske struje. Nažalost, to jesu činjenice. Ali naslov više priliči Pressu ili Kuriru, nego RFE (facebook.com, 2012); Svaki dan blokiram po pet sledbenika SPC, Putinomanije, Vučićomanije, udbološke istorije itd. Ali svaki dan mi izađe po šest novih (twitter.com, 27. 11. 2022).

путиномика: Pojavom krize, situacija se izmenila i ugljenokopi su se žestoko sudarili sa sistemskim problemom putinomike. Ovaj se sistemski problem može formulisati ovako: plate ruskih rudara su nekoliko puta niže, a cene proizvoda za zadovoljavanje osnovnih životnih potreba dva puta više od onih koje imaju njihove kolege u razvijenim zemljama (pescanik.net, 19. 5. 2010).

путиномицин: CAR PUTIN i RUSIJA imaju za vas natovce savršen lek, leći iz prvog puta, a naziv leka je PUTINOMICIN iliti RUSOMICIN (intermagazin.rs, 7. 10. 2016); Al radi Putinomicin, svaka mu čast (politika.rs, 2022).

путиномрзац: НАЈВЕЋИ ПУТИНОМРЗАЦ ПЕНТАГОНА ОПЛЕО ПО РУСИЈИ: Критиковао руско-турске односе (pravda.rs, 24. 10. 2019); Putinomrzac dolazi u Srbiju (republika.rs, 17. 7. 2019); Путиномрзац стигао у Србију! Ево шта му је циљ (pravda.rs, 17. 7. 2019); Значи, све би било у реду да је „Puti-

nomrzac“ umesto „Putinoljubac“?! Ili, da je umesto „Putinoljubac“ bio, makar, „Bajdenoljubac“?! Znači treba voleti pravu osobu mada ja mislim da je ovde mržnja daleko važnija od bilo kakve ljubavi (b92.net, 25. 9. 2022); Ruski disident, osvedočeni putinomrzac (unosna profesija) pod zastavom duginih boja, Maša Gesen ovako lirski obrađuje lik i delo mlada Grete (lat.rt.rs, 9. 3. 2023).

путинофар: Ovo prvo tvrdi vlast i njena klijentela, ovo drugo tvrdi tužna naša opozicija, to jest onaj njen deo koji bi da nadrusi naše režimske rusofile i da nadputini naše putiniste, putinaše, putince, putinoljube, putinoide, putinofile, putinofage, putonolike i ostale putinomane (autonomija.info, 11. 1. 2019); Nasuvo: putinisti, putinaši, putinci, putinoljubi, putinoidi, putinofili, putinofagi, putonoliki i ostali putinomani Hazjajin iz Kremlja dolazi, dakle, kod nas ne bi li našem lokalnom poglavici izdao direkt... ne, pardon, ne bi li mu uručio orden svetog-već-nečega, najveće i najznačajnije odlikovanje Rusije, osim onih koja su veća i značajnija (glassumadije.rs, 13. 1. 2019).

путинофил: Premijer Hrvatske Andrej Plenković nazvao je danas predsednika Zorana Milanovića „putinofilom“, a Milanović njega nemoralnim, što je samo nastavak međusobnih optužbi dvojice vodećih političara u zemlji (politika.rs, 20. 12. 2022); Ovo prvo tvrdi vlast i njena klijentela, ovo drugo tvrdi tužna naša opozicija, to jest onaj njen deo koji bi da nadrusi naše režimske rusofile i da nadputini naše putiniste, putinaše, putince, putinoljube, putinoide, putinofile, putinofage, putonolike i ostale putinomane (autonomija.info, 11. 1. 2019); Nasuvo: putinisti, putinaši, putinci, putinoljubi, putinoidi, putinofili, putinofagi, putonoliki i ostali putinomani Hazjajin iz Kremlja dolazi, dakle, kod nas ne bi li našem lokalnom poglavici izdao direkt... ne, pardon, ne bi li mu uručio orden svetog-već-nečega, najveće i najznačajnije odlikovanje Rusije, osim onih koja su veća i značajnija (glassumadije.rs, 13. 1. 2019); Vlast je desnicu negovala, uzgajala, mazila i pazila, a sad odjednom dođe do raskola. Izgleda da je idila počela da se kvari, došlo je do male svade među prijateljima, sad se takmiče u disciplini „ko je veći putinofil“ (zurnal.info, 21. 2. 2023); Tako što je u neimenovanom kafiću uslikan u društvu Mladana Đorđevića, opskurnog putinofila nejasne namene, koji je u režimskim tabloidima poznat kao „Đilasov kum“ (danas.rs, 18. 1. 2023).

путинофилија: Он каже да објективни економски показатељи показују да је ЕУ главни партнер Србије, али да постоји „путинофилија“. Николић за путинофилију каже да је болест која може да се лечи тако што ћемо ударити на њене корене, а то је, како каже, фрустрација због досадашњег односа Запада према Србији (nspm.rs, 8. 6. 2022); Друштва у кризama окрећу [se] ка лидерима, што такође може да објасни „putinofiliju“ у Србији која voli autoritarne lidere (mc.rs, 2022); Istoričar i bivši diplomata Milan St. Protić izjavio je da u Srbiji postoji „putinofilija“ ali da je ona „lažna i površna“ (021.rs, 16. 6. 2022); Evo vam čist produkt putinofilije u Srba: zahvaljujući putinoljupstvu ovi sad mogu po svetu da nas crne kao agresore, iako i golubi na grani znaju da od napada Srbije na Kosovo, direktno ili indirektno, nema ništa (twitter.com, 11. 2. 2023); Prema njegovim

rečima, ta „putinofilija“ je postala agresivna „nakon 16. oktobra 2014, kada je Putin posetio Beograd i kada ga je Tomislav Nikolić poljubio devet puta i priredio mu vojnu paradu“ (blic.rs, 3. 6. 202).

путинофиличан, -чна, -чно: „Idu izbori i zna se da biračko telo u Srbiji nije toliko rusofilično, koliko je „putinofilično“, odnosno gaji simpatije prema – a to se videlo iz našeg monitoringa iz 2019. Kada je predsednik SAD bio Tramp – liderima koji svojom političkom moći i autoritetom su iznad institucija, procedura, vladavine prava (mc.rs, 2022); Baš ih ovako zamišljam, svi putinofilični tastatura ratnici sa svim dijagnozama i ideološkim skretanjima. Oslobađam sliku autorskih prava i darujem je svima na deljenje (twitter.com, 30. 5. 2022).

путинофилка: Ova spodoba ima pola miliona pratilaca, naravno da je anti-vakserka, putinofilka, a ima tu čak i Boška Obradovića (twitter.com, 10. 5. 2023); Џаба ти кад ниси затуцана путинофилка (twitter.com, 21. 9. 2021); U moru drugih, Konstrakta se označava kao „Putinofilka“ i „Rusofilka“, a korisnici Tvitera pozivaju na njeno kenselovanje (nova.rs, 25. 4. 2022); Spisateljica, putinofilka i mlada nada srpske propasti, zgrožena odvratnim pacifizmom i mirnodopskim stanjem, toplo pozdravlja rusku agresiju na Ukrajinu (xxzmagazin.com, 3. 3. 2022); Ti si bolesna Putinofilka bez imalo objektivnosti u sagledavanju pojava u današnjem svetu. Fetišistički odnos prema Rusiji je glupost, kao i fetišistički odnos prema bilo kome drugome (intermagazin.rs, 7. 11. 2019).

путинофилски, -а, -о: I „putinofilski“ i „evroatlantski“ podržavaoci lokalnog Samodršca olako žrtvuju unutrašnji demokratski karakter srpskog društva (vreme.com, 5. 5. 2016); Prilikom budućih pregovora, svoju pregovaračku cenu Vučić će podizati upravo ukazivanjem da njegovo mesto mogu doći putinofilski desničari (bilten.org, 26. 4. 2022); Sve one parade opskurnih Noćnih Vukova po tom srpskom svetu, svi oni protesti „podrške Rusiji“, svi oni rusofilski i putinofilski izljevi fašizma preko malog mozga na tastature, stali su u naivno poimanje rata Ukrajinaca (autonomija.info, 14. 3. 2022); Čini mi se da su i prvi i drugi put oni koje prete bili isti – rusofilski, pre bih rekao putinofilski desničari, fanatici koji nemaju mnogo veze sa pravoslavnom verom i hrišćanstvom, ali vole da se busaju u grudi kao veliki vernici (nuns.rs, 19. 5. 2022); Ne znam da li ovo znači da je forum utišao udesno, postao Putinofilski, ili štagod (parapsihopatologija.com, 22. 3. 2022).

путинофилски (прил.): Veći deo opozicije super zadovoljan time jer oslobađaju Beograd kako su zacrtali pre izbora, plus dobijaju i neke fotelje uz to. Vučić zadovoljan time jer odgovornost za izvesne sankcije Rusiji i inflaciju spadaju na drugog, a on izvlači dupe pred svojim glasačkim telom koje veruje da je on Superman lično, a i realno je bar 90% rusofilski (ili bolje rečeno putinofilski) nastrojeno (reddit.com, 10. 4. 2022); Друга је она која у жеку руске агресије над Украјином подсејаћа путинофилски настројен дио јавног аудиторјума у Србији о томе шта је заиста (issuu.com, 7. 5. 2022); Stvarno pričaš onako putinofilski. Meni će Rusija faliti ali Putin se nije trebao niti roditi (tangosix.rs, 20. 3. 2022); Biće da je

ono crno vino jako, ali opet bolje biti pijan nego putinofilski lud (forum.krstarica.com, 18. 5. 2023).

путинофоб: Промотер „отвореног друштва“, овај мађарски јеврејин, проноснирани је лобиста англоамеричких неолибералних финансијских и политичких интереса. Уз то је путинофоб, русофоб, славенофоб, па самим тим и србофоб. Мора да се jako љути што је Путин отказао гостопримство његовој моћној НВО мрежи (srpskistav.com, 12. 6. 2012); Постало је неписано правило да је Путин идеал и не сме ништа лоше да се каже о њему без обзира на десетине проверљивих и доказаних аргумената на које наравно нећете добити одговор јер једноставно и не постоји . Људи мисле да човек не може бити Русофил, а истовремено велики „Путинофоб“ (stanjestvari.com, 4. 4. 2022); Вас двојца треба да задржите расправу на civilizovanom nivou, jer ovako ni „putinofili“, a ni „putinofobi“ neće ništa saznat' novo od vas. I uopšte, čim neko upotrebi termin „putinofil“ ili „putinofob“ to u startu znači da neće da saslušati tuđe argumente (twitter.com, 4. 6. 2022); А што се тиче улоге Русије и Путина на светској сцени, nisam ni putinofil a ni putinofob. I jedno i drugo su samo krajnosti, fanatizmi. Putinofili priželjkuju Srbiju kao rusku guberniju, a ovi drugi kao evroatlantski ranč (vreme.com, 18. 5. 2017); Čini mi se da si ti veliki Putinofob. Putin nikad nije podržavao njega, već srpski narod (intermagazin.rs, 17. 5. 2018).

путинофобија: Време је, каже овај екстремно десничарски бојовник, да се Европа устреми на Русију и „покаже Путину где му је место“! Путинофобија је родно место и надахнуће његових политичких и геополитичких промишљања (pescat.co.rs, 4. 3. 2016); Зашто је путинофобија у САД достигла ниво епидемије тек са избијањем кризе у Украјини? Одговор је једноставан. Као код већине „обољења“ и ова је дошла споља, а донео ју је пољско-амерички политиколог, стратег и државник Збигњев Бжежински (pravda.rs, 8. 1. 2016); Ovakve stvari su namenjene publici u inostranstvu. Očigledno da je putinofobija dosegla nivo na kome je nemoguće pričati lepo o Rusiji, a obavezno je pričati loše (ekonomskinvesti.com, 4. 4. 2016); Vrhunac rusofobije, ovoga puta presvučene u „putinofobiju“, pojačava se sa priključenjem Krima Rusiji. /.../ Sve to doprinosi da „putinofobija“ dobije još više na značaju kao novo oružje, pre svega političko i medijsko. Među građanima EU i SAD Putin se predstavlja kao „političko zlo“, kao diktator kojeg treba skinuti s vlasti (vesti.rs, 10. 11. 2017); „Putinofobija“ u inostranstvu je dostigla taj nivo da je praktično tabu reći nešto dobro o Rusiji (politika.rs, 4. 4. 2016).

путински, -а, -о: Запад покушава да створи представу о томе да се Русија бори против опозиције тровањем, уништавањем, да „путински режим“ не трпи никакво друго мишљење и да је беспоштедан у борби против њега (pescat.co.rs, 5. 3. 2021); За путински режим ново је – добро заборављено старо, иначе је немогуће објаснити повратак совјетским идеалима (iskra.co, 20. 1. 2020); Posetili smo ga da proverimo da li je istinit tekst na tabli u obliku stilizovanog bureta, koji tvrdi da se kod Putina dobro jede. Gazdarica je preporučila „putin-

ski prebranac s roštiljskom kobasicom“ i na pitanje kako se čuvena kafana zvala pre dolaska Putina na vlast, odgovorila uz osmeh (mitrovica.info, 3. 1. 2023); Rusko društvo, pored svih problema i opijenosti propagandom, ima šansu da izađe obnovljeno iz današnjeg stanja. Međutim, putinski autoritarizam dostiže agoniju koja može da bude veoma duga (slobodnaevropa.org, 2. 6. 2015); Mora se priznati da je taj putinski svet mnogo zamršeniji, mnogo strašniji od svakog filma strave i užasa (pescanik.net, 4. 11. 2014); Imenovanje Vjačeslava Volodina na mesto Vladislava Surukova ukazalo je na početak novog kursa – putinskog po sadržaju, ali volodinskog po izvršenju. Umesto administrativnog regulisanja političkog procesa i imitacije rada sa putinskom većinom, čiji je najočigledniji primer bio izostanak, tokom „bolotnih događaja“, masovnog odgovora „Naših“, došlo je vreme da se suočimo sa realnošću (intermagazin.rs, 1. 1. 2016).

путински (прил.): Pošto se „detronizacija“ obično izvodi pod parolom „Dole kralj – živeo kralj“, možda će i u ovom slučaju stvari ekspresno krenuti, jednostavno rečeno, ka nekoj modernoj verziji „putinski prosvećene diktature“ jednog „novog vođe“ ili jedne „preporođene stranke“, a svaka se diktatura uvek obrazlaže i „dubokim moralnim i patriotskim razlozima“ (vreme.com, 20. 12. 2012); Našama-ram to rutinski, Putinski hladno / Suštinski uništim kô dubinski hladno (genius.com, 21. 8. 2014); Ruski vođa Putin prisiljen je da razmišlja nad enigmom narušenog poverenja Rusa u njegovu „putinski“ kreiranu, i pretežno arbitrarnu vlast (helsinki.org.rs, мај – јун 2011).

путинче: Kad će Putinče pljusnuti Zapadu veto. Pa će Kosovo ka Evropi poći. A mi ćemo se sa par prijateljskih država intenzivno družiti moći (danas.rs, 29. 12. 2007); LiliPutinova ubilačka armija pacova! Kako to gordo zvuči. Au, Putinče (kurir.rs, 5. 1. 2016); Ko god je vidi, kaže da ima oči kao Putin! Zovu je Putinče! U njoj teče danska krv, a najviše voli rusku muziku, i to ‘Kaćušu’ (serbianforum.org, 11. 10. 2009).

путинчић: Путинчић је био... и остао само функционер KGB-a! За време боравка у Берлину од Немаца је научио само језик, ништа друго, зато му је земља ту где је (rts.rs, 16. 2. 2012); Ruščići, beže kao zećići, izgleda će zapad ipak ostvariti krajnji cilj, komadanje Rusije. Ali najvažnije je da Putinčić u međuvremenu otvara neki Luna park u Moskvi (vesti-online.com, 12. 9. 2022); A danas, gde nam je krvava pena danas? Zašto idemo okolo i pišemo kako ovo može da prođe jer je Putinčić™ humanitarac sa širokom dušom ruskom? (parapsihopatologija.com, 10. 7. 2022); Gledam sad slike vojski širom sveta, i onda gledam naravno najlepšu manifestaciju ikada vojnu paradu u Moskvi za dan pobede i sve je divno, ali je ipak najlepši od sve vojske Putinčić (ana.rs, 14. 12. 2020); Retorika Vladimira Putina i naših putinčića je ta koja je ideološki crno-bela. Ako prihvatimo gej paradu, truli Zapad i Evropska unija će iskvariti našu narodnu dušu (danas.rs, 11. 9. 2022).

Путиронац: U svojoj beznačajnosti, zamolili smo Putironce za milost, jer koji će vam da prljate ruke nama (danas.rs, 6. 9. 2022).

Путке: Е мој путке... Мислио си да се рат води као на игрици... Па није то playstation (facebook.com, 11. 3. 2022); А само Путке има нуклеарно наоружање? Русија има преко 3 хиљаде авиона и један носач, док U.S. само има преко 13 хиљада авиона и 19 носача (021.rs, 28. 2. 2022); Да не ради Путке и са папицом и нацистичком CIA-ом? (srbin.info, 2017); Путке одлепио, време је за пензију, и да неко млађи преузме кормило (mondo.rs, 21. 4. 2020); Председник SAD Barak Obama је у телефонском разговору с председником Русије Владимиром Putinom у петак поновио захтев да се руске трупе повуку са istočne granice Украјине [...]. Шта Путке има да разговара са мајmunом (arhiva.vesti-online.com, 29. 3. 2014).

Путлер: „Тако је говорио Хитлер нашег доба, Владимир Владимирович Путлер“. Овако потезе руског председника објашњава коментатор реномираног гласила из Хрватске (srbin.info, 22. 5. 2022); А да им није малкице Путлер платио, шта мислите? (kurir.rs, 16. 10. 2016); Шта још треба да уради Putler да га сви eliminišu из свега? (b92.net, 1. 5. 2023); Putlerov комунистички плаћеник је напуштао раднике Mekdonaldsa да се баве suludim idejama о samoupravljanju (vox92.net, 2. 5. 2023); Putler је мали genocidni manijak (pravda.rs, 11. 6. 2023).

путонац: Nepravедно би било називати бивше великосрбе prorussia, јер Rusa има свакakvih, па би било најбоље означи́ти их Putoncima или Putinovcima, никакo Putincima, то је насељено место у Sremu, можда ће се неко увредити. [...] nekada Србија, а данас (lili)Putанија, потпуно идеолошки чиста руска губернија, на којој сто процената Putonaca слепо подржава Putina, шта год он radio (danas.rs, 6. 9. 2022).

Путонија: Није истина да их нема, ту су, такође на интернету и то не у смислу, сад су на интернету, а за пола сата у подруму пи́ца на чошку, негу су, брата, на интернету, а за пет минута пешице у подземној жељезници, па за двадесет минута у парку, или на кеју, или на послу, или у паву, свакako не у Putoniji, него negde где је лепо и normalно (danas.rs, 6. 9. 2022).

путономика: Разговори о томе да ће Poljska постати gasно чвориште за регион су preterани, smatra Albreht Rotaher, autor knjige под називом „Putonomika“ и nemaчки бивши EU дипломата (nova.rs, 24. 6. 2022).

суперпутин: „SPASIĆE NAS SUPERPUTIN“ Да ли Руси ZAISTA толико vole svog председника или је све само LEPO SPAKOVANA BAJKA? (blic.rs, 8. 2. 2018); SUPERPUTIN: Ruski председник kakvog још нисте видели / Ruski председник Vladimir Putin је moderni superheroj, чији се многи talenti и veštine могу okarakterisati као supertalenti и supermoći, tvrdи група umetnika која је у Moskvi oragnizovala izložbu „SUPERPUTIN“ (gerila.rs, 13. 12. 2017); То је podtekst SUPERPUTINA!, све остало је propagandna nadgradnja која Putina pozicionira као apsolutnog vladara kosmosa (pescanik.net, 11. 12. 2017); Superputin, popularni strip у коме је glavni lik сам Putin predstavljen као superheroj (vesti.rs, 14. 10. 2014). **дет.** Scena из SuperPutin stripova (wikiwand.com).

трампутинист(а): Putinovo krilo u američkom Kongresu: Tramputinisti protiv NATO-a (rts.rs, 3. 5. 2022).

трампутиновски: Demokrate u američkom Kongresu podržavaju sankcije Rusiji i vojnu pomoć Ukrajini, dok se značajan blok republikanaca istrajno suprotstavlja podršci NATO-u i američkom vojnom mešanju, zbog čega im se prebacuje da su „popili opasan koktel izolacionizma, defetizma, paranoje i ruskih dezinformacija“. Predstavnički dom američkog Kongresa je sada pod kontrolom demokratske većine tako da nije mnogo važno šta „tramputinovski“ republikanci misle o potezima Bajdenove administracije (rts.rs, 3. 5. 2022).

трампутинизација: TRAMPUTINIZACIJA planete u završnoj fazi (twitter.com).

У до сада објављеним речницима нових речи српског језика није забележен ниједан деантропонимни неологизам с презименом *Путин* у основи [в. Ћирилов 1982, Ћирилов 1991, Клајн 1992, Оташевић 1999, Оташевић 2004, Оташевић 2005, Оташевић 2008].

У раду *Деантропонимни неологизми у савременом српском језику* (Оташевић 2022в) наведено је десет особа које, према грађи за *Речник деантропонимних неологизама*, који се објављује у „Новоречју“ (Оташевић 2021а, Оташевић 2021б, Оташевић 2022б), имају у савременом српском језику највећи број деантропонимних неологизама. На првом месту био је Александар Вучић са седамдесет једном лексемом. Само један деантропонимни неологизам мање имао је у основи презиме актуелног председника Руске Федерације. У мају 2023. године, према нашој грађи, највећи број деантропонимних неологизама у основи има презиме садашњег руског председника – сто пет, док се презиме актуелног српског председника среће у седамдесет три неологизма (од којих је један семантички неологизам – *вучићевац*¹).

Било би интересантно упоредити број деантропонимних неологизама с презименом *Путин* у различитим језицима. То би показало да ли је овај изузетно велики број наша специфичност или тога има и у другим језицима. Успели смо да дођемо само до једног рада (Белова 2020), заснованог на подацима корпуса NOW, који садржи информативне текстове из листава и часописа доступних на интернету из двадесет англофоних земаља, од 2010. године до дана објављивања тог рада. У њему је наведено 36 неологизама: *anti-Putin*, *TrumpPutin*, *pro-Putin*, *Putinism*, *Putin-Trump*, *Putinesque*, *Modi-Putin*, *Putinist*, *Putinbacked*, *Putin-style*, *Putinophobia*, *Putin-like*, *Putin-Kim*, *Putin-led*, *Putin-Erdogan*, *Putin-esque*, *Putin-friendly*, *PutinCoin*, *Kim-*

¹ У Речнику САНУ наводи се именица *вучићевац* – „присталица Томе Вучића Перишића, који се борио против апсолутизма кнеза Милоша“ (ц. РСАНУ III : 134).

Putin, post-Putin, Putin-Medvedev, TrumPut, ex-Putin, Putin-linked, Putinology, Erdogan-Putin, Obama-Putin, Putin-connected, Putin-Modi, pre-Putin, Putin-era, Putin-supported, Putinisation, Putin-allied, Putincontrolled, Putin-ordered.

2. ВРСТЕ РЕЧИ

Међу ексцерпираним неологизмима далеко је највише именица – седамдесет седам.

Релативно су бројни и придеви – има их шеснаест: *антипутиновски, антипутински, пропутиновски, пропутински, противпутиновски, путинескни, путинистички, путиновски, путиноидни, путинократски, путинолик, путинољубив, путинофиличан, путинофилски, путински, трампутиновски.*

Ексцерпирано је осам прилога: *антипутиновски, антипутински, пропутиновски, пропутински, путинистички, путиновски, путинофилски, путински.*

Глагола су четири: *депутинизовати, надпутинити, попутинити се, путинизовати се.*

3. ТВОРБА

Највећи број деантропонимних неологизама творен је афиксацијом.

Најешћи префикси су *анти-* (*антипутинизам, антипутинист(а), антипутиновац, антипутиновка, антипутиновски, -а, -о, антипутиновски, антипутински, -а, -о, антипутински*) и *про-* (*пропутиновац, пропутиновка, пропутиновски, -а, -о, пропутиновски, пропутински, -а, -о, пропутински*).

Најчешћи суфикси су *-овски* (*антипутиновски, антипутиновски, постпутиновски, пропутиновски, пропутиновски, противпутиновски, путиновски, путиновски*), *-ски* (*антипутински, -а, -о, антипутински, пропутински, -а, -о, пропутински, путински, -а, -о, путински*), *-овац* (*антипутиновац, пропутиновац, путиновац*), *-овка* (*антипутиновка, пропутиновка, путиновка*), и *-изам* (*антипутинизам, постпутинизам, путинизам*).

Сложенице и полусложенице су ређе. Срећу се суфиксоиди *-крата, -кратија, -лог, -логија, -ман, -манија, -фил, -филија, -фоб, -фобија*, као и домаћи облици неких од њих: *-љуб, -љубац, -љубље, -мрзац*. Као и код многих других политичара чије је име основа деантропонимних оказионализама и овде се среће више елемената којима се означава држава: *-истан* (Путинистан), *-ланд* (Путинланд), *-ландија* (Путинландија), *-ленд* (Путинленд).

Контамината је најмање једанаест: *Лилипутин*, *Лилипутинац*, *Лилипутинија*, *Лилипутиновац*, *Путведев*, *путинг*, *путиномика*, *Путлер*, *трампутинизација*, *трампутинист(а)*, *трампутиновски*.

Бројније су линеарне него нелинеарне деантропонимне сливенице. Код линеарних сливеница конститутивни елементи су сукцесивни, уз могуће преклапање, док се код нелинеарних сливеница једна реч „улива“ у другу, уз обавезну звучну сличност улазних компонената и сливенице².

Модел³ линеарних сливеница:

аб + вг: трампутинизација < *Трам* + *Путинизација*, трампутинист(а) < *Трам* + *Путиниста*, трампутиновски < *Трам* + *путиновски*, Лилипутин < *Лилипут* + *Путин*, Лилипутиновац < *Лилипут* + *путиновац*,

а + г: Путведев < *Путин* + *Медведев*, Путлер < *Путин* + *Хитлер*

аб + г: путиномика < *Пути* + *економика*

Обе нелинеарне сливенице⁴ имају средишњу уливницу:

Лилипутинија < *Путин* \wedge *Лилипутанија*

Лилипутинац < *Путин* \wedge *Лилипутанац*

Ова два контамината могла би се схватити и као линеарни контаминати (аб + вг), али је то много мање вероватно због упадљиве звучне сличности улазних компонената и сливенице.

Код именице (*лили*)*Путанија* („Nekada Srbija, a danas (lili)Putanija, potpuno ideološki čista ruska gubernija, na kojoj sto procenata Putonaca slepo podržava Putina, šta god on radio“), која звучи исто као земља Лилипутанаца у коју је Гуливер доспео (мада се много чешће среће *Лилипут* него *Лилипутанија*), веза с презименом руског председника постигнута је графички.

За именице *Путонац* и *Путонија* нисмо сигурни како су грађене. Можда је у њиховој основи линеарни контаминат *Путон*, настао спајањем именица *Путин* и *куртон*. Контекст показује да није у питању грешка у куцању и да је аутор желео да употреби управо ове речи: „Nepраведno bi bilo nazivati bivše velikosrbe proruscima, jer Rusa ima svakakvih, pa bi bilo najbolje označiti ih Putoncima ili Putinovcima, nikako Putincima, to je naseljeno

² в. Оташевић 2022а: 145–152.

³ Делови компонената које улазе у састав сливенице дати су курзивом, а фонеме/слова који се преклапају подвучени су. Почетни део прве улазне речи представљен је словом *а*, а завршни део словом *б*. Почетни део друге улазне речи представљен је словом *в*, а завршни део словом *г*. Цела прва реч представљена је словима *аб*, цела друга реч представљена је словима *вг*.

⁴ У Оташевић 2022а наводи се осамнаест модела по којима су грађене нелинеарне сливенице, а нису сви модели наведени јер их у грађи за овај рад, која је специфична и врло ограничена, није било.

⁵ Знак \wedge користимо за означавање уливања једне речи у другу.

mesto u Sremu, možda će se neko uvrediti. [...] nekada Srbija, a danas (lili)Putanija, potpuno ideološki čista ruska gubernija, na kojoj sto procenata Putonaca slepo podržava Putina, šta god on radio“.

Није нам јасно ни како је грађена именица *Путиронац*, која је употребљена у истом тексту као и оцазионализми *Путонац* и *Путонија*: „У својој безначајности, замолити смо Putironce за милост, јер који ће вам да прљате руке нама“.

4. ЗАКЉУЧАК

Број деантропонимних неологизама с презименом *Путин* у савременом српском језику неуобичајено је велик с обзиром да Владимир Владимирович није председник Србије већ Русије. То показује да Русија и њен председник за Србију и Србе имају велики значај.

Уочава се сличност између деантропонимних неологизама с презименом *Путин* и нове српске лексике везане за актуелни руско-украјински сукоб (в. Оташевић 2023). Сасвим је сигурно да је овај сукоб узроковао појаву многих нових речи с презименом председника Руске Федерације у својој основи. Већина ексцерпираних неологизама с презименом *Путин*, исто као и нове речи у вези с руско-украјинским сукобом, у савременом српском дискурсу имају изразито поларизоване конотације и аксиолошке компоненте – или крајње негативне или крајње позитивне. Инвективи су изузетно бројни и многи од ексцерпираних текстова представљају вид језичке агресије.

ЛИТЕРАТУРА И РЕЧНИЦИ

- Белова, П. Е. 2020. Использование имен собственных в составе политических неологизмов по данным корпуса NOW (на примере фамилии президента РФ В.В. Путина). У: О.В. Казаченко (ур.), *Язык текущего момента. Материалы III международной студенческой научно-практической конференции*. Москва: Книгодел, 34–36.
- Клајн, Иван 1992. *Речник нових речи*. Нови Сад: Матица српска.
- Оташевић, Ђорђе 1999. *Речник нових и незабележених речи*. Београд: Енигматски савез Србије.
- Оташевић, Ђорђе 2004. *Велики речник нових и незабележених речи 1*. Београд: Алма.
- Оташевић, Ђорђе 2005. *Велики речник нових и незабележених речи 2*. Београд: Алма.

- Оташевић, Ђорђе 2008. *Речник нових и незабележених речи (сажето издање)*. Београд: Алма.
- Оташевић, Ђорђе 2021а. Речник деантропонимних неологизама (1). *Новоречје* 4, 113–121.
- Оташевић, Ђорђе 2021б. Речник деантропонимних неологизама (2). *Новоречје* 5, 148–157.
- Оташевић, Ђорђе 2022а. Оказионалне словенице у савременој српској афористици : творбени аспект. *Новоречје* 6, 139–155.
- Оташевић, Ђорђе 2022б. Речник деантропонимних неологизама (3). *Новоречје* 6, 183–187.
- Оташевић, Ђорђе 2022в. Деантропонимни неологизми у савременом српском језику. 52. *Међународни научни састанак слависта у Вукове дане: Тезе и резимеи*. Београд: Међународни славистички центар, 19–20.
- Оташевић, Ђорђе 2023. Нова лексика у српском језику у вези с руско-украјинским сукобом. *Српски језик XVIII*, 315–336.
- Ćirilov, Jovan 1982. *Rečnik novih reči : Reči, izrazi i značenja nastali u srpskohrvatskom jeziku posle drugog svetskog rata*. Beograd: Narodna knjiga.
- Ćirilov, Jovan 1991. *Novi rečnik novih reči : Reči, izrazi i značenja preuzeti iz drugih jezika ili nastali u srpskohrvatskom jeziku posle drugog svetskog rata*. Beograd: Bata.

Ђорђе Оташевић

ДЕАНТРОПОНИМНЫЕ НЕОЛОГИЗМЫ С ФАМИЛИЕЙ ПУТИН В СОВРЕМЕННОМ СЕРБСКОМ ЯЗЫКЕ

Резюме

В статье анализируются деантропонимические неологизмы, основанные на фамилии российского политического и государственного деятеля Владимира Владимировича Путина.

Среди выделенных неологизмов больше всего имен существительных – семьдесят семь. Есть шестнадцать прилагательных, восемь наречий и четыре глагола.

Наиболее распространены префиксы *анти-* и *про-*. Наиболее распространенные суффиксы *-овски*, *-ски*, *-овац*, *-овка* и *-изам*. Встречаются суффиксоиды: *-крата*, *-кратија*, *-лог*, *-логија*, *-ман*, *-манија*, *-фил*, *-филија*, *-фоб*, *-фобија*, а также домашние формы некоторых из них: *-љуб*, *-љубац*, *-љубље*, *-мрзац*.

Большинство выделенных неологизмов с фамилией *Путин* в современном сербском дискурсе имеет крайне поляризованные коннотации и аксиологические компоненты – либо крайне негативные, либо крайне позитивные.

Ключевые слова: сербский язык, лексика, неологизмы, антропонимы, Путин.

УДК 811.163.41'373.231/.232.1.43:81-119:[929-051"19/20"
811.163.41'373.231/.232.1.43:[811+008]:[929-051"19/20"

*Весна С. Николић **

(Филолошки факултет, Београд)

ДЕАНТРОПОНИМНЕ ТВОРЕНИЦЕ ИЗ УГЛА ЛИНГВОКУЛТУРОЛОГИЈЕ **

Новоречје, 2023, бр. 8.

У овом раду су методама корпусне и квантитативне лингвистике ексцерпирани и из угла лингвокултурологије анализиране творенице на *-овски/-евски* изведене од имена, презимена и надимака личности које су обележиле 20. и 21. век. Циљ рада је био да се дође до податка којим се делатностима најчешће баве особе чија имена и презимена улазе у састав ексцерпираних деантропонимних твореница и шта нам то говори о свету у којем живимо. Ексцерпирани лексеме класификоване су према професији особа чија су имена и презимена ушла у састав изведеница, а резултати истраживања откривају да се кључним личностима наше епохе могу сматрати лоши политичари.

Кључне речи: деантропонимне творенице, лингвокултурологија, суфикс *-овски/-евски*, кључне речи епохе, језичка слика света.

1. УВОД – ПРЕДМЕТ, ЦИЉЕВИ, МЕТОДОЛОГИЈА

Како Е. Ј. Виданов истиче, у савременим лингвистичким студијама теза о међусобном утицају језика и културе добила је статус аксиома, па језички феномени повезани са сменом културних фаза и са изражавањем ставова говорника према актуелним догађајима привлаче све више пажње (2014: 85). Полазећи од констатације Ђ. Оташевића да је од 90-их година прошлог века број нових речи које у основи имају антропоним у српском језику све већи и да је слична ситуација и у другим словенским и многим

* ORCID 0000-0002-9194-1759; vesnanikolic88@gmail.com

** Рад је настао у оквиру пројекта *Српски језик и његови ресурси: опис, теорије и примене* (178006), који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

несловенским земљама (2020: 10),⁶ као и чињенице да овакве лексеме одражавају социјалне, политичке, културне, институционалне и историјске промене у друштву и да неки лингвисти сматрају „кључним речима епохе” (*ключевые слова эпохи*) (нпр. Земска 2002: 92) или барем „кључним речима актуелног тренутка” (*ключевые слова текущего момента*) (Иљасова 2014: 60), у овом истраживању желели смо да испитамо које су то личности обележиле епоху у којој живимо, због чега смо се одлучили да грађу ограничимо на 20. и 21. век.⁷ Такође, хтели смо да истражимо којим се делатностима најчешће баве особе чија имена и презимена улазе у састав деантропонимних⁸ твореница и шта нам то говори о свету у којем живимо, да ли појмови њима означени имају чешће позитивну или негативну конотацију, да ли деантропонимне творенице чешће настају од имена, презимена или надимака, као и у каквим колокацијским спојевима најчешће учествују и шта нам све то заједно говори о слици наше стварности.⁹ Према речима В. В. Катермине (2018: 83), културолошка интерпретација овог типа лексике омогућава да се издвоје концептуалне вредности једног народа које су засноване на његовом менталитету и типичним особинама, а наш је циљ да кроз ово истраживање откријемо један део језичке слике стварности говорника српског језика.

Како бисмо дошли до податка које су то личности кључне, уз помоћ колегинице Милене Опарнице са Катедре за општу лингвистику Филолошког факултета Универзитета у Београду, осмислили смо упит помоћу којег смо, користећи нови корпус PDRS, добили листу која би нам могла дати бар почетни одговор на ово питање. Наиме, будући да од готово свих антропонима који се јављају у радовима о деантропонимним твореницама постоје придевске лексеме изведене сложеним суфиксом *-овски/-евски* (и

⁶ В. детаљније списак литературе који се у овом раду даје (Оташевић 2020а: 31–34).

⁷ У обзир су узете и оне личности чија година рођења припада 19. веку, а умрле су у 20. јер су барем делом свог живота и рада обележиле век који је у фокусу истраживања.

⁸ Деантропонимизација се у *Појмовнику српских лингвистичких термина* дефинише на следећи начин: **деантропонимизација** (од де- < лат. *dē* + антропонимизација од антропоним < грч. *ἄνθρωπος* [*ánthropos*] ‘човек’ + -оним < *ὄνυμα* [*ónyma*] = *ὄνομα* [*ónoma*] ‘име’) процес преласка антропонима у апелатив, приликом чега не долази до измене структуре антропонима. Примери *д. су Јуда* → *јуда*, *Дон Жуан* → *донжуан*, *Казанова* → *казанова* и сл.

⁹ У овом раду акценат је стављен на анализу деантропонимних твореница искључиво из угла лингвокултурологије, мада су оне веома занимљиве за испитивање и из других углова, нпр. из угла творбе речи. Према резултатима досадашњих истраживања Ђ. Оташевића, највећи број узуалних неологизама грађен је суфиксацијом и префиксално-суфиксалном творбом, слагање је чешће код околионалних неологизама, а сви контаминаци су околионализми (2020: 31).

његовим варијантама),¹⁰ управо смо овај формант искористили како бисмо дошли до иницијалне листе за ово истраживање. Поред тога, сам сложени суфикс *-овски/-евски*, према речима И. Клајна (2003: 306), спада у изузетно продуктивне суфиксе, а потенцијално неограничену групу са овим суфиксомчине изведенице од личних имена и презимена (Клајн 2003: 307; Николић 1999: 24–35). Упит помоћу којег смо добили фреквенцијску листу лексема насталих суфиксом *-овски/-евски*, у свим падежним облицима, гласио је овако: [lemma="*.evski,ovski*" & tag="A.*"]. Резултати које смо добили поређани су по фреквентности, али нису – наравно – сви били лексеме настале од антропонима: на самом врху листе по учесталости биле су лексеме *краљевски*, *смедеревски*, *сарајевски*, *ваљевски*, *кијевски* и сл., а овакве и сличне лексеме са завршетком *-овски/-евски* јављале су се кроз читаву листу, због чега смо пажљивим ишчитавањем морали да издвојимо само оно што је било предмет нашег истраживања. Како бисмо избегли потпуне индивидуализме и околионализме, одличили смо да, барем за ову прилику, издвојимо само оне лексеме које су у електронском корпусу потврђене пет и више пута, мада је и грађа која је остала испод тог прага веома занимљива за нека будућа истраживања.

2. ЕКСЦЕРПИРАНА ГРАЂА

Када смо са листе добијених лексема издвојили оне изведене од антропонима – укупно 59 лексема – њихов поредак је изгледао овако: *хитлеровски* (200), *орвеловски* (186), *милошевићевски* (160), *фројдовски* (136), *гебелсовски* (131), *ђиласовски* (128), *сорошевски* (84), *вучићевски* (74), *гандијевски* (70), *љотићевски* (65), *обреновићевски* (62), *путиновски* (52), *постмилошевићевски* (43), *антимилошевићевски* (39), *борхесовски* (38), *титовски* (34), *толстојевски* (33), *брозовски* (31), *брехтовски* (28), *нушићевски* (27), *недићевски* (27), *андрићевски* (25), *дизнијевски* (25), *антивучићевски* (23), *трамповски* (23), *карађорђевићевски* (22), *прустовски* (22), *чојсовски* (21), *деретићевски* (20), *клинтоновски* (20), *бекетовски* (19), *чеховљевски* (17), *туђмановски* (15), *шешелјевски* (14), *провучићевски* (14), *јељциновски* (13), *гогољевски* (13), *кардељевски* (12), *мекартнијевски* (11), *ајнштајновски* (10), *радићевски* (9), *пашићевски* (8), *камијевски* (8), *мусолинијевски* (7), *балешеввићевски* (7), *шантићевски* (7), *вулиновски* (7), *риплијевски* (6), *хортијевски* (6), *фелинијевски* (6), *ђинђићевски* (6), *дучићевски* (6), *дисовски* (6), *фокнеровски* (6), *неонедићевски* (5), *дачићевски* (5), *чанковски* (5), *горбачовљевски* (5), *домановићевски* (5).

¹⁰ В. нпр. грађу која је дата у Оташевићевим *Речницима деантропонимних неологијама 1, 2, 3, 4* (2021а: 113–121; 2021б: 148–157; 2021в: 183–187; 2022: 133–137).

Занимљиве за анализу свакако су и бројне деантропонимне творенице које се јављају са фреквенцијом мањом од пет (на пример: *весићевски*, *тадићевски*,¹¹ *постђукановићевски*, *стамболићевски*, *ћопићевски*, *ћосићевски*, *ранковићевски*, *пекићевски*, *ћоковићевски*, *амфилохијевски*, *павићевски*, *карићевски*, *кенедијевски*, *тијанићевски*, *куртијевски*, *бећковићевски*, *пленковићевски*, *велимировићевски*, *бајденовски*, *шапићевски*, *стаљиновски*, *орбановски*, *леђиновски*, *черчиловски*, *љајићевски*, *драшковићевски*, *рузвелтовски*, *блеровски*, *меркеловски*, *динкићевски* и сл.).

Овде се, наравно, морају имати у виду сви недостаци електронског корпуса: могућност да су неке леме погрешно таговане, недоследна употреба дијакритичких знакова, словне грешке и сл., па се добијена грађа само условно може сматрати прецизном и коначном.

3. АНАЛИЗА ЕКСЦЕРПИРАНЕ ГРАЂЕ

Када сада погледамо добијени списак најучесталијих лексема са суфиксом *-овски/-евски*, видећемо да су у убедљиво највећем броју случајева као њихове мотивне речи послужила **презимена (ређе надимци – Тито) политичара**. На првом месту је, и након скоро 80 година од завршетка Другог светског рата, Адолф Хитлер – личност која је свакако међу кључнима у савременој светској историји. За њим следе домаћи актуелни или бивши политичари попут Слободана Милошевића, Драгана Ђиласа, Александра Вучића у првом реду, а затим и Димитрије Љотић, Јосип Броз Тито, Милан Недић, Војислав Шешељ, Никола Пашић, Александар Вулин, Зоран Ђинђић, Ивица Дачић, Ненад Чанак и сл. Ако се однос говорника савременог српског језика према овим личностима покуша сагледати кроз неке од чешћих колокација у којима се ове деантропонимне творенице јављају (попут: *милошевићевска пропаганда*, *милошевићевска власт*, *милошевићевско наслеђе*, *милошевићевски националиста*, *милошевићевски полицијско-диктаторски режим*, *милошевићевска ратно-злочиначка политика* итд.; *ђиласовски медији*, *ђиласовски лажови*, *ђиласовски мрзители*, *ђиласовски хејтери*, *ђиласовски портал*, *ђиласовска опозиција*, *ђиласовска тајкунско-политичка квазиелита* итд.; *вучићевска демагогија*, *вучићевске флоскуле*, *вучићевска суицидна политика*, *вучићевске вакцине*, *вучићевске квазилекарске старлете*, *вучићевски сендвич-саборци*, *вучићевски ботови*

¹¹ Занимљиво је да се у нашој грађи придев *тадићевски* јављао прилично ретко (са фреквенцијом мањом од пет), док Ђ. Оташевић констатује да Борис Тадић, уз Александра Вучића (око 62 творенице), Слободана Милошевића и Војислава Шешеља, спада у „најпродуктивније” српске политичаре (Оташевић 2020: 10фн). До ове разлике је дошло јер смо ми у виду имали само фреквентност придева на *-овски/-евски*, а Ђ. Оташевић богатство читавог деривационог гнезда.

и сл.; љотићевска идеологија, љотићевска фашистичка пропаганда, љотићевски никоговићи, љотићевске будалетине, љотићевске „патриоте” итд.; титовски режим, титовска подвала, титовски аутономаши, титовски полиција, титовска епоха итд.; недићевска пропаганда, недићевска левица, недићевски режим, недићевске патриоте и сл.; шешелјевски манир, шешелјевски стил, шешелјевски вокабулар, шешелјевска мржња, шешелјевски стил итд.; пашићевски радикали, пашићевска шизофренија итд.; вулиновски „здрав разум”, вулиновске државне установе, говорити вулиновски шизофрено; ђинђићевска трулеж, ђинђићевске идеје, ђинђићевско бунило, ђинђићевска недовршена држава; чанковска ујдурма, чанковске умотворине итд.), видећемо да су сви они доживљени као експоненти лоших, погрешних и омражених политика, а на основу анализе самих колокација и ширег контекста можемо открити и шта се ком политичару тачно замера, мада су то генерално лажна обећања, говор мржње, репресивни и диктаторски начин управљања државом, националистичка политика.

Слична ситуација је и са високопозиционираним политичарима из региона и света: **Јозеф Гебелс** (нпр. гебелсовска пропаганда, гебелсовске методе, гебелсовске малверзације, гебелсовски медији, гебелсовске лажни, гебелсовске вештине у завођењу масе итд.), **Џорџ Сорос** (бизнисмен и политичар) (нпр. сорошевски медији, сорошевске невладине организације, сорошевска политика, сорошевска багра, сорошевска братија, сорошевски плаћеници, сорошевски „интелектуалци” итд.), **Владимир Путин** (путиновски режим, путиновска Русија, диктатор путиновско тајкунско медијско КГБовског типа, путиновска идеологија, путиновске амбиције итд.), **Доналд Трамп** (нпр. трамповска пропаганда, трамповски популизам, трамповски идеолошки популистички национализам, трамповски наокапитализам и национал-шовинизам итд.), **Бил Клинтон** (клинтоновски запад, клинтоновска политичко-криминална машинерија, клинтоновски клан, клинтоновска мафија, клинтоновска убилачка машина, клинтоновски глобалисти итд.), **Фрањо Туђман** (нпр. туђмановска идеологија национализма, туђмановско блато, туђмановско беспуће, туђмановски планови, туђмановска пропаганда против Срба и Србије итд.), **Борис Јељцин** (нпр. јељциновска квазидемократија, јељциновска Русија, јељциновска епоха, јељциновска ера, јељциновски лапсуси итд.), **Едвард Кардељ** (нпр. кардељевски национализам, марксиста кардељевског типа, кардељевска школа и сл.), **Стјепан Радић** (нпр. радићевске фантазмагорије, радићевска подметања, радићевске небулозе, радићевске увреде итд.), **Бенито Мусолини** (нпр. мусолинијевска „демократија”, мусолинијевска махнитанја, мусолинијевска Србија итд.), **Миколш Хорти** (нпр. хортијевски фашизам, хортијевска расија, хортијевске снаге), **Михаил Горбачов** (нпр. горбачовљевске маштарије и сл.).

Једина политичка фигура која се у нашем систему вредности, како то подаци из ел. корпуса показују, позитивно вреднује јесте Махатма Ганди (нпр. *гандијевске методе ненасиља, гандијевски пацифистички отпор, гандијевски мир, гандијевско тиховање, гандијевска мирна борба, гандијевска смерност* и сл.). За разлику од осталих политичара, чија се политика оцењује пре свега као фашистичка, националистичка, издајничка, лажовска, лоповска и сл., М. Ганди је постао симбол мирне борбе и ненасилних промена.

Поред појединачних личности, као мотивна реч за извођење деантропонимних твореница послужила су и презимена владарских породица Обреновић и Карађорђевић, према којима су ставови веома амбивалентни (нпр. *мудра, обреновићевска политика, Србији је потребна обреновићевска политика, Вучићевска обреновићевска компонента личне власти, карађорђевићевска хегемонија, карађорђевићевски режим, нисмо се ни примакли карађорђевићевској Србији* итд.). Ако овом списку додамо и све оне политичаре чији се придеви на *-овски/-евски* ређе јављају у корпусу, видећемо да је ова група заиста најбројнија.

На другом месту по бројности, након политичара, налазе се презимена и, ређе, надимци (Дис) **писаца**. Према подацима из електронског корпуса, барем према овом изолованом критеријуму, кључни писци 20. и 21. века јесу: Џ. Орвел, Х. Л. Борхес, Л. Н. Толстој, Б. Брехт, Б. Нушић, И. Андрић, М. Пруст, Џ. Џојс, С. Бекет, А. Ками, Н. В. Гогољ, А. П. Чехов, А. Шантић, Ј. Дучић, В. П. Дис, В. Фокнер и Р. Домановић.¹² Нису, међутим, све деантропонимне творенице мотивисане писцима подједнако занимљиве из угла лингвокултурологије јер се најчешће користе потпуно неутрално у разним текстовима посвећеним књижевности како би се њима описала њихова поетика, уметнички поступци, свет и јунаци њихових дела и сл. Ипак, лингвокултуролошки значај имају пре свега када се свет описан у њиховим делима и судбине њихових јунака пореде са садашњицом, па стога не делује нимало оптимистично што се на првом месту налази баш Орвел и примери из којих видимо да данас живимо у *орвеловском друштву, орвеловској атмосфери, орвеловској ери, у орвеловској држави Великог брата, орвеловској „демократији”, под орвеловским надзором, под орвеловском чизмом тираније*, да се доносе *орвеловски закони* итд. Ништа ведрија слика није ни у другим примерима будући да и они показују да живимо *укамијевском апсурд данашњице*, да нас воде *домановићевске вође* већ 30 година и окружени смо *домановићевском елитом, у кафкијанској и бекетовској атмосфери* и *бекетовском Апсурдистану*.

¹² Морамо, ипак, имати у виду да презимена бројних важних домаћих и светских писаца нису погодна за извођење придева додавањем суфикса *-овски/-евски* (нпр. Црњански, Достојевски, Попа итд.).

Што се осталих деантропонимних твореница тиче, оне су мотивисане личностима различитих професионалних делатности: З. Фројд, аустријски лекар и психолог (*фројдовски сукоб оца и сина, фројдовски проблем са Русима, фројдовска омашка, фројдовски одговор* итд.), В. Дизни, као филмски продуцент (*дизнијевски капитализам, наставак дизнијевске, америчке редуције стварности, дизнијевски (= бајковит) одговор* и сл.), Ј. Деретић, псеудоисторичар и публициста (*деретићевски шарлатани, деретићевске патријоте, деретићевска псеудоисторија, деретићевски Срби, деретићевски дудук, деретићевске идеје*), П. Мекартни и Ђ. Балашевић, као представници музичара, Ајнштајн, као истакнути научник, филмски редитељ Ф. Фелини и амерички стрип уметник и карикатуриста Р. Рипли, који је постао синоним за нешто невероватно, па тако наши политичари често имају *риплијевске одговоре*, јавља се *риплијевски број поништених гласачких листића*, а као јунак многих *риплијевских прича* јавља се Мића Јовановић, власник Универзитета Мегатренд.

4. МОГУЋНОСТИ ДАЉИХ ИСТРАЖИВАЊА

Критеријум фреквентности једног типа деантропонимних твореница свакако није довољан да би се извели неки коначни судови на ову тему, али добијени списак дефинитивно може послужити као полазиште за даља истраживања, тако што ће се издвојена имена и презимена користити у упитима попут [*lemma="(S|s)oroš.{3,}"*], али се наравно могу смишљати разне друге формуле. Помоћу наведене, ми смо од нпр. презимена Сорош добили следеће деривационо гнездо: *сорошевац, сорошоид, сорошоидан, сорошчић, сорошитис, сорошизација, сорошоизам, сорошизам, сорошизатор, сорошијански, сорошитски* итд., од Шешељ: *шешељевац, шешељизација, шешељуга, шешељугин, шешељијада, шешељизам, шешељоид, шешељоидан, шешељизиран, шешељијански, шешељевка, шешељевитина, шешељарина, шешељица* итд., а од Трамп: *трамповски, трампизам, трамповац, трампист(а), трампоманија, трамполик, трампоид, трампоидан, трампистички, трампленд, трампдемија, трампокалипса, трампизација* и сл., а исто се може учинити и са другим личностима са листе.

Ове и сличне листе твореница од имена и презимена разних личности занимљиве су не само из угла лингвокултурологије већ и из угла, рецимо, дериватологије. Наиме, анализа твореница са ових листа показује да су деривациона гнезда антропонима структурирана на сличан начин, односно у свим гнездима се налазе придеви на *-овски/-евски*, обично барем још један придев, често типа *сорошијански, шешељијански*, назив за присталицу личности у основи, углавном са негативном конотацијом (нпр. *сорошевац, трамповац, шешељевац, ћиласовац, вучићевац, милошевиће-*

вац, дачићевац, вулиновац, весићевац, шапићевац, путиновац, бајденовац, клинтоновац итд.),¹³ изведенице са суфиксом *-изам*, које означавају првац који у складу са политиком мотивне личности (нпр. сорошизам, шешелџизам, трампизам, путинизам, вучићизам, слобизам, титоизам и сл.), глаголске именице са суфиксом *-изација*, које имају значење процеса ширења идеологије или начина владавине одређене особе (нпр. шешелџизација, сорошизација, трампизација, путинизација, вучићизација, орбанизација итд.), творенице са суфиксом *-оид*¹⁴ и од њих изведене придеве (шешелџоид и шешелџоидан, сорошоид и сорошоидан, трампоид и трампоидан, ћиласоид и ћиласоидан, вучићоид и вучићоидан, путиноид и путиноидан, бајденоид, весићоид, вулиноид итд.), али су ту, наравно, и појединачна креативна образовања попут шешелџуга, сорошитис, трампдемија, трампокалипса и бројне друге.¹⁵ Такође, предметна деривациона гнезда потврђују да „једна од важних тенденција у творбеним системима многих језика јесте експресивизација лексичког фонда, тј. увећавање броја експресивних лексема, чија се експресивна маркираност постиже творбеним средствима” (Драгићевић 2018: 64), јер њихов убедљиво највећи проценат запремају лексеме са израженом негативном експресивношћу, из чега се ишчитава упадљиво негативан однос говорника српског језика према политичарима који су им у основи.

5. ЗАКЉУЧАК

Као што се из свега приложеног може видети, на списку има веома мало личности које не припадају свету политике и књижевности.¹⁶ Нема сликара, глумаца, незнатан удео чине певачи, научници, редитељи, спортисти се јављају са веома ниском фреквентношћу (3), типа *ђоковићевски*, *џордановски* или *месијевски*, а ретко се појављују и црквене личности по-

¹³ О творби лексема овог типа од имена и презимена познатих личности в. и Николић 1999: 24–35.

¹⁴ Експанзија деантропонимних твореница са суфиксоидом *-оид* потврђује предвиђање Р. Драгићевић да ће се модел изведеница са овим формантом проширити и у српском језику, као што је то случај у многим словенским и несловенским језицима (Драгићевић 2018: 68–69). Будући да пејоративи на *-оид*, како Р. Драгићевић наглашава, носе снажну негативну емоционалност и служе пре свега омаловажавању појмова означених именицама у основи, нимало не изненађује њихова многобројност у нашој грађи, у којој – као што је више пута истакнуто – доминирају имена и презимена политичара.

¹⁵ Морамо напоменути да ово пре свега важи за деривациона гнезда имена и презимена политичара, а далеко мање за личности других професија.

¹⁶ С друге стране, Ђ. Оташевић, који је анализирао читава деривациона гнезда изведена од антропонима, наводи да имена и презимена спортиста и глумаца у оквиру деантропонимних твореница нису ретка (2022: 10).

пут *амфилохијевски* и *велимировићевски*¹⁷. Од домаћих, као кључни политичари наше епохе – барем према изолованом критеријуму који смо ми узели у обзир – могу се издвојити Слободан Милошевић, Драган Ђилас и Александар Вучић у првом реду, а затим и Димитрије Љотић, Јосип Броз Тито, Милан Недић, Војислав Шешел, Никола Пашић, Александар Вулин, Зоран Ђинђић, Ивица Дачић и Ненад Чанак, док су од страних то пре свега Адолф Хитлер, Јозеф Гебелс, Владимир Путин, Доналд Трамп, Фрањо Туђман, Борис Јељцин и, условно међу политичарима, Џорџ Сорос. Када су књижевници у питању, кључнима се, из угла деантропонимних твореница на *-овски/-евски*, могу сматрати Џ. Орвел, Х. Л. Борхес, Л. Н. Толстој, Б. Брехт, Б. Нушић, И. Андрић, М. Пруст, Џ. Џојс, С. Бекет, А. Ками, Н. В. Гогољ, А. П. Чехов, А. Шантић, Ј. Дучић, В. П. Дис, В. Фокнер и Р. Домановић.

Остаје да се у неким будућим истраживањима пажња посвети свим оним деантропонимним твореницама на *-овски/-евски* које су се јављале са учесталошћу мањом од пет, као и личностима (стварним и фиктивним) из старијих епоха наше и светске историје, али и да се истраживање прошири и на све остале деантропонимне творенице, а не само оне изведене суфиксом *-овски/-евски*, као што је то био случај у овом раду. Такође, морамо још једном скренути пажњу да деантропонимне творенице нису занимљиве само из угла лингвокултурологије, већ, као што је поменуто, из угла дериватологије, али и правописа. На пример, творенице попут *антимилошевићевски* или *провучићевски* срећу се у различитим правописним облицима: *антимилошевићевски*, *анти-милошевићевски*, *анти милошевићевски*, *анти-Милошевићевски*, *анти Милошевићевски* и сл. или *провучићевски*, *про-вучићевски*, *про-Вучићевски*, *про вучићевски*, *про Вучићевски* итд., на шта би у будућности можда требало скретати више пажње.

Будући да, како Е. Ј Виданов наводи, промену социокултурних и, шире, културолошких парадигми прати и промена скупа кључних речи епохе (2014: 85), ово истраживање и његови резултати представљају само тренутни пресек стања језичке слике стварности говорника српског језика и потребно је и у будућности пратити промене на пољу деантропонимних твореница.

¹⁷ Иако је реч о црквеним личностима (Амфилохије Радовић и Николај Велимировић), па би се могло очекивати да је реч о позитивно конотираним твореницама, реалност је управо супротна, о чему сведоче примери попут: *задах лицемерја амфилохијевског*, *мрзачки средњовековни амфилохијевски дискурс*, *ИСИЛ-овско амфилохијевски стил*; *велимировићевски клеро-националисти*, *велимировићевски расистичка констатација*, *хитлеровско-велимировићевски модел*.

ЛИТЕРАТУРА

- Виданов 2014: Е. Ю. Виданов, Семантический и деривационный потенциал ключевых слов эпохи, или страсти по олимпиаде, *Уральский филологический вестник. Серия: Психоллингвистика в образовании*, № 2, с. 85–91.
- Драгићевић 2018: Рајна Драгићевић, Неке тенденције у творби речи у савременом српском језику, Снежана Гудурић и др. (ур.), *Језици и културе у проштору и времену*, VII/2, Нови Сад: Филозофски факултет, с. 63–70.
- Земска 2002: Е. А. Земская (ред.), *Русский язык конца XX столетия (1985-1995)*, Москва: Языки русской культуры.
- Иљасова 2014: С. В. Иљасова, Ключевые слова-маркеры эпохи как объект языковой игры (на материале языка российских СМИ), *Грани познания*, № 1, с. 60–62.
- Катермина 2018: В. В. Катермина, Имя собственное в различных типах дискурса (на материале английских неологизмов), *Вестник Северного (Арктического) федерального университета. Гуманитарные и социальные науки*, № 3, с. 83–89.
- Клајн 2003: Иван Клајн, *Творба речи у савременом српском језику*, део други, суфиксација и слагање, Београд – Нови Сад: Завод за уџбенике, Институт за српски језик САНУ, Матица српска.
- Николић 1999: Мирослав Николић, О речима изведеним од имена одн. презимена познатих личности, *Наш језик*, XXXIII н. с., с. 24–35.
- Оташевић: 2020: Ђорђе Оташевић, Творба деантропонимних политичких неологизма (од презимена *Вучић* и *Ђилас*), *Новоречје*, бр. 2, с. 9–36.
- Оташевић 2021а: Ђорђе Оташевић, Речник деантропонимних неологизма (1), *Новоречје*, бр. 4, с. 113–121.
- Оташевић 2021б: Ђорђе Оташевић, Речник деантропонимних неологизма (2), *Новоречје*, бр. 5, с. 148–157.
- Оташевић 2021в: Ђорђе Оташевић, Речник деантропонимних неологизма (3), *Новоречје*, бр. 6, с. 183–187.
- Оташевић 2022: Ђорђе Оташевић, Речник деантропонимних неологизма (4), *Новоречје*, бр. 7, с. 133–137.
- ПОЈМОВНИК српских лингвистичких термина: <https://www.lingvistickitermini.rs/pojmovnik/deantroponimizacija/>, приступљено 15. 6. 2023.

ИЗВОР

Електронски корпус PDRS: https://www.clarin.si/ske/#dashboard?fbclid=IwAR2XYLCqNveOH6jehiQW6NyDvxTnCT9yjkSJIA28VEVncUxulD_14NRlmmI%23dashboard&corpname=pdrs10, приступљено 10. 5. 2023.

Vesna S. Nikolić

DEANTHROPONYMOUS DERIVATIVES FROM THE POINT OF VIEW OF
LINGUOCULTUROLOGY

Summary

In this paper, using the methods of corpus and quantitative linguistics, de-anthroponymic derivatives in *-ovski/-evski* derived from the names, surnames and nicknames of personalities that marked the 20th and 21st centuries were extracted and analyzed from the point of view of linguoculturology. The aim of the work was to find out what activities the people whose first and last names are part of the extracted deanthroponymic derivations most often engage in and what this says about the world we live in. The extracted lexemes were classified according to the occupation of the people whose first and last names are included in the composition of the derivations, and the research results show that the key figures of our time can be considered bad politicians.

Keywords: deanthroponymic derivations, linguoculturology, suffix *-ovski/-evski*, keywords of the epoch, language image of the world.

УДК 811.163.41'373.231/.232.1.43:[81'373.611:929-051
811.163.41'373.231/.232.1.43:[811.163.41:004.777PDRS 1.0]

Слободан Новокмет *

(Институт за српски језик САНУ, Београд)

НОВИ ДЕАНТРОПОНИМИ У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ ТВОРЕНИ ПОМОЋУ СУФИКСА *-(шт)ИНА*¹

Новоречје, 5, 2023, бр. 8.

Предмет нашег рада су нови деантропоними у српском језику творени помоћу суфикса *-(шт)ина*. У питању је продуктиван творбени модел који подразумева име, презиме или чак надимак личности из литературе, политике или, уопште, са довољном културолошком препознатљивошћу на месту творбене основе и који продукује значење „оно што има својства и особине онога што је у творбеној основи”, типа *обломовитина*, *глембајевитина*, *недићевитина* и сл. На грађи сакупљеној преко дигиталног корпуса српског језика PDRS 1.0 утврдићемо које су се све нове речи творене на овај начин појавиле у српском језику и имена којих личности најчешће учествују у овом творбеном типу.

Кључне речи: деантропоним, суфикс *-(шт)ина*, творбени модел, српски језик, нове речи.

1. ПРЕДМЕТ И ЦИЉ РАДА

1.1. Предмет нашег рада јесу нови деантропоними у српском језику творени према творбеном моделу у коме се на месту творбене основе налази присвојни придев од властите именице (или само властита именица) и суфикс *-(шт)ина*,² а као илустративне примере овог творбеног модела наводимо оне који су забележени у двама речницима српскога језика,

* ORCID 0000-0002-8525-5680. slobodan.novokmet@isj.sanu.ac.rs

¹ Овај рад финансирао је Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије према Уговору број 451-03-47/2023-01 који је склопљен са Институтом за српски језик САНУ.

² У посебној деоници рада о творби видећемо да ово није једини начин за интерпретацију овог творбеног модела.

РСАНУ и РМС, на пример: *карамазовићина*, *обломовићина*, *хамлетовићина*, *глембајевићина*, *недићевићина* и сл.

1.2. На основу речничких дефиниција, као што је нпр. *глембајевићина* – 'скуп особина карактеристичних за буржоазију у пропадању (према драми Мирослава Крлеже „Господа Глембајеви“)’ забележеној у РСАНУ, закључујемо да је у питању значење које се односи на 'оно што има својства и особине онога што је у творбеној основи'. Циљ рада је да на грађи доминантно ексцерпираној преко дигиталног корпуса српског језика PDRS 1.0 утврдимо које су све нове речи творене на овај начин појавиле у српском језику последњих година, поготово у дискурсу медија, и имена којих личности најчешће учествују у овом творбеном типу.

1.3. Ђ. Оташевић каже да је од 90-их година прошлог века број нових речи које у основи имају антропоним у српском језику све већи (Оташевић 2020: 9) и да су у питању најчешће презимена политичара, ређе њихова имена, имена одмиља или надимци. Нису ретка ни имена спортиста и глумца. Појава ових речи условљена је неретко ванлингвистичким чиниоцима, а њихов велики број одражава различите социјалне, политичке, културне, институционалне и историјске промене у друштву (в. Оташевић 2020). У случају творбеног типа који је предмет нашег рада имамо називе различитих својстава, начина, покрета, идеологија, особина, стања, поступака и сл. које носе неку изразиту и културолошки препознатљиву и усвојену карактеристику или својство личности (историјске или фиктивне) чије се име (дакле властито име, презиме, надимак или чак и име и презиме) налази као мотива реч у основи. Као што ћемо видети из примера, то су најчешће имена:

- књижевних ликова;
- књижевника;
- редитеља;
- политичара, тј. државника (или каквих политичких фигура);
- античких личности;
- митолошких фигура;
- других значајних историјских фигура (из науке, историје, историје ратовања и сл.).

2. ТВОРБЕНА АНАЛИЗА

2.1. Суфикс *-ина* један је од најфреквентнијих форманата у српском језику, расут по бројним творбено-семантичким скупинама (Ђорђевић 2012: 381). Нове речи са суфиксом *-ина* и његовим варијантама, у случају овог творбеног типа *-ићина*, изузетно су бројне, пре свега захваљујући творбеној основи коју чини присвојни придев изведен од властите именице, што

овом типу даје скоро неисцрпне творбене потенцијале. Као основни дериватолошки елемент овог творбеног модела стоји суфикс *-ина*³ који, између осталог, најчешће служи за извођење аугментатива и пејоратива (*ручетина*, *рибетина*, *бабетина* и сл.) и именица *nomina essendi*, тј. имена различитих особина (*белина*, *топлина*, *љутина* и сл.), а једна од учесталијих творбено-семантичких категорија која се изводи уз помоћ овог суфикса јесте и називи за производе од животиња (*овчетина*, *говедина*, *коњетина* и сл.), о којима је подробније писао Б. Ђорић (2012). Бабић (Babić 1981: 313) наводи чак 35 сложених варијаната суфикса *-ина*, од којих ону са *-штина* означава изузетно продуктивном (али у исто време издваја и суфикс *-овштина*).

2.2. С творбеног аспекта творбени модел који је предмет нашег рада можемо с те стране анализирати двојако, у питању је дакле:

а) присвојни придев од властите именице (нпр. Глембајев) + суфикс *-штина* (*глембајевштина*);

или

б) властита именица + суфикс *-овштина* / *-евштина* (Глембај + *-евштина*);

са подтипом који подразумева одсуство инфикса *-ов/-ев*:

в) властита именица + суфикс *-штина* (Ердоган + *-штина* > *ердоганштина*, *Обломов* + *-штина* > *обломовштина*).

И. Клајн, на пример, анализирајући овај творбени тип, тврди да у њему учествује суфикс *-овштина/евштина* као варијанта суфикса *-штина*, у коме први сегмент служи само да олакша спајање са основама које би из фонетских разлога тешко могле да се надовежу директно на *-шт-* (Клајн 2003: 138). Ову теорију можемо прихватити с тим што и она где се творбена основа састоји од присвојног придева властите именица сасвим могућа, с обзиром на то да присвојни придев већ упућује на нешто што припада некоме, било да се односи на особину, својство или неку изразиту карактеристику.

2.3. Као мотива реч у основи овог творбеног модела налази се антропоним, било да је у питању:

а) властито име, када суфикс може бити и само *-штина* (*слободанштина* < Слободан Милошевић; *владановштина* < Владан Ђорђевић);⁴

б) презиме (*тургењевштина* < Иван Тургењев);

³ О овом суфиксу већ су детаљније писали Даничић (1860), Babić (1981), Киршова (1988), Јовановић (2010), Ђорић (2012), Новокмет (2012) и др.

⁴ Политичка реакција у Србији под владом Владана Ђорђевића од 1897. до 1900.

в) надимак (*титовишина* < Јосип Броз Тито; *дражиновишина* < Драгољуб Дража Михаиловић);

г) властито име и презиме (*петарпановишина* < Петар Пан; *аланфордовишина* < Алан Форд).

3. ГРАЂА ЗА РАД

3.1. Грађа коју ћемо представити у овом раду сакупљена је из трију извора, међутим само први од тих извора пружа нам увид у лексикографски већ забележене деантропониме творене овим творбеним моделом. То је *Обратни речник српског језика* (2000) Мирослава Николића, одакле смо ексцерпирали речи које се завршавају на наставке *-ов/евишина*. Тако смо добили следеће именице:⁵

еуклидовишина, ибеовишина, карамазовишина, брозовишина, мацеговишина, пиранделовишина, корниловишина, обломовишина, владановишина, туђмановишина, куеновишина, дражиновишина, едиповишина, александровишина, хамлетовишина, сизифовишина, глембајевитина, тургењевитина, ранковићевитина, недићевитина.

3.2. Други извор за грађу представа рад из 2012. године под називом *Нове речи са суфиксом -ина и његовим варијантама у српском језику* С. Новокмета, са грађом која је подразумевала примере, сакупљене са интернета, који у том тренутку нису били забележени у српским речницима:

абдићевитина, бранковићевитина, слободанишина, гебелсовитина, хебранговитина, гутемберговитина, херкуловишина, прометејитина, рамизовитина, стаљинитина.

3.3. Трећи, и најосновнији, извор за грађу коју ћемо представити у овом раду јесте нови корпус српског језика PDRS 1.0⁶ (чији се извори 66% састоје из медијских портала и покривају интернет домен rs), који смо претраживали преко регуларног израза [word=".*o/evštin.*"], што значи да смо тражили речи које с леве и десне стране елемента *-ов/евитин-* могу да имају било шта, граматички наставак, суфикс, префикс и сл.:

деретићевитина, доситејевитина, брежњевитина, достојевитина, калајевитина, радићевитина, бонелијевитина, бакарићевитина, динијевитина, кардељевитина, динкићевитина, толстојевитина, љотићевитина, гејмановитина, буњуеловитина, ћиласовитина, езоповитина

⁵ Већина ових именица забележена је и у двама речницима српскога језика РСАНУ и РМС, на пример *карамазовитина* – ж 'нездрави односи, изопаченост, болесно стање карактеристично за Карамазове; карамазовска атмосфера, карамазовски дух' (РСАНУ).

⁶ Израђен у оквиру пројекта Фонда за науку и Института за српски језик САНУ – Јавни дискурс у Републици Србији.

на, орвеловитина, петарпановитина, донкиховитина, гебелсовитина, хајековитина, кареровитина, дубчековитина, фројдовитина, корбенов-итина, дантеовитина, холденковитина, муровитина, аланфордовитина, џингискановитина, медмаксовитина, спилберговитина, шешелов-итина, франковитина, горбачовитина, хумболтовитина.

3.4. Проблем је био пронаћи творбени тип који нема инфикс *-ов/ев*, па смо те примере претраживали само преко елемента *-итин-* и нашли свега два примера:

ердоганитина („Vojvodina nije nesrećni Kurdistan da erdoganština =wronština ovde upada sa tenkovima i teroristima i bilo kakvim neprijateljskim nastupima”, intermagazin.rs, 12. 6. 2015)

млађанитина („Mlađan Dinkić je takođe bio i „mlađan i školovan“ kada nam je promovisan kao čudo od deteta za ekonomiju i finansije. Ta njegova „mlađanština i školovanština” Srbiju i nas je koštala bankarskog i finansijskog sistema”, pravda.rs, 14. 1. 2021)

3.5. Оно што нам новосакупљени примери показују јесте изузетна продуктивност овог творбеног модела, међутим не смемо испустити из вида да је фреквентност ових примера у корпусу изузетно ниска, и креће се око <0.001 (што значи мање од једног примера на милион токена), што већину ових примера сврстава у индивидуализме.⁷ Такође, ако речи са значењем властитих имена одређених особа из политичког и јавног живота убудуће не поприме статус заједничких именица (апелатива), нема индикација да ће овакве речи, и поред велике продуктивности творбеног типа, опстати у лексичком систему.

3.6. Са творбеног, али и семантичког аспекта занимљиве су и варијанте примера које подразумевају реферисање на исто значење, али уз помоћ различитих творбених модела, или уз помоћ различитих варијанти имена (где имамо варијантне парове у којима је у једном моделу коришће-но презиме, а у другом надимак), на пример:

брововитина = *титовитина* (оба примера односе се на Јосипа Броза Тита)

⁷ Индивидуализми у одређеним околностима могу ући у општи лексички фонд и постати трајно његово обележје – обично су посреди потенцијалне речи, које својим творбеним карактеристикама и односом форме и значења испуњавају критеријуме да постану узалне лексеме (одредница *индивидуализам* у Појмовнику српских лингвистичких термина, <https://www.lingvistickitermini.rs/pojmovnik/individualizam/>).

туђмановићина = *туђманићевићина*⁸ (на Фрању Туђмана)
динкићевићина = *млађанићина* (на Млађана Динкића)
шешелјевина = *шешелјовићина* (на Војислава Шешелја)

4. СЕМАНТИЧКА АНАЛИЗА

4.1. У анализи примера видимо да се може успоставити нека правилност у вези са тим који тип антропонима се бира за овакав творбени образац. Пре свега, критеријум који треба да се испуни јесте да антропоним који улази у овај модел носи неку врсту културолошке „имрегнираности”, да личност иза њега бива карактеристичним симболом некакве особине, својства, поступка, стила, идеје, духа, атмосфере и сл. С те стране могу се издвојити имена књижевних ликова с обзиром на то да су они често носиоци неких карактеристичних особина и својстава (скуп особина, схватања, држања, стања и сл.) које су књижевним средствима наглашене и које су ушле у општи културолошки наратив:

карамазовићина – ’нездрави односи, изопаченост, болесно стање карактеристично за Карамазове; карамазовска атмосфера, карамазовски дух’ (РСАНУ)

обломовићина – ’(по Обломову, главном јунаку истоименог романа руског писца И. А. Гончарова) лењост, учмалост, тромост, неодлучност, безвољност’ (РСАНУ)

хамлетовићина – ’хамлетовско схватање и држање; подражавање, опонашање Хамлета, јунака истоимене Шекспирове трагедије’ (РМС)

глембајевићина – ’скуп особина карактеристичних за буржоазију у пропадању (према драми Мирослава Крлеже „Господа Глембајеви”)’ (РСАНУ)

*петарпановићина*⁹

*донкихотовићина*¹⁰

4.2. Друга доминантна творбено-семантичка група јесу оне изведенице у којима је у творбеној основи име каквог књижевника – где реч озна-

⁸ „Okolnost da ga nije stigla haška pravda omogućila je posthumnu nadogradnju Tuđmanove harizme i kulta – pre svega na ideji pobeде i impregniranju novog identiteta. Otuda tuđmanizam nije isto što i tuđmanićevština”, 6. 5. 2022, nedeljnik.rs.

⁹ „Табашевићевој поезији (композитор Митја Врховник Смрекер), као и nostalgicни стари шлагери, одлично изабрани за плажу на Јадрану (од које је scenograf, Aleksandar Denić, stvorio svoje prepoznatljivo ’đubrište istorije’, као simbol, valjda, naše musave jugonostalgije, simbol nedoraslosti i petarpanovštine svih nas, које predstavlja Deni), dobro došli”.

¹⁰ „Njegove predstave retko sadrže reči, најчешће су satkane од slika, muzike, zvukova. Takav је i njegov ’Don Kihot – Second Hand’ koji kroz slike i raspoloženja analizira fenomen donkihovštine, borbu protiv (sopstvenih) vetrenjača.”

чава неку специфичност поетике, стила, атмосфере, можда чак и света коју је дотични писац изградио:

пиранделовићина – 'врста књижевног стварања (склоност парадоксима — по имену талијанског драматичара Л. Пирандела)' (РМС);

тургењевитина – 'начин писања и гледања на живот као код руског писца И. С. Тургењева' (РМС);

Па тако и: *достојевитина*, *толстојевитина*, *гејмановитина*, *орвеловитина*, *езоповитина*, *дантеовитина*, *доситејевитина* и сл.

4.3. Најбројнији скуп примера садржи изведенице код којих је мотивна реч име неког политичара, државника или уопште политичко-историјске фигуре, чије име асоцира на какав облик владавине, режим, стање у тој владавини, политички покрет, поступак, политичку атмосферу карактеристичну за ту особу и сл.:

мачековићина – 'политичка идеологија мачековаца' (РСАНУ);

корниловићина – 'контрареволуционарни покрет у Русији чији је вођа средином 1917. године био генерал Корнилов' (РСАНУ);

куеновићина – 'омражени политички систем владавине мађарског државника Куена Хедерварија, хрватског бана од 1883. до 1903.' (РСАНУ);

дражиновићина – 'политичка идеологија и покрет дражиноваца' (РСАНУ);

александровићина – 'режим Александра I Обреновића' (РСАНУ);

недићевићина – 'политичка идеологија и покрет недићеваца' (РСАНУ);

абдићевићина – 'политичка идеологија и злочинства Фикрета Абдића' (РСАНУ);

хебранговићина – '(Андрија Хебранг, хрватски и југословенски политичар из прве половине 20. века)' (РМС);

Па тако и: *стаљинићина*, *слободанићина*, *ранковићевићина*, *брововићина*, *туђмановићина*, *калајевићина*, *брежњевитина*, *бакарићевићина*, *кардељевићина*, *ердоганићина*, *динкићевићина*, *љотићевићина*, *ђиласовићина*, *вучићевићина*, *гебелсовићина*, *шешељовићина*, *франковитина*, *горбачовитина*, *хитлеровитина*.

4.4. Издвајају се и неки други мањи тематски скупови, као што су нпр. они у којима је творбена основа име неког редитеља (*спилберговићина*, *линчовићина*, *буџуеловићина*), научника (*еуклидовићина*, *фројдовићина*, *хумболтовитина*), личности из античке митологије (*едиповићина*, *сизифовићина*, *херкуловићина*, *прометејитина*), а интересантни су и примери из популарне културе и стрипа као што су *медмаксовитина* (по

Побеснелом Максу), *аланфордовитина* (по јунаку стрипа Алану Форду) или *дизнијевитина* (по Волту Дизнију).

5. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

5.1. Утврдили смо да се нови деантропоними у творбеном моделу властито име (или присвојни придев од властитог имена) + суфикс *-итина* релативно често појављују у јавном дискурсу и језику медија, са значењем какве особине, својства и сл. које је карактеристично за носиоца имена. Иако је овај творбени модел доста продуктиван, ипак ниска фреквенција примера указује нам на то да су у питању махом индивидуализми који се активирају због стилских разлога да у одређеном контексту дефинишу или упуте на неку појаву.

5.2. Посебно питање на које треба одговорити једном подробнијом анализом самих примера јесте колико овакав творбени модел са собом носи неку врсту негативне конотације и пејоративности јер упућује, понекад, на својства и појаве које се сматрају и виде као негативне, поготово када су у питању политичари. Питање је колико сâм творбени модел, можда аналогично према пејоративима који се изводе на сличан начин, упућује на перцепцију оваквих примера као негативно конотираних.

ЛИТЕРАТУРА

- Babić, Stjepan 1981. Tvorba imenica sufiksima -ina. *RAD JAZU* 388, Zagreb, 313–335.
- Даничић, Ђуро 1860. Српска деминуција и аугментација. *Гласник Друштва српске словесности* XII, Београд, 474–499.
- Јовановић, Владан 2010. *Деминутивне и аугментативне именице у српском језику*. Монографије 9, Београд: Институт за српски језик САНУ.
- Клајн, Иван 2003. *Творба речи у савременом српском језику. Део 2, Суфиксација и конверзија*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства; Институт за српски језик САНУ; Нови Сад: Матица српска.
- Киршова, Маријана 1988. Аугментативи са суфиксима -ина, -етина, -урина у Вуковом Рјечнику. *Наш језик* XXIII/1-2, 42–54.
- Николић, Мирослав 2000. *Обратни речник српскога језика*. Нови Сад: Матица српска; Београд: Институт за српски језик САНУ.
- Новокмет, Слободан 2012. Нове речи са суфиксом -ина и његовим варијантама у српском језику. *Наш језик* XLIII/3-4, 55–68.
- Оташевић, Ђорђе 2020. Творба деантропонимних политичких неологизама (од презимена Вучић и Ђилас). *Новоречје*, бр. 3, 9–36.

Торић, Божо 2012. О дериватима са значењем производа животињског порекла у српском језику. У: Р. Драгићевић (гл. ур.) *Творба речи и њени ресурси у словенским језицима: зборник радова са четрнаесте међународне научне конференције Комисије за творбу речи при Међународном комитету слаvista*, Београд: Филолошки факултет, 364–385.

Slobodan Novokmet

NEW DEANTHROPONYMS IN THE SERBIAN LANGUAGE FORMED USING THE SUFFIX *-(ŠT)INA*

Summary

The subject of our paper are new deanthroponyms in the Serbian language formed using the suffix *-(št)ina*. This is a productive word-formation model that involves the name, surname, or even nickname of a well-known personality from literature, politics, or generally with sufficient cultural recognizability as the base for formation, and it produces the meaning of "something that has the qualities and characteristics of what is in the base of formation," such as *oblomovština*, *glembajevština*, *nedićevština*, and so on. Based on the material collected through the digital corpus of the Serbian language PDRS 1.0, we will determine which new words have appeared in the Serbian language using this method and which personalities most commonly participate in this type of word formation.

Keywords: deanthroponym, suffix *-(št)ina*, word-formation model, Serbian language, new words.

УДК 811.163.41'373.23.43:81'276.2
811.163.41'373.23.43:[81'373.612.2+81'371]

*Вања Миљковић**

(Институт за српски језик САНУ, Београд)

ЛЕКСИЧКА ДЕАНТРОПОНИМИЗАЦИЈА У САВРЕМЕНОМ СРПСКОМ СЛЕНГУ И СЕМАНТИЧКА ПРИРОДА АНТРОПОНИМА**

Новоречје, 2023, бр. 8.

У раду се деантропонимизација анализира на примерима из савременом српског сленга. Грађа је добављена из *Речника српског сленга* Б. Герзића (2012), са интернет портала Вукајлија, а допуњена је и примерима из свакодневне комуникације. Анализа је показала да се деантропоними могу поделити у три групе према томе на ком се значењском сегменту антропонима развијају. Најбројнију групу чине деантропоними који настају метафором или метафтонимијом наспрам референтног значења антропонима (нпр. *ФРОДО* „мушкарац са изузетно длакавим горњим делом стопала“, *ЧАРНОЈЕВИЋ* „особа са пуно ствари за селидбу“). Деантропоними могу бити утемељени и на категоријално-конотативном значењу саме пропријалне леме, када се у њиховој позадини уочава појмовна метонимија (нпр. *ГАГИ* „мушкарац уопште“, *ШАБАН* „увредљив назив за особу коју говорник види као социјално инфериорну“). Последњи тип деантропонима посведочених у грађи јесу они који ангажују компонентно значење имена. Поред деантропонима утемељених на творбеној сегментацији и транспарентној мотивацијској вези имена и неке апелативне речи (нпр. *БОРИСЛАВА* „активисткиња за људска права“ према *борити се*“), у сленгу се појављују и примери неморфемске реинтерпретације имена – тај је процес назван *уписивање* и одређен као специфична, периферна варијанта сливања (нпр. *ДЕСАНКА* „мушка мастурбација (обично десном руком)“, *МАРИЈАНА* „марихуана“). На теоријском плану, истраживање је показало да је оправдано посматрати антропониме као специфичан тип лексике у чијој се семантичкој природи комбинује категоријално значење имена (обично конотативно обојено) и потенцијално богато енциклопедијско знање о референту.

*ORCID 0000-0001-5730-533X; vanja.miljkovic@isj.sanu.ac.rs

** Рад је финансиран према уговору бр. 451-03-47/2023-01/200174 који је Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије закључило са Институтом за српски језик САНУ.

Кључне речи: антропоними, деантропонимизација, метафора, метонимија, метафтонимија, уписивање, сливање, когнитивна ономастика, сленг, српски језик.

У овом се истраживању бавимо лексичким деантропонимима у савременом српском сленгу. Анализа коју смо спровели рађена је у когнитивнолингвистичкој перспективи, а по теоријским циљевима можемо рећи да истраживање припада домену когнитивне ономастике. Наш основни циљ јесте семантички опис деантропонимизације као једног од процеса лексичког онеобичавања у сленгу, као и сагледавање импликација које спроведена анализа има на разумевање семантичке природе антропонима (и властитих имена уопште). Грађу на којој је анализа спроведена чине како лексикографски посведочене јединице, ексцерпирани из *Речника српског жаргона* Б. Герзића (2012), тако и примери забележени на порталу Вукајлија (о употреби Вукајлије у лингвистичким истраживањима в. Миљковић 2022), а допуњена је и примерима из усмене комуникације. Уводни сегмент рада подељен је на два поглавља – у првом се укратко дефинише појам *сленг*, док се у другом представља модел семантике антропонима који ће бити коришћен (и провераван) у самој анализи.

1.1. Сленг и језичко онеобичавање

Термин *жаргон* у домаћој лингвистици покрива читав спектар језичких варијетета насталих социјалним раслојавањем. Милорадовић (2012: 15) жаргон дефинише управо као социјални дијалекат. Бугарски (2003: 9) жаргоном сматра „svaki neformalni i pretežno govorni varijetet nekog jezika koji služi za identifikaciju i komunikaciju unutar neke društveno određene grupe – по професији, социјалном статусу, узrastу и слично – чије чланове повезује заједнички интерес или начин живота, а која уз то може бити и територијално омеђена“. Подела на стручни, супкултурни и омладински тип жаргона, коју Бугарски (2003) образлаже, кореспондира са диференцијацијом између *жаргона* (енг. *jargon*), *сленга* (енгл. *slang*) и *арга* (енгл. *argot*) у англосаксонској лингвистици: за стручне жаргоне се обично користи управо термин *жаргон*, супкултурни статус се повезује са *аргом* (као језиком криминогенних и сличних група, у коме доминира тежња да садржај поруке остане нетранспарентан неупућенима), а омладински жаргон покрива углавном оно што се сматра *сленгом*. Бугарски (2003: 12) примећује да се стручни жаргон диференцира од омладинског и супкултурног типа жаргона управо по одсуству маштовитих и живописних креација. Оваква дихотомија одговара начину разграничења појмова *жаргон* и *сленг* коју налазимо код М. Адамса (2009). Овај аутор сматра да сленг представља језик групе која дели иста интересовања (стога је сленг *језик бивствовања*), док је жаргон је-

зик који повезује људе који су на истом задатку, односно имају неки заједнички циљ (па је жаргон – *језик сврхе*) (Adams 2009: 17).

Следећи домаћу лингвистичку традицију, *жаргон* видимо као кровни термин за друштвено дефинисане типове колоквијалног језика. Свим варијететима који се могу одредити као жаргонски заједнички је како неформални карактер тако и идентитетска функција – жаргон је језичка манифестација говорникове идентитетске улоге коју он сматра релевантном у актуелној говорној ситуацији. Идентитетски карактер жаргона је видљив како у ефекту социјалне кохезивности унутар заједнице, односно *унификацији* (в. Милорадовић 2012: 19), тако и у ефекту социјалне дистанцираности наспрам оних који заједници не припадају. Ипак, постоје лексичке јединице које превазилазе појединачне жаргоне али се осећају као жаргонизми јер доприносе изградњи тренутне идентитетско-језичке слике говорника. Тако су неке лексеме можда очекиванија у говору младих али се не би могле просто ограничити на њега (нпр. *ћале, кева, искулирати, бинцовати*), због чега Бугарски (2003) претпоставља и постојање тзв. *општег жаргона*. Њега чине језичка (углавном лексичка) средства која „izlaze iz okvira ројединих група, ulazeći u širi opticaj“ (Бугарски 2003: 10). Како не доносе јасну представу о припадности некој друштвеној скупини, жаргонизми који спадају у општи жаргон не могу, заправо, имати унификативу функцију – њихов ефекат би се, рекли бисмо, пре могао описати као отклон од уобичајене језичке праксе. Они су нека врста намерног језичког експеса, који говору даје колорит и живост. Њихова би основна функција, стога, могла бити одређена као *језичко онеобичавање*. *Општи жаргон*, у том смислу, не може ни бити *жаргон* – он се не повезује са неком конкретном идентитетски дефинисаном заједницом већ представља језичка средства диференцијације од обичног (и, стога, више или мање монотоног) начина изражавања. Управо због тога би било прикладније у том значењу користити термин *сленг*. У том светлу, *жаргон* би представљао сваки неформални језички варијетет дефинисан групним идентитетом говорника, док би *сленг* био општи инвентар неформалних језичких јединица којима се језички израз свесно онеобичава како би се начинио отклон од уобичајене језичке праксе.

Ефекат онеобичености се у лексичком инвентару сленга постиже на неколико начина. Формално онеобичавање подразумева различите обличне мутације речи, које нису својствене стандардном језику. Бугарски (2003: 15) препознаје у том смислу пермутацију слогова и гласова (*здраво > воздра, глава (главу) > вугла, џеп > пџе*) и скраћивања (*факултет > факс, телефон > фон, џабе > џ*). На семантичком нивоу онеобичавање подразумева развијање секундарних значења уобичајене стандардне лексике (*биљка* и *трава* у сленгу, рецимо, добијају значење „марихуана“, а

лексема *гроб* постаје „изузетно ружна особа“), али и стварање нове лексике како стандардним творбеним процесима (пре свега суфиксацијом, нпр. *збуњола* „особа која се лако збунује“, *дркош* „фрустрирана особа“, али и префиксацијом, нпр. *препичка* „изузетно привлачна женска особа“, *подјевавати* „намерно фрустрирати, вербално подбадати некога“) тако и нестандартним типовима творбе, какво је сливање (наведимо неке од примера из Бугарски 2019: *ђубре* + *таблоид* > *ђуброид*, *блог* + *догодovitина* > *блогодовитина*). Нас ће у овм раду занимати један од видова семантичког онеобичавања лексике у сленгу – стварање апелативних секундарних значења од личних људских имена.

1.2. Семантичка природа властитих имена и когнитивна ономастика

У филозофској и лингвистичкој литератури питању семантике имена прилази се на два међусобно супротстављена начина (за детаљни преглед в. Langendonck 2007: 24–70; Blanár 2009). По једном уверењу – тзв. *тези о одсуству значења* (енгл. *meaninglessness thesis*), чији су корени у ставовима деветнаестовековног филозофа Џ. С. Мила, властита имена немају дефинишуће семантичке атрибуте, па стога не могу имати ни значење (Blanár 2009: 94). У ономастици 20. века главним представником оваквог погледа сматра се С. Крипка (1972), који је властита имена одредио управо као *круте означитеље* (енгл. *rigid designators*). Супротно таквим погледима, филозофи Г. Фреге и Б. Расел сматрали су да су властита имена нека врста формално скраћених описа својих референата (тзв. *десткриптивистичка теза*), па да, стога, морају имати много више дефинишућих атрибута од апелативних именица, а такав став су заступали и филолози О. Јасперсен и М. Бреал. Иако је идеја о томе да имена немају никакво значење данас све мање присутна, ни потпуно изједначавање семантике властитог имена са представом (и знањем) о његовом референту није прихваћено као такво. У ономастичкој се теорији данас обично истиче да властите именице имају значење чак и ако оно нема дефинишући карактер (какав има значење заједничких именица), а пропријална семантика се препознаје у асоцијативним, конотативним и емотивним аспектима употребе самог имена (Nyström 2016).

Такав став о природи значења властитих именица постоји и у релативно младом истраживачком правцу – когнитивној ономастици. Реч је о новијем приступу у проучавању имена који се развија у последњих двадесетак година захваљујући примени когнитивнолингвистичке апаратуре у истраживањима ономастичког материјала (в. Reszegi 2023). Овај је приступ по својој природи менталистички оријентисан, што значи да се се-

мантички феномени разматрају у контексту функционисања људског ума. Истраживачи су, зато, заинтересовани за питање положаја ономастикона у менталном лексикону и за природу његове системске интеракције са апелативном лексиком, а затим и за идентификацију појмовних механизма који у тој интеракцији суделују (в. Karpenko, Golubenko 2015; Reszegi 2021). Највише је пажње у том смислу привлачила улога метафоре и метонимије у процесу онимизације (настајања властитог имена) (в., рецимо, Jakel 1999; Brozović Rončević i Žic Fuchs 2005; Dobrić 2010), али постоје и радови који у фокусу имају обрнут процес – апелативизацију (в. Karpenko 2011; Reszegi 2018). Теоријски доприноси когнитивне ономастике су, примећујемо, вишеструки. Она расветљава неке области за које традиционални ономастички приступ није поседовао адекватну апаратуру, а са друге стране проверава и да ли су когнитивносемантички модели који су узимали у обзир превасходно семантику апелативних јединица релевантни и када се говори о пропријалном лексичком систему.

У Ланакеровој когнитивној граматици се истиче да диференцијално својство властитих имена у односу на апелативне именице није одсуство значења већ је оно у његовој специфичној природи (Langacker 2008: 316–317). Антропоними су усидрени у идеализовани когнитивни модел именована унутар неке друштвене заједнице, који подразумева да сваки члан заједнице има сопствено име. У семантичкој структури заједничких именица Ланакер препознаје типску спецификацију, која нема референцијалну већ денотативну вредност, и домен инстанци (Langacker 2008: 132). Заједничка именица може, стога, у контексту профилисати тип (*Колико ногу обично има сто?*) или инстанцу (*Овај сто ми се не свиђа*), односно може бити употребљена референцијално или неререференцијално (категоријално). Иако је типска спецификација увек схематизована, она је код властитих имена толико општа (нпр. „мушко име“) да не може имати вредност дефинишуће схеме. Оними, како их когнитивна грамика види, немају, стога, типски семантички ниво какав се среће код апелатива – када име у одређеном контексту означава тип, оно престаје да буде име и постаје заједничка именица (нпр. *Колико овде има Марија?*).

Могућност властитих именица да контекстно функционишу као апелативи посебно је разматрана у семантичком моделу који је развио Van Langendonck (2007). Централна новина коју овај модел доноси јесте диференцијација између властитог имена, као јединице са референцијалном вредношћу, и пропријалне леме, као јединице лексикона и речничке одреднице (в. Van Langendonck 2007: 84–100; а за сажет приказ и Van Langendonck, Van de Velde 2016). За разлику од властитог имена, које има идентификациони карактер, пропријална лема поседује ономастичку валенцу, односно потенцијал именована – једна *пропријална лема* покрива

потенцијално неограничен број *властитих имена*. Тако лема *Марија* подразумева појединачне референте као ДЕВИЦА МАРИЈА (БОГОРОДИЦА), МАРИЈА СТУАРТ, МАРИЈА КИРИ итд. Могло би се, стога, рећи да се *име* везује за наше знање о појединачном ентитету, а да његова *лема* припада инвентару могућих имена. Ефекта прототипа, стога, нема када се говори о властитом имену (јер оно ни није категорија већ референт унутар неке категорије), али га примећујемо када се разматрају властите леме (постоје, рецимо, типичнија и мање типична мушка имена у некој језичкој заједници). Властите леме су оно што властите именице, заправо, приближава апелативним, омогућавајући им да, иако појмовно указују не јединствени ентитет, ипак функционишу и као именитељи категорије. Тако у примерима као *Јелена је дошла* антропоним указује на индивидуу (профилисано је *име* као *референт*), док у примерима као *Колико овде има Јелена? На коју Јелену си мислио?* антропоним именује категорију ЖЕНСКО ИМЕ ЈЕЛЕНА (профилисана је сама *лема*). Ову дистинкцију сматрамо изузетно корисном у дискусији о семантичкој природи антропонима. Она нам, наиме, показује да у семантичкој структури сваког властитог имена постоје две значењске макрокомпоненте, које имају различит ментални статус и когнитивну функцију – ниво пропријалне леме (која носи категоријално, граматичко значење) и ниво референта (који садржи релевантне информације енциклопедијског типа о самом носиоцу имена). Системске речничке дефиниције антропонима обично идентификују управо категоријално значење (нпр. у РСАНУ је *Марија* дефинисана кратко као *име*, са граматичким квалификатором за женски род), док се код других типова онима категоријална дефиниција комбинује са свеукупним знањем о референту, односно са најистакнутијим информацијама из референтне макрокомпоненте имена (нпр. у РСАНУ је *Лондон* дефинисан као „главни град Велике Британије“ – што је, свакако, најтипичнија информација из спектра енциклопедијског знања о референту ЛОНДОН).

Како је у когнитивној ономастици прихваћен став да властите именице немају право лексичко значење, бар не у смислу денотације која је својствена зајендичким именицама, пропријална семантика се препознаје у тзв. пресупозицијским типовима значења. Van Langendonck (2007: 71–84), тако, говори о категоријалном, асоцијативном, емотивном и граматичком значењу властитих имена, а сличне значењске нивое препознаје и Nyström (2016). Ако имамо у виду дистинкцију *пропријална лема – референт*, можемо рећи да категоријално-граматичко значење несумњиво припада сфери пропријалне леме. Ако се асоцијативно значење разуме као скуп релевантних знања о носиоцу имена (в. Langendonck 2007: 81), јасно је да оно потпада под референтну семантичку макрокомпоненту. Емотивно значење, које, заправо, представља врсту конотативног лексичког значења (како је оно дефинисано у Драгићевић 2007: 60), може се довести у везу

како са формалном структуром самог имена, тако и са колективним ставом о његовом носицу (Langendonck 2008: 83–84).

Значење властитих имена се, понекад, разматра и из угла њихове транспарентне етимологије (Brozović Rončević i Žic Fucsh 2003–2004: 97). Неки аутори наглашавају да је пропријално значење код имена чија је формална структура семантички провидна, повезано са парадигматским односима које властита именица на основу своје творбене структуре успоставља са другим јединицама менталног лексикона (Nyström 2016: 4). Имајући у виду поменути дистинкцију *пропријална лема – референт*, можемо рећи да творбено значење¹ властитог имена није повезано са представом о конкретном носиоцу имена већ припада нивоу саме леме. То потврђује и могућност да се на питање *Шта значи реч Милица?* одговори профилисањем категоријалног значења – *Милица је женско име*, али и профилисањем творбеног (или шире речено – компонентног) значења – *Милица је она која је мила*. Притом, треба имати на уму да позитивна емоционална обојеност мотивне речи може бити пренесена и на име (Nyström 2016: 12). Због свега тога компонентни значењски ниво, као извориште парадигматских веза властитог имена са другим јединицама менталног лексикона, не треба занемарити када се говори о типовима значења које поседује пропријална лема. Дводелна макроструктура властитих имена, која почива на дистинкцији *лема – референт*, резимирана је у следећој табели:

	СЕМАНТИЧКА СТРУКТУРА ВЛАСТИТОГ ИМЕНА	
	ЛЕМАТСКА МАКРОКОМПОНЕНТА	РЕФЕРЕНТНА МАКРОКОМПОНЕНТА
<i>тип појмовног садржаја</i>	категоријална схема и парадигматске формалне везе са другим јединицама лексикона	енциклопедијско знање о референту
<i>тип значења</i>	категоријално значење; компонентно (творбено) значење; конотативна вредност (заснована на леми)	референтно (дескриптивно) значење; конотативна вредност (заснована на референту)

Табела 1. Семантичка структура властитог имена – лематска и референтна макрокомпонента

¹ Творбено значење је један од централних појмова дериватологије и разуме се као значење генерисано творбеним формантима саме речи (више о томе у Ђорић 2008).

Потребно је, пре него што представимо анализирану грађу, дати и неколико термилошких напомена. Термини *апелативизација* и *деонимизација*, иако на први поглед именују исти процес из различитих перспектива, нису истозначни. Наиме, апелативизација је шири појам јер подразумева да се властито име користи као заједничка именица, без обзира на то да ли је дошло и до семантичких промена. Видели смо на примерима неререференцијалне употребе властитих имена да се апелативизација може реализовати без измештања лексеме из ономастикона, када је семантички профил на пропријалној лемини (нпр. *овде имамо две Јелене*). Када пак претварање властите именице у заједничку није само граматичке природе већ подразумева и стварање новог непропријалног значења које има категоризацијску функцију, реч је о семантичкој апелативизацији, односно деонимизацији. Нас ће у овом раду занимати управо тај феномен, и то у свом специфичном облику – бавићемо се лексичком деонимизацијом људских имена, тј. *деантропонимизацијом* као генератором секундарних значења.

Још једна дистинкција коју треба прецизирати јесте однос *деантропоним* – *епоним*. Иако оба термина указују на апелативизацију личних имена, неки аутори епонимима називају само деантропониме који су се лексички потпуно осамосталили од имена од ког потичу, разликујући их од деантропонима насталих антономазијом, код којих је семантичка наслоњеност транспарентна (Karpenko 2011). Како је веза између имена и апелативног значења у нашој грађи очигледна – можемо рећи да деантропоними којима ћемо се бавити немају статус правих епонима.² Поред тога, у нашој се грађи нису нашли деантропоними настали творбеним путем од личних имена људи, већ само они који се могу видети као продукт семантичке деривације, односно – деантропоними лексичког (а не творбеног) типа.

2. ДЕАНТРОПОНИМИЗАЦИЈА У САВРЕМЕНОМ СРПСКОМ СЛЕНГУ

Анализа грађе је показала да се деантропонимизација у сленгу може заснивати на различитим семантичким макрокомпонентама антропонима. Најбројнију групу чине, очекивано, деантропоними развијени из енциклопедијског знања о носиоцу имена, односно из референтне макрокомпоненте (одељак 2.1). Ипак, уочено је да деантропонимизација може почивати на лематској макрокомпоненти – како на категоријално-конотативном

² Примећујемо да је ова дистинкција имплицитно присутна и у класификацији *епонима* коју предлаже Б. Мојсиловић. По овој класификацији наша би грађа укључивала, заправо, *неправе епониме*, којима се, према ауторкиним речима, сматрају они који се могу видети као нека врста скраћеног поређења у разговорном језику и жаргону (Мојсиловић 2011: 111).

значању имена (одељак 2.2), тако и на компоненто-творбеном (одељак 2.3).

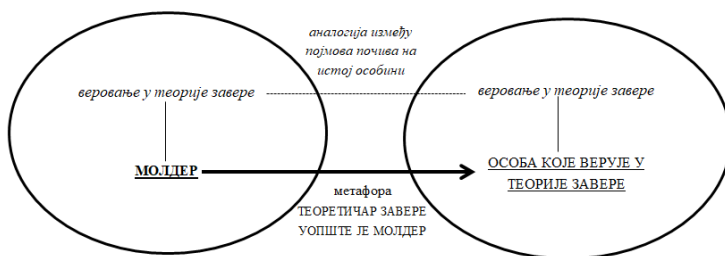
2.1. Деантропонимизација заснована на референтној макрокомпоненти имена

Први, најзаступљенији тип лексичких деантропонима у нашој грађи можемо одредити као *персоналне деантропониме*, будући да су засновани на когнитивним моделима појединачних личности. Ове деантропониме дефинишемо као продукт лексичке апелативизације властитих имена појединаца који заузимају у неком смислу истакнути статус у друштвно-културном знању које припадници језичке заједнице деле. Тако постављена дефиниција обухвата како деантропониме мотивисане именима релевантних актера у реалном политичком и културном животу тако и оне који су утемељени на именима која фигурирају само у колективној представи говорника, било да је реч о ликовима из популарних књижевних, филмских и других фикционалних остварења или пак о фигурама које репрезентују специфично културно наслеђе. Онтолошки статус појединца чије име пролази кроз процес апелативизације, дакле, није пресудан фактор – у сленгу, тако, налазимо персоналне деантропониме као *КОШТУНИЦА* („необавештена особа“) и *САРАПА* („улизица, полтрон“), али и *ФРОДО* („мушкарац са изразито длакавим горњим делом стопала“), *МАРКО КРАЉЕВИЋ* („брката жена“). Може се, у том смислу, очекивати и извесна генерацијска стратификација – док ће људима који се сећају времена у коме је Војислав Коштуница био премијер деантропоним настао од његовог презимена бити транспарентан и употребљив, могуће је да млађе генерације управо због недостатка одговарајућег знања о политичком животу прве деценије 21. века тај деантропоним неће разумети.

Основни појмовни механизам на коме персонални деантропоними почивају јесте појмовна метафора. Изворни домен метафоризације представља скуп енциклопедијских информација о појединцу који је носилац имена, из кога се процесом генерализације једно својство издваја као категоријално обележје апелативног појма. Метафора, дакле, почива на декофлацији – осамостаљивању појмовне структуре која је иначе стопљена са референтом на кога име примарно упућује.³ То својство увек има проминентни статус у когнитивном моделу, без обзира да ли је оно перцептивне

³ Појам *конфлација* долази из теорије К. Цонсона, који је претпоставио да се изворни и циљни појам примарних метафора усвајају стопљено, да би се током језичког развоја појмовно раздвојили (Johnson 1999; Lakoff, Johnson 1999). Деконфлација се, примећујемо, уочава и код метафора заснованих на сличности – својство које изворни и циљни домен деле мора бити препознато као у извесном смислу одељена појмовна структура.

природе или се односи на карактеристично понашање, занимање и уверења – носилац имена је у колективном знању говорника препознатљив по њему. Тако, рецимо, *СОРАЈА* у сленгу може означавати „згодну, привлачну женску особу“ (према истоименој старлети), *ВУК КАРАЦИЋ* је „мушкарац са великим брковима“, *ПАТРИК* је „ментално инфериорна, глупа особа“ (према лику из цртаног филма „Сунђер Боб“), *МОЛДЕР* је „особа која пропагира теорије завере“ (према лику из телевизијске серије „Досије X“), *НЕЦА* је „изузетно плачљива особа“ (према лику дечака из домаће серије „Срећни људи“), *САУРОН* је „особа која види све што се дешава у комшилуку“ (према лику из књиге и филмске триологије „Господар прстенова“).

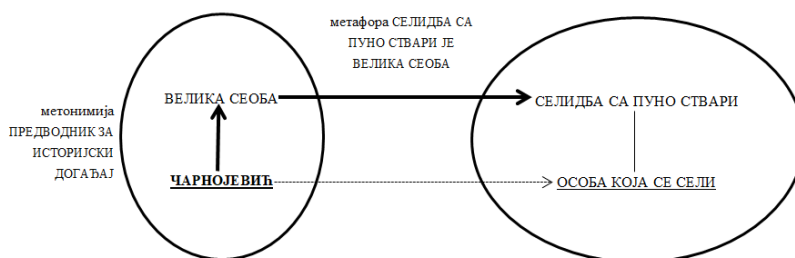
Дијаграм 1. Метафоричка концептуализација ОСОБА КОЈА ВЕРУЈЕ У ТЕОРИЈЕ ЗАВЕРЕ ЈЕ МОЛДЕР (ГЛАВНИ ЛИК СЕРИЈЕ „ДОСИЈЕ X“)

Дијаграм 1. Метафоричка концептуализација ОСОБА КОЈА ВЕРУЈЕ У ТЕОРИЈЕ ЗАВЕРЕ ЈЕ МОЛДЕР (ГЛАВНИ ЛИК СЕРИЈЕ „ДОСИЈЕ X“)

Како референтно значење антропонима представља когнитивни модел који обухвата читав спектар информација о носиоцу имена, не чуди што неки антропоними развијају више деантропонимних значења – у зависности од профилисане структуре изворног домена. Тако, рецимо, *ФРОДО* може у сленгу значити „особа са изузетно длакавим горњим делом стопала“, али и „верени мушкарац“. Док је прво поменуто значење очигледна сликовна метафора, јер се у оба домена препознаје заједничко перцептивно својство, друго значење треба пажљивије осматрити. Ако бисмо рекли да је концептуализација МУШКАРАЦ СА ВЕРЕНИЧКИМ ПРСТЕНОМ ЈЕ ХОБИТ СА ПРСТЕНОМ МОЋИ директна метафора, то би значило да у оба домена препознајемо неки истоврсни појмовни садржај који је стопљен са изворним и циљним појмом – и ВЕРЕНИК и ФРОДО имају прстен. Међутим, поседовање прстена има потпуно другачији смисао у ова два домена, што би значило да између изворног својства („Фродово поседовање прстена“) и циљног својства („верничково поседовање прстена“) постоји не релација идентичности (какву смо, рецимо, имали у случају МОЛДЕР „теоретичар завере“ – и прави Молдер и особа која се метафорички назива тако „верују у завере“) већ метафоричка аналогија. То нам показује да је оправданије интерпрети-

рати развој овог секундарног значења као лексичку метафониимију⁴ – метафора ВЕРЕНИЧКИ ПРСТЕН ЈЕ ПРСТЕН МОЋИ ИЗ „ГОСПОДАРА ПРСТЕНОВА“ омогућена је метонимијом у изворном домену ОНАЈ КО НЕШТО ПОСЕДУЈЕ ЗА ОНО ШТО СЕ ПОСЕДУЈЕ (ФРОДО ЗА ПРСТЕН МОЋИ).

Метафониимијска семантичка деривација је још очигледнија у примеру ЧАРНОЈЕВИЋ „особа која има превише ствари за селидбу“. Ако бисмо концептуализацију ОСОБА КОЈА ТРЕБА ДА ПРЕСЕЛИ МНОГО СТВАРИ ЈЕ ВОЂА ВЕЛИКЕ СЕОБЕ СРБА У XVII ВЕКУ разумели као чисту метафору, то би морало значити да постоји појмовни сегмент који оба појма деле. Уместо тога, изгледа нам прихватљивије да је та концептуализација производ метонимијског померања ВОЂА ВЕЛИКЕ СЕОБЕ ЗА ВЕЛИКУ СЕОБУ (што би била инстанца општије метонимије РЕЛЕВАНТНИ АКТЕР ЗА ДОГАЂАЈ) на које се наставља хиперболистичка метафора ВЕЛИКА СЕЛИДБА (НЕКОГ ПОЈЕДИНЦА) ЈЕ ВЕЛИКА СЕОБА (ЦЕЛОГ НАРОДА). Таква интерпретација, дакле, открива да је и овде у питању метафониимија заснована на метонимији у изворном домену метафоре.

Дијаграм 2. Метафониимијски карактер концептуализације ОСОБА КОЈА СЕЛИ ПУНО СТВАРИ ЈЕ АРСЕНИЈЕ ЧАРНОЈЕВИЋ

Дијаграм 2. Метафониимијски карактер концептуализације ОСОБА КОЈА СЕЛИ ПУНО СТВАРИ ЈЕ АРСЕНИЈЕ ЧАРНОЈЕВИЋ

Размотримо и пример *МИКЕЛАНЂЕЛО* у значењу „пијана особа која повраћањем унеређује простор око себе“. И овде је потпуно очигледно да концептуализација ОСОБА КОЈА ПОВРАЋА ЈЕ ЧУВЕНИ РЕНЕСАНСНИ ЛИКОВНИ УМЕТНИК МИКЕЛАНЂЕЛО није довољно транспарентна да би се видела као директна метафора – не постоји заједничко својство које изворни и циљни појам заиста деле. Повезивање је, поново, засновано на транспарентнијој метафори, која овде има пародијски карактер – ФЛЕКЕ СУ УМЕТНИЧКЕ СЛИ-

⁴ Појам *метафониимија* у когнитивну лингвистику увео је L. Goossens (1990). Ревизију његове типологије, које ћемо се и ми овде држати, а која претпоставља да се метонимија реализује или у изворном или у циљном домену метафоре, дата је у раду Ruiz de Mendoza и Galera-Masegosa (2011).

КЕ/ФРЕСКЕ, а која почива на метонимијској интерпретацију самог антропонима – УМЕТНИК ЗА ТИП УМЕТНИЧКОГ ДЕЛА (МИКЕЛАНЂЕЛО ЗА СЛИКЕ/ФРЕСКЕ КОЈЕ ЈЕ СТВАРАО).

Метафтонимију препознајемо и код неких деантропонимних значења имена ВУК КАРАЦИЋ. Тако значење „лош фудбалер“ почива на метафори ЛОШЕ ИГРАТИ ФУДБАЛ ЈЕ ИМАТИ ЈЕДНУ НОГУ, која подразумева да име претходно буде метонимијско сужено на карактеристично телесно својство. Другачији тип метафтонимије пак учавамо у значењу „особа која у говору пречесто посеже за народним пословицама“. Између изворног домена (ВУК КАРАЦИЋ) и циљног домена (ОСОБА КОЈА НЕУМЕРЕНО КОРИСТИ НАРОДНЕ МУДРОСТИ) могуће је успоставити метафоричку везу ПОЗНАВАТИ НАРОДНЕ УМОТВОРИНЕ ЈЕ БИТИ ВУК КАРАЦИЋ. Да би се, међутим, дошло до пометутог значења, неопходно је и метонимијско померање, овога пута у циљном домену ПОЗНАВАЊЕ НАРОДНИХ УМОТВОРНИА ЗА ЊИХОВО НЕУМЕРЕНО КОРИШЋЕЊЕ (утемељено на општијој метонимији ПОСЕДОВАЊЕ ЗНАЊА ЗА ЊЕГОВУ УПОТРЕБУ).

2.2. Деантропонимизација заснована на категоријалном значењу пропријалне леме

Посебну, мада мање продуктивну групу деантропонима представљају колоквијални деантропоними који се развијају не из семантичког садржаја референта већ на основу саме пропријалне леме. За ове бисмо примере могли употребити термин *имперсонални деантропоними* јер нису засновани на профилисању једног сегмента знања о некој истакнутој личности. Ипак, постојање оваквих случајева деонимизације и те како је важно за семантичку теорију личних имена, пошто нам показује да поред референтне макрокомпоненте антропоним мора имати и макрокомпоненту која омогућава развој апелативног значења без ослањања на знање енциклопедијског типа. Видели смо у уводном делу да се пропријална лема првенствено повезује са категоријалним значењем имена, али да су у њој складиштене и информације о творбеним везама имена са апелативном лексиком.

На категоријалном значењу пропријалне леме почива употреба надимка *МИКИ* у ословљавању мушке особе чије се име не зна. Лексема *МИКИ* тада нема функцију тачне идентификације, а користи се углавном у директном обраћању, што указује на њен прелазни карактер – она се, у свом секундарном значењу о коме је овде реч, налази на самој граници између ономастикона и апелативне лексике. На порталу *Вукајлија* налазимо неколико примера, али само у вокативу (*Еј, Мики, дођи овамо час. Еј, Мики, ај*

истерај ту вектру, затворио си ми излаз.)⁵, што би могло указивати на то да је апелативизација отпочела губитком способности пропријалне леме да тачно именује појединца, али да се није и завршила – јер је генерализација остала у домену комуникацијске праксе, па категоријални појам „било која мушка особа“ није потпуно измештен из сфере пропријалне лексике. Са друге стране, занимљива је употреба лексеме *ГАГИ*, која примарно означава надимак наспрам имена *Драган*, у тексту једне реп песме: „Вири ми праћка испод стомачића | Ко и сваком гагију са Медаковића“⁶. У наведеном примеру *ГАГИ* је, заправо, прави деантропоним, јер се појављује као нова форма која постаје конкурентна лексемама *тип*, *лик*, *фрајер*, које у сленгу имају поменуто категоријално значење.

Герзић (2012) бележи сленг јединицу *ЧЕДА* у значењима „сељак“ и „провинцијалац“. Реч је, заправо, о пејоративном називу за особу коју говорник види као друштвено и интелектуално инфериорну. Такво значење имају и деантропоними *ШАБАН*⁷ и *БОБАН*⁸. Апелативизација у поменутиим случајевима почива на стереотипној евалуацији антропонима, односно процени способности имена и надимака да суделују у социјалној хијерархизацији – што указује на посебну конотативну компоненту пропријалне леме: значење очекиваног друштвеног статуса. Сличну апелативну вредност добија и женско име *СЛАВИЦА*. Како пример забележен на Вукајлији показује (*Brale, ko ti je preveo ovi diplomu? [...] izgleda ko da ti je Slavica prevodila*), ово се име користи за означавање „просечне или испотпросечне женске особе у некој професији“⁹. Поред тога, овај деантропоним има и значење које би се могло одредити као „надобудна, џангризава, а интелектуално инфериорна женска особа (обично старија)“, на које, рецимо, указују, следећа два примера са друштвених мрежа: „У авиону синоћ дете се уплашило мотора и почео да вршићи и оно јест мало непријатно али дете је искулираш смириће га родитељи и нека Славица виче како децу не би требало пустити у авион **ЗНАЧИ СЛАВИЦЕ КАД БУДЕШ ИМАЛА АВИ-**

⁵ Примери су, наравно, праћени појашњењем корисника да се *МИКИ* користи у уопштеном значењу: „default ime za bilo koga“ и „osoba kojoj si zaboravio ime“ (<https://vukajlija.com/miki>).

⁶ Реч је о песми *Худ цео је генгста*, коју изводе Бигру и Паја Кратки, а која је доступна на јутјуб линку: <https://www.youtube.com/watch?v=nbaHy-OM5pc>.

⁷ Неке од „дефиниција“ са Вукајлије: „онај који увлачи дуks у trenerku, а trenerku у čarape.“, „budala, seljak“, „skupo se oblači a i dalje izgleda jeftino“.

⁸ На Вукајлији је забележена „дефиниција“ – „drugi naziv za seljobera“.

⁹ Још један пример забележен на друштвеним мрежама: „*Jer ako ne stigneš prvo birokratiju da rešiš, naleteće i tebi neka Slavica da svojom drskošću i bezobrazlukom izbacuje na tebe frustracije što mora da razgovara telefonom i odgovori ti na pitanja za koje je plaćena da odgovara*“ (https://me.linkedin.com/posts/lidijastepanovic_zovem-ja-danas-poresku-upravu-da-postavim-activity-6988559327343054848-GfDn).

*ОКОМПАНИЈУ УВАЖИЋЕМО ТВОЈ ГЛАС*¹⁰; „*Dok neka Slavica i dalje razvija teoriju o tome koliko čipova može da se ugura u vakcinu, kontam da ne stižem na red pre jeseni*“¹¹. У свим овим случајевима пропријална лема је, очигледно, део стереотипних престава, па се деантропонимно значење може објаснити као продукт појмовне метонимије ЛЈУДСКО ИМЕ ЗА ОДГОВАРАЈУЋИ ДРУШТВЕНИ СТЕРЕОТИП.

2.3. Деантропонимизација заснована на компонентном значењу пропријалне леме

Последњу групу деантропонима у нашој грађи чине они који су настали на основу компонентне семантичке интерпретације лексичке форме самог антропонима. У овој групи, која је бројнија од претходне, уочавамо две засебне скупине. Са једне стране имамо деантропониме који апелативно значење развијају на основу своје творбене структуре, односно транспарентног творбеног значења, рецимо значење „активисткиња која се бори за женска права“ које у сленгу може имати лексема *БОРИСЛАВА* утемељено је на творбеном значењу саме пропријалне леме – „она која се бори“. Супротно томе, значење „марихуана“ које је карактеристично за читав низ женских имена, као *МАРА*, *МАРИЈА*, *МАРИЈАНА*, *АНА-МАРИЈА*, почива на препознавању сегмента [мар] у њиховој гласовној структури. У првом случају, дакле, компонента из које значење семантички израста има статус пунозначне морфеме, док је у другом она само фонемски сегмент. Први тип се, зато, може одредити као творбено заснована семантичка интерпретација имена, а други као његова неморфемска семантичка ресегментација.

На активирању латентног творбеног значења пропријалне леме почивају деантропоними којима се указује на мушки полни орган – *СТОЈАН*, *СТОЈКО*, *СТАНКО*. Поред таквог соматског значења, деантропонимно *СТОЈАДИН* може означавати и „особу која у градском превозу увек стоји“. Са друге стране, употреба тог деантропонима као колоквијалног назива за аутомобил *Застава 101*, заснована је на лексичкој ресегментацији (јер име *Стојадин* није творбено повезано са бројем *сто*).

Лексичка ресегментација је, као стратегија развијања нових значења у сленгу, процес који је повезан са *аргонимизацијом* – прикривањем дено-

¹⁰ Доступно на линку: https://twitter.com/BarbikaBarby/status/1429487125322477576?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etweetembed%7Ctwterm%5E1429487125322477576%7Ctwgr%5E7c626c23dd67bf0052a3b32effbf4d60c8987fd5%7Ctwcon%5Es1_&ref_url=https%3A%2Fwww.vetarkojisapuce.com%2Fuvek-neka-slavica%2F

¹¹ Доступно на линку: <https://www.facebook.com/NOIZZ.rs/posts/10159236999128960/>.

тата који је на извештан начин друштвено табуизиран.¹² Аргонимизација се, притом, може одвијати како на семантичком плану – нпр. посредством лексичке метонимије (*бело* у значењу „кокаин“) или лексичке метафоре (*трава* у значењу „марихуана“), тако и на формалном (нпр. *кокос* у значењу „кокаин“, *ексер* у значењу „екстази“). За нашу је тему значајан управо овај други тип, аргонимизација која подразумева да нека реч, која обично припада општем лексичком фонду (као што су *ексер* и *кокос*), развија секундарно значење које није у транспарентној семантичкој вези са њеним примарним денотатом (не постоји јасна веза између КОКОСА и КОКАИНА). Другим речима, ново значење се захваљујући неком формалном сегменту *уписује* у постојећу реч. Овај процес, који бисмо могли назвати *уписивањем*, а који подразумева постојање *скривеног денотата* (КОКАИН) који бива уписан у *лексеми домаћина* (*кокос*), може се дефинисати као посебна варијанта сливања – сливање у коме не долази до стварања нове лексичке форме. Док типично сливање подразумева како формалну мутацију тако и мешање семантичких садржаја два лексичка инпута, код уписивања је увек реч о појмовној интеграцији у једнострукој мрежи¹³ – један улазни простор даје целокупну форму, други целокупни семантички садржај.¹⁴ Овај творбени процес, који је по својој суштини неморфемска семантичка реинтерпретација речи (без суделовања морфемске сегментације имитира се стварање творбеног значења), није карактеристичан за стандардни језик и, као такав, представља један од механизма лексичког онеобичавања у сленгу.

Видели смо да деантропони од женских имена са сегментом [мар] имају управо арго-ефекат. Занимљива је и вишеструка аргонимизација коју илуструју деантропони од имена са сегментом [ву] или [вуј]. На првом нивоу, лексема *трава* развија ново значење у сленгу, чиме се денотат МАРИХУАНА семантички прикрива (лексичком метафором). Како је то значење постало општепознато, *трава* пролази кроз процес формалног онеобичавања пермутацијом, чиме настаје сленг лексема *вутра*. Будући да је и она изгубила статус праве арго-лексеми, и сама пролази кроз формалну мутацију – скраћивањем, чиме настаје непроменљива именица *ву*, или рефинализацијом, чиме настаје именица *вуја*. Најзад, последњи степен арго-

¹² Термин *арго* се у социолингвистици обично користи за тајне језике и лексичко прикривање криминалних, недозвољених појмова (Adams 2009: 40).

¹³ Према класификацији коју Фокоњије и Тарнер доносе за типове појмовне интеграције – енг. термин који смо превели као *једнострука мрежа* јесте *single-scope network* (Fauconnier, Turner 2002).

¹⁴ У класификацији сливеница коју даје Бугарски (2019: 120), овај се тип сливеница налази тек на 6. месту, а Бугарски сливенице назива *графичким* и напомиње да је за њих неопходно визуелно истицање лексеми која се нашла унутар друге.

нимизације подразумева уписивање денотата МАРИХУНА преко сегмената [ву] и [вуј] у имена као ВУЈАДИН, ВУКИЦА, ВУКОСАВА. Истој тематској скупини припада и деантропоним ДРАГИЦА, који значи „дигитална вага за мерење психоактивних супстанци, вагица“.

Иако се примарно повезује са аргонимизацијом, уписивање може имати и хумористички ефекат – у Герзићевом речнику, рецимо, налазимо примере уписивања попут *кокарда* „привлачна старија женска особа, *кока*“. Слично томе, нису ни сви деантропоними који настају уписивањем увек аргоними. Тако се, рецимо, у презимену руског научника ЛОМОНОСОВ препознају сегменти [лом] и [нос] на основу којих се ствара квази-творбена дефиниција „особа са сломљеним носом“. Мушко име МИЛОРАД у сленгу, на основу сегмента [мил], добија значење „милијарда“, а ДРАГИША захваљујући сегменту [драг] почиње да значи „драгстор“. Јасно је да уписивање у оваквим случајевима представља лексичке каламбуре а не тајни код.

Уписивање се може одвијати и посредно – када се донотат уписује у домаћина не преко стандардне лексичке јединице која га изражава. Тако се, рецимо, денотат ЗАДЊИЦА уписује у лексеме ЉУБА и ЉУБИНКА посредством колоквијализма *буља*, који прво пролази кроз формално онеобичавање пермутацијом граматичке основе (*буљ-а > љуб-*).¹⁵ Тако је и са појмом МУШКИ ПОЛНИ ОРГАН чија се колоквијална лексичка реализација *кита* прво формално онеобичава *киту > туки*, а потом уписује у име античког историчара ТУКИДИДА. Још један занимљив пример уписивања преко већ онеобичене речи јесте деантропоним ДРАГИША у значењу „гинеколог“, које је уписано захваљујући формално онеобиченој сленг лексеми *гиша* (насталој рефинализацијом). Творбена реинтерпретација која почива на препознавању појма СЛАВА у имену СЛАВИША омогућава развијање значења „особа која је редован гост на многим славама, без обзира на то колико је блиска са домаћином“.

Посредно уписивање може ангажовати и семантичке механизме, а добар пример за то јесте деантропоним ДЕСАНКА „мушка мастурбација (обично десном руком)“. Значење овог деантропонима прошло је кроз процес семантичке компресије синкопом¹⁶ – читава ситуација мастурбира-

¹⁵ Сличан пример апелативизације посредним уписивањем представљају жаргонизми *лапонац* и *лапонка*, које Герзић (2012) бележи у значењу „заборавна, сенилна особа“. Они се нису нашли у нашој грађи јер примарно означавају етнонимску а не антропонимску класу властитих именица. У тим примерима посредник у уписивању је, вероватно, колоквијализам *излапти*, који се формално компресује у сегмент [лап].

¹⁶ Термин синкопа (енгл. *syncopation*) користимо онако како је дефинисан у Тарнеровој и Фоконијевој теорији појмовне интеграције – као компресију сложене семантичке структуре испуштањем већине елемената, односно свођењем на један елемент (Fausonnier, Turner 2002: 324; в. и Evans 2007: 209).

ња симболички је представљена појмом ДЕСНА РУКА (који се формално сабија у сегмент [дес]), према метонимијском моделу ИНСТРУМЕНТ/ОРУЂЕ ЗА АКТИВНОСТ. Слично је и код деантропонима *ЗОРАН* и *ЗОРКА*, којима се означава „јутарњи сексуални однос или јутарња мастурбација“. Појмовни посредник у уписивању овде је *ЗОРА* [зор]. Поред синкопе којом се време одвијања чина истиче у први план (ВРЕМЕ ЗА АКТИВНОСТ), у овим се примерима уочава још и метонимија *ЗОРА ЗА ЈУТРО* (односно *ПОЧЕТАК ПЕРИОДА ЗА ЦЕО ПЕРИОД*).

3. ЗАКЉУЧАК

Анализа грађе је показала да лексичка деантропонимизација заиста представља један од механизма онеобичавања лексике у сленгу. Притом, семантичка деривација апелативних значења људских имена, како смо видели, није увек заснована на профилисању појмовних атрибута који се приписују референту – појединцу чије име пролази кроз овај процес. То што су поред таквих – *персоналних* деантропонима у грађи уочени и деантропоними који почивају на друштвеној евалуацији имена (без његовог нужног повезивања са неким истакнутим референтном), као и они чије је значење утемељено на лексичкој форми самог имена, показују да властито име треба посматрати као семантички сложену структуру у којој се поред референтне макрокомпоненте (која представља садржај енциклопедијског типа) препознаје и лематска макрокомпонента (која сама по себи нема референцијално већ категоријално значење).

Иако су деантропоними засновани на референтној макрокомпоненти најчешћи, по свом лексичком карактеру они су често тек околицизма и ситуациона лексика. У појмовном смислу, они увек почивају на метафори заснованој на сличности (нпр. *МОЛДЕР* „особа која верује у теорије завере“). У неким случајевима пак реч је о метафтонимији, која најчешће подразумева метонимијско померање у изворном домену метафоре (нпр. *ЧАРНОЈЕВИЋ* „особа која сели пуно ствари“). Са друге стране, деантропоними који се темеље на лематској макрокомпоненти имена, ангажују појмовну метонимију ЉУДСКО ИМЕ ЗА ОДГОВАРАЈУЋИ ДРУШТВЕНИ СТЕРЕОТИП (нпр. *ШАБАН*, *СЛАВИЦА*). На крају, деантропоними који почивају на семантичкој реинтерпретацији лексичке форме имена (тзв. процесу уписивања новог денотата, нпр. *МАРА* „марихуана“), карактеристични су искључиво за сленг.

ИЗВОРИ

Gerzić, Borislav 2012. *Rečnik srpskog žargona*, Beograd.
Вукајлија, www.vukajlija.com

ЛИТЕРАТУРА

- Adams, Michael 2009. *Slang: The people's poetry*. Oxford University Press, Oxford.
- Brozović Rončević, Dunja i Milena Žic Fucsh 2003–2004. Metafora i metonimija kao poticaj u procesu imenovanja. *Folia onomastica Croatica* 12–13, 91–104.
- Bugarski, Ranko 2003. *Žargon: lingvistička studija*. Biblioteka XX vek, Beograd.
- Bugarski, Ranko 2019. *Srpske slivenice. Monografija sa rečnikom*. Akademaska knjiga, Novi Sad.
- Dobrić, Nikola 2010. Theory of Names and Cognitive Linguistics: The Case of the Metaphor. *Filozofija i društvo* 1, 135–147.
- Evans, Vyvyan 2007. *A Glossary of Cognitive Linguistics*. Edinburgh University Press.
- Fauconnier, Gilles i Mark Turner. *The way we think. Conceptual blending and the Mind's hidden complexities*. Basic Books, New York.
- Goossens, Louis 1990. Metaphonymy: the interaction of metaphor and metonymy in expressions for linguistic action. *Cognitive Linguistics* 1 (3), 323–340.
- Jäkel, Olaf 1999. Metonymy in onomastics. Klaus-Uwe Panther, Günter Radden (ed.), *Metonymy in Language and Thought*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins publishing company, 211–232.
- Karpenko, E., L. Golubenko 2015. Problematics of cognitive onomastics. *Zapiski z onomastiki* 18, 285–293.
- Lakoff, George, Mark Johnson 1999. *Philosophy In The Flesh: The Embodied Mind and Its Challenge to Western Thought*. New York: Basic Books.
- Langacker, Ronald 2008. *Cognitive Grammar. A Basic Introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Nyström, Staffan 2016. Names and Meaning. In: Carole Hough (ed.), *The Oxford Handbook of Names and Naming*. Oxford Handbooks, Oxford.
- Reszegi, Katalin 2018. On the proper-name-to-appellative transformation. *Rivista Italiana di Onomastica* 24, 25–46.
- Reszegi, Katalin 2021. The Mental and Neural Representation of Names: A Cognitive and Economic Point of View. K. Leibring i dr. (ur.), *The Economy in Names: Values, Branding and Globalization*. Uppsala: Department of Archives and Research, Institute for Language and Folklore, 119–132.
- Reszegi, Katalin 2023. Proper names in cognitive onomastics: Meaning and categorization of proper names. *Onomástica desde América Latina*, 4/1, 1–32.
- Ruiz de Mendoza, Francisco Ibáñez i Alicia Galera-Masegosa 2011. Going beyond metaphonymy: Metaphoric and metonymic complexes in phrasal verb interpretation. *Language Value* 3/1, 1–29.

Van Langendonck, Willy 2007. *Theory and Typology of Proper Names*. Berlin / New York: Mouton de Gruyter.

Van Langendonck, Willy, Mark Van de Velde 2016. Names and Grammar. In: Carole Hough (ur.), *The Oxford Handbook of Names and Naming*, Oxford.

Драгићевић, Рајна 2008. *Лексикологија српског језика*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

Милорадовић, Софија 2012. *Музички жаргон младих*. Београд: Етонграфски институт САНУ.

Миљковић, Вања 2022. Интернет платформа Вукајлија и лексикографија савременог српског сленга. *Новоречје* 7, 99–116.

Мојсиловић, Бојана 2011. О апелативизацији и епонимима у српском језику. У: М. Ковачевић (ур.), *Савремена проучавања језика и књижевности, год. 2. књ. 1*. Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 109–116.

Ђорић, Божо 2008. *Творба именица у српском језику*. Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије.

Vanja Miljković

LEXICAL DEANTHROPONYMIZATION IN CONTEMPORARY SERBIAN SLANG AND SEMANTIC NATURE OF ANTHROPONYMS

Summary

This paper examines examples of lexical deanthroponymization in contemporary Serbian slang. The analysis was carried out within the framework of cognitive onomastics and showed that deanthroponyms can be divided into three groups based on the semantic segment on which the deanthroponym arises. The most numerous group consists of deanthroponyms that arise through metaphor or metaphtonymy in relation to the referential meaning of the anthroponym. Deanthroponyms may also be rooted in the categorial connotative meaning of the proper lemma itself, with conceptual metonymy observed in the background. The last type of deanthroponyms are those that refer to the component meaning of the lemma. They can be based on the actual derivational meaning of the proper name or on its quasi-derivational segmentation. On a theoretical level, research has shown that it is justified to consider anthroponyms as a special kind of lexical units whose meaning consists of a referential and lemmatic macro-component and an encyclopedic and categorial conceptual content, respectively.

Keywords: anthroponyms, denanthroponymization, metaphor, metonymy, metaphtonymy, inscription, blending, cognitive onomastics, slang, serbian language.

Бојана Н. Томић *

(Институт за српски језик САНУ, Београд)

О ЕПОНИМИМА НАСТАЛИМ ОД ЖЕНСКИХ ИМЕНА

Новоречје, 2023, бр. 8.

У раду ће се анализирати лексеме настале деантропонимизацијом тј. апелативизацијом женских имена. Досадашња истраживања показала су да се епоними могу сврстати у неколико категорија; нас интересују они који су настали према имену неке познате жене, било да је у питању реална или измишљена, односно митолошка личност. У речницима је забележено тек педесетак лексема које одговарају постављеном критеријуму (*ксантипа*, *кири*, *немезис*). У разговорном језику уочавамо невелик број лексема и синтагми које припадају неправим епонимима и које се углавном тичу назива установа (Ишла сам у *Дринку*; Изложба је у *Цвијети*; Одсели су у *Олги Дедијер*). Потенцијално најпродуктивнији тип епонима јесу ситуациони епоними, који би се могли наћи у речницима уколико заједничко искуство саговорника буде такво да се устале у језику (Она је наша *Монсерат*; Ово је Драгана, наша *Моника*).

Кључне речи: епоним, деантропоним, апелативизација, женска имена.

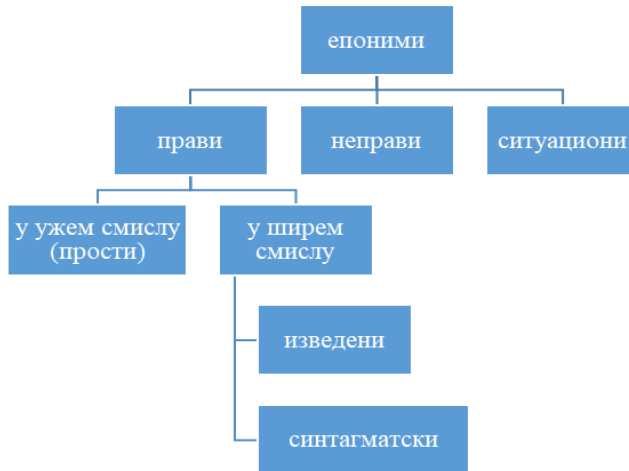
0. Предмет овог рада јесу епоними настали од женских имена¹. Епоними се дефинишу као заједничке именице настале уопштавањем властитих именица (према ПСЛТ, под епоним). Досадашња истраживања епонимизације и апелативизације (Оташевић 1994, Мојсиловић 2011, Јовановић–Маринковић 2012, Ристић 2009, Равлић 2006. итд.) углавном су се бавила неологизмима, пописом епонима, механизмима њиховог настанка и њиховом лексичко-семантичком анализом. У нашем претходном истраживању ове теме (Мојсиловић 2011) закључено је да процес апелативизације личних имена није новина у језику и дата је подела епонима на неколико

* ORCID 0000-0001-9586-9881. bojana.mojsilovic@gmail.com

¹ Под именом подразумевамо и име и презиме; неће се правити посебна диференцијација на речи настале од имена и речи настале од презимена.

категорија; овога пута фокус рада биће на речима које су настале према имену неке познате жене, било да је у питању реална или измишљена, односно митолошка личност. Оваквих речи је због екстралингвистичких разлога веома мало и наш је циљ да их представимо и анализирамо, а и да укажемо на несразмерност која постоји у броју речи насталих према имену жена наспрам оних насталих према имену мушкараца.

1. Према подели из Мојсиловић (2011: 111):

епоними се деле на праве, неправе и ситуационе. Досадашња истраживања су обухватала праве епониме, од којих су епоними у ужем смислу (прости, неизведени епоними) оне лексеме које се у потпуности поклапају са онимским парњаком.

1.1. За ово истраживање смо из РСАНУ, РМС, К–Ш и Епонимског лексикона Дубравка Мршића ексцерпирали све оне речи које су настале према имену неке жене нпр.:

викторија ж [по енгл. краљици Викторији]. 1. 'отворена кочија из друге половине XIX века, с посебним местом за кочијаша напред'. 2. жарг. 'играње фудбала на један гол, об. као дечја игра'.

дулчинеја ж 'драгана, драга (према имену јунакиње Сервантесовог романа „Дон Кихот“)'.

помпадур м 'врста женске торбице (према имену маркизе Помпадур)'.

фама ж лат. 'оно што се прича, преноси, непроверена, најчешће неповољна, нетачна вест, гласина (према имену богиње вести код старих Римљана)'.
фортуна ж тал. 1. 'судбина, коб, усуд; срећа (према имену богиње Фортуне из староримске митологије)'. 2. покр. 'јаки ветар; вихор, олуја'.

а овој групи припадају и *алиса*, *горгона*, *кири*², *кирка*, *ксантипа*, *лаура*, *лолита*, *медуза*, *муза*, *пенелоп*, *пепелуга*, *птија*, *сага*, *хидра*, *харпија* итд.

Видимо да највећи број примера припада областима грчке митологије и књижевности.

1.2. Уочавамо да се у лексикографској дефиницији налази формула која је уобичајена приликом дефинисања епонима: *према (имену)*, *по (имену)*, а затим име особе по којој је дати појам именован. Осим оваквих дефиниција учили смо и употребу лексема *симбол* и *синоним*, којима се имплицира да се нека особа довела у тесну везу са неким апстрактним појмом, идејом, те се њено име употребљава у том, новом значењу:

Кирка ж 'чаробница из старогрчке митологије, која је постала симбол заводнице'.

Медеја ж мит. 'жена грчког јунака Јазона, која је из освете због мужевљевог неверства убила властиту децу (често као синоним за љубоморну, осветољубиву жену)'.
Такође, могуће је одвојити секундарно значење, које је у односу на властито име у одредници апелативизовано:

Немеза ж (грч. Nemesis) 1. мит. 'грчка богиња која управља судбином, схватана и као богиња освете, која кажњава зла дела; исп. Немезис'. 2. (*немеза*) 'освета, одмазда, казна за злодела'.

1.3. У речницима су забележене оне лексеме код којих је извршена апелативизација и код којих се усталило ново значење. Код неких се уопште не препознаје веза са женским онимом нпр. *Немезис*³ (у РСАНУ се

² Одредница *кири* дефинисана је у РСАНУ као 'јединица за мерење радиоактивности (названа по научницима Пјеру и Марији Кири)'; задржали смо је у корпусу јер смо одабрали да је прогумачимо као епоним настао од женског онима.

³ Рекли бисмо да се у разговорном језику јавља и додатно значење, преузето из енглеског језика, 'ривал, опонент, непријатељ', с тим што је у овом значењу реч *немезис* обавезно мушког рода:

Svoje mišljenje uzneo je i Novak Đoković, ubedljivo najbolji teniser današnjice i Nadalov najveći nemezis (<https://www.sd.rs/clanak/novak-pecnuo-nadala-nije-fer-sto-je-uradio-27-05-2015>).

упућује на *Немеза*). Такав је и пример који смо забележили на интернету – *Артемис* (мисија „Артемис”, име није транскрибовано у Артемида).

1.4. Извршена апелативизација потврђује се и на ортографском плану. Новостворена реч или таква реч у одређеном значењу требало би да се пишу малим почетним словом. Ово је карактеристика правих епонима, видећемо да је за неправне епониме уобичајена употреба наводника.

1.5. Корпус који анализирамо је невелик и чини га педесетак лексема. У њега су укључени и епоними у ширем смислу, који могу бити изведени и синтагматски, и они заједно са простим чине групу правих епонима. Изведени епоними које смо забележили у грађи углавном су придеви, а има и неколико именица: *киријум*, *медејски*, *питијски*, *помпадурка*, *сибилински*, *сибилски*, *цереалије* итд.

Изведени епоними понашају се као и прави епоними. Према Клајн (2003: 307–308) овакви деривати су потенцијално неограничена група тј. могуће је направити нову лексему од било ког познатијег имена или презимена. Такви деривати могу означавати нечије следбенике, подржаваоце, правац, учење и сл. Међутим, јако је мали број речи изведених из властитих женских имена и придевски деривати које смо забележили имају квалитативно значење (исп. Ристић 2009: 311). Дефиниције ових придева углавном имају два дела – први у коме се успоставља релација са особом на коју се односи (који потиче од X, који се односи на X, својствен X) и други у коме се наводи ново, најчешће фигуративно значење:

медејски, -а, -о	својствен Медеји	љубоморан, осветољубив
питијски, -а, -о	који се односи на Пителију	неразумљив, двосмислен, тајанствен
сибилински, -а, -о	који потиче од Сибиле, пророчки	тајан, загонетан

Према Оташевић (1994: 314) изведенице од презимена требало би да се нађу у речницима неологизама.

Анализирајући изведенице од властитих имена Николић (1999: 25) издвојио је четири типа ових лексема: творенице изведене непосредно од основе имена (презимена), тј. простим суфиксима -ац односно -ски, творе-

Mislim da su panteri juce svim srcem navijali za Partizan jer zna se ko je njihov *najveci nemezis!* (https://www.b92.net/sport/komentari.php?nav_id=971779).

Ah, moj *najveci nemezis*, Svet kompjutera, me je opet porazio (<http://www.znaksagite.com/diskusije/index.php?topic=7366.7750>).

нице изведене истим суфиксима од присвојног придева (-овац/-инац односно -овски/-ински од именске основе), творенице изведене од основе имена (презимена) сложеним суфиксима -анац или -инац односно -ански или -ински, и творенице изведене од основе имена (презимена) сложеним суфиксом -ијанац односно -ијански. У речницима смо пронашли потврде за изведенице од имена владарки Викторије и Марије Терезије, јер су то личности из 18. и 19. века и лексика везана за њих је могла да се нађе у грађи за израду речника:

викторијански, -а, -о [енгл. Victorian] ист. 'који припада времену владавине краљице Викторије (1837–1901); који се одликује строгим грађанским моралом, конзервативношћу, побожношћу и сл.'

терезијански, -а, -о [према аустријској царици Марији Терезији (1740–1780)] ист. 'који се односи на време владавине Марије Терезије'.

маријатерезијански, -а, -о 'који се односи на аустроугарску царицу Марију Терезију и њену владавину, својствен томе времену: ~ систем'.

С друге стране лексичку везану за савремене политичарке Ангелу Меркел и нешто старију Маргарет Тачер потврдили смо на интернету⁴:

меркеловски (Za političara koji se poslednjih dana predstavio kao govornik "surove istine", njen članak od 2.000 reči bio je savršeno "merkelovski", pun nejasnih izjava koje su postavljale više pitanja nego odgovora).⁵

тачеровски (Тачеровски заокрет Александра Вучића).⁶

меркеловац (Merkelovci traže zabranu nošenja burki).⁷

тачеровац (Али, одступање антирадничком политиком од радничког имена спасло је Британију економског заостајања – казаће „блеровци” и „тачеровци”).⁸

1.5.1. Иако је група епонима са наставком -изам веома продуктивна (Исп. Клајн 2003: 232), лексеме овог типа настале од женских имена потврдили смо само на интернету. Забележили смо два примера, којима се означавају политичке идеологије, које су заступале Маргарет Тачер и Ангела Меркел:

⁴ Примери са интернета ће бити дословно преношени.

⁵ <https://www.blic.rs/vesti/svet/savrseno-merkelovski-makron-zeli-da-menja-evropu-ali-mu-nemica-to-nece-dozvoliti/5ldjqzc>

⁶ <https://www.politika.rs/scc/clanak/269269/Tacerovski-zaokret-Aleksandra-Vucica>

⁷ <https://www.alo.rs/vesti/svet/merkelovci-traze-zabranu-nosenja-burki/23326/vest>

⁸ <https://www.politika.rs/scc/clanak/51241/Specijalni-dodaci/Svet-Megi-Tacer>

Posle 15 godina „merkelizma“ neutralan pristup nemačke kancelarke koji je zasnovan na konsenzusu znači da mnogi Evropljani prihvataju njenu zemlju kao lidera Evropske unije.⁹

ЛЕВИЦА И СРПСКИ ТАЧЕРИЗАМ¹⁰.

Izgleda da aktuelna vlast nije čula da su reganim i tačerizam pokorani.¹¹

И Николић (1999: 29) уочава да су деривати од личних имена у највећем броју случајева настали од имена мушкараца и то тумачи на следећи начин: „Како су у наше, тзв. историјско време мушкарци доминантни на јавном плану, то су и сви досад наведени примери изведени од имена одн. презимена мушких особа. Ипак, било је у историји жена које су и на том плану значиле много, као што су, нпр., аустроугарска царица Марија Терезија или британска краљица Викторија”.

1.6. Синтагматски епонији најчешће су двочлане терминолошке синтагме, у којима се као један члан препознаје властито име: *Пандорина кутија*, *Валпургина ноћ*, *Монтесори метода*, *Сибиллинске књиге*, *Сапфинска строфа*, посао *Данаида*, *Аријаднина нит* итд. У речницима би их требало обрадити као фразеологизме (нпр. синтагма *Аријаднина нит* у РСАНУ је обрађена под одредницом *нит* као израз):

Аријаднина ~ ’пут, средство, начин да се нађе решење, излаз из врло тешке ситуације (по грчкој митологији Аријадна, кћи краља Миноса на Криту, дала је Тезеју клупко, које је он, улазећи у лавиринт, одмотавао да би у повратку пронашао излаз)’.

1.7. Према Мојсиловић (2011: 111) правих епонија има око 250; корпус женских епонија је делимично обухваћен и тим истраживањем па не можемо прецизно одредити разлику, али можемо рећи да женских епонија има неколико пута мање него оних насталих према именима мушкараца. Узроци су екстралингвистичке природе.

2. Поред правих епонија, постоје и неправилни и ситуациони. Неправилни епонији се најчешће јављају у разговорном језику. Многе установе (школе, болнице, позоришта, библиотеке, цркве, спортски објекти), институције, награде добиле су назив по некој знаменитој личности те се у говору често може чути: Идем у *Дринку* (*Павловић*) у значењу: Идем у школу

⁹ <https://www.danas.rs/svet/merkelizam-vise-nije-odrziv/>

¹⁰ <https://www.politika.rs/scc/clanak/94127/LEVICA-I-SRPSKI-TACERIZAM>

¹¹ <https://www.danas.rs/vesti/drustvo/tacerizam-na-srpski-nacin/>

„Дринка Павловић”. Изложба је у *Цвијети* = Изложба је у Уметничком павиљону „*Цвијета Зузорић*”. „Неправи епоними настају елидирањем именичких синтагми са атрибутивом као зависним чланом на атрибутив у слушајевима када је и скраћени облик довољан једном саговорнику да разуме другог” (Мојсиловић 2011: 110).

2.1. Имена установа су најпродуктивнија. Поготово у дискурсу запослених у тим установама. Дакле, у разговорном језику врло је уобичајено да се каже име уместо назива целе установе – радим у *Олги Дедијер* (= радим у болници „Олга Дедијер“).

2.2. Исти тип одговора добија се и када су називи школа у питању. У Србији тренутно има преко 3500 основних и средњих школа од којих 103 носе име по некој жени (њих 71¹²). Петнаест имена се јавља више од једног пута; Десанка Максимовић је убедљиви победник са 16 понављања.

Све ове жене су на неки начин задужиле нашу државу и заслужиле да школе добију њихова имена. Осим уметница, највећи број на овом списку су жене народни хероји.

2.3. Будући да су ови примери последица редуванце у разговорном стилу, они нису били укључени у претходно истраживање. Међутим, када су у питању епоними настали од имена жена, ова група је веома продуктивна и захтева анализу.

2.4. Осим у разговорном језику, за овај тип употребе потврде смо пронашли и у публицистици, у текстовима електронских медија на интер-

¹² Према информацијама са сајта www.edukacija.rs то су: Биса Симић, Боса Милићевић (2), Вера Благојевић, Вера Мишчевић, Вера Радосављевић, Десанка Максимовић (16), Добрила Стамболић, Добринка Богдановић, Драгиња Никшић, Дринка Павловић (2), Ђука Динић, Емилија Остојић, Живадинка Дивац, Зага Маливук, Изабел Емсли Хатон, Исидора Секулић (4), Јелена Варјашки (2), Јелена Мајсторовић (2), Јелена Ћетковић, Јелица Миловановић, Јефимија, Јулијана Ћатић, Карас Каролина, Кнегиња Милица (2), Краљица Јелена, Краљица Марија, Лела Поповић, Лукреција Анкуцић, Љубица Јовановић Радосављевић, Љубица Радосављевић Нада, Мајка Југовића, Мара Јанковић, Мара Мандић (2), Марија Бурсаћ, Марија Трандафил, Милева Марић (2), Милена Павловић Барили, Милица Милошевић, Милица Павловић, Милица Стојадиновић Српкиња, Милунка Савић, Нада Димић, Нада Матић, Нада Поповић, Нада Пурић, Надежда Петровић (3), Ната Јеличић, Наталија Нана Недељковић, Олга Милошевић, Олга Милутиновић, Олга Петров Радишић (2), Рада Мијалковић, Рада Шубакић, Радица Ранковић, Радојка Лакић, Ружа Ђурђевић Црна, Ружица Рип, Сестре Илић, Сестре Нинковић, Сестре Павловић, Сестре Радовић, Славка Ђурђевић, Соња Маринковић (5), Стана Бачанин, Стана Милановић, Стефанија Михајловић, Фејеш Клара, Херој Радмила Шишковић, Херој Роса Трифунковић, Цана Марјановић, Царица Јелена.

нету. Тако је у тексту о студентском дому који носи име по Вери Благојевић веома често употребљаван епонимски облик *Вера*:

Много је испита пред њима, а времена врло мало. Треба све научити. Зато су уосталом и дошле у „Веру”. Међу њима је и будући микробиолог Александра Панић из Пирота, која се са чарима студентског живота упознала у „Четвртом априлу”, а онда трајно заљубила у „Веру” где је већ три године. После домског живота прелазак у стан не изгледа интересантно – каже Пироћанка и нада се да ће у „Вери” провести и мастер студије. Живот у „Вери” пун је заједничких активности на којима се девојке друже. У „Вери” важе правила о кућном реду као и у свим установама Студентског центра Београд.¹³

Употреба целог назива *Студентски дом „Вера Благојевић“* оптерећивала би текст, док се скраћеним обликом, осим економичности, постиже и фамилијаран тон. Оно што се уочава јесте употреба наводника, чиме се поштују правописна правила („Наводницима се издвајају и наслови дела, симболична имена различитих установа, публикација, као и фигуративна значења општих појмова – нарочито ако постоји могућност забуне зато што је као име примењена реч или израз који имају и друго значење“ Правопис: т. 168), а такође се користи и велико слово, будући да према правописним правилима ни скраћени називи не губе карактер властитих имена (Правопис: т. 70). Коришћење наводника поштује се у примерима које смо пронашли у електронским медијима; у примерима преузетим са форумâ, сајтова, блогова и сл. наводници се ретко употребљавају. Тако је у примерима за назив хотела (одмаралишта):

Кораоник? Katastrofa! [...] Izuzev Olge Dedijer i njenih preljubaznih konobara, direktora i fenomenelne prisne planinske atmosfere.¹⁴

EEEE a ja sam radio u Olgi 2004. To je bio uzivanje, samo kad se setim.¹⁵

Pre nedelju dana sam bila u "Olgi Dedijer" osoblje im je fantasticno fini su i trude se da ispune svaku moju zelju.¹⁶

Vliki pozdrav od Miroslava i Sneze iz Austrije koji su 2009 Novu Godinu docekali u Olgi, uvek cemo vas rado posetiti i van sezone.¹⁷

¹³ <https://www.politika.rs/scc/clanak/397267/Zivot-u-zenskom-drustvu>

¹⁴ http://staro.skijanje.rs/Index/utisci/utisci_kop2004.htm

¹⁵ <https://m.infokop.net/komentari.php?id=180&num=50&redosled=>

¹⁶ <https://m.infokop.net/komentari.php?id=180&num=50&redosled=>

2.4.1. Забележили смо и примере за називе школа:

Cerka mi kreće ove godine u prvi razred i odlucili smo da je upisemo u Drinku (dvoumili smo se izmedju nje i V.Ribnikar, ali smo se nakon kraceg raspitivanja ipak odlucili za Drinku).¹⁸

Izmedju ostalog upisacu se u Zemun u Nadezdu Petrovic za Medicinsku sestru tehnicar.¹⁹

СОТК 'TENT' posetio 'Jefimiju'²⁰.

Ишла је у Јосиф Панчић као и ја, али и у Исидору Секулић у Гаврила Принципа док је кева пре друге удаје тамо живела.²¹

Ми из Карађорђевог улице смо прешли доле код Пициног парка у Исидору Секулић.²²

Примери са форума, блогова, из рубрика са коментарима опонашају разговорни стил и у њима углавном изостаје употреба наводника, за разлику од текстова у електронским медијима, који поштују правописне норме.

2.4.2. У Србији и неколико здравствених и културно-уметничких установа носи име по заслужним женама. Забележили смо примере:

Вајари у „Цвијети Зузорић”²³.

У „Цвијети” гореле документација и компјутерска опрема²⁴.

САЈАМ САВРЕМЕНЕ УМЕТНОСТИ У "ЦВИЈЕТИ": Учествоује 40 ликовних стваралаца из целе Србије²⁵.

У "Др Олги Дедијер" недавно је отворен Центар за рану дијагностику и опоравак деце са оштећеним слухом "Дечја кућа", једини у нашој земљи.²⁶

2.4.3. Забележили смо и неколико назива цркава који се употребљавају као женски епоними:

¹⁷ <https://www.infokop.net/hoteli-centar-kopaonik/hotel-olga-dedijer-166.html>

¹⁸ <https://forum.krstarica.com/threads/o-s-drinka-pavlovic.334467/>

¹⁹ <https://www.ana.rs/forum/index.php?topic=51956.1620>

²⁰ <https://www.lokalnenovine.rs/rubrike/drustvo/tj-20.09/clanak.php>

²¹ <http://blog.b92.net/text/30679/Nikad-ne-boj-se/?page=2>

²² <https://www.facebook.com/nassbeograd/photos/a.313314852173970/1239964862842293/?type=3>

²³ www.politika.rs/scc/clanak/461558/Култура/Вајари-у-Цвијети-Зузорић

²⁴ www.politika.rs/scc/clanak/474601/Београд/У-Цвијети-гореле-документација-и-компјутерска-опрема

²⁵ <https://www.novosti.rs/c/kultura/vesti/1249028/sajam-savremene-umetnosti-cvijeti-ucestvuje-40-likovnih-stvaralaca-cele-srbije>

²⁶ <https://www.politika.rs/scc/clanak/19401/Bolnica-kao-igraonica>

У Светој Петки звони само на велике празнике²⁷.

"Сањалице" кажу да ово неће бити једина помоћ сестринству у Светој Петки Изворској.²⁸

Прво венчање у Богородици Љевишкој после 1999²⁹.

За разлику од осталих установа које смо навели, имена црква пишу се без наводника.

2.4.4. На крају ћемо споменути и награду за најбољу књигу у претходној години, коју додељује београдска општина Савски венац, а која носи име по књижевници Исидори Секулић:

Zoranu Živkoviću uručena "Isidora Sekulić"³⁰.

Milosavljević dobio "Isidoru"³¹.

3. Трећу врсту епонима чине ситуациони епоними, који су последица скраћених поређења и настају у разговорном језику и жаргону. За разумевање ових значења неопходно је заједничко искуство саговорника. Што је оно веће, тј. што више саговорника има то искуство, већа је вероватноћа да ће се та лексема усталити у језику, тј. неком његовом сегменту (жаргону нпр.).

Ситуациони епоними настају ад хок, употребљавају се најчешће из стилских разлога. За њих је неопходна и општа информисаност односно заједничко искуство. Нпр. у скорашњем приватном разговору о мисији „Артемис” (видели смо већ да је име такође настало према имену богиње Артемиде) поставила сам питање *хоће ли ићи и нека Терешкова*, уместо *хоће ли ићи и нека жена астронаут* и саговорник је разумео да питам да ли у мисији учествује и нека астронауткиња тј. космонауткиња.

3.1. Видимо да се додавањем неодређене заменице *неки*, *-а*, *-о* врши апелативизација у том контексту. На тај начин се означава појам који је општији од реченог: *нека Терешкова* – *нека жена астронаут*.

3.2. Занимљиво је да се и супротним процесом, тј. додавањем заменица и придева којима се ближе одређује облик уз који стоје постиже апелативизација: Она је *наша Монсерат*. Она је *нова Моника*. Ово се може

²⁷ <https://www.politika.rs/scc/clanak/371648/U-Svetoj-Petki-zvoni-samo-na-velike-praznike>

²⁸ <https://www.novosti.rs/c/drustvo/vesti/1098276/dirnula-briga-nemocnima-sanjalice-zmajeva-pomogle-manastiru-sveta-petka-izvorska-kod-paracina>

²⁹ https://rtv.rs/hu/drustvo/prvo-vencanje-u-bogorodici-ljevskoj-posle-1999_737815.html

³⁰ <http://arhiva.glas-javnosti.rs/arhiva/2007/06/13/srpski/K07061201.shtml>

³¹ https://www.b92.net/kultura/vesti.php?nav_category=272&yyyy=2010&mm=05&dd=28&nav_id=434533

протумачити као почетна фаза апелативизације, јер је веза са онимом и даље јака:

Она је нова Софија Лорен.³²

Она је нова Dženis Džoplin.³³

Она је нова Mira Markovic i sve vise Lici na nju.³⁴

Saja Jo postavila sliku BEZ majice, ljudi traže šećer i vodu: "Nikada BOLJA nije bila, ona je naša Dženifer Lopez".³⁵

Она је наша Šakira: Katarina Bogićević bolja od originala.³⁶

MOJA PRIČA: PERIŠIĆ JE NAPISAO ĐINĐIĆU „OVO JE NAŠA MARGARET TAČER“.³⁷

Ја сам, заправо, желела да будем нова Mir Jam i да пишем лјубавне романе чија се радња дешава у 21. веку у Србији.³⁸

Уколико се успоставља релација са домаћом личношћу, употребљава се атрибут *нова*, којим се имплицира да се појавила жена са истим или сличним особинама. На овај начин најчешће се реализује значење са позитивном конотацијом.

3.3. У корпусу смо учили и синтагме са атрибутом *српска*, које су веома популарне на домаћим интернет порталима и употребљавају се да би се жена о којој се говори а која је из Србије поистоветила с познатијом страном колегиницом, односно женом с којом има неку заједничку особину:

Она је SRPSKA KIM KARDAŠIJAN: Prati je 95.000 ljudi, a nama je otkrila da bi mnoge Beograđanke zbog stajlinga UHAPSILA.³⁹

Она је српска Koko Šanel: Da li znate da je Srbija bila prepoznatljiva u SVETU MODE zahvaljujući NJOJ!⁴⁰

³² https://www.glassrpske.com/cir/zabava/jet_set/ona-je-nova-sofija-loren/292199

³³ <https://www.naxi.rs/ona-je-nova-dzenis-dzoplin>

³⁴ <https://www.juznevesti.com/Drushtvo/Narodno-pozoriste-dobilo-kamion-kupljen-novcem-gradjana-ali-zahvaljuju-Sotirovskoj-kao-da-ga-je-ona-kupila.sr.html?c=Komentari>

³⁵ <https://www.topvita.info/vest-945/>

³⁶ <http://87.237.202.230/show-biz/vesti/121481/ona-je-nasa-sakira-katarina-bogicevic-bolja-od-originala.html>

³⁷ <https://www.infocentrala.rs/moja-pricaperisic-je-napisao-dindicu-ovo-je-nasa-margaret-tacer/>

³⁸ <https://www.hellomagazin.rs/2014/06/15/simonida-milojkovic-ugled-se-stice-godinama-a-gubi-za-dva-minuta/>

³⁹ <https://zena.blic.rs/blogerke/ona-je-srpska-kim-kardasijan-prati-je-95000-ljudi-a-nama-je-otkrila-da-bi-mnoge/f4zj63j>

⁴⁰ <https://www.sd.rs/vesti/drustvo/ona-je-srpska-koko-sanel-da-li-znate-da-je-srbija-bila-prepoznatljiva-u-svetu-mode-zahvaljujuci-njoj-2020-09-19>

„ONA JE SRPSKA PAMELA“ Nina Janković pozirala na plaži, pa izazvala lavinu komentara!⁴¹

Ona je srpska Adel! Bojana Stamenov na dijete, već se transformisala!⁴²

ONA JE SRPSKA MONIKA BELUČI! NATAŠA NINKOVIĆ (47) NA OTVARANJU FEST-A PRIVUKLA NAJVEĆU PAŽNJU.⁴³

Ona je srpska Nikol Kidman, ima samo 24 godine i osvaja domaću scenu.⁴⁴

ONA JE SRPSKA KEJT MIDLTON! ĆERKA EMIRA KUSTURICE JE BILA U VEZI SA PRINCOM, A EVO KAKO IZGLEDA I ČIME SE BAVI!⁴⁵

Ona je srpska Marija Kalas.⁴⁶

Овај модел је веома продуктиван па смо пронашли и српске Селену Гомез, Парис Хилтон, Џеј Ло, Мадону, Лејди Гагу итд. Осим њих, забележили смо и примере за поређење са фиктивним јунакињама, карактерима из серија, филмова тј. видео игара:

Ovo jede srpska Lara Kroft: Zavirite u kuhinju najzgodnije takmičarke Survivor.⁴⁷

ONA JE SRPSKA KERI BREDŠO! Popularna voditeljka dovela svetski poznatu seriju na ulice Beograda.⁴⁸

Видимо да се код ситуационих епонима обично успоставља веза са светски познатом женом, која се истиче у својој области, и која најчешће има додатне позитивне карактеристике, углавном везане за изглед (изузетно лепе, популарне, успешне жене). Оваква скраћена поређења јављају се

⁴¹<https://happytv.rs/glamur/vip/ona-je-srpska-pamela-nina-jankovic-pozirala-na-plazi-pa-izazvala-lavinu-komentara-foto/97668/>

⁴²<https://24sedam.rs/showbiz/vesti/81675/ona-je-srpska-adel-bojana-stamenov-na-dijete-vec-se-transformisala-foto/vest>

⁴³<https://www.family.rs/index.php/tabloid/jugosfera/ona-je-srpska-monika-beluci-natasa-ninkovic-47-na-otvaranju-fest-a-privukla-najvecu-paznju-foto>

⁴⁴<https://www.lepotaizdravlje.rs/lifestyle/svet-poznatih/ona-je-srpska-nikol-kidman-ima-samo-24-godine-i-osvaja-domacu-scenu/>

⁴⁵<https://www.vesti.rs/Emir-Kusturica/ONA-JE-SRPSKA-KEJT-MIDLTON-Cerka-Emira-Kusturice-je-bila-u-vezi-sa-PRINCOM-a-evo-KAKO-IZGLEDA-i-cime-se-BAVI.html>

⁴⁶https://branislapodrumac.com/en/testimonial/she-is-serbian-maria-callas/ona-je-srpska-marija-kalas_page-0002/

⁴⁷<https://nova.rs/zabava/survivor-2022/ovo-jede-srpska-lara-kroft-zavirite-u-kuhinju-najzgodnije-takmicarke-survivor/>

⁴⁸ <https://informer.rs/dzet-set/estrada/712134/katarina-sismanovic-voditeljka-seks-grad>

углавном у разговорном језику и жаргону, али и у електронским медијима (најчешће таблоидног типа) и служе као средство изражавања експресије.

3.4. Будући да је за ситуационе епониме обавезно заједничко искуство, оно може бити ограничено и на мање, затворене групе па тако нпр. бележимо пример из дискурса познатог ђацима Шесте београдске гимназије: *Милерке* нису омиљене међу ђацима (строга и захтевна професорка физике). Употреба оваквих конструкција изузетно је сужена и није могућа међу саговорницима који не припадају датом дискурсу, за разлику од осталих модела које представљамо.

3.5. Забележили смо и трећи тип ситуационих епонима и то су они који настају плурализацијом, када се множинским обликом једне речи уопштава њено значење:

Убаците Аце, Цеце и Јеце у уџбенике, културне рубрике напуните онима који школу нису ни завршили, а из њих избаците Десанку.⁴⁹

Немојте мени слати Цеце и Јеце, ја то никад нисам слушао.⁵⁰

Данас протрчавате кроз разуларену бесловесну омладину која дрогирана или пијана “блеји” уз Цеце и Јеце.⁵¹

У првом примеру синтагма *Цеце и Јеце* односи се на занимање певач (певачица), док се у осталим примерима овом синтагмом означава жанр музике, имена (надимци) певачица симболишу оно што оне певају. Плурализација којом се име неке особе изједначава са њеним занимањем, по слом, функцијом, оним чиме се бави омогућава да се неки исказ експресивно обоји: Колико зарађују *Ане Брнабић* по Европи – употребљено уместо *колико зарађују премијери у европским државама*. И за овакву употребу неопходно је заједничко искуство саговорника односно општа информисаност, које смо већ истакли као обавезне елементе у настанку ситуационих епонима.

3.5.1. У раду о множинским облицима властитих именица у разговорном језику Крцић (2019) издваја посебну групу која обухвата имена естрадних личности. Он наводи следеће примере: У оваквим људима деца треба у Србији да траже инспирацију, а не у *Станијама*, *Сорајама*, *Хајданама* и сличним; свака част малој, али вас ко бога молим да више не дајете простора којекаквим *станијама*, *сорајама* и осталим шљамовима!; А ви и

⁴⁹ <http://sabornik.rs/index.php/drugi-pisu/1733-izbacivanjedesankeizskole>

⁵⁰ <https://standard.rs/2022/05/22/odrecite-se-mita-o-jasenovcu-niz-uslova-hazu-za-srbiju/>

⁵¹ www.prevrat.wordpress.com/2013/07/29/бранимир-марковић-сви-смо-ми-аран-ђело/

даље слушајте разне *Карлеуше* и *Маје Волк*; Уплатите те паре за болесну децу и немојте више да се брукате, лакше пролазе *цеце*, *меце*, *јеце*, *пеце*.... (Крцић 2019: 594). У наведеним примерима ова женска имена имају негативну конотацију, а у последњем примеру облици *цеце* и *јеце* употребљени су у пејоративном значењу (И.). Видимо да се ситуациони епоними могу употребити и за изражавање негативне експресије.

4. Закључићемо да је број епонима насталих од имена жена изузетно мали, и да су узроци овом броју екстралингвистички. Мања истакнутост жена у свим сферама друштва за последицу има и мањи број речи које се за њих могу везати. Стога је и мали број правих епонима, забележених у речницима. У разговорном језику и жаргону нешто више се јављају неправни и ситуациони епоними, али они зависе од контекста и дискурса – за њихово разумевање неопходни су заједничко искуство и општа информисаност. Ови облици настају скраћеним поређењем, плурализацијом, додавањем неодређене заменице *нека*, додавањем присвојне заменице *наша*, као и атрибута *нова*, *српска*.

ЛИТЕРАТУРА

- Јовановић, Јована, Ивана Маринковић 2012. О проблему полисемантичке структуре лексема из класе етника у српском језику. У: С. Гудурић (ур.) *Језици и културе у времену и простору I* (тематски зборник). Нови Сад: Филозофски факултет, 463–473.
- Клајн, Иван 2003. *Творба речи у савременом српском језику. Други део, Суфиксација и конверзија*. Београд – Нови Сад.
- Крцић, Ненад 2019. Множина властитих именица у разговорном језику. У: С. Гудурић, Б. Радић-Бојанић (ур.) *Језици и културе у времену и простору VIII/1*. Нови Сад, 586–599.
- Мојсиловић, Бојана 2011. О апелативизацији и епонимима у српском језику. У: М. Ковачевић (ур.) *Савремена проучавања језика и књижевности*, година II / књ. 1. Крагујевац: ФИЛУМ, 109–116.
- Николић, Мирослав 1999. О речима изведеним од имена одн. презимена познатих личности. *Наш језик XXXIII/1-2*. Београд, 24–35.
- Оташевић, Ђорђе 1994. Садржај речника неологизама. *Наш језик XXIX/5*. Београд, 306–317.
- Правопис: *Правопис српског језика*. Нови Сад: Матица српска, 2011.
- ПСЛТ: <https://www.lingvistickitermini.rs/>
- Ravlić, Slaven 2006. Eponimizacija u društvenim znanostima: Merton i sociologija eponimizacije. *Društvena istraživanja* 15 (6 (86)). Zagreb, 1151–1176.

Ристић, Стана 2009. Творба нових речи од властитих именица. *Славистика* 13. Београд: Славистичко друштво Србије, 307–315,

ИЗВОРИ

К–Ш: Клајн, Иван и Шипка, Милан, *Велики речник страних речи и израза*. Нови Сад: Прометеј, 2006.

MRŠIĆ, Dubravko 2000, *Eponimski leksikon*. Zagreb: Matica hrvatska.

РМС: *Речник српскохрватског књижевног језика*. Књ. I–VI, Нови Сад – Загреб: Матица српска – Матица хрватска, 1967–1976.

РСАНУ: *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*. Књ. 1–. Београд: Српска академија наука и уметности, Институт за српски језик САНУ, 1959–.

РСЈ: *Речник српског језика*. Нови Сад: Матица српска, 2007.

Војана Н. Томић

ON EPONYMS BASED ON FEMALE NAMES

Summary

In this paper, we analyze words formed by appellativisation of personal female names. Eponyms are new lexical units derived from proper names, which underwent semantic changes and lost touch with the designation of a specific person. The number of female eponyms is much smaller than those made from male names, which is caused by extralinguistic reasons. Some of them are used as shortened forms of school, church, hotel and other names. There is also the use of female celebrity names as symbols for their occupation, look, etc. There must be shared experience or common knowledge for using and understanding those words.

Keywords: eponyms, appellativisation, female names.

УДК 811.163.41'373.237.43:81'366.54:[821+070]
001.891.3:[811.163.41(038)+004.777СрпКор]

*Милица Божих Синчук**

(Институт за српски језик САНУ, Београд)

О УПОТРЕБИ ЛЕКСЕМЕ *ВЛАДИКА* У САВРЕМЕНОМ СРПСКОМ ЈЕЗИКУ (СЛУЧАЈ АНТРОПОНИМИЗАЦИЈЕ)**

Новоречје, 2023, бр. 8.

У раду се испитују случајеви употребе лексеме *владика* као властите именице (*Владика*), која се иначе, према важећој правописној норми, пише малим словом. На основу грађе сакупљене из Речника САНУ и *Корпуса савременог српског језика*, у књижевним и публицистичким текстовима, уочени су случајеви писања посматране титуле великим почетним словом уз свештено име, као стални део имена (*Владика Николај*, *Владика Раде*, *Владика Његош*) или као замена за лично име, и тада се увек односи на добро познату, значајну и угледну личност у свештенству, али и друштву уопште. Иде се ка закључку да се процес антропонимизације лексеме *владика* у српском језику није остварио, али да је присутна тенденција онимизације у неким контекстима.

Кључне речи: *владика*, антропонимизација, српски језик, корпусно истраживање.

1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА

У језику штампе и у неким књижевним делима среће се бележење лексеме *владика* великим словом. У речницима и приручницима савременог српског језика, ова реч нема забележену употребу као властито име.

Циљ истраживања је да се испита због чега се дешава да се реч *владика*, иако апелатив, пише великим почетним словом, да ли су у питању појединачни примери или се описана појава устаљује у српском језику, и

* ORCID: 0000-0001-9662-1968. milica.sincuk@isj.sanu.ac.rs

** Овај рад финансирао је Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије према Уговору бр. 451-03-47/2023-01, који је потписан са Институтом за српски језик САНУ.

какви су стилски ефекти те појаве. Један од циљева јесте да се установи да ли је могуће говорити о антропонимизацији, преласку из категорије апелатива у категорију властитих имена (исп. Подољска 1988: 33; исп. Шћепановић и Баук 2003). Приступ теми је прагматички пошто је у питању разматрање случајева употребе лексеме *владика* у одређеним контекстима.

Грађа је прикупљена из два извора: *Корпуса савременог српског језика* (даље у тексту Корпус) и *Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ* (даље у тексту Речник САНУ или РСАНУ).

2. ЛЕКСЕМА *ВЛАДИКА* У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

Именица *владика* је полисемична реч.⁵² У тезаурусном Речнику САНУ није регистрована употреба посматране лексеме као властите именице. У сакупљеној грађи за ово истраживање јавља се са основним терминолошким значењем *епископ, поглавар црквене области; највиши чин у православној цркви*; и са секундарним и застарелим значењем *владалац, поглавар (земље, племена, жупе)* (према РСАНУ 1959–II: 698), али су уочени и бројни примери у којима је именица *владика* написана великим почетним словом.

Актуелни Правопис Матице српске (2010) прописује писање верске лексике овог типа малим словом. Слично мишљење заступају и други аутори који су се бавили овим правописним питањем, али су запажена и одређена колебања у писању великог или малог почетног слова у речима које се односе на религијске појмове и свештеничке титуле, нарочито у текстовима религијског карактера (исп. Правопис 2010: 73; Јовановић 2018, 2022а, 2022б; Стијовић 2013). У теолошком двојезичном српско-руском речнику одредница *владика* написана је великим почетним словом (*Владика, Владико*), што је у супротности са правописом српског језика (Кончаревић и Радовановић 2021: 182).⁵³ Упркос важећој правописној норми, у претрази Корпуса смо запазили да се називи за монашке и свештеничке чинове неретко пишу великим почетним словом (као нпр. *Патријарх*), а слична пракса је потврђена и у писању владарских титула које се у појединим случајевима јављају као устаљена замена за одређену историјску личност у функцији властитог имена, нпр. *Вожд* за Ђорђа Петровића Карађорђа (в. Правопис 2010: 56), *Деспот* као лично име (в. РСАНУ IV: 242).

⁵² У Речнику САНУ идвојено је пет значења са исто толико подзначења (РСАНУ II: 698).

⁵³ Да ли је могуће да је такав принцип примењен под утицајем руског језика у којем се лексема *владика* пише великим почетним словом (*Владыка*).

У литератури је, такође, уочено да се у неким књижевним делима, нпр. код Борисава Станковића, свештеничка титула *владика* пише великим почетним словом као у примеру: *Кад и сам стари 'деда Владика' долази, служи – нарочито је тада Стојан зват, поручивано за њ да дође, да пева, чита часловац* (Станковић V: 162). У питању је израз *деда владика* за врло поштовано старије свештено лице које по чину може бити владика или имати нижи свештенички ранг (в. Божић Синчук 2020: 143). У нашој грађи, забележен је исти овај израз написан великим почетним словом, са анафорском улогом и антропонимском вредношћу, који се односи на владика Николаја Велимировића: „*Охридски пустињак*” и „*Деда Владика*”, је у охридском крају обновио црквени и монашки живот, народну православу духовност и уметност (електронски Корпус, Православље). У литератури је запажено да се *Владика* пише великим словом у делима владике Николаја Велимировића када означава *Господа, Бога* (в. Јовановић 2022а: 233)

3. АНАЛИТИЧКИ КОРПУС

Грађа за ово истраживање ексцерпирана је из два извора: дигиталне верзије тезаурусног *Речника САНУ I–XXI* и *Корпуса савременог српског језика*, којем је приступљено у периоду од 5. до 10. маја 2023. године. У питању су књижевна дела и чланци из дневне штампе (нпр. из Политике). Пронађена су 23 примера употребе лексеме *владика* написана великим почетним словом (*Владика*) у РСАНУ. У *Корпусу савременог српског језика* задат је упит (Vladik[a-z]) и резултирао је са 58 од почетних 943 примера употребе. У обзир нису узети случајеви понављања, затим писање великим словом на почетку реченице, на почетку наслова, натписи испод фотографија, почетак новог реда, почетак стиха, почетно слово у садржају и др.

Уочени су следећи случајеви употребе лексеме *владика* записане великим почетним словом (*Владика*) у посматраном материјалу.

1) Титула без личног имена свештеног лица са основном апелативном функцијом, у следећим примерима: *И Патријархъ е у овомъ писму позивао све Митрополите, Владике, Игумане и сву Братію да овомъ монастыру у помоћ притеку* (РСАНУ II, 115); *До 1832 год. била су два главна управителя све войске црногорске: Владика као господар народа и гувернадур као прво свѣтско лице у земљи* (РСАНУ III, 732); *Писали [смо] Владики Черногоорскому, да забуни мало Арнауте, да неби сва Арнаутіа на насъ поћи могла* (РСАНУ XIII, 104). *Ал' там' оба засталасе она | Те к Владичи, пак оданле мукло | Прекундачес', и под' Турскус' врате | У Србиу,*

премеждавши доста (РСАНУ XIII, 263); *Гули ага . . . гули Везиръ, — а Владикина врећа бездна . . . нъговцы зађу на чупаю* (РСАНУ XVI, 93).

2а) Титула + свештено име: *Васкреситељ црногорске слободе, Владика Данило Петровић, држао [је] на Цетињу о Госпођину-дне малом онај знаменити црногорски скуп* (РСАНУ II). Значај личности за историју, културу и династију истакнут је употребом великог почетног слова и на лексичком плану појачан речима *васкреситељ, слободе*, а поштовање је исказано и писањем титуле великим словом. Осећа се узвишен стил, патос. То показују и следећи примери: *Јавно мњење у Црној Гори није могло ... у њему надозрети велике спасоносне последице, које је гледао Владика Данило* (РСАНУ XIII, 648). *Нови рукопис тога дјела послао сам био на просуђење ... нашем у велеумному Владици-пјеснику Никанору Груићу* (РСАНУ II, 489). Стилски су неутрални примери попут следећег: *На дан Светог Саве, у суботу, свету архијерејску литургију служиће Владика Василије, док ће у Саборној цркви певати грађански хор „Свети Арсеније”* (Политика).

Великим словом су забележена и имена ликова из књижевног дела, а у питању су и значајне историјске личности: *И већ се неко умесно запитао да ли је то спев о двоумљењима Владике Данила којима су посвећена најдужа певања или о истрази потурица којој је посвећено неколико стихова* (Политика, Културни додатак); *„Играо сам и неке духовнике, попут Владике Данила, Светог Саве, и нисам намеравао да се замонашим ...”* (Ж. Лаушевић, Година прође, дан никада, Београд: Новости, 2011).

Појаву писања монашког чина *владика* великим почетним словом као сталног дела имена примећујемо у вези са ословљавањем светог владике Николаја Жичког и Охридског (1880/1881–1956), чије је име до замонашења било Никола Велимировић, а којег често називају само *Владика Николај*. Потврде смо пронашли у електронском Корпусу у временском периоду од задњих двадесетак година (од 2001. г.):

... наведена су и имена славних Ваљеваца од Ненадовића, Милована Глишића, Десанке Максимовић, Владике Николаја до Љубе Поповића, Матије Бећковића, Воје Брајовића, Радована Белог Марковића и других (Политика, чланак *Хиљаде ваљевских разлога*, аутор Б. Нововић) – у овом примеру се лик свеца и владике Николаја Велимировића у потпуности одређује конструкцијом *Владика Николај*, док су остали именовани антропонимском формулом име + презиме, што сведочи о томе да је испитивани начин ословљавања устаљен и препознатљив; *„А прав и чист ум опет неретко се сакрива помоћу јуродства”* – мисли *Владика Николај*. *Све је доведено до апсурда, па се и живи људи опраштају од себе* (Политика); ...

[п]оручује да се сетe примера са српским затвореником у концентрационом логору коли наводи свети Владика Николај. „Затвореник је сакупио комадиће хлеба и са мало воде умесио неку врсту 'колача'” (Политика); ... кућа претходно је објавила Лакићевићеве књиге „Штап Светог Саве” (друго издање), „Мисли Владике Николаја” и „Мисли Преподобног оца Јустина Ђелијског” (Политика); Стихови Владике Николаја Велимировића, по општем мишљењу највећег песника међу духовницима у минулом веку (Политика) Византијски идеал Владика Николај први је започео многе велике српске приче, па је поставио питање зашто су Срби градили (Политика). Њихових хула нису поштеђени ни наши светитељи – од Светог Саве, па све до светог Владике Николаја. Међутим, ни то им није доста. Њихова хула иде и на нашу свешетну историју светосавску (Политика, чланак О новим богохулницима, аутор епископ далматински Фотије). А ток историје и у позитивном и у негативном правцу, град где је до врхунца доведено зло, које је Владика Николај тако добро приметио: „Над српским народом се плански и систематски спроводи духовни геноцид[д]...” (Православље). Од Христа је примио ове дарове и Њему их враћа, уверава нас свети Владика Николај (Политика). Следе прилози Радована Биговића („Хришћанска философија Владике Николаја”) и Сретена Петковића („Подсећање на манастир Дечани”); Богати и сложени животни пут и Владика Николај, дело Владике Николаја потврђују истинитост речи Премудрога Соломона (Православље).

26) Као стални део имена са избледелим основним значењем у синтагми Владика Раде, а у питању је владика Петар II Петровић Његош (1813–1851). При обраћању владикама или при њиховом помињању по правилу се чин, будући монашки, наводи испред имена добијеног по замонашењу, па би било очекивано: владика Петар II, а у овом случају употребљена је форма владика + лично, крштено име (Раде) због чега је она стилски маркирана.

Потврде у Речнику САНУ: *Владавина Владике Рада* показује нам слику многих енергичних напора за сузбијање ... анти-државних тежњи (РСАНУ I, 129); *Нека се упореди прича овог епа са историјом догађаја ... па онда нека се суди, да ли се може ауторство тог епа приписивати Владици Раду!* (РСАНУ I, 200); *Плебисцит српске књижевне републике једнодушно је прогласио Владиком Рада, на основу његових пјесничкијех дјела, народнијем српскијем Генијем* (РСАНУ XX, 398); *Запази ли Владиком Рада, дједе Ибро — Запазих, Дјецо ка вас! . . . Бјеше спод од човјека, виши од пуна три лакта* (РСАНУ VI, 222); *Ђорђија Савов, рођени синовац Владике Рада . . . је и наслеђивао престо и првих дана већ сам присвојио кнежевску власт* (РСАНУ XIV, 416); *Заклели су се Ускоци Владици Раду да*

ће пирнути у чорбу Смаил-аги Ченгићу кад дође да покупи хараче од Дробњака (РСАНУ XX, 187).

Потврде у Корпусу: *То што је Владика Раде, Петар Други Петровић Његош одлучио да његово бесмртно тело почива на врх Ловћена ...* (Политика); *Најбољу поезију у нас створио је народ; највећи наш модерни песник, Владика Раде, Његош, нешколован је брђанин (Језик данас); Старији говорни облик од Његуша су Његоши. И за тај старији облик одлучио се Владика Раде. Ристо Ковијанић је открио да су Његуши добили име по понорници која је некад постојала* (Политика, Културни додатак); *Није ли такву синтезу правио и Владика Раде? Дучић је и на плану стиха и строфе песник културе и синтезе* (Политика, Културни додатак); *У Књизи посетилаца, Милош Н. Ђурић и Вељко Петровић, записали су: „Млади Владика Раде, само је Твоја Младост могла да изведе ове две старости на висину. О, мртви, помозите ...”* (Политика).

За исту личност Петра II Петровића Његоша у грађи је уочена и конструкција *владика* + породични надимак постао од топонима, *Владика Његош: Ово није било у складу ни са стиховима Владике Његоша, највећег српског песника који кажу: „Оведе ме у царство свјетовах, Како капља росе ...”* (Са пашњака до научењака, М. Пупин).

3) Титула без личног имена свештеног лица са антропонимном функцијом упућивања на јасно одређену личност: *владику Петра II Петровића Његоша и светог владику Николаја Жичког и Охридског (Велимировића):*

Његош: *Главари виде да ће Владика брзо умрети; али од жалости нико не може да му спомене, и да га упита има ли што наручити (Љубомир Ненадовић, РСАНУ XIV, 376); Проче обећава Владика да ће чинити што могуће за да Црногорци не буду чинити преступљена . . . настояће за открити преступника и . . . строго наказати их увјеренъ обаче, да ће бити еднако наблидено од стране Австрійске (РСАНУ XIII, 404) – Његош пише о себи у писму турском генералу 1841. године.; Ни вјероломна погибија на Башиној Води највиђенијих херцеговачкијех бегова, везировијех опуномоћеника код Владике за пограничне преговоре, не изазивље освету везирову (РСАНУ XVIII, 132). С Његошем је, чини се, лако: црногорска власт више воли себе него 'Горски вијенац', цркву и Владикау заједно, па ће Његоша уступити Србима и прошлости (Политика); И већ се тада наводи „свашта се којешта говори шта Владика са овом грађевином постићи намерава”. Логично би било претпоставити да је црква на врху Ловћена ... (Политика, Културни додатак); његови Црногорци нису могли одмах испунити, али су је ипак остварили: посмртне остатке овог Владике прене-*

ли су са Цетиња у Цркву св. Петра на Ловћену августа 1855. г. (Политика, Културни додатак); У својој сасвим доситејевској песми Поздрав роду из Беча 1847. год ... на којој се потписао Владика црногорски, он осуђује оне који у име вере „сеју адско сјеме братскога раздора (Јован Скерлић, Историја нове српске књижевности); овом свету нестане брегова и људи, мени се чини, још ће трајати два црногорска колоса: Ловћен и Владика (Политика, Културни додатак).

Свети владика Николај Жички и Охридски: *Та алегорија Светог Николаја, некадашњег Владике, свевремено је упутна* (Политика); *Јасно нам је било да монаси нису знали за какве су госте спремили собе. Били су запрепашћени кад су угледали Владика и мене* (Дневник 2021: 12).⁵⁴

Забележени су такође примери из књижевног дела Стјепана Митрова Љубише у којим лексема *владика* написана великим почетним словом упућује на лик владике Саве: *Поздрави ми старца Владика и реци му ... да пази цркву по закону* (РСАНУ XIX, 161); *Дочувши што се згађа по Црнојгори, свјетова Владика да се прође Шћепана и да га прожене као лажицу; увјеравајући Саву да је Петар III умро ... у цвијету своје младости* (РСАНУ XI, 171) – пример је проширен у односу на Речник САНУ због контекста.

4. ЗАКЉУЧНЕ НАПОМЕНЕ

На основу претходне анализе у којој су размотрени различити примери употребе лексеме *владика* написане великим почетним словом у књижевним и публицистичким текстовима савременог српског језика, може се уочити да пракса писања ове лексеме великим словом показује значајну заступљеност, иако то није у сагласности са важећим правописним правилима. Неуједначена пракса у овом погледу, када је реч о писању лексеме *владика*, може указивати на одвијање одређених процеса у развоју ове лексеме који се огледају у промени њене функције из апелативне у антропонимну. Примери показују да у одређеним контекстима употребе лексема *владика* добија обележја антропонима, што се, поред осталог, одражава на плану правописа у виду писања великим почетним словом.

⁵⁴ У самом књижевном делу налазимо коментар аутора да је намерно бележио великим словом лексему *владика* онда када има значење надимка, да именује владика Николаја (в. Дневник 2021: 8, фуснота 1). У тој напомени препознајемо потврду да се ради о антропонимизацији, јер је надимак антропонимска категорија, чије карактеристике преузима апелатив *владика*.

То су случајеви употребе при обраћању или спомињању у емоционално обојеном говору уз црквено име достојанственика који је добро познат и веома угледан (примери под бројем 2: *Васкреситељ црногорске слободе, Владика Данило Петровић; Стихови Владике Николаја Велимировића, по општем мишљењу највећег песника међу духовницима*), са избледелим основним значењем уз лично име (*Владавина Владике Рада показује нам слику многих енергичних напора за сузбијање ... анти-државних тежњи*), ређе самостално када замењује властито име и у основи тог поступка налази се синегдоха (примери под бројем 3: *С Његошем је, чини се, лако: црногорска власт више воли себе него 'Горски вијенац', цркву и Владикау заједно; Та алегорија Светог Николаја, некадашњег Владике, свевремено је упутна*). Када је ова лексема саставни део имена или замењује лично име, постоји реална мотивација за употребу великог почетног слова (по узору на неке сличне ситуације у којима се пише велико слово нпр. неке титуле, придеви *свети* и *блажени*, додаци уз имена који су саставни део имена или се употребљавају уместо њега, особена звања која се везују за историјске личности итд. – исп. Правопис 2010: 56–73).

Може се констатовати да процес антропонимизације лексеме *владика* није реализован у лексичком систему српског језика, али да се на основу анализираних примера може уочити тенденција антропонимизације ове лексеме у одређеним контекстима употребе, у религијским текстовима, као и у текстовима других функционалних стилова и жанрова, што се показује и употребом великог почетног слова. Писање великог почетног слова у основи је израз учтивог указивања поштовања, одавања почести и исказивања благодарности од стране онога који дату лексему употребљава, и стилски је маркирано, што је у складу са високом позицијом именоване личности у свештенству и друштву у целини (исп. Правопис 2010: 73).

ИЗВОРИ

Корпус савременог српског језика (приступљено: 5. 5. 2023., 8. 5. 2023, 10. 5. 2023.) [Korpus \(bg.ac.rs\)](http://Korpus.bg.ac.rs)

РСАНУ: *Речник српскохрватског књижевног и народног језика I–XXI*. Београд: САНУ: Институт за српски језик САНУ, 1959–.

Станковић V: Станковић, Борисав. *Певци*, Сабрана дела, књ. V. Београд: Просвета, 1980.

Дневник 2021: *Дневник епископа жичког Василија (Костића), Заточеник манастира Војловице*. Панчево: Манастир Војловица: Пасаж.

ЛИТЕРАТУРА

- Божих Синчук, Милица 2020. *Ономастички слојеви и њихова дијалекатска подлога у књижевном делу Борисава Станковића*. Београд [докторска дисертација].
- Јовановић, Владан 2018. Велико слово у религијским текстовима. *Језик данас*, год. XIV/12. Нови Сад: Матица српска, 15–25.
- Јовановић, Владан 2022А. Велико слово у делима владике Николаја Велимировића (прилог изучавању српске правописне нормe). У: *Језик и речник светог владике Николаја Велимировића (диференцијални приступ)*, Монографије 34. Београд: Институт за српски језик САНУ, 165–172.
- Јовановић, Владан 2022Б. Писање религијских појмова из угла српске правописне нормe. У: В. Брборић, И. Бјелаковић (ур.). *Нови прилози српском правопису 2*. Нови Сад – Београд: Матица српска – Одбор за стандардизацију српског језика, 189–201.
- Кончаревић К. и М. Радовановић 2021. *Руско-српски и српско-руски теолошки речник*. Београд: Јасен.
- Подолска Н. А. 1988. *Словарь русской ономастической терминологии*. Москва: Наука.
- ПРАВОПИС 2010: М. Пешикан, Ј. Јерковић, М. Пижурица. *Правопис српскога језика*. Нови Сад: Матица српска, 55-56.
- Стијовић, Рада 2013. Нова правописна решења – велико слово (предлог измена). *Наш језик*, XLIV/3–4. Београд: Институт за српски језик САНУ, 25–30.
- Шћепановић, Михаило и Баук, Снежана 2003. Терминологија српске антропоније. У: *МСЦ Научни састанак слависта у Вукове дане 32/3, Терминолошка стандардизација лингвистичког описа савременог српског језика*. Београд: МСЦ: Филолошки факултет, 269–287.

Milica Božić Sinčuk

ON THE USE OF THE LEXEME *VLADIKA* (BISHOP) IN THE MODERN
SERBIAN LANGUAGE (ANTHROPONYMIZATION CASE)

Summary

The paper discusses the contexts in which the lexeme *vladika* (bishop) is written with a capital letter in the language of print and some literary works. The goal of the research is to establish in which cases it appears as a proper noun, that

Новоречје 8

is, in which there is an anthroponymization phenomenon. The research was conducted on the material collected from the SASA Dictionary and from the Corpus of the Modern Serbian Language.

Keywords: Serbian language, vladika, capitalization, anthroponymization, stylistic, Corpus research.

*Данко М. Шипка**

(Државни универзитет Аризоне, Темпи, САД)

ГЛОБАЛНО ЈЕЗИЧКО АКУШЕРСТВО: ИЗАБРАНИ ПРИМЈЕРИ РАЂАЊА НОВИХ РИЈЕЧИ

Новоречје, 2023, бр. 8.

У овом популарнолингвистичком раду представљају се различити случајеви појављивања ријечи за нове појмове. Разматрају се прије свега случајеви кад се одређена заједница говорника почиње суочавати са новим технологијама, што изискује употребу нових ријечи. Након одређивања теоријских могућности у таквим ситуацијама, у раду се наводе рјешења из различитих језика широм земљиног шара. Различитости у рјешењима у појединим језицима свакако свједоче о глобалној лексичкој, језичкој, и, шире, културној разноврсности, што доприноси богатству глобалног културног наслијеђа. Истовремено, примјери који се овдје наводе отварају низ питања о односу језика и културе. Основно питање је колико су различитости у називању нових појмова производ дубљих међукултурних разлика, колико у њима улогу играју историјски процеси, а колико су производ непредвидивог насумичног варирања.

Кључне ријечи: нове ријечи, терминологија, лексичко позајмљивање, калкови, творба ријечи, нова значења, метафоре, језик и култура.

УВОД

У историји свих заједница говорника широм свијета дешавају се ситуације када одређене иновације захтијевају употребу нових ријечи. О каквим се иновацијама ради, подложно је високом степену варирања. Може бити тако да се заједница пресели из једне еколошке нише у другу, могуће је да дотад непостојеће датости (нпр. животињске врсте) појаве у истој биолошкој ниши. Ту су онда и ситуације кад нека спољња група, обично говорника другог језика, са собом донесе иновације, које заједница у контакту прими. Могуће су и аутохтоне ситуације иновација у начину организације заједнице у производњи добара, итд. Нама, као члановима заједнице

* ORCID 0000-0002-9144-8155. danko.sipka@asu.edu

говорника у чијем функционисању технологије играју велику улогу, прво ће на памет пасти технолошке иновације. То је тако за већину говорника свјетских језика, али није и за већину језика. База података Етнолог (<https://www.ethnologue.com/guides/how-many-languages>) процјењује (крајем марта 2022.) број језика на свијету на 7168. Већина су мали језици различитих заједница које нису, барем нису језички, интензивно укључени у технолошке иновације. Нажалост, по истој бази података, око 40% свјетских језика је угрожено.

Постоји, разумије се, и низ других контекста у којима настају нове ријечи, од ситуација када чланови језичке заједнице желе нешто да изразе, нпр. пољско *blokowisko* ‘пејоратив за блок стамбених зграда’, до ситуација мотивираних лудичким импулсом, потребом играња у језику, нпр. кад неког ко обожава чоколаду зовемо *чокохоличарем*. Овдје ћемо све ове друге ситуације у којима настају нове ријечи оставити по страни, усредсређујући се на оне произашле из иновација.

Независно од тога о којем типу иновација говоримо, у грубој оптици можемо говорити о три широко схваћена језичка механизма која заједници говорника стоје на располагању кад су у ситуацији да их иновација мотивише да попуне лексичку празнину.

Прво, могуће су операције на језичком изразу, оно што можемо одредити веома широко схваћеним појмом творбе (ријечи и израза). На примјер, кад се у заједници говорника појавила потреба именовања сателита (услјед упознатости те заједнице са одговарајућом научном иновацијом), на крају се усталила ријеч *спутник* (*с + пут + -ник*). Могуће операције на језиком изразу укључују и различите врсте скраћивања, нпр. иновације у руској војсци произвеле су скраћеницу *зампол* (*заместитель командира по политической части* ‘замјеник командира за политичка питања’). Операције на изразу подразумијевају и вишерјечне лексеме, нпр. у истом том руском, моторизацијске иновације формирале су вишерјечне лексеме *ветровое стекло* ‘шофершајбна, дословно: вјетрено стакло’ и *лобовое стекло* ‘шофершајбна, дословно: чеоно стакло’.

Друго, могуће су операције на језичком садржају, оно што можемо одредити појмом семантичких помјерања. И ту постоји читав низ могућности, од врло честих ситуација метафорског преноса, нпр. заједница говорника енглеског развила је у моментима кад су се суочили с даним иновацијама различита значења ријечи *bed*, првобитно ‘кревет’: ‘корито ријеке’, ‘леја’, ‘подлога пута’, итд., на којима нешто “лежи”. Могући су онда различити преноси по произвођачу нечега, нпр. наш *претис* (*лонац*) по произвођачу под називом Предузеће Тито Сарајево или *пенкала* по презимену иноватора Славољуба Едуарда Пенкале.

Конечно, за оне језике који долазе у контакт с другима, а безмало сви су такви, могуће је да се лексичка празнина попуни лексичким посуђивањем. Рецимо, како се у традиционалној јапанској култури није јео сир и млијечни производи уопште, онда је сир био иновација коју је тој заједници донио амерички окупатор након Другог свјетског рата. Тако је онда у јапанском посуђена енглеска ријеч, па је сир チーズ [чизу] од енглеског *cheese*. Слично је и са другим млијечним производима. Ријечи за јогурт, млијeko и слично, енглеске су позајмљенице.

Наравно, могуће је да се ова три начина комбинују. Калкирање је типичан примјер мијешања операција на форми и посуђивања, а дјеломични калкови свакако укључују и операције на садржају. Рецимо, словеначко *nebotičnik* ‘облакодер, дословно: небододирник’ свакако је сложеница од *nebo* и *tikati*, али постоји и елеменат калкирања према енглеском *skyscraper* ‘облакодер, дословно: небостругач’, али је присутна и самоникла метафорска слика, у словеначком солитер додирује а не струже небо. Наше *neboder* је опет сиромашније за самониклу метафору, јер је укрштено од два предлошка калкирања: од реченог енглеског назива, те њемачког *Wolkenkratzer* ‘облакодер’, баш као што је *фудбал* укрштен од енглеског *football* и њемачког *Fußball*. Исто тако, адаптације у посуђивању често подразумевају операције на форми, а и најчешће се преузима једно или неколико а не сва значења ријечи из језика изворника, а некад се значење и дода. На примјер, у домородном језику средишње Аризоне пипаш (познат и под егзонимом марикопа), ријеч за сто је посуђена из шпанског овако: *lames*. Узета је не само ријеч *mesa*, него и одређени члан који у шпанском иде уз њу: *la*, а одбачен је завршни вокал, што је уобичајена пракса при позајмљивању. Дакле, уз посуђивање, активирани су и операције на форми. Има и оних других случајева, када посуђивање иде у пару с операцијама на садржају. Рецимо, од силних значења енглеског глагола *like* ‘вољети, свиђати се, итд.’ ми смо преузели само *лајковати* као реакцију на друштвеним мрежама.

Поједини језици имају одређене структурне склоности ка интензивнијем или мање интензивном посезању за једним од три обрасца. У нашем културном кругу по томе је надалеко познат њемачки језик. Док закон на који ријеч упућује није укинут, најдужа и најкомплекснија њемачка ријеч била је: *Rindfleischetikettierungsueberwachungs-aufgabenebertragungsgesetz* ‘закон којим се делегира обавеза етикетирања и надзирања говеђег меса’. Закон (са ријечју од 63 слова за коју наша најдужа ријеч *престолонаследниковичицин* изгледа патуљаста) уведен је 1999. у савезној држави Меклембург - Западна Померанија а укинут је прије неку годину у процесу усклађивања са законодавством ЕУ. Ово је пример речи тракавице. Најдужа у рјечницима забиљежена њемачка тракавица тренутно у општој упо-

треби јесте *Kraftfahrzeughaftpflichtversicherung* ‘обавезно осигурање моторног возила’.

Дијелом због ових лексичких пантљичара (а дијелом због непредвидивости рода и компликоване промјене именица и глагола) Марк Твен је 1880. написао есеј под насловом *The Awful German Language* ‘Одвратни њемачки језик’. Твен наводи примере речи као *Generalstaatsverordnenversammlungen* ‘општи сабор државних посланика’ и онда коментарише: *These things are not words, they are alphabetical processions*. ‘Та чуда нису ријечи већ алфабетске процесције’.

Не само језик, него и сфера језичке употребе одређује доминацију одређеног типа формирања нових ријечи односно значења. У сопственом испитивању нестандардних српскохрватских облика (Širka 2000), нашао сам да су у овој области (гдје је настајање нових ријечи махом мотивисано грађењем идентитета) изразито доминантна семантичка проширења – налазимо из у близу 70% лексема ове сфере (неких 43% су чиста семантичка проширења а у остатку случајева јављају се у спрези с другим механизмима, најчешће творбом, укључујући ту и модификације форме, нпр. оне типа: *stari* -> *rista*. Опет, моја анализа македонске дијалекатске лексике (Širka 2024) показује да у тој сфери, гдје нове ријечи настају спонтаним називањем иновација током јако дугог временског периода, имамо уравнотеженост механизма: 30% је наслијеђеног из прасловенског, а од македонских дијалекатских иновација на семантичка проширења отпада 42% (6% на чиста, остало у комбинацији са другим механизмима), 28% на посуђивање, а 36% на операције на форми. Прећи ћемо сада на примјере рађања ријечи.

СЛУЧАЈЕВИ ЛЕКСИЧКОГ ВАРИРАЊА

Погледаћемо најприје примјере активације претходно поменутих механизма у настајању нових ријечи а након тога обратити пажњу на варирање у појављивању једне конкретне технолошке иновације.

Постајање сложених лексема и фразема веома је често у прихватању нових технологија. У неким језицима могу се појавити исти креативни фраземи, да би у једном језику веома брзо нестали а у другом се одржавали. Тако је рецимо са *електронским мозгом* за рачунар код нас и у мандаринском кинеском. Код нас се овај израз одавно напуштен а у кинеском је остало у општој употреби 电脑 (диан нао) – први знак (овдје у поједностављеној ортографији, како се користи у НР Кини) значи струја, електронски, електрични, итд. а други мозак. Мандарински иначе обилује креативним фраземима за електричне ствари, телевизор је, рецимо: 电视 (дианси) ‘електрично гледање’, филм 电影 (дианђинг) ‘електрична сјенка’ а телефон

电话 (дианхуà) 'електрични глас', итд. Слични су и други неологизми. Узмимо рецимо ријеч за аеродром: 飞机场 (фѐиђичǎнг). Први знак значи летјети, други машина, уређај, а трећи простор. Тако је онда аеродром: простор за летеће машине, илити: *летмашинилиште*.

Нови технолошки називи могу имати различиту мотивацију и ту се језици могу међусобно разликовати. Тако енглески има две различите мотивације фразема за мобилни телефон: то што је телефон мобилан (за разлику од стационарног, који се зове дословно земаљска линија: *land line*) и то што је телефон ћелија у мрежи сличних ћелија. Тако онда имамо *mobile phone* ('мобилни телефон', више се користи у британском) и *cell phone* ('ћелијски телефон', више се користи у америчком). Сличан овом другом фразему имају и Пољаци, они га колоквијално зову *komórka* (дословно 'ћелија', скраћено од: *telefon komórkowy*) или Албанци, код којих се каже: *celulari* скраћено од *telefoni celular*. Ово скраћивање веома је уобичајено у колоквијалном језику, и код нас ће се рећи *мобилни* или *мобител* а не цио назив.

Честе су и метафоре, нпр. код Американаца, гдје се кола повезују са познатим предметима свакодневног живота. Треба поменути *T-bone collision*, досл. судар (облика) кости Т. Ово је наине бочни судар, гдје једно возило предњом страном удара у бок другог, па одозго изгледају као слово Т. Неколико је овде културно специфичних ствари. Прво, називање по облику слова, што се види само из ваздуха, говори о пракси снимања оваквих судара из хеликоптера за америчке телевизије. Друго, *T-кост* је из назива за врсту стека, који у средини има кост у облику слова Т, с једне стране слова је бифтек а с друге рамстек. Код нас се месо транжира друкчије, око кости (засебно на бифтек и рамстек), па такав стек и не постоји.

Некада ће се потреба именованја назива у даној култури појавити знатно касније него у другој. Да останемо при аутомобилским терминима, у Америци је огромна већина кола с аутоматским мјењачем, путеви равни и широки а раздаљине велике, па постоји згодна справа која омогућава да дигнемо ногу с гаса при дужим вожњама која се назива *cruise control* (дословно: контрола крстарења, мисли се: контрола брзине кретања). У многим европским језицима, нпр. њемачком, пољском, па и код нас, нађен је, на основу латинског, веома успјешан еквивалент: *темпомат*. Како су у Европи раздаљине краће, путеви изувјанији и већина кола нема аутоматски мјењач, потреба за именовањем овог уређаја јавила се релативно касно. Слично је и с оним што се у енглеском зове *air conditioning* (скраћено АС или А/С), дословно 'стварање услова у ваздуху'. Како је америчка клима у јужним државама прилично сурова и захтијева хлађење, овакви уређаји, па и име за њих, користе се одавно. Код нас су лjeta тек однедавно

ужасно спарна, па захтевају хлађење и назив *клима уређај* (разговорно се и скраћује у: *клима*) појавио се не тако давно.

Разумије се, и посуђивање је чест механизам настајања нових ријечи за иновације, о чему, рецимо, свједоче рачунарски термини из енглеског по бројним језицима. Јапански је ту антипод помињаном кинеском, у јапанском се често посуђује из енглеског, па су, рецимо, ријечи за радио, телевизор, компјутер из енглеског (ラジオ рађио、テレビ тереби、コンピューター конпјутā), чак се и јављају псеудоанглицизми типа パソコン пасокон, од енглеског *pers(onal) com(puter)* за персонални рачунар (говорници енглеског ово не скраћују).

Типична је ситуација да ћемо у одређеном језику наћи различите механизме, нпр. у језику средишње аризонске пустиње пипашу, фрижидер је настао творбом, назива се *chamash thxnpraash*, што би дословно било ‘храноледилиште’, први дио назива је ријеч за храну, а други ријеч за лед и суфикс који означава мјесто. Како рекосмо, назив за сто је *lames* од шпанског *la mesa*. Посуђивање, како смо такође рекли, најчешће подразумијева модификације форме и садржаја, шпанска ријеч има још значења којих нема у пипашу, а усвојена је, што је занимљиво, са чланом а уз одбацивање завршног слога. У овом језику јасно се види који је окупатор донио шта. Тај народ су прво окупирали Шпанци, па онда Американци. Тако је онда чај *tii* (од енглеског *tea*), а кафа је *kafee*, од шпанског *café*. Слично томе, из шпанског је грожђе (*'uuvv* од *ivas*), наранџа (*narangk* од *naranja*), кромпир (*paap* од *patas*), парадајз (*thomaat* од *tomate*), пиринач (*'aroots* од *arroz*), хљеб (*paan* од *pan*). Из енглеског су опет крушка (*peer* од *pear*) и шљива (*plamp* од *plum*).

Слојеви посуђивања који прате политичке утицаје и мијењају се временом виде се и рецимо у нашој аутомеханичарској терминологији. Она је прво била махом из њемачког (говорници њемачког су нам ту технологију донијели), па, како су се политичка савезништва промијенила, добрим дијелом замијењена посуђеницама из француског, да би онда, у књишкој терминологији махом били калкови. Прво смо имали, нпр. *лекрад* и *фергазер*, (из њемачког), па су их замијенили *волан* и *карбуратор* (из француског), који су и остали у неутралној употреби, а на крају су се појавили и књишки термини *управљач* и *расплињач*.

Различити механизми понекад се срећу и у истом семантичком пољу и у ужем скупу ријечи. Такви су рецимо албански називи мјесеци (и календарски мјесеци су били иновација која је дошла са ширењем администрације). Док у словенским језицима имамо такве који користе природни циклус (какви су, рецимо, уз мање изузетке: пољски, чешки, украјински и хрватска варијанта српскохрватског) и оне који су посудили латинске називе (већина осталих), скуп дванаест албанских мјесеци изузетно је богат

различитим механизмима. Налазимо ту латинске позајмице, као *janar* ‘јануар’, *mars* ‘март’ и *maj* ‘мај’, некад и доста модификоване, као у *prill* ‘април’ и *gusht* ‘август’. Има онда описни назив за фебруар *shkurt*, дословно: кратки. Ту су онда и називи природног и пољодјелског циклуса, онакви какве налазимо у пољском. Јуни се зове *qërshor*, дословно: трешњар, а јули *korrik*, дословно: жетвар. Посљедња четири мјесеца заправо су калкови латинских назива и дословно значе седми, осми, девети и десети (латинска година је почињала првог марта, па је децембар десети мјесец): *shtator*, *tetor*, *nëntor*, *dhjetor*. Дакле, у једном ограниченом циклусу од дванаест ријечи имамо и творбу, укључујући ту и калкирање, и семантичка проширења и лексичко позајмљивање.

Прећи ћемо сада на међујезичко варирање у настајању нових ријечи. Погледаћемо богатство варирања у називању бицикала и сличних људском снагом погоњених возила (чисто да будемо политкоректни и покажемо да нове технологије могу бити савршено еколошке).

Аутомобили британске фирме *Ровер* прилично су скупи. Међутим, у Пољској можете добити ровер веома повољно. Пољаци бицикл зову *rower*, а та ријеч потиче од британске фирме *Rover*, која је бицикле производила и продавала у Пољској почетом 20. вијека. Појава бицикла породила је различите ријечи у разним језицима. Енглеско *bicycle* је баш као и наше новолатинска кованица са значењем ‘два круга’, т.ј., ‘два точка’, па није без везе кад говоримо о двоточкашима. Овај назив популаран је у најразличитијим језицима, у турском је *bisiklet*, италијанском *bicicletta*, оксетанском, каталанском, португалском и шпанском *bicicleta* (Шпанци га разговорно скрате у *bici*, Енглези у *bike*, које значи и моторцикл, а ми смо ту ријеч изврнули у колоквијално *бајс*), у баскијском је *bizikleta*, филипинским језицима тагалог и илокано *bisikleta*, албанском *biçikleta*, есперанту *biciklo*, свахилију *baisikeli*, и све тако у небројеним језицима.

И француско *vélocipède* је новолатинска твореница (од *velox* ‘брз’ и *pes* ‘стопа’, дакле ‘брзостопић’, да смо га калкирали, можда бисмо га тако назвали). И ми смо назив *велосипед* користили у мирнодопско вријеме, а онда је за народне власти превладао бицикл. Баш као и бицикл, велосипед је направио завидну свјетску каријеру. Позајмише га Руси, а онда се руско *велосипед* проширило диљем неразрушивог савеза слободних република (како им говораше химна), између осталог у грузијском ველოსიპედი (*веосипеди*), башкирском, чувашком, казашком и татарском *велосипед*, и јакутском *белисипет*. Осим руског, има и других словенских језика који су се овдје пофранцузили, Бугари и Македонци користе *велосипед*.

Има онда језика који су мобилисали сопствене творбене ресурсе. Јапанци бицикл зоуу *自転車*, *ђитенша* ‘самокотрљајуће возило’, што ће рећи ‘самокотрљ’. Термин је скован у ери Мејђи (1868-1912), кад су се на

општем таласу модернизације појавили и бицикли. Мандарински кинески користи 自行车, *дзисингчѐ* ‘сам сувоземно возило’. Да су Кинези раније завладали земљиним шаром, могли смо ово калкирати у: *самсувовоз*. Модерни грчки има *подήλατο* ‘стопа кретање’, дакле ‘стопокрет’. Сви наведени наши калкови звуче усиљено, чак комично, баш као и онај виц о називу бицикла код Хрвата: *међуножно гурало*.

И кориштење домаће ријечи за точак било је веома популарно у именовану бицикла. Вијетнамски има *хе ђар* (*хе* – ‘точкаш’, *ђар* – ‘педала’, дакле: *педалоточкаш*). Њемачки користи *Fahrrad* ‘путни точак’, колоквијално *Rad* ‘точак’. Идентично је и у чешком (*jízdní kolo*, краће *kolo*), па ни су без разлога Чеси најњемачкији Словени. Многи други језици слиједе овај образац. Бицикл је *kolo* ‘точак’ код Словенаца, који су германизовани скоро као Чеси. Разговорни македонски усвојио је за бицикл српскорхватску ријеч *точак* (сам точак зове се у македонском: *тркало*). Естонски га зове *jalgratas* ‘стопоточак’. Мађари су калкирали бицикл па имају *kerékpár* ‘пар точкова’. Калкирали су и Литванци, па га зову *dviratis* ‘два точка’. Наравно, има језика са више назива, нпр. у јидишу ביציקל (*bitsikl*), ביציקלעט (*bitsiklet*), וועלסיפעד (*velosiped*), and ראווער (*rover*).

Бицикл постоји дуже вријеме, а нешто касније појавио се тротинет. Ту је енглеска ријеч *scooter* (прецизнији назив за тротинет је *kick scooter* или *push scooter*, јер само *scooter* значи и мопед и електрични тротинет и електричне трицикле за особе са ограничењима у кретању) направила свјетску каријеру. Позајмљена је у јапанском スクーター (*сукута*), кореанском 스쿠터 (*seukuteo*), малајском *skuter*, чешком *skútr*, каталанском *escúter*, њемачком *Scooter*, данском, холандском, француском, италијанском, шпанском и норвешком *scooter*. Најчешће ови називи упућују на моторизовану верзију. У неким језицима, типа јапанског, ова посуђеница се може користити за тротинет, мада постоји и прецизнија позајмица: キックスクーター *киккусукѐта*. Холандски је за тротинет позајмио енглеску ријеч, али не скутер. Они га зову *step* (корак). Руси га зову *самокат* ‘самовоз’, баш као што су у тзв. НДХ звали аутомобил. Прије него што је француско *velosiped* преовладало у руском, *самокат* је био термин за бицикл у руском. Пољаци имају живописан назив *hulajnoga* ‘дернечећа нога’.

Француско *trottinette*, које смо и ми позајмили, долази од глагола *trotter* ‘ступати, ходати’. У француском се зове и *patinette* од глагола *patiner* ‘клизати’. И Македонци имају *тротинет*, Бугари га деминутивизоваше у *тротинетка*, један од холандских назива је *trottinette*, итд. Други француски назив усвојен је као *patinete* у галицијском, шпанском и португалском. Код нас се у западним крајевима користи и *ромобил*, од *ролати* и (*ауто*)*мобил*. Слично је и у мађарском, само краће: *roller*. Италијански има *monopattino* ‘једна сличуга’. У мандаринском кинеском је ‘клизајуће

сувоземно возило' (滑板車, хуа́бáнчē), дакле: *клизосувоз*. Швеђани га зову *sparkcykel* 'удрикруг'. Исланђани користе *hlaupahjól* 'трчиточак'.

Могли бисмо о овоме до сутра, помињући ролшуре, ролере, сличуге, санке, даске, итд. Довољно је, међутим и оволико, степен варирања неће се промијенити. Који год од тих примјера да узмемо, суочићемо се, као глобални лексички акушери, с фасцинантном разноврсношћу, онаквом какву смо срели код бицикала и тротинета.

Именовање речених немоторизованих превозних средстава показује интересантан мозаик проналажења рјешења у лексичком посуђивању, семантичким промјенама и прекомбиновању лексичког материјала, често са два или сва три механизма у једној новој ријечи. Нови предмети покрећу потребу именовања, а заједница говорника реагује стварајући нове ријечи. Често је тако да ријечи створи појединачна особа (нпр. новинар који пише о неком новом превозном средству). Након тога долази до дифузије у друштву. Ријеч се на крају прихвати или бива замијењена алтернативним приједлогом. Оно што рађање нових ријечи чини занимљивим јесте разноврсност представа, односно менталних слика, које стоје иза понуђених рјешења. У наредном дијелу позабавићемо се тиме какав се значај и значење могу приписати варирању у глобалном лексичком акушерству.

ЗНАЧАЈ И ЗНАЧЕЊЕ МЕЋУЈЕЗИЧКОГ ЛЕКСИЧКОГ ВАРИРАЊА

Говорење матерњег језика чини нас људима. Говорење других језика даје нам најбољи увид у величанствену разноврсност наше људскости. То је несумњиво значај међујезичког лексичког варирања, уопште, и у рађању нових ријечи, напосе. У лексици се најјасније прожимају језик и култура. Међујезичко лексичко варирање, овако или онако, представља и међукултурно варирање. На питање шта је и колики је значај лексичке разноврсности у рађању нових ријечи, дакле, одговор се сам намеће. Није тако са значењем. Питање какво значење можемо приписати овој појави једно је од оних вјечних интригантних загонетака из друштвених наука, на које има онолико одгонетака колико и одгонетача.

Под значењем подразумејем питање о чему нове ријечи којима се попуњавају лексичке празнине свједоче. С једне стране јасно је да нове ријечи свједоче о историјским процесима. И не ради се ту само о томе да је у ходу историје дошло до одређених иновација на које су нове ријечи заправо реакција. Рецимо, извори посуђивања јасно свједоче о обрасцима културног и другог утицаја. Да народ Пипаш нису окупирали Шпанци па онда и Американци, у језику тог народа не би било позајмица из поменута два језика. Слично је и са бројним јапанским позајмицама из енглеског, које су директан производ америчке окупације. Ту је додатни историјски

фактор било отварање према свијету у ери Мејџи. Да Нијемци нису били технолошки најнапреднији у вријеме формирања аутомобилске терминологије, не бисмо имали *рикверц* ни *раткану*. Надаље, преференција језика према одређеном типу механизма настајања нових ријечи може се, барем дјеломично, схватити као производ историјских процеса. Види се то у њемачком, који традиционално посеже за творбом, како смо видјели у оним називима који су ужасавали Марка Твена, али је у новије вријеме све више присутно посуђивање из енглеског, толико да се јављају и псеудоанглицизми типа *Handy* (за мобилни телефон, оно што се у енглеском зове *cell phone*) или *Beamer* (за пројектор, оно што је у енглеском *overhead projector*). Успут буди речено, псеудоанглицизми су толико узели маха да је Gardner (2013) објавио рјечник таквих облика у документима бриселске бирократије. Може се рећи да је и ова промјена у кориштењу ресурса у њемачком, макар дјеломично, последица америчке окупације након Другог свјетског рата. Наравно, силни калкови које налазимо, рецимо, у словеначком и чешком, свакако су историјски изазвана реакција на покушаје германизације. Можемо надаље рећи и да је и мандаринско кинеско доминантно посезање за твореницама и метафорама заправо нека врста историјски одређеног става о супериорности сопствене културе, језика и писма.

Досад су ствари веома јасне, али шта ако желимо да сазнамо свједоче ли ови примјери о дубље укоријењеним културним обрасцима који иду изван помињаних историјских процеса на које је веома лако упријети прстом. Посљедњих година свједочили смо ренесанси језичких приступа који истражују однос језика и културе. Њихов преглед, укључујући и историјски мисаони ток који је до њих довео, као и критичка евалуација, могу се наћи у Širka (2019). Од свих тих приступа, а има их од Ане Вјежбице у Аустралији до руске лингвокултурологије, овдје је најрелевантнији приступ тзв. културне лингвистике, поглавито идеје два аутора. Први је Palmer (1996), који говори о томе да језици граде менталне слике и да су разлике у тим менталним сликама резултат међукултурних разлика. Сличне идеје има Sharifian (2017), други аутор, који говори о специфичним културним когницијама двије врсте: културним концептуализацијама (како дани језик и култура схватају одређене појмове, нпр. појам кума код нас) и културним сценаријима (како дани језик и култура схватају одређена културно релевантна дешавања, нпр. свадбу, сахрану, итд.)

У конкретном примјеру рађања нових ријечи, питање је да ли је посезање за одређеним обрасцима резултат неких културно специфичних менталних слика и културних когниција. Узмимо њемачки и кинески. Можемо ли рећи да често кориштење сложеница у њемачком одражава инжењерско-филозофски дух? Можемо ли отићи и корак даље, па питати да ли

постојање таквих структура у новим ријечима доприноси инжењерско-филозофској оријентацији Нијемаца, како би можда урадили неоворфисти попут Fuhrman и Boroditsky (2010)? Можемо ли надаље питати да ли су кинеске менталне слике у називима електричних апарата резултат одређених културних датости које иза тог језика, па и писма (често се у дијелу новог знака користи назив нечег другог што се изговара исто или слично)? Ово су интригантне загонетке, али треба бити изузетно опрезан у њиховом одгонетању. Рецимо, изузетно богатство творбених образаца, баш као у њемачком, постоји и у језику пипаш, али нико неће имати предоцбе о инжењерско-филозофском усмјерењу тог народа. И шта рећи о албанским називима мјесеци, свједоче ли они и о чему? Посљедица чега је разноврсност у називању бицикла?

Ова област отвара бесконачан низ питања. Међутим, треба се клонити онога што се само у појединим језицима и појединим ријечима нађе, ма колико то на први поглед изгледало привлачно. Другим ријечима, лексички акушери треба да припазе да не избаце и дијете с прљавом водом од купања, како каже гримовски драстична њемачка изрека: *das Kind mit dem Bade ausschütten*, коју налазимо и у енглеском у облику: *Don't throw the baby out with the bathwater*. Веома је битно признати да се доста тога дешава случајним развојем догађаја, да је добар дио варирања у овој области непредвидив и тиме необјашњив, а ту онда важи правило: о ономе о чему не можемо говорити, морамо ћутати, да карикирамо познату максиму из Витгенштајновог Трактата: "Wovon man nicht sprechen kann, darüber muß man schweigen".

Једини начин на који можемо почети одговорати на ова питања јесте систематски мукотрпан рад у поређењу различитих језика и великог броја нових ријечи. Добар примјер и узор таквог систематског рада јесу Haspelmath и Tadmor (2009, 2020), који су систематски поредили посуђенице по свјетским језицима. Ресурси таквог типа за нове ријечи били би од изузетне користи.

ЛИТЕРАТУРА

- Fuhrman, Orly and Lera Boroditsky 2010. Cross-Cultural differences in mental representations of time: evidence from an implicit non-linguistic task, *Cognitive Science*. <https://doi.org/10.1111/j.1551-6709.2010.01105.x>.
- Gardner, Jeremy 2013. *Misused English Words and Expressions in EU Publications*, Bruxelles: European Court of Auditors
- Haspelmath, Martin and Uri Tadmor (eds.). 2009. *Loanwords in the world languages: a comparative handbook*. Berlin: Walter de Gruyter.

- Haspelmath, Martin & Tadmor, Uri (eds.) 2020. *World Loanword Database*. Leipzig: Max Planck Institute for Evolutionary Anthropology. <http://wold.clld.org>
- Palmer, Garry 1996. *Toward a Theory of Cultural Linguistics*. Austin: University of Texas Press.
- Sharifian, Farzad 2017. *Cultural Linguistics*. Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Šipka, Danko 1990. Terminološka leksika automehaničarske struke u srpskohrvatskom jeziku, *Prilozi proučavanju jezika* 24-26, Novi Sad (1988- 1990), p. 161–237.
- Šipka, Danko 2000. *SerboCroatian-English Colloquial Dictionary*. Springfield, VA: Dunwoody Press.
- Šipka, Danko 2019. *Lexical Layers of Identity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Šipka, Danko 2024. Macedonian Dialectal Vocabulary: Sources and Motivation. *Balkanistica* 37, forthcoming.

Danko Šipka

GLOBAL LEXICAL OBSCETRICS: SELECTED EXAMPLES OF BIRTHS OF NEW WORDS

Summary

The present paper, aimed at a general audience, discusses different cases of the emergence of words for new concepts. The paper focuses on the cases in which a speech community starts acquiring new technologies, which triggers the need for new words. Having established theoretical possibilities in situations of that kind, the paper presents solution from various languages around the globe. The differences in solutions adopted in individual languages definitely testify to global lexical, linguistic, and, more broadly, cultural diversity, which contributes to the richness of the global cultural heritage. At the same time, the examples discussed in this paper open an array of questions about the relationship between language and culture. The key question is to what extent the differences in naming new concepts are a product of deeper intercultural differences, what role historical processes play in naming, and how much of naming can be ascribed to unpredictable, random variation.

Keywords: new words, terminology, lexical borrowing, calques, lexical morphology, new meanings, metaphors, language, and culture.

УДК 811.163.41:[004.774+07+339.138+659]

811.111'25=163.41"20"

811.163.41'373.43:[001.4:004]"20"

Лазар Бошковић

(АгитПРОП, Београд)

СРПСКИ ЈЕЗИК И ДИГИТАЛНА ТЕХНОЛОГИЈА: ПРАКСА, ПРОБЛЕМИ, ЗАБЛУДЕ, РЕШЕЊА И ПРЕПОРУКЕ

Новоречје, 5, 2023, бр. 8.

Текст је настао на основу 30 година искуства и професионалног ангажмана у четири области комуникације: медији, маркетинг, односи с јавношћу и интернет продукција. Аутор се стално налазио на линији прожимања српског језика и нових комуникационих пракси и технологија, које су скоро 100% засноване на енглеском језику. Све четири поменуте делатности у области комуникације, већ деценијама уназад, пате од недостатка доследне и потпуно дефинисане стручне терминологије на српском језику. Ипак, за потребе овог текста, фокус ће бити на појмовима из новије праксе, од тренутка када су наш физички свет и дигитални свет постали дубоко испреплетени, пре неких петнаестак година. Примери погрешног превођења са енглеског на српски, чак и за једноставне и јасне појмове, довели су до тога да су „друштвени медији“ непотребно и чудно прекрштени у „социјалне мреже“. Део овог текста је посвећен и потреби стварања нових српских речи за нове дигиталне појмове, којих је све више. Аутор преноси и своја сазнања настала током рада на књизи „Речник интернета и дигиталне комуникације“.

Кључне речи: дигитална технологија, дигитална комуникација, интернет, веб, онлајн, домени, англосрпски, ћирилица, превођење, медији, маркетинг, интернет, стандарди, фонтови.

КАКО ЈЕ СВЕ ПОЧЕЛО? И ЗАШТО ЈОШ УВЕК НИЈЕ ЗАВРШЕНО?

Како помирити лингвисте и инжењере, језичаре и ајтијевце? Вероватно је прецизније питање: Како да стручњаци за језичка питања и стручњаци за дигиталну технологију нађу заједнички језик? Иако тај језик већ постоји – српски!

Како да обе стране не збуњују обичне кориснике српског језика? По природи посла, они први не познају довољно дигиталну технологију изван граница сазнања обичног корисника, а ови други не маре претерано за језичка питања и дражи им је „србиш“ и („ошишана“) латиница.

Тај проблем несарадње те две битне струке постоји већ деценијама и много је старији од појаве интернета у нашим животима, а појавио се негде са првим рачунарима и тастатурама за њих. У тим временима је, силом прилика, морало да се пише „ошишаном“ латиницом, а за „наша“ слова (у оба писма) морао је да се користи Јуски, некадашњи незванични стандард по коме су Аски (енг. ASCII) фонтови на силу прерађивани тако да имају и домаћа слова, заменом неких мање коришћених знакова.

Интернет и његова терминологија су се деценијама, и у свету и у Србији, развијали у круговима ентузијаста, претежно техничке струке, којима језичка питања нису била високо на листи приоритета. Код нас постоје и бројни друштвени (а и политички) узроци зашто је српски језички простор још увек недовољно уређен у области терминологије савремене технологије.

Појава интернета и општеприсутних дигиталних уређаја је само почачала нагомилане и нерешаване проблеме до граница апсурда. Главне техничке проблеме српског језика и ћирилице су решавале мултинационалне софтверске компаније, у пакету са другим неенглеским и нелатиничним језицима и писмима. Нажалост, бројни проблеми који су наше, локалне природе, остајали су нерешени или непотпуно решени.

Јуникод (енг. Unicode)¹ је универзални стандард за кôдирање знакова, и служи као основа за обраду, складиштење и размену текстуалних података на било ком светском писму, у свим видовима употребе информационих технологија. Постоји више од 30 година, тренутно подржава 161 писмо, а садржи око 150.000 знакова, и у сталном је развоју.

УТФ-8 је стандардни облик Јуникода на интернету, јер покрива сва светска писма живих језика. Кôдирање текста у УТФ-8 представља сваки Јуникодов знак са једним до четири бајта, па је тако један бајт за стандардна енглеска слова и симболе, два бајта за додатне латинице и средњоисточне знакове и три бајта за азијске знакове, а додатни знакови се представљају помоћу четири бајта.

Добра вест: не постоји „ошишана“ ћирилица, тако да они који је користе могу одавно да пишу на нормалан начин, помоћу Јуникода и УТФ-8. **Лоша вест:** највећи број корисника и даље не зна да аутоматско пресловљање текста у смеру из ћирилице у латиницу не прави проблеме, док су у супротном смеру (из латинице у ћирилицу) многе грешке неизбежне (стране речи, мерне јединице, адресе е-поште, веб-адресе...), јер неки делови текста постану исписани погрешним писмом. Дакле, до нас је, није до технологије.

¹ <https://home.unicode.org/>

СТАНДАРДИ ПОСТОЈЕ ОДАВНО, АЛИ СУ МНОГИМА НЕПОЗНАТИ

Српска ћирилица је званично писмо српског језика у Републици Србији, не само по Уставу наше државе и Закону о службеној употреби језика и писама, већ и по **међународним стандардима**²:

- *ISO/IEC 8859-5:1999 – Информациона технологија – 8-битни једнобајтни кодирани графички знакови – Део 5: Латинички/Ћирилички алфабет*, одређује скуп знакова за ћирилицу и важи за језике: бугарски, белоруски, македонски, руски, српски и украјински;
- *ISO 15924:2023 – Кодови за представљање назива писама*, по коме ћирилица има код и број Cyrl 220, а алиас јој је Cyrillic, што је уједно и њен Јуникод назив;
- *ISO 639-2:2018 – Кодови за представљање назива језика – Део 2 Алфа 3 код*, у којима је српски језик означен са „sr“, трословни код језика је „srp“, основни локални ИД је „sr-Cyrl-RS“, а приказ назива при подешавању тастатуре је „Serbian (Cyrillic, Serbia)“;
- *ISO 9:1995 – Информације и документација – Транслитерација ћириличких у латиничке знакове за словенске и несловенске језике*.

У складу са општим цивилизацијским начелима, Унеско је 2003. усвојио и *Препоруку за промовисање и коришћење вишејезичности и универзалног приступа сајбер простору*, којом се захтева равноправно коришћење различитих језика и писама у оквиру глобалне интернет мреже. Међутим, у појединим круговима у Србији и даље постоје бројне **заблуде о употреби ћирилице на интернету**³, као што су: да Гугл не воли ћирилицу, да нема довољно ћириличких фонтова, да је тешко претварање текста из латинице у ћирилицу, да друштвени медији не раде са ћирилицом, да дигитални уређаји не раде са ћирилицом...

Чињенице, ипак, говоре потпуно супротно, јер су такве врсте проблема отклоњене одавно – већина њих 100%, а неки у довољној мери да више и нису проблем. Испоставило се да су узроци за некоришћење ћирилице на интернету много баналније природе – од основног техничког незнања и површне незаинтересованости, до лоших навика корисника дигиталних технологија, али и деценијама упијане мржње према свему што има придев „српски“.

Постоји и чест проблем са курзивом у ћирилицу, чије решење је веома једноставно, али је и сам проблем релативно непознат, чак и у стручној јавности – не само код ИТ стручњака, већ и код језичких стручњака. Наиме, **курзивна слова „г“, „т“, „д“ и „п“ се разликују у српској и руској ћирилицу**, те због тога треба обратити пажњу при избору фонтова, јер

² <https://www.iso.org/standards.html>

³ <https://agitprop.rs/zablude-o-cirilici-na-internetu/>

многи од њих не садрже потребне облике за српски ћирилички стандард. Како изгледа та разлика, показује следећа слика, преузета са **веб-сајта Типометар**⁴:

0433	0434	043F	0442
z	đ	n	m
F6C4	F6C6	F6C7	F6C8
ī	g	ī	ī̄

На веб-сајту Типометар, који води екипа стручњака за типографију са Факултета примењених уметности у Београду, постоји и већи број типографских писама (и фонтова из тих фамилија) која су наменски дизајнирана за српску ћирилицу.

ПРАВОПИСНЕ НЕСУГЛАСИЦЕ ОКО ДИГИТАЛНИХ ПОЈМОВА

Током две године рада на мом „Речнику интернета и дигиталне комуникације : енглеско-српски“ (Београд: mCloud, 2021)⁵ схватио сам зашто су малобројна домаћа издања те врсте, иако у српској пословној и друштвеној пракси постоји потреба за таквим приручником и појмовником.

Кренимо од основног појма – интернет. Како гласи придев од речи „интернет“? Нажалост, у српском језику се није усталио логичан придев „интернетски“, за разлику од неких других словенских језика. То је за последицу имало преузимање начина писања из енглеског језика (интернет домен, интернет маркетинг...).

Међутим, домаћи језички стручњаци се нису сложили да ли у том случају треба да се пише цртица између речи, тј. „интернет-НЕШТО“ или само „интернет НЕШТО“. За појмове „веб“ и „онлајн“, од којих и није прикладно правити придеве на начин близак српском језику, постоји преовлађујуће гледиште да иза њих иде цртица (веб-сајт, онлајн-медији...), ка-

⁴ <https://tipometar.org/kolumne/InDesignLokalizacija/Index.html>

⁵ <https://recnikinterneta.rs/>

да се користе као директне позајмљенице из енглеског језика или полусложенице.

Ево како су спојев и придеви који садрже реч „интернет“, **на три различита начина**, дати у референтној домаћој језичкој литератури:

1. „Правопис српскога језика“ (Нови Сад: Матица српска, 2020):
(тачка 86)

„в. спојев и придеви чији је први члан изван оваквих веза такође променљив и има општитију (самосталну) употребу:

[...] интернет адреса, интернет страница [...].“

2. „Речник српскога језика“ (Нови Сад: Матица српска, 2018):
(страна 447)

„интернетски, -а, -о који се односи на интернет, који је у вези с интернетом: ~ веза.“

3. „Велики речник страних речи и израза“ (Нови Сад: Прометеј, 2008):

(страна 531)

„интернет-адреса, -е ж [енгл. internet address, в. интернет, адреса] рач. адреса која служи за успостављање везе са одређеним веб-сајтом и која почиње словима www.“

У „Речнику интернета и дигиталне комуникације“ коришћено је решење из „Правописа српскога језика“, без цртице. Основни разлог за то је што се такав начин писања усталио у пракси српског језика.

У две од три горе поменуте језичке публикације постоје и одређене омашке, засноване на погрешним претпоставкама, због недовољног познавања дигиталне тематике:

а) Испод тачке 63. „Правописа српскога језика“ стоји напомена у којој аутори кажу:

“У свести корисника интернет је престао да значи име компаније и зато је исправно писање малим почетним словом.”

Нетачно, због следећих чињеница:

- интернет никада није ни био назив само једне компаније, већ телекомуникациона услуга коју су одувек нудиле бројне компаније;
- корисници интернета нису у својој свести имали такво значење, већ су га писали великим почетним словом по угледу на енглеске изворе;

- у међувремену, малим почетним словом је почео да се пише зато што је постао исто што и радио и телевизија – опште присутан медиј⁶.

б) У горе наведеном цитату из „Великог речника страних речи и израза“ постоје три делимично тачне тврдње:

- *интернет-адреса служи за успостављање везе са одређеним веб-сајтом* – делимично тачно, јер појам **интернет адреса** је јединствена текстуална ознака везана за одређени интернет домен (енг. internet domain) и може да буде веб-адреса (енг. web address) и/или адреса е-поште (енг. e-mail address), а само ова прва служи за успостављање везе са одређеним веб-сајтом;
- *... са одређеним веб-сајтом* – делимично тачно, јер веб-адресе нису везане само за веб-сајтове, већ за било коју врсту веб-локација (енг. web location), а о томе више у наставку;
- *интернет-адреса почиње словима www* – делимично тачно, јер „www“ није неопходан део веб-адресе, то јест некада давно је био обавезан, али данас је „историјски“ вишак (ако је веб-сервер подешен како треба).

Веб-адреса је низ алфанумеричких знакова који чине јединствену адресу неке веб-локације (енг. web location) и може да буде интернет домен, нпр. „primer.rs“, или поддомен (енг. subdomain) неког интернет домена, као што је „resnik.primers.rs“.

Веб-локација је шири појам од веб-сајта и представља јединствену функционалну целину, доступну корисницима као место на интернету, као што су (поред веб-сајта) и веб-портал (енг. web portal), ФТП сајт (енг. FTP site), друштвени медиј, веб-претраживач (енг. search engine), онлајн-заједница (енг. online community) и веб-апликација (енг. web app).

Прилика је да се објасни и заблуда да се често се **веб-порталима** погрешно називају сви обимнији веб-сајтови, а нарочито медијски сајтови, иако немају посебан приступ само за регистроване кориснике. Сама изворна латинска реч „портал“ говори да је то неки главни улаз, нека свечана врата, што указује да не може свако да му приступи. Зато је је веб-портал само она веб-локација која регистрованим корисницима, након аутентикације, омогућава приступ јавно недоступном окружењу, с посебним веб-садржајем (енг. web content), наменским веб-апликацијама (енг. web app) и веб-сервисима (енг. web service). Примери веб-портала су: портали Е-управе, компанијски интранет и екстранет портали, портали за студенте... Веб-портали могу да буду и они медијски веб-сајтови код којих је потреб-

⁶ <https://www.oii.ox.ac.uk/news-events/news/internet-vs-internet-the-consequence-of-capitalization/>

но посебно пријављивања ради коментарисања или других разлога (нпр. персонализовани садржаји доступни само за претплатнике).

„ДИГИТАЛНО“ ЈЕ ЗАВЛАДАЛО, АЛИ „ЕЛЕКТРОНСКО“ И ДАЉЕ ОПСТАЈЕ

Дигитално, као придев, све више постаје замена за речи „електронско“, „сајбер“, „интернет“ и „онлајн“ у бројним областима савремених технологија и комуникације. Међутим, има и примера где се то није десило, или се неће ни десити, јер стари облици и даље постоје, а неки се и суштински разликују од дигиталних. Такође, има и примера где је „дигитално“ постало кровни појам за више ствари у оквиру једне области, док се „електронско“ или „онлајн“ задржало као ознака за уже/шире области. Следи преглед најбитнијих појмова.

Појмови који су од „електронских“ заувек постали „дигитални“:

- E-certificate – Electronic certificate (Е-сертификат – Електронски сертификат): нови назив је **Дигитални сертификат** (Digital certificate)
- E-currency – Electronic currency (Е-валута – Електронска валута): нови назив је **Дигитална валута** (Digital currency)
- E-document – Electronic document (Е-документ – Електронски документ): нови назив је **Дигитални документ** (Digital document)
- E-marketing – Electronic marketing (Е-маркетинг – Електронски маркетинг): нови назив је **Дигитални маркетинг** (Digital marketing)
- E-publication – Electronic publication (Е-публикација – Електронска публикација): нови назив је **Дигитална публикација** (Digital publication)
- E-publishing – Electronic publishing (Е-издаваштво – Електронско издаваштво): нови назив је **Дигитално издаваштво** (Digital publishing)
- E-signature – Electronic signature (Е-потпис – Електронски потпис): нови назив је **Дигитални потпис** (Digital signature)

Појмови који ће (вероватно) заувек да буду „електронски“:

- **E-book** – Electronic book (Е-књига – Електронска књига)
- **E-government** – Electronic government (Е-управа – Електронска управа)
- **E-mail** – Electronic mail (Е-пошта – Електронска пошта)

Појмови код којих се „дигитално“ разликује од „електронског“:

- **Digital banking** (Дигитално банкарство) је шири појам од **E-banking** – Electronic banking (Е-банкарство – Електронско банкарство)

- **Digital business** (Дигитално пословање) се суштински разликује од **E-business** – Electronic business (Е-пословање – Електронско пословање)
- **Digital commerce** (Дигитална трговина) је подскуп **E-commerce** – Electronic commerce (Е-трговина – Електронска трговина)
- **Digital device** (Дигитални уређај) је ужи појам од **Electronic device** (Електронски уређај)

Појмови код којих је „дигитално“ шире од „интернетског“:

- **Digital identity** (Дигитални идентитет) је шири појам од **Internet identity** (Интернет идентитет)
- **Digital marketing** (Дигитални маркетинг) је шири појам од **Internet marketing** (Интернет маркетинг)
- **Digital safety** (Дигитална сигурност) је шири појам од **Internet safety** (Интернет сигурности)

Дефиниције свих набројаних појмова доступне су на веб-сајту „Речника интернета и дигиталне комуникације (енглеско-српски)“.⁷

НЕПРЕВОЂЕЊЕ ИЛИ ПОГРЕШНО ПРЕВОЂЕЊЕ ДИГИТАЛНИХ И ПОСЛОВНИХ ПОЈМОВА СА ЕНГЛЕСКОГ НА СРПСКИ

У Србији је увек изазовно (тачније и искреније: *проблематично*) радити на преводима издања из стручних области, нарочито онима везаним за дигиталне технологије. Разлог за то је што деценијама уназад није било превише воље да се терминологија у тим областима на адекватан начин преведе или бар прилагоди српском језику. Често се прибегавало „србиш“ решењима, која су просто писање енглеских појмова онако како се изговарају на српском језику.

Опште познати пример је појам „**e-mail**“, који остаде у свести већине као „имејл“, иако је његов једноставни и очигледни превод „**е-пошта**“ истовремено потпуно јасан и носи смисао и његовог настанка и практичне употребе, као једног од најстаријих начина за преношење, достављање и размену информација и података у електронском облику.

То је ланчано изазвало даље проблеме, јер се колоквијално у српском језику „имејл“ (и варијанте „и-мејл“ и „мејл“) **користи за три технички различите ствари:**

- **е-пошта** (енг. e-mail) – електронска пошта (енг. electronic mail), као једна од системских глобалних интернет услуга (енг. internet service), намењена за слање и примање порука е-поште, коришћењем адреса е-поште;

⁷ <https://recnikinterneta.rs/>

- **адреса е-поште** (енг. e-mail address) – као јединствена адреса електронског поштанског сандучета корисника који шаље и корисника коме се шаљу поруке е-поштом
- **порука е-поште** (енг. e-mail message) – као скуп текстуалних информација и придружених података послатих путем е-поште које пошиљалац шаље примаоцу

Ево примера како се не преводи, али и погрешно дефинише „имејл“ / „имејл“ / „мејл“ у референтној домаћој језичкој литератури:

1. „Правопис српскога језика“ (Нови Сад: Матица српска, 2020):
(тачка 88.б.)

„имејл-адреса (или само имејл/мејл)“

ПРОБЛЕМ: поистовећивање адресе е-поште и појединачне поруке е-поште.

2. „Речник српскога језика“ (Нови Сад: Матица српска, 2018):
(иста дефиниција је дата и за „мејл“)

„имејл м (мн. –ови) енгл. скраћ. рач. електронска пошта, порука, документ и др. послат или примљен електронским путем, путем рачунарских уређаја и програма; уп. мејл.“

ПРОБЛЕМ: поистовећивање интернет услуге (система) и појединачне поруке е-поште, уз нетачно раздвајање „документа“ од поруке (он је њен прилог).

3. „Велики речник страних речи и израза“ (Нови Сад: Прометеј, 2008):

„и-мејл, -а м [енгл. e-mail скр. од electronic mail електронска пошта] 1. систем за слање порука са једног рачунара на други путем мреже. 2. порука послана на тај начин; уп. мејл.“

ПРОБЛЕМ: поистовећивање интернет услуге (система) и појединачне поруке е-поште

„мејл, -а м [скр. од енгл. e-mail електронска пошта] 1. електронско (комуникационо) средство писане комуникације путем Интернета; електронска пошта. 2. оно што се шаље електронском поштом; електронска порука, електронско писмо.“

ПРОБЛЕМ: поистовећивање интернет услуге (али сведене само на писану комуникацију) и појединачне поруке е-поште, уз непотребну различитост ове дефиниције од оне дефиниције која је већ дата за „и-мејл“ (иако се мисли на исто).

„е- (енгл. e-, скр. од electronic електронски) који се обавља или налази у електронском облику, нпр. е-готовина, е-корпа, е-пошта“

ПРОБЛЕМ: проблем не постоји, већ се поставља питање зашто поменута „е-пошта“ није примењена и у дефиницијама претходна два појма?

Срећом, правилно писање „е-пошта“, уместо разних других „србиш“ варијанти, заживело је у многим праксама употребе – од домаћих уџбеника, преко Мајкрософтових превода у софтверу и на њиховим веб-локацијама, па све до превода на веб-страницама Гуглове корисничке подршке.

Други правац погрешног превођења, нарочито код новије дигиталне терминологије, заснован је на неразумевању преплитања неких појмова. Тако се енглески појам „**social media**“, који се односи на онлајн-платформе за друштвено умрежавање (енг. social networking), скоро редовно погрешно преводи на српски као „**друштвене мреже**“ (или, још горе, као „социјалне мреже“). А једино исправно, и логички и технички тачно, је „**друштвени медији**“, јер то у себи носи сва битна значења и функционалности тих јавних онлајн-заједница, а посебно њихов пословни разлог настанка. Да су то суштински ипак медији, а не мреже, говори и то што друштвени медији имају своје власнике, плаћено оглашавање, правила коришћења, цензорску политику... Њихови власници зарађују кроз поседовање личних података корисника и уступање тих података компанијама које се оглашавају на тим медијима.

Иначе, **друштвене мреже** (енг. social network) постоје откад постоји и људска цивилизација, а неки од примера су породица, родбина, пријатељи, комшије, познаници, колеге... Друштвени медији су само онлајн-платформе за њихово додатно повезивање, за савремено успостављање друштвених мрежа и са блиским / познатим и са удаљеним / непознатим људима.

Проблеми са специфичним појмовима у стручним областима ту не престају. Наиме, енглеске речи „**goal**“, „**objective**“ и „**target**“ на српски језик се најчешће преводe истоветно – као „**циљ**“. Такав приступ може да прође у „обичним“ текстовима, међутим те три речи у стручним текстовима (везаним за пословање, маркетинг и друге сродне области), имају своја специфична значења, која у најкраћем могу овако да се сагледају:

- **goal** = **циљ**, и односи се на највиши, стратешки ниво, као дугорочни циљ (или циљеви) нечега;
- **objective** = **задатак**, оно што на оперативном нивоу служи за остварење циља (најчешће је то више задатака);
- **target** = **циљани резултат**, мерљиве тактичке вредности, мете (бројке) које „гађамо“, то јест желимо да постигнемо.

Занимљив је (а недовољно познат) пример полисемичне лексеме, која се јавља и у српском и у енглеском језику – „**комуникација**“ (енг. communication), јер постоји битна разлика у њеном значењу када је у множини „**комуникације**“ (енг. communications). У питању је вишезначност која је логички повезана, али је технички различита:

1. Комуникација је процес размене информација између људи, кроз њихово међусобно општење, тиче се разумевања, стварања значења, развоја односа и начина како се поруке примају и тумаче, а одвија се говором, писањем, знаковним језиком, говором тела...

2. Комуникације се односе на:

- средства преноса, технолошка решења, системе и канале преко којих се преносе информације и подаци између људи и обавља њихова комуникација на даљину, као што су жичане комуникације (енг. wired communications), бежичне комуникације (енг. wireless communications), интернет комуникације (енг. internet communications) и дигиталне комуникације (енг. digital communications), најчешће повезане кроз појам „телекомуникације“;
- средства и системе за премештање људи и предмета од једног до другог места (возови, авиони и бродови), као и саобраћајнице (путеви) којима се то одвија.

Ову логичну терминолошку разлику између „comm“ и „comms“ многи у Србији нису прихватили, тачније – разумели. Када је „прекинута комуникација“ – то значи да су се неки људи посвађали или удаљили, па ето посла за стручњаке из друштвених наука. Када су „прекинуте комуникације“ – или нема приступа интернету или се десила нека природна катастрофа, па треба позвати инжењере или техничаре да то поправе. Нажалост, већи број домаћих високообразовних установа не прави разлику између „комуникација“ и „комуникације“, иако је она од суштинског значаја за профил кадрова које (желе да) образују. У англосаксонском свету се могу наћи бројни примери академских установа којима је та разлика веома битна.⁸

НАЈЧЕШЋЕ ЗАБЛУДЕ СА ДИГИТАЛНИМ ПОЈМОВИМА НА ЕНГЛЕСКОМ

У свакодневној комуникацији, нарочито у медијима, али и у службеним упутствима државних органа, па и у стручној језичкој литератури, јавља се много грешака због неразумевања савремених дигиталних појмова. Следи преглед најчешћих заблуда те врсте.

1. BROWSER ≠ ПРЕТРАЖИВАЧ

Ово прво је наменски програм инсталиран на рачунару корисника, а ово друго је веб-локација у власништву мултинационалне компаније, или детаљније речено:

- **Web browser (Веб-прегледач)**, познат и као веб-читач, је наменска апликација за прегледање веб-садржаја учитавањем веб-страница на уређај ко-

⁸ https://www.csusm.edu/communication/major_differences.html

рисника. То је клијентски програм за проналажење, преузимање и приказивање информација с веб-локација на уређају корисника. Најпознатији веб-прегледачи су: Google Chrome, Mozilla Firefox, Microsoft Edge, Opera, Apple Safari.

- **Search engine (Веб-претраживач)**, познат и као претраживач интернета, је веб-локација специјализована за проналажење веб-садржаја и представља координисани скуп од три програма: Веб-паук за проналажење и праћење хипервеза, Програм за индексирање пронађених података у бази података и Програм који прима захтеве за претрагу од корисника. Глобални веб-претраживачи су Google, Bing, Yahoo и DuckDuckGo, а локално су популарнији Baidu (Кина) и Yandex (Русија). Постоје и веб-претраживачи специјализовани само за одређене врсте садржаја (фотографије, видео, садржај са друштвених медија...).

ПРИМЕРИ ЗА ЗАБЛУДУ БРОЈ 1

Неразликовање веб-прегледача и веб-претраживача у великом броју је запажено код многих органа јавне управе (државна управа и јавна предузећа). Та пракса може да буде веома збуњујућа за кориснике и грађане, а надлежни се углавном оглушују на сугестије да то исправе. Ево неколико примера са њихових веб-сајтова и из порука е-поште:

- "...молимо Вас да се пријавите путем интернет претраживача..."
- "Препоручујемо да за рад са еСандучетом користите рачунар и претраживач Google Chrome."
- "Упутство за подешавање FireFox претраживача за рад..."
- "Za internet pretraživač Firefox Mozilla neophodna su podešavanja..."
- "...или у свој интернет претраживач унесите директну адресу:..."

2. ИНТЕРНЕТ ≠ ВЕБ

Интернет је много шири појам од веба, јер:

- **Интернет** је глобални комуникациони мрежни систем који користи пакет протокола за пренос података међу повезаним рачунарским мрежама и уређајима. Реч „интернет“ је сложеница настала од енглеског „inter-networking“ (међусобно умрежавање), јер управо то и значи – повезује у јединствену целину мреже различитих намена: приватне, јавне, пословне, академске, владине и невладине.
- **WWW – World wide web (Мрежа широм света)**, скраћено Web (Веб, Мрежа), је један од начина приступања информацијама које се налазе на интернету постављене на неком веб-серверу, а доступне су помоћу ХТТП-а, и свака од њих је одређена једнообразним идентификатором ресурса. Из корисничког угла, WWW је мрежа веб-страна, података, датотека или интернет услуга којима може да се приступи кроз веб-прегледач. Веб је ужи појам од интернета, али је његов најпопуларнији део.

3. ДИГИТИЗАЦИЈА ≠ ДИГИТАЛИЗАЦИЈА

Повезани кораци, али суштински различити, јер:

- **Digitization (Дигитизација)** је просто претварање аналогних информација у дигитални облик. На пример, то је процес када се стари снимци са аудио или видео касета претворе у одговарајуће дигиталне аудио и видео снимке, или када се фотографије и папирни документи скенирају да би се претворили у дигиталне слике. Она је претходни и неопходни корак у дигитализацији.
- **Digitalization (Дигитализација)** је процес у коме се информације, које су после дигитизације већ у дигиталном облику, обједињују тако да се повежу и лакше користе, а ради поједностављивања или убрзавања неких операција које су се раније радиле ручно. Практично, дигитализацијом је омогућено је да се исто оно што се радило на стари, аналогни, „папирни“ начин сада ради дигитално. Није мењана суштина, само је промењен облик, уз бројне предности које рачунари и умреженост сами по себи доносе, попут аутоматизације која у много чему замењује људски рад. Често се меша с дигиталном трансформацијом (енг. Digital transformation), која је следећи корак након дигитализације.

4. ДИГИТАЛНИ МАРКЕТИНГ ≠ ИНТЕРНЕТ МАРКЕТИНГ

Дигитални маркетинг је шири појам од интернет маркетинга, јер:

- **Digital marketing (Дигитални маркетинг)** је део укупних активности у оквиру маркетинга који се одвија коришћењем искључиво дигиталних канала комуникације, који могу бити и онлајн и офлајн. То значи да дигитални маркетинг укључује све елементе интернет маркетинга, али и део традиционалног маркетинга који се одвија у дигиталном облику а није на интернету, као и део других дигиталних промотивних активности. Области дигиталног маркетинга које нису део интернет маркетинга су, између осталих, дигитална промотивна средства у јавном простору, ријалити технологије, интернет ствари, дигитални офлајн, СМС маркетинг...
- **Internet marketing (Интернет маркетинг)**, познат и као онлајн-маркетинг и веб-маркетинг, је део дигиталног маркетинга који се тиче само веб-сајтова и друштвених медија и онога што на те и друге веб-локације доводи посетиоце. Део је укупних маркетиншких активности и одвија се коришћењем искључиво онлајн-канала комуникације и онлајн-оглашавања.

ПРИМЕРИ ЗА ЗАБЛУДЕ ОД 2 ДО 4

Заблуде са дигиталним појмовима су честе међу грађанима и новинарима, али би стручна језичка литература требало да буде поуздан извор, уколико су у тиму аутора и сарадника били ангажовани и познаваоци дигиталне технологије и комуникацијски стручњаци.

У изузетном издању, и по обиму и по садржају и по броју учесника, какав је „Српски речник новијих англицизама“, Твртко Прћић и други,

(Нови Сад: Филозофски факултет, 2021) ⁹, појављују се, нажалост, следећи превиди за набројане заблуде од 2 до 4:

1. За одредницу „**веб**“ стоји да је *веб = интернет = нет*, то јест да су то синонимне одреднице. Претходно је већ објашњено зашто то није тачно, као и да је интернет много шири појам од веба.

2. За одредницу „**дигитализовати**“ као прво значење стоји потпуно погрешна дефиниција „*pretvoriti snimljeni zvuk ili sliku u digitalni oblik, radi kasnije obrade putem kompjutera*“. Претходно је већ објашњено зашто то није тачно, јер се описани процес зове ДИГИТИЗАЦИЈА а не ДИГИТАЛИЗАЦИЈА. И друго значење је делимично тачно, јер пише „*opremiti nešto ili nekoga modernom digitalnom opremom, naročito kompjuterskom*“, чиме се дигитализација своди само на опрему, а она је шири и сложенији процес.

3. За одредницу „**дигитални маркетинг**“ стоји погрешна дефиниција, у којој пише „*reklamiranje robe ili usluga putem interneta i onlajn tehnologije*“, што је нетачно због следећег:

- „рекламирање“, како се колоквијално назива „оглашавање“, је само један од делова „промоције“, а она је само један од четири стуба маркетинга (4П – производ/услуга, продајна цена, продајна места и промоција);
- у примеру узетом из праксе, који гласи „*Digitalni marketing uključuje sve elemente online marketinga, ali i deo tradicionalnog marketinga.*“, управо пише да се дигитални маркетинг не своди само на интернет / онлајн маркетинг; ¹⁰

Кроз цео „Српски речник новијих англицизама“ **уместо „рачунар“ пише „компјутер“**, што је подједнако необично као и чињеница да је **издање на латиници**, иако је финансирано средствима Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

ПРИМЕРИ НОВИХ СРПСКИХ РЕЧИ ЗА ЕНГЛЕСКЕ ПОЈМОВЕ

Током 2023. имао сам прилику да будем рецензент за дигиталне појмове српског издања књиге „**Data literacy in practice**“, које је изашло под називом „**Подацијска писменост : Data literacy**“ (Београд: Компјутер библиотека, 2023). ¹¹ На почетку рада одмах се наметнуло питање – како да буде преведен сам појам „**data literacy**“?

⁹ <https://digitalna.ff.uns.ac.rs/sadrzaj/2021/978-86-6065-636-2>

¹⁰ Стицајем околности, као пример из праксе узет је цитат уз мог блога поста (тачније, из СЕО описа веб-странице у резултатима претраге на Гуглу), доступног на веб-страни <https://agitprop.rs/digitalni-marketing-nije-samo-online-marketing/> из чијег се самог наслова већ види да дигитални маркетинг није само онлајн маркетинг.

¹¹ <https://knjige.kombib.rs/podacijska-pismenost-vestina-prikupljanja-analize-i-korisce-nja-podataka>

Колико је то нов појам, говори и чињењица да још увек није постао присустан чак ни на познатим онлајн-речницима енглеског језика. **Cambridge Dictionary**¹² каже „*Sorry! We didn't find digital literacy in English...*“, а **Merriam-Webster**¹³ нас обавештава да „*The word you've entered isn't in the dictionary*“. Тако је било средином априла 2023. Иначе, мање је познато да у енглеском језику једнина од „data“ (подаци) гласи „datum“ (податак).

Хрвати и Словенци су „data literacy“ превели као „**податковна писменост**“, што је за њихове потребе добро решење. Међутим, на српском језику то не звучи тако добро, а и вуче корен од речи „податак“, а нама је потребна множина – „**подаци**“.

Могли смо да прибегнемо једноставном решењу „**писменост о подацима**“, али то је незгодно за практичну употребу. У српском језичком фонду речи за нове дигиталне појаве већ су се одомаћили појмови „дигитална писменост“, „информатичка писменост“, „комуникацијска писменост“, „медијска писменост“, „рачунарска писменост“... На том трагу, стигли смо до могућих решења: „податковска“, „податачна“, „податачка“, „подациона“... све то је имало чудан „звук“, а било је и помало нејасно.

Тако смо дошли до оптималног и одмах јасног решења превода – „**подацијска писменост**“. Потпуно нова реч у српској језичкој пракси – „подацијска“, али веома прецизна у свом значењу, у духу је српског језика, а потиче од множине „подаци“. Подацијска писменост данас постаје неопходна и за личне и за пословне потребе.

Један од често коришћених појмова у тој књизи је и **Business Intelligence (BI)**, који је до сада погрешно превођен на српски језик као „пословна интелигенција“ или „пословно обавештавање“. Међутим, енглески појам „intelligence“, поред оног основног значења на српском „интелигенција“, има и оно специфично „шпијунско“ значење. У српском језику се није усталио превод тог значења у једној јединој речи (прибегава се решењима „обавештајна агенција/служба“). А потреба постоји, чак и изван „обавештајне заједнице“ (тајне службе и војска) – свима је позната ЦИА, као и њене колеге из „military intelligence“.

Ипак, у српској стручној литератури већ могу да се пронађу „економска обавештајност“ и „сајбер обавештајност“, тако да смо лако дошли до правог решења да „business intelligence“ преведемо као „**пословна обавештајност**“. Иначе, претходно поменути погрешан превод „пословно обавештавање“ је у свету пословне комуникације нешто сасвим друго и

¹² <https://dictionary.cambridge.org/>

¹³ <https://www.merriam-webster.com/>

много мање сложено од Business Intelligence (BI), која је стратешки технолошки процес анализе и обраде обиља пословних података.

ДОМЕНСКИ ПРАВОПИС – ПРАВИЛА ЗА ПИСАЊЕ ВЕБ-АДРЕСА

При копирању везе (тачније: УРЛ-а) неког веб-сајта из адресног поља веб-прегледача најчешће је непотребно преузимати било шта осим домена или поддомена на ком је веб-сајт, ако се жели да се читалац том везом упути на почетну страну веб-сајта. Међутим, систем који управља веб-сајтом (CMS) обично додаје разне **техничке додатке испред и/или иза назива (под)домена**, а који у пракси изгледају овако:

- <https://www.primer.rs/index.php>
- <http://www.primer.rs/index.php>
- <https://www.primer.rs>
- <http://www.primer.rs>
- <https://primer.rs>
- <http://primer.rs>
- www.primer.rs/index.php
- www.primer.rs
- primer.rs/index.php

Постоје две опције могуће примене овако копираних веза, ако желите да напишете **веб-адресу насловне стране** неког веб-сајта:

1. У штампаном тексту на папиру, који по природи ствари није „кликабилан“, довољно је да само пише **primer.rs**, како би корисник што брже ручно укуцао ту веб-адресу.
2. У тексту који је у дигиталном облику (нпр. ПДФ, Ворд датотека или веб-страница), те је по природи ствари „кликабилан“, треба да да пише **https://primer.rs** (ако су за тај веб-сајт подешени како треба веб-сервер, CMS и TLS сертификат). Наиме, веб-прегледачи одавно имају ту лепу особину, да по потреби додају потребне техничке додатке испред назива (под)домена, као што су „https://“ или „www“, или оне иза назива (под)домена, као што су „index.php“, „index.html“, „default.asp“ и слично.

У горњим примерима коришћен је домен **primer.rs**¹⁴, намењен да служи као илустративни пример у текстовима на српском језику. Уместо да измишљате непостојеће домене или да грешком наведете неки туђи постојећи домен који показује на веб-сајт са ко зна каквим садржајем, можете да користите primer.rs. У ствари, ово је српска верзија домена **example.com**, који има исту намену.

¹⁴ <https://primer.rs>

Али, шта се дешава ако желите да прекопирате веб-адресу (тачније: УРЛ) неке **конкретне веб-странице на неком веб-сајту**? Она свакако не садржи само домен, већ и низ знакова иза домена, као што је случај са веб-страницом за „Новоречје“:

<http://alma.rs/Novorecje/index.html>

Међутим, овај УРЛ има четири проблема:

- веб-сервер не користи безбедносни протокол, те пише „http“ уместо „https“, а не уме ни да сам аутоматски пребаци посетиоца ако је грешком укуцао „https“;
- веб-сервер или CMS нису подешени како треба, те има непотребни додатак на крају „index.html“, то јест требало би да може да покаже почетну веб-страницу одељка „Новоречје“, означену са „/Novorecje/“, и без тога;
- због истог лошег подешавања, ако се у „/Novorecje/“ упише мало слово „n“ уместо великог слова „N“, УРЛ не ради;
- у ПДФ документу часописа „Новоречје“, у Импресуму, уписан је погрешан УРЛ „<http://www.alma.rs/novorecje>“, који би у ствари ипак био исправан (иако је нетачан), када би веб-сервер, CMS и TLS сертификат били подешени како треба.

Исправан УРЛ за „Новоречје“ гласио би овако **<https://alma.rs/novorecje/>**, када би све било подешено како треба. У верзији штампаног текста на папиру, било би довољно да пише само **alma.rs/novorecje**, а кад се то укуца у адресно поље веб-прегледача то би водило на почетну веб-страницу одељка „Новоречје“.

У једном од бројева часописа „Новоречје“, појавио се и занимљив проблем са копирањем везе која садржи неенглеске карактере (Non-ASCII Characters in a URL). Наиме, веб-прегледачи тако исписане УРЛ-ове приказују како треба, али при копирању им свако неенглеско слово претварају у „куке и кваке“, па је резултат овакав:

https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BE_%D0%B3%D0%BE%D0%B4%D0%B0

... уместо нормалног исписа ћирилицом:

https://ru.wikipedia.org/wiki/Слово_года

Оба УРЛ-а раде, али онај први ствара проблеме, предугачак је и нечитљив је кориснику и дешава се да га уплаши да кликне, јер делује као нека потенцијална сајбер опасност.

Како се практично решавају такви проблеми? Када корисник наиђе на неки такав УРЛ, па при копирању добије „куке и кваке“ (јер је користио веб-прегледач који се тако понаша), најбржи начин је да се такав УРЛ убаци у адресно поље на веб-прегледачу Опера, где ће опет да се појави нормалан испис, али ће и копирање из њега да буде у нормалном облику за даљу употребу.

Постоји и други трик, за било који веб-прегледач: испред „http“ у УРЛ-у упишете било који карактер, онда ископирате цео тако дописан линк. Наравно, када га убаците где треба у текст, обришете оно што сте дописали, пре него што кликнете дугме „Ентер“.

Али, у ПДФ документу тог броја „Новоречја“ десио се и додатни проблем, јер се УРЛ због превелике дужине преломио сам од себе на два дела и постао некликабилан.

ВЕШТАЧКА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА ЈЕ САМО КОПИРАНТ, А НЕ КОПИРАЈТЕР!

Када говоримо о било ком језику, вештачка интелигенција (ВИ) је незаобилазна тема. Битно је да знате да у области генерисања текстова вештачка интелигенција није оригинална, већ преписује од људи!

Вештачка интелигенција само пописује и преписује текстове живих (па и мртвих) аутора, али не смишља ништа **ОРИГИНАЛНО**. Она уме да комбинује, пакује, буци и претумбава ТУЂЕ речи и реченице... али **САМО** оно што је већ неки човек негде написао.

Истине ради, постоје и људи који су гори од ВИ, јер су неспособни да нешто смислено и оригинално сами створе, па стално преписују од других. Али, за разлику од ВИ, то чак не умеју ни да сложе да буде писмено и уредно, што ВИ ипак уме.

Направио сам мали тест: **поставио сам питање BING Compose AI алатки**¹⁵, које гласи: „ШТА ВЕШТАЧКА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА НЕ МОЖЕ ДА УРАДИ БОЉЕ ОД ЧОВЕКА У ПИСАЊУ ТЕКСТОВА?“

(у наставку је њен одговор - само је побољшан прелом текста ради прегледности)

„Вештачка интелигенција је способна да генерише текстове на основу задатих кључних речи, тема или стилова, али то не значи да може да замени ЛЈУДСКУ КРЕАТИВНОСТ, ИНТУИЦИЈУ И ЕМПАТИЈУ.

Неки од аспеката писања које вештачка интелигенција не може да уради боље од човека су:

1. Прилагођавање циљној публици и контексту.

Вештачка интелигенција нема способност да разуме нијансе, иронију, хумор или емоције које људи користе у комуникацији. Такође, вештачка интелигенција не може да препозна када је потребно променити тон, стил или речник у зависности од ситуације, циља или публике.

¹⁵ <https://edgeservices.bing.com/edgesvc/compose>

2. Стварање оригиналног и аутентичног садржаја.

Вештачка интелигенција се ослања на постојеће изворе информација и податке, што значи да не може да створи нешто потпуно ново или јединствено. Људи имају машту, инспирацију и лично искуство које им омогућава да пишу текстове који су оригинални и аутентични.

3. Проверавање чињеница и извора.

Вештачка интелигенција не може да гарантује тачност и поузданост информација које користи за генерисање текстова. Људи имају критичко мишљење, логику и етику која им помаже да провере чињенице и изворе, као и да препознају пристрасност, манипулацију или лажне вести.

4. Уређивање и побољшавање текстова.

Вештачка интелигенција може да коригује граматичке и правописне грешке, али не може да оцени квалитет, структуру, кохерентност и стил текста. Људи имају осећај за језик, ритам и лепоту који им омогућава да уредјују и побољшавају текстове тако да буду јасни, занимљиви и привлачни.“

Када сам 2018. на свом ЛинкТин профилу написао чланак „**Pisana reč: šta mogu ljudi, a šta roboti?**“¹⁶, о томе да уређаји засновани на вештачкој интелигенцији никада неће бити способни да креирају СМИСЛЕНИ ОРИГИНАЛНИ садржај, неки су говорили да ће ме време демантовати. Изгледа да то време још увек, на срећу нас аутора, није дошло.

ЗАКЉУЧЦИ О СРПСКОМ ЈЕЗИКУ И ДИГИТАЛНОЈ ТЕХНОЛОГИЈИ

1. Српски језик, а и српска ћирилица, одавно имају разрешене проблеме који су их годинама спутавали у дигиталном простору. Остали су само (п)разни изговори и лоше навике.

2. На језичким пројектима националног значаја (речници, појмовници...) неопходни су дијалог и сарадња стручњака за језичка питања и стручњака за дигиталну технологију и комуникацију.

3. Домаћи језички стручњаци треба да се усагласе око начина писања нових дигиталних појмова на српском језику.

4. Аутоматско пресловљање текста у смеру из ћирилице у латиницу не прави проблеме, док су у супротном смеру (из латинице у ћирилицу) многе грешке неизбежне (стране речи, мерне јединице, адресе е-поште, веб-адресе...).

¹⁶ <https://www.linkedin.com/pulse/pisana-rec-sta-mogu-ljudi-roboti-lazar-bošković/>

5. Курзивна слова „г“, „т“, „д“ и „п“ се разликују у српској и руској ћирилици, те због тога треба обратити пажњу при избору фонта, тако да подржава српски ћирилички стандард.

6. Уређаји засновани на вештачкој интелигенцији могу да произведу смислени неоригинални, бесмислени оригинални и/или бесмислени неоригинални садржај, али никад неће бити способни да креирају смислени оригинални садржај.

ЛИТЕРАТУРА

- Ајдачић, Дејан 1999. Нове словенске речи и метафоре на интернету. *Новоречје*, 4, 168–172.
- Бошковић, Лазар 2021. *Речник интернета и дигиталне комуникације (енглеско-српски)*. Београд: mCloud.
- Клајн Иван, Милан Шипка 2008. *Велики речник страних речи и израза*. Нови Сад: Прометеј.
- Новокмет, Слободан 2014. Форманти страног порекла веб и сајбер у српском језику, *Новоречје*, 4, 152–167.
- Правопис МС 2020: Ј. Јерковић, М. Пижурица, М. Пешикан. *Правопис српскога језика*, треће издање. Нови Сад: Матица српска.
- Прћић, Твртко и др. 2021. *Српски речник новијих англицизама*. Нови Сад: Филозофски факултет.
- РСЈ 2018: *Речник српскога језика*, друго издање. Нови Сад: Матица српска.

ОНЛАЈН-ИЗВОРИ

- <https://home.unicode.org/>
- <https://www.iso.org/standards.html>
- <https://tipometar.org/kolumne/InDesignLokalizacija/Index.html>
- <https://recnikinterneta.rs/>
- <https://www.oii.ox.ac.uk/news-events/news/internet-vs-internet-the-consequence-of-capitalization/>
- https://www.csusm.edu/communication/major_differences.html
- <https://digitalna.ff.uns.ac.rs/sadrzaj/2021/978-86-6065-636-2>
- <https://agitprop.rs/digitalni-marketing-nije-samo-online-marketing/>
- <https://knjige.kombib.rs/podacijska-pismenost-vestina-prikupljanja-analize-i-korisecenja-podataka>
- <https://dictionary.cambridge.org/>
- <https://www.merriam-webster.com/>

<https://primer.rs>

<https://edgeservices.bing.com/edgesvc/compose>

<https://www.linkedin.com/pulse/pisana-rec-sta-mogu-ljudi-roboti-lazar-bošković/>

*Lazar Bošković**

SERBIAN LANGUAGE AND DIGITAL TECHNOLOGY: PRACTICES, PROBLEMS, MISCONCEPTIONS, SOLUTIONS AND RECOMMENDATIONS

Summary

The text was created based on 30 years of experience and professional engagement in four field of communication: mass media, marketing, public relations and internet production. The author was constantly on the line of intertwining of Serbian language and new communication practices and technologies, which are almost 100% based in English. For decades, all four mentioned communication activities have been suffering from a lack of consistent and fully defined professional terminology in Serbian. However, for the purposes of this text, the focus will be on the idioms from newer practice, from the moment our physical world and the digital world became deeply intertwined, before some 15 years ago. Examples of wrong translation from English to Serbian, even for simple and clear idioms, have led to that "social media" are unnecessarily and unusually translated as "social networks". Part of this text is dedicated to the need for creating new Serbian words for new digital idioms, words that appear more and more. The author also writes about his knowledge acquired during working on the book Dictionary of the Internet and Digital Communication.

Keywords: digital technology, digital communication, internet, web, online, domain, angloserbian, cyrillic, translation, media, marketing, internet, standards, fonts.

* lazar@agitprop.rs

ГРАЂА

Ђорђе Оташевић*

Институт за српски језик САНУ, Београд

ГРАЂА ЗА РЕЧНИК НОВИХ РЕЧИ (8)

Грађа за речник нових речи доноси неологизме који су се у српском језику појавили у последњих двадесетак година. Овде обрађени неологизми нису забележени у речнику „Do you speak anglosrpski? : Rečnik novijih anglicizama“ Вере Васић, Твртка Прћића и Вере Нејгебауер (Нови Сад: Змај, 2001), „Великом речнику страних речи и израза“ Ивана Клајна и Милана Шипке (Нови Сад: Прометеј, 2006) и „Речнику српскога језика“ (Нови Сад: Матица Српска, 2007).

Речнички чланак садржи највише осам целина: 1) семантичка дефиниција, 2) илустративни примери (цитати), 3) порекло одредничке речи или синтагме (етимологија), 4) фонетске и морфолошке варијанте одредничке речи или синтагме, 5) синоними одредничке речи или синтагме, 6) семантичка област којој одредничка реч или синтагма припадају, 7) детерминативи – одредничке речи (најчешће именице) употребљене као друга врста речи (најчешће као придев), 8) лингвистичке напомене.

Семантичке дефиниције су лексикографске а не енциклопедијске и садрже само ону количину енциклопедијских информација која је неопходна за успешну семантичку идентификацију одредничке речи или синтагме. За свако значење наводи се од три до пет илустративних примера (цитата). Они су понекад знатно дужи него што је у дескриптивној лексикографији уобичајено. У тим случајевима њихов задатак је да пруже додатне енциклопедијске податке. За текстове са интернета због уштеде простора и прегледности нису навођене пуне адресе јер је уз помоћ било којег претраживача могуће лако утврдити о којем се тексту ради.

Семантички неологизми су означени звездом (*). Коса црта (/) показује да је у оригиналном тексту реченица после ње прва реченица у следећем пасусу (најчешће се среће након новинских наслова). Три тачке између угластих заграда ([...]) означавају да је део оригиналног текста изостављен.

* djordje.otasevic@isj.sanu.ac.rs

Аутори Грађе и уредништво *Новоречја* ће бити захвални свим читаоцима који нам укажу на рогобатне неологизме страног порекла који се још нису одомаћили у српском језику и пошаљу предлоге за речи домаћег порекла којима се они евентуално могу заменити (за одомаћене речи страног порекла, колико год да су незграпне и неуклопљене, највероватније је сувише касно). Такве предлоге ћемо наводити у осмој целини речничког чланка.

СКРАЋЕНИЦЕ:

ж.р.	— именица женског рода	несврш.	— глагол несвршеног вида
енгл.	— енглески језик	прид.	— придев
мн.	— множина	прил.	— прилог
м.р.	— именица мушког рода	сврш.	— глагол свршеног вида
непром.	— непромењива реч	с.р.	— именица средњег рода
нераспр.	— нераспрострањено		

азовац м. р.

❶ дефиниција *припадник украјинског десничарског националистичког батаљона „Азов“, касније преименованог у Бригаду „Азов“, првобитно формираног као добровољачка милиција 2014. године.*

❷ цитати Бивши добровољачки батаљон, крајње десничарских корена, званично је 2014. интегрисан у Националну гарду Украјине, јер се нарочито истакао у борбама против проруске милиције на југоистоку Украјине. Руски председник Владимир Путин навео је присуство таквих јединица у украјинској војсци као један од разлога за покретање специјалне војне операције, како би Украјина била демилитаризована и денацификована. Припадници „Азова“ су негирали да следе нацистичку идеологију, али су нацистички симболи као што су „свастика“ и СС ознаке распрострањени на униформама и тетоважама његових чланова. [...] Приликом преузимања челичане „Азовстаљ“ у мају ухапшено је 2.439 украјинских бораца, међу њима и много припадника батаљона „Азов“. Чланови породица ухапшених „азоваца“, међу којима је било и страних плаћеника, водили су кампању да се њихова права заштите према Женевској конвенцији о вођењу рата из 1949. године (politika.rs, 16. 6. 2023); Sam grb puka neodoljivo podseća na ono što su nosili vojnici zločinačkog Trećeg Rajha, a neretko se povlači i paralela sa grbom druge SS oklopne divizije „Rajh“. Ипак, „azovci“ tvrde da njihov grb

predstavlja slova „N“ i „I“, što bi trebalo da znači „Nacionalna ideja“. U njihovoj ikonografiji može se videti i „crno sunce“, simbol koji su tokom Drugog svetskog rata prisvojili nacisti, a i danas ga obilato koriste neonacisti i rasisti širom sveta (021.rs, 7. 3. 2022); "Kad je reč o razmeni, proučićemo to pitanje. Ne lično mi, već oni koji imaju ovlašćenja u Moskvi da proučavaju i donose odluke u vezi sa inicijativom za razmenu Medvedčuka za 'Azovce'", rekao je Slucki. Predsednik Državne dume Vjačeslav Volodin rekao da "nacističke zločince ne treba razmenjivati", a Rusija čini sve da ih privede pravdi (kurir.rs, 21. 5. 2022); Руски извори са терене напомињу да Азовци предају своје рањене војнике и да нема говора о некаквој евакуацији на територије које су под контролом украјинских снага (politika.rs, 16. 5. 2022); Школарце увек привлачи гомила жестоких момака, а неонацисти су били не само такви, већ им је било дозвољено да раде оно што су њима родитељи бранили. Сада, чак и ако сви „Азовци“ буду побијени, за многу децу они ће и даље остати хероји (srbin.info, 14. 5. 2022); Predalo se gotovo 1000 ukrajinskih boraca u Azovstalu, među njima i azovci (banjaluka.net, 18. 5. 2022).

③ порекло од имена батаљона „Азов“.

⑥ област политика, рат.

АЗОВСКИ*, -ā, -ō

① дефиниција *који се односи на украјински десничарски националистички батаљон „Азов“, касније преименован у Бригаду „Азов“, првобитно формиран као добровољачка милиција 2014. године, који се односи на припаднике овог одреда.*

② цитати Кијев је insistирао да су azovski neonacisti i pripadnici njegovih redovnih snaga „sprečili sprovođenje navodnog ruskog plana za brzo zauzimanje obližnjeg Zaporožja i nisu dozvolili pristup administrativnoj granici Donjecka i Zaporožja“ (kurir.rs, 17. 5. 2022); Азовски милитанти покушавају да побегну из Мариупоља у женској одећи / Украјински нацисти из батаљона Азов * почели су да схватају да је битка за Мариупољ изгубљена и да ће их неминовно чекати правда. Стога „хероји“ покушавају да напусте град, обучени у женску одећу (srb.news-front.info, 23. 3. 2022); Погледајте ово подло лицемјерје и лажи азовских злочинаца који су се настанили у зградама Азовстаља. Руска страна је била та која се увијек залагала за организовање животних ходника за цивиле, пружајући им заштиту, склониште, храну, медицинску његу, док се Азовски фашисти су их користили као живи штит. Ако се ти олош Азова толико бринеш за животе цивила, зашто си их држао и држао по

подрумима? Зашто их нису пустили када су руски борци обезбиједили коридоре и најавили режим тишине (in4s.net, 18. 5. 2022); Азовски милитанти су уништени у борбама за последњи део приватног сектора који су држали у Мариупољу (srbin.info, 27. 4. 2022); После 24. фебруара, азовски нацисти су видели да је интернет почео да се пуни огромним бројем видео снимака мучења Руса у различитим градовима Украјине: Харкову, Кијеву и другим (enovosti.info, 8. 8. 2022).

❸ порекло од имена батаљона „Азов“.

❹ област политика, рат.

вагнеровац* м. р.

❶ дефиниција *припадник руске плаћеничке паравојне организације „Вагнер“, формиране 2014. године.*

❷ цитати На руским телеграм каналима појавиле су се вести да заправо нико није киднаповео Нужина у Кијеву, него да је он после размене заробљеника завршио у рукама вагнероваца. Ову тезу изнео је и Међународни комитет против корупције и тортуре „Гулаг.нет“, који је у недељу захтевао од председника Украјине Володимира Зеленског да појасни да ли је вагнеровац изручен руској страни (politika.rs, 15. 11. 2022); Sasvim je jasno da su Vagnerovci poboljšali koncentraciju snaga i sredstava i uspostavili interakciju između svojih jurišnih odreda i snaga podrške – artiljerije i avijacije. Istina, Vagner ima i očigledne slabosti jer, za razliku od oružanih snaga Ruske Federacije, on čak i ne pokušava da koristi mehanizovane jedinice za brze udare u dubini odbrane ukrajinskih trupa (danas.rs, 17. 3. 2023); Vagnerovci se povlače iz Ukrajine? Ogromno iznenađenje koje može da dovede do preokreta u ratu / Jevgenij Prigožin, osnivač ruske plaćeničke grupe Vagner, navodno se sprema da smanji operacije svoje privatne vojske u Ukrajini (telegraf.rs, 23. 3. 2023); Penzionisani američki general tvrdi da će se vagnerovci suočiti s katastrofom sledeće nedelje / Penzionisani američki general tvrdi da će se borci grupe Vagner suočiti se s katastrofom u Bahmutu sledeće sedmice (blic.rs, 23. 5. 2023); Posebna tema je ruska organizacija “Vagner”. Njen zadatak je u Ukrajini je presecanje putne komunikacije T1302. Ruske društvene mreže pominju vagnerovce ili muzikante u borbama, a saznalo se da je šef te grupe Jevgenij Prigožin zaradio Orden heroja Ruske Federacije za ratne zasluge (vreme.com, 12. 7. 2022).

❸ порекло Од имена паравојне организације „Вагнер“.

❹ синоними музикант.

❹ област политика, рат.

есенѐсовац м. р.

❶ дефиниција *члан Српске напредне странке, српске политичке партије основане 2008. године.*

❷ цитати Познато је да он то увек ради због маркетинга, али зашто онда није позвао само кралјевачке есесовце и тако уштедео на превозу? Одговор на ово питање крије се у самом SNS одбору у Кралјеву (slobodna.rs, 14. 11. 2018); Есесовач Дејан Тричковић, председник Скупштине, изразио је, међутим, другачији став (infovranjske.rs, 1. 8. 2013); Комшија испод је неки високо рангирани есесовач у граду, никад ми није споминјао ни странку ни чланство (reddit.com, 5. 5. 2023); Нeka јој каже неки есесовач да самуправљање одавно не постоји или неку другу детинјасту фразу будалаштинну (jugmedia.rs, 7. 9. 2016); Она баš нема dlake на језику. Није штедела „жute“, не штеди ни есесовце (slobodna.rs, 27. 4. 2018).

❸ порекло Од изговора скраћенице СНС.

❹ варијанте СНС-овац.

❺ синоними напредњак.

❻ област ПОЛИТИКА.

❼ напомене Краткосилазни акценат на трећем слогу далеко је чешћи.

есенѐсѓвка и **ѐсенесѓвка** м. р.

❶ дефиниција *чланица Српске напредне странке, српске политичке партије основане 2008. године.*

❷ цитати "Naša Maja", pčelica, preletačica, radikalka, ostrašćena političarka, osnivačica samostalne странке, a evo i ortodoksna esenesovka (021.rs, 8. 10. 2015); Vučić је огроман паун, чије перје око главе је масивно и обојено мрачно сивом бојом [...], онда се ређа sitnije sivo перје са белим таčkicama у којима читам есесовке и есесовце нижег калибра (pescanik.net, 28. 10. 2020); (Direktorka niškog TON-a doktorica ek. nauka, univerzalni stručnjak i novopečena esenesovka a takvi propusti da se dešavaju (juznevesti.com, 14. 10. 2019); Predložila bih Jovanu Jeremić ali ona је esenesovka (socialgrep.com, 6. 12. 2021); Što ne pokupiš tvoje posestrime esenesovke pa osudite ovo ubistvo nedužne putnice na doljevačkoј nаplatnoj rampi (juznevesti.com, 3. 2. 2019).

❸ порекло Од изговора скраћенице СНС.

❹ варијанте СНС-овка.

- ⑤ синоними **напредњакиња**.
- ⑥ област **ПОЛИТИКА**.
- ⑧ напомене **Краткосилазни акценат на трећем слогу далеко је че-шћи.**

есенѐсѡвскѡ и **ѐсенесѡвскѡ**, -а, -ѡ

① дефиниција *који се односи на Српску напредну странку, српску политичку партију основану 2008. године, те на чланове и чланице те странке – есенесовце и есенесовке.*

② цитати *Ovoga puta, na Coraxovoj karikaturi, našili su se Vladimir Orlić i Aleksandar Martinović, esenesovske vedete (istinomer.rs, 10. 11. 2018); da se ne iščuđavaju kako je moguće da sin, ministar policije, prodaje ocu trgovcu rashodovano oružje MUP-a (a firma to ne plati, nego dug prebije uvaljivanjem policiji džipova neke esenesovske firme) (nova.rs, 30. 12. 2020); Epilog ključanja: četiri osobe, od šest koje su se kandidovale nezavisno od esenesovske grupacije, povuklo je svoju kandidaturu (storyteller.rs, 28. 7. 2021); Čuh onomad da je nova vlast u Indiji – esenesovska, a da kakva – pozvala lokalno sveštenstvo – a da se sveštenstvo pozivu odazvalo – da okadi i „osvešta“ prostorije u indijskoj opštinskoj zgradi (danas.rs, 29. 6. 2019); Udarno esenesovsko pero, Vladimir Đukanović je u svojoj redovnoj kolumni u mojoj omiljenoj žutari, Blicu, blagonapisao da bi „momke iz obezbeđenja“ u stvari trebalo pohvaliti, a ne na njih osipati drvlje i kamenje (nuns.rs, 19. 6. 2017).*

- ③ порекло **Од изговора скраћенице СНС.**
- ④ варијанте **СНС-овски.**
- ⑤ синоними **напредњачки.**
- ⑥ област **ПОЛИТИКА**.
- ⑧ напомене **Краткосилазни акценат на трећем слогу далеко је че-шћи.**

есенѐсѡвски и **ѐсенесѡвски** прил.

① дефиниција *на начин карактеристичан за Српску напредну странку, српску политичку партију основану 2008. године, те чланове и чланице те странке – есенесовце и есенесовке.*

② цитати *Типично esenesovski. U istom džaku obrazovanje i poljoprivreda. Za njih su đaci isto što i glavice crnog i belog luka (juznevesti.com, 27. 6. 2018); Sad jos jace... esenesovski (avangarda.in, 17. 3. 2011).*

- ③ порекло Од изговора скраћенице СНС.
- ④ варијанте СНС-овски.
- ⑤ синоними напредњачки.
- ⑥ област ПОЛИТИКА.
- ⑧ напомене Краткосилазни акценат на трећем слогу далеко је че-шћи. Нераспрострањено.

напредња̋к* м. р.

① дефиниција *члан Српске напредне странке, српске политичке партије основане 2008. године.*

② цитати Tipsarević postao naprednjak / Proslavljeni srpski teniser Jan-ko Tipsarević postao je član vladajuće Srpske napredne странке (bizlife.rs, 16. 5. 2023); Или је у питању грешка, па је погрешно у њега уперен прст премијера Александра Вучића, на последњој конференцији за медије у којој је, у улози председника напредњака, одговарао на новинарска питања (politika.rs, 26. 1. 2016); Korak ispred njih su poslanica Olivera Pešić (SNS) sa jednim обраћањем, Hadži Milorad Stošić (PUPS) i Dalibor Radičević (SNS) sa такође по једним обраћањем, а naprednjak Žarko Bogatinović ima 2 (juznevesti.com, 12. 7. 2019); Шеф посланичке групе напредњака Александар Мартиновић постао је родоначелник иновације у српском парламентаризму (politika.rs, 5. 12. 2016); Radojević (SNS): To što bivši naprednjak Aleksandar Radojević priziva vojni puč dokaz је очаја i bezidejnosti (moravainfo.rs, 9. 10. 2022).

- ⑤ синоними есенесовац, СНС-овац.
- ⑥ област ПОЛИТИКА.

напредња̋киња ж. р.

① дефиниција *чланица Српске напредне странке, српске политичке партије основане 2008. године.*

② цитати Nova Vlada SNS-a biće prva bez Zorane Mihajlović: Naprednjakinja samo po članskoj karti (danas.rs, 23. 10. 2022); Jake zene za jaku Srbiju! Preko 4000 naprednjakinja danas u Sava centru u Beogradu obecalo da neće cutati na nasilje u Srbiji (instagram.com, 9. 12. 2018); Radikal i naprednjakinja najaktivniji poslanici sa juga Srbije (juznevesti.com, 12. 7. 2019); Dragan Sentić, predsednik Gradske opštine Vranjska Banja, i prvi banjski naprednjak, i Dušan Aritonović, načelnik Gradske uprave, žestoko su se sukobili u vezi potencijalnog uhlebljenja nekoliko mlađih naprednjakinja, Aritonovićevih kandidatkinja za dobijanje radnih mesta u Vranjskoj

Banji (infovranjske.rs, 22. 8. 2018); Unija žena SNS: Procesuirati odgovor-pog za poziv na silovanje naprednjakinja (vranjenews.rs, 9. 11. 2019); његова телевизија у више наврата, стварно, емитовала прилоге о полемичним и иритирајућим изјавама једне напредњакиње о страначком запошљавању, о расподели новца за медије (politika.rs, 26. 1. 2016).

⑤ синоними есенесовка, напредњакуша, СНС-овка.

⑥ област ПОЛИТИКА.

напредњакуша ж. р.

① дефиниција *чланица Српске напредне странке, српске политичке партије основане 2008. године.*

② цитати Кладионица Моцарт објавила име фаворита за градоначелника Београда, у питању је напредњакуша ИРЕНА ВУЈОВИЋ / Кладионица Моцарт објавила је данас квоте за предстојеће београдске изборе, а фаворит за новог градоначелника је председница општине Савски венац Ирена Вујовић са листе "Александар Вучић зато што волимо Београд (fajteri.org, 18. 6. 2018); Gde se naprednjakusa u leglo zutih? Resila zena da se sahrani na politickoj sceni (021.rs, 22. 6. 2017); Rotarijanska mafijasica, placenik vakcinaskog lobija i poslusnica farmakomafije. Da, i naprednjakusa (in4s.net, 17. 10. 2020); Право нас учи да су криминалци равноправни, без обзира на пол. Убица је убица. Пљачкаш је пљачкаш. Напредњак је напредњак, без обзира на то што је у ствари напредњакуша. Накарадни извештај о протесту, који је лепа Барбара извела на маргиналној ТВ станици Студио Б био је очајнички потез напредњачке маркетиншке машинерије (nspm.rs, 12. 12. 2018); Naprednjakuša Nevena Đurić ne zna gde udara (nasaborba.com, 9. 11. 2021).

⑤ синоними есенесовка, напредњакиња, СНС-овка.

⑥ област ПОЛИТИКА.

⑧ напомене Обично пејоративно.

напредњачки*, -ā, -ō

① дефиниција *који се односи на Српску напредну странку, српску политичку партију основану 2008. године, те на чланове и чланице те странке – напредњаке и напредњакиње, напредњакуше.*

② цитати Човек се не придржава протоколарног напредњачког дрес кода: сако, по могућности кариран, плус кошуља и кравата. Једноставно, антиимиц је део његовог имица (politika.rs, 7. 11. 2021); Vulin, Ve-

sić i naprednjački poslanici odložili štrajk glađu (standard.rs, 12. 4. 2019); Новинарка РТС-а и ауторка емисије "Упитник" Оливера Јовићевић у интервјуу за "Недељник" је рекла да данас пролази "топлог зеца" на страницама таблоида и у иступима политичара, некада као "жута Оља", а некада као "напредњачки бот" (rts.rs, 23. 10. 2019); Шеф скупштинских напредњака Александар Мартиновић је новинарима рекао да „они настављају стару праксу – бојкотују обавезе, неће да раде, али плату и привилегије узимају” (stanjestvari.com, 13. 2. 2019); Оно о чему се највише трубило у пропаганди напредњачког режима, о Асоцијаци српских општина, нема никаквог помака – објаснио је Шешељ (intermagazin.rs, 14. 12. 2016).

⑤ синоними есенесовски, -а, -о, СНС-овски, -а, -о.

⑥ област ПОЛИТИКА.

напредњачки* прил.

① дефиниција *на начин карактеристичан за Српску напредну странку, српску политичку партију основану 2008. године, те чланове и чланице те странке – напредњаке и напредњакиње, напредњакуше.*

② цитати Prvo је Lazoviću pretio на Tviteru, а онда му је засметало што га је посланик NDMBGD у Skupštini у том контексту поминјао, па је дошао да се разрачуна, напредњаčki бахато, бачао му је лаžне новчанце, уносио у лице, викао му да ради за CIA и да не сме да поминје Danila Vučićа (danas.rs, 8. 6. 2023); Pazi градио на градском земљишту, а сад му ова власт још и покланја то земљиште. Naprednjački бахато, да не употребим праву реч (ozonpress.net, 4. 10. 2022); I ником ништа. Naprednjački бахато. Да ли неко има смелости да их казни или наплати пенале што су пробали и све рокове за подвожњак (gradsubotica.co.rs, 16. 3. 2022); Naprednjački дрско и безобразно (juznevesti.com, 25. 1. 2019);

⑤ синоними есенесовски, СНС-овски.

⑥ област ПОЛИТИКА.

пилотица ж. р.

① дефиниција *особа женског рода која управља авионом.*

② цитати Zoja Stojanović – pilotica без дозволе летенја али не мари за то (wannabemagazine.com); По лепоме времену и сунчаним данима нас стално надлећу једрилице и слични велики авиони, дете ми не мрда бљејћи у њих. Е само још не знам ко их возика околу. Кад postanете pilotice јавите се да вам маšемо (mojamansarda.com, 13. 9. 2009); Дошло време за удају, а

vojni pilot nikad nije kući pa može da se radi šta se hoće, a? Dobra ti fora, sad ću i ja da trazim neku piloticu... Da li neko zna kad će ove pilotice iz prve ženske klase da diplomiraju (forum.krstarica.com, 15. 1. 2010).

- ❸ порекло фр. *pilote*, итал. *pilota* од грч. *pēdōtes* управљачки.
- ❺ синоними ПИЛОТКИЊА.
- ❻ област професија.
- ❸ напомене Предност треба да ти синониму *пилоткиња*, који се среће неупоредиво чешће.

пилѠткиња ж. р.

- ❶ дефиниција *особа женског рода која управља авионом.*
- ❷ цитати Ivana Milojević je pilotkinja. Ceo život je težila ka tome da postane ono što je radio njen otac. I, dok su ostale devoјčice želele da budu stjuardese kada porastu, ona je želela da vozi avione. Iako ženama nije bilo dozvoljeno da rade u nacionalnoj avio-kompaniji jer je uslov za zaposlenje bio da se završi voјска, Ivana je ipak uspela. O poslu pilotkinje i o svim izazovima sa kojima se susretala na putu da postane ovo što je danas, Ivana pričala za naš portal (zadovoljna.nova.rs, 15. 9. 2022); Nekadašnja prva pilotkinja F-18 bezbedno spustila zapaljen putnički avion (ekspres.net, 18. 4. 2018); Više o našoj pilotkinji Dini Lalović, jednoј od pet pilotkinja u Er Srbiji, pogledajte na linku ovde (facebook.com, 30. 6. 2022); Indijka Ani Divija sa navršenih 30 godina života postala je najmlađa pilotkinja "Boinga 777" na svetu (blic.rs, 27. 7. 2017); Kako je saopštila Air Serbia, tridesetšestogodišnja pilotkinja pridružila se avio-kompaniji na poziciji kapetana na uskotrupnim avionima Airbus A319 i A320 (ekapija.com, 26. 12. 2016).

- ❸ порекло фр. *pilote*, итал. *pilota* од грч. *pēdōtes* управљачки.
- ❺ синоними ПИЛОТИЦА.
- ❻ област професија.
- ❸ напомене Предност треба да ти именици *пилоткиња*, која се среће неупоредиво чешће од синонима *пилотица*.

примачица ж. р.

- ❶ дефиниција *играчица у одбојкашком тиму која прима, прихвата противнички сервис, обично рукама спојеним у „чекић“, при чему су подлактице паралелне, а њихов унутрашњи део окренут је према горе.*
- ❷ цитати Nekada smečer, sada primačica: Ova seksi odboјkašica bila je muškarac (telegraf.rs, 6. 3. 2016); U najboljem timu su „korektorka“ selek-

cije Italije Paola Egona, „libero“ Monika de Djenaro, „tehničarka“ Ofelija Malinova i „primačica“ Mirjam Sila, kao i druga najbolja "primačica" Ču Ting i najbolja „srednja blokerka“ Ni Jan iz reprezentacije Kine (021.rs, 20. 10. 2018); Odbojkašice FON-a su bile bolje od tima Filološkog fakulteta u tri seta (25:14, 22:15 I 15:5) [...]. Igračice Filološkog nisu mogle da prođu u napadu ali su pokušavale svim sredstvima da nađu rešenje za igru FON-ovki, pogotovo primačica Marija Krnić koja je žestoko bodrila svoje saigračice I čak pokušavala da iznenadi protivnice napadom sa sredine (sportindeks.rs, 18. 12. 2013); Srpske odbojkašice složne su u oceni da su u utakmici protiv Kine odigrale najbolju utakmicu na Olimpijskim igrama u Rio de Žaneiru. [...] Primačica Tijana Malešević kazala je da je ekipa protiv Kine pokazala koliko dobro može da igra (rts.rs, 12. 8. 2016); Odbojkašice Spartaka poražene i u drugom meču finalne serije / [...] Svoje viđenje meča je ispričala Spartakova primačica Jelena Olujić (29. 4. 2015); U Trevizu danas počinje fajnal for Lige šampiona za odbojkašice. Sa četiri kluba od kojih svaki ima svoje adute za titulu. [...] Sjajna blokerka De Krojff je povredila Ahilovu tetivu, a meksička primačica je povredu zaradila posle udarca u sudijsku stolicu (rtvbn.com, 22. 4. 2017).

4 варијанте примачица сервиса.

6 област спорт.

8 напомене *Примачица се среће ређе од варијанте примачица сервиса.*

примачица сервиса ж. р.

1 дефиниција *играчица у одбојкашком тиму која прима, прихвата противнички сервис, обично рукама спојеним у „чекић“, при чему су подлактице паралелне, а њихов унутрашњи део окренут је према горе.*

2 цитати Treće i najzvučnije pojačanje je stiglo, dres srpskog učesnika Lige šampiona u prethodnoj sezoni zadužila je Aleksandra Cvetičanin. Iskusna primačica servisa ima dugu internacionalnu karijeru, a tokom prošle godine je igrala u Finskoj i Hrvatskoj (sportfem.rs, 10. 6. 2022); UPISALE su odbojkašice prvu pobjedu u Ligi nacija protiv Japana i sad je lakše. [...] Imamo pred sobom još utakmica, prošla je euforija i razmišljanje da li ćemo pobediti ili izgubiti, sada nemamo prava na grešku, idemo samo na pobjede – naglašava mlada primačica servisa (novosti.rs, 15. 6. 2023); Prema pisanju sajta specijalizovanog za odbojku, Bianka Buša će naredne sezone opet da igra u jednoj od najjačih evropskih liga u ženskoj konkurenciji. Primačica servisa u selekciji Srbije sezonu je započela u Lokomotivi iz Kalinjingrada (danars.rs, 26. 4. 2022); Istina, utisak je da je falila Jovana Stevanović koja je odigrala brutalni šampionat. Pogotovo na mestu blokerke... Ipak, na

te dve pozicije su odabrane Ana Karol (Brazil) i Ana Danezi (Italija). Pored njih dve tu su i Gabi (Brazil) i Mirjam Sila (Italija) na poziciji primačica servisa (meridianbetsport.rs, 15. 10. 2022); Brazil je do pobede predvodila primačica servisa i kapiten Gabi sa 20 poena (espresso.co.rs, 13. 10. 2022);

- ④ варијанте примачица.
- ⑥ област спорт.
- ⑧ напомене *Примачица сервиса* среће се чешће од варијанте *примачица*.

СНС-овац м. р.

① дефиниција *члан Српске напредне странке, српске политичке партије основане 2008. године.*

② цитати Чињеница је да је неколико људи прешло у СНС. У Сутјесци је прешло пет, а у Боки је бивши радикал, а сада СНС-овац, повукао део људи (nspm.rs, 7. 8. 2021); Prštale uvrede na sednici Skupštine: SNS-ovac nazvao radnike EPS-a tifusarima, poslanik zaspao u klupi (nova.rs, 21. 4. 2023); Ne postoji JSD-ovac koji nije SNS-ovac (b92.net, 17. 6. 2023); Predsednik opštine Trgovište Nenad Krstić, inače SNS-ovac, zanimljiv je i po tome što je predsedničku funkciju nasledio od oca i dede – treći je predsednik opštine u porodici Krstić. U svih pet mesnih zajednica izbornu listu predao je samo SNS (vreme.com, 12. 2. 2020); Svi ostali rukovodioci grada iz Srpske napredne странке su ili iz DS-a, ili iz JUL-a, ili iz DSS-a, URS-a, Nove Srbije... Nema nijednog, sem tog jednog koga sam pomenuo, koji je stari SNS-ovac, tako da su logična ova dešavanja u međustranačkim odnosima (epicentarpres.rs, 22. 2. 2023); Погледајте колико је коштао само долазак СНС-оваца из Крагујевца (srbijadanas.net, 20. 4. 2019); Грађани Котежа који гласају у школи „Stevica Jovanović” бираће између SNS-ovaca Slobodana Bitevića, Jovane Naumović, SPS-ovca Miloša Tucakova i kandidata „Koteža protiv diktature” Nikole Marovića (013info.rs, 31. 5. 2017).

- ④ варијанте есенесовац.
- ⑤ синоними напредњак.
- ⑥ област ПОЛИТИКА.

СНС-овка ж. р.

① дефиниција *чланица Српске напредне странке, српске политичке партије основане 2008. године.*

② цитати Троје ионако нијесу чланови СНС-а, мада имају жестоке везе са темом министри културе и државне управе, те директорка канцеларије за придруживање ЕУ, а ту је и једна битна снс-овка „без портфеља” (in4s.net, 2014); Подсвест је чудо: СНС-овка се опет „угасила“ (vaseljenska.net, 9. 11. 2022); После афере "тетка из Канаде" могло би да се деси да Ана Брнабић смени актуелног министра одбране, Александра Вулина. Према сазнањима медија, на његово место могла би да дође СНС-овка, Марија Обрадовић (.fajteri.org27. 6. 2017); "Slika RTS: SNS-ovka i novinarka napadaju opoziciju" / "Bilo je čudno gledati kako predstavnica vlasti i voditeljka RTS u saglasju napadaju opozicionog lidera. To je najbolja slika stanja na javnom medijskom servisu danas" (7. 10. 2021); SNS-ovka sa šest funkcija [...] Narodna poslanica SNS-a Ljubica Mrdaković Todorović (52), ginekolog Doma zdravlja u Nišu ima čak šest funkcija, između ostalog ona je i poslanica u Narodnoj skupštini i odbornica Skupštine Niša (okradio.rs, 9. 6. 2014); Ako se neko seca cirkusa ispred pozorista kad je SzS imao svoj prvi skup. Tu je jedna sns-ovka odglumila da je napadnuta pa je cak jedan dveras i hapsen. E, ta zena vise nije u ljubavi sa lokalnim SNS-om (vasudeva.forumburundi.com, 23. 2. 2020).

④ варијанте есенесовка.

⑤ синоними напредњакиња, напредњакуша.

⑥ област ПОЛИТИКА.

СНС-овски, -а, -о

① дефиниција *коју се односи на Српску напредну странку, српску политичку партију основану 2008. године, те на чланове и чланице те странке – СНС-овце и СНС-овке.*

② цитати Можда је тако у неком тренутку и било, али то дефинитивно више није – а повремене прозивке Јавног сервиса као неке „жу-те оазе“ и легла опозиције према СНС и Вучићу од стране појединих СНС-овски медија и аналитичара или су производ неке индивидуалне фиксације и личног интереса, или, пак, тенденциозан маневар (у стилу – да се Власи не досете) којим се прикривају размере слугањства актуелној власти (srbinaokup.info, 14. 1. 2016); Treba li reći da je postizborni Utisak nedelje, koji je umesto u nedelju išao u ponedeljak, bio gotovo uspešni pokušaj revizije izbora, raskrinkavanja neizlaznosti, izbornih marifetluka, SNS-ovske nasilnosti, manipulativnosti (danars.rs, 24. 6. 2020); I na kraju, gospodo SNS-ovska, da li se „babi snilo, što joj milo“, ili se vama pričinilo da je neko „snio“, ostavljamo za vračare i astrologe. Ima nas u opoziciji koji smo vlast osvajali i odlazili u opoziciju. I neka nas u opoziciji i propasti

svakojakoј, nemoјte nam vi tumačiti snove svoje, nego vi gospodo iz vlasti SNS-ovske brinite o sebi i „ne kukajte na tuđem grobu“ (moravainfo.rs, 22. 1. 2022); Можда је лепши кроз SNS-ovske ружиčaste naočаре атрактивних грађевинских локација, сумњивих пројеката и инвеститора са још сумњивијим капиталом (juznevesti.com, 24. 11. 2022); Ово више личи на пројекат смишљен у СНС-овској маркетиншкој кухињи, са циљем да додатно дискредитује Бошка Обрадовића који никакве везе са овим поступком нема (dveri.rs, 2022).

- ④ варијанте есенесовски, -а, -о.
- ⑤ синоними напредњачки, -а, -о.
- ⑥ област ПОЛИТИКА.

СНС-овски прил.

① дефиниција *на начин карактеристичан за Српску напредну странку, српску политичку партију основану 2008. године, те чланове и чланице те странке – СНС-овце и СНС-овке.*

② цитати Najbolje da se tu lepo prostru behaton ploce i po mogucnosti i led rasveta da sljasti, onako Sns-ovski (juznevesti.com, 17. 5. 2023); Koliko ludila i zatucanosti u jednom postu ??? Tipično sns-ovski! (krusevacgrad.rs, 5. 3. 2019); Da li je slučano što je otac "ugroženog" deteta član sns-a, što je pred školom i okupljenom decom vrlo sns-ovski vikao "Je... vam majku demokratsku" (subotica.com, 2011); Слушам га док говори како то ради штреберски. Сваки текст изговара са истом напаљеношћу, дсс-овски, снс-овски, можда би и кпс-овски да дођу на власт (webtribune.rs, 2021); Odvratno, ružno, tmurno, licemerno, nezakonito, uvlakacki, snihodljivo, SNS-ovski neiskreno i ljigavo (maglocistac.rs, 25. 11. 2020); Doktorski precizno, SNS -ovski uobicajeno, da se napune sopstveni dzepovi na racun gradjana Srbije (rtv.rs, 21. 7. 2015).

- ④ варијанте есенесовски.
- ⑤ синоними напредњачки.
- ⑥ област ПОЛИТИКА.

стреличарка ж. р.

① дефиниција *особа женског рода која се бави стреличарством.*

② цитати Након прошлонедељног освајања и златне медаље на Државном првенству за млађе категорије у Темерину, где је победила у јуниорској конкуренцији, Ања је потврдила свој раскошни таленат и

доказала је да је тренутно најбоља стреличарка у Србији. Стреличарски Клуб Диф је на ова два Државна првенства иначе био најуспешнији Клуб и учврстио се на првом месту ранг листа Стреличарског савеза свих клубова у Србије (sscukarice.rs, 18. 3. 2021); *Стреличарка* кикиндског Апола Ана Лукић, у својој првој такмичарској сезони, освојила је сребрну медаљу на дворанском Првенству Србије у Руми, а Давид Рице био је бронзани, обоје у узрасту кадета олимпијским луком (kikindski.rs, 12. 3. 2023); Млада нишка стреличарка освојила прво seniorsko zlato / На Трофеју Београда одржаном minulog vikenda чланица нишког стреличарског клуба *Naissus-2003* Исидора Велиčković освојила је своју прву златну медаљу у конкуренцији seniora (juznevesti.com, 29. 6. 2016); Danica Nikolić је најбоља стреличарка Србије у кадetskoј конкуренцији. Лука Grozdanović се након дуже паузе вратио стреличарству и освојио сребрну медаљу на Државном првенству (niskevesti.rs, 29. 9. 2021).

⑥ област спорт.

стрелкиња ж. р.

① дефиниција *особа женског рода која се бави стрелаштвом.*

② цитати Трофејна српска стрелкиња Zorana Arunović била је наш најуспешнији такмичар на Svetskom kupu који је одржан у Kairu. У дисциплини ваздушни пиштољ освојила је две сребрне медаље (telegraf.rs, 25. 2. 2023); Српска стрелкиња Zorana Arunović нова је европска шампионка у гађању ваздушним пиштољем, а још једну медаљу за овај наш трофејни и скрајнути спорт „upucala“ је svetskim рекордом од 246,9 кругова у финалу континенталног првенства у slovenačkom Mariboru (danas.rs, 13. 3. 2017); Стрелкиња Sofija Adamović освојила сребро на Првенству Србије (vesti.rs, 27. 3. 2023); Dobrim partijama mlada стрелкиња из Ниша осигурала место на Европском првенству (juznevesti.com, 1. 2. 2023); Стрелкиња Marija Malić освојила бронзу на Олимпијским играма младих / То је друга медаља у стрелаштву за Србију у Buenos Ajresу, након што је Aleksa Mitrović ваздушном пушком такође освојио бронзу (zurnal.rs, 8. 10. 2018).

⑤ синоними стрелашница.

⑥ област спорт.

стрелашница ж. р.

① дефиниција *особа женског рода која се бави стрелаштвом.*

② цитати Srpske стрелашнице освојиле злато и обориле европски рекорд! / У екипној конкуренцији ваздушном пушком на првенству Европе у Москви,

Ivana Maksimović, Andrea Arsović i Dragana Todorović osvojile su prvo mesto / Ženska reprezentacija Srbije u streljaštvu osvojila je zlatnu medalju u ekipnoj konkurenciji vazdušnom puškom na prvenstvu Evrope u Moskvi (telegraf.rs, 5. 3. 2014); Evo kako danas izgleda naša najbolja streljašica / Više puta je Jasna Šekarić proglašavana za najbolju sportiskinju i strelca Jugoslavije i Srbije, pa je čak tri puta bila svetska prvakinja i četiri puta evropska šampionka u streljaštvu, dok u poslednje vreme nemamo prilike da je često vidimo u javnosti (blic.rs, 18. 9. 2019); Ekipa „Premijere“ razgovarala je sa proslavljenom streljašicom Ivanom Anđušić Maksimović koja je premijerno otkrila sve o svom novom poslu, kao i roditeljstvu, koje ju je, kako je navela, značajno promenilo (wap.pink.rs, 2023); Brankica Zarić, najbolja kikindska streljašica svih vremena i članica SK „Novi Sad 1790“, osvojila je zlatnu medalju na prvenstvu Srbije u Nišu (gradski.online, 13. 3. 2022); Trijumf streljašice Anđele Simić / Tokom vikenda održano je prvo kolo lige zapadne Srbije u streljaštvu čiji je domaćin bila Streljačka družina „Radenko Jovanović Raša“. Takmičenje je okupilo 87 strelaca iz 19 klubova i odvijalo se u tri kategorije (serijska vazдушna puška, standardna vazдушna puška i standardni pištolj) (prviportal.net, 30. 10. 2019).

5 синоними стрељашица.

6 област спорт.

Борђе Р. Оташевић*

Институт за српски језик САНУ, Београд

РЕЧНИК ДЕАНТРОПОНИМНИХ НЕОЛОГИЗАМА (5)

РЕЧНИЧКИ ЧЛАНАК

Неологизми нису разврстани по азбучном реду већ су груписани према антропонимима који су им у основи. Антропоними су сложени по азбучном реду.

Речнички чланак садржи највише пет целина: дефиницију, област, синониме, цитате и коментар.

ЦИТАТИ

Наводе се по два цитата за свако значење. Сви цитати су преузети с интернета. Због уштеде простора и прегледности наводи се само први део адресе (без *www.* или *https://*) који показује о којем се извору ради, док се остатак, који често заузима неколико редова, изоставља. Уз помоћ било којег претраживача лако се може наћи цео текст. Треба имати на уму да су очигледне словне грешке исправљене, као и да су у мањем броју текстова додавани дијакритички знаци. Након адресе наводи се година када је текст објављен. Понегде се није могло утврдити о којој се години ради.

УСЛОВНИ ЗНАЦИ

[...] изостављање дела текста

[„текст“] део текста, најчешће само једна реч, који је због изостављања дела текста премештен с места на коме се налазио како би реченица била коректна.

/ у цитираном тексту следећа реченица или стих су били у новом пасусу (реду).

* djordje.otasevic@isj.sanu.ac.rs.

ДАЧИЋ, Ивица

(1966-)

Српски политичар. Био је портпарол Социјалистичке партије Србије од 1992. до 2000. године. Од 2006. године председник је ове странке. Био је министар спољних послова, први потпредседник владе и премијер.

дaчићевац м.р.

- ❶ дефиниција **а.** *функционер, члан Социјалистичке партије Србије од 2006. године, од када је њен председник српски политичар Ивица Дачић. б.* *особа која подржава политику српског политичара Ивице Дачића, присталица његове политике.*
- ❷ област **ПОЛИТИКА.**
- ❸ цитати **а.** У срцу комуниста, у души слобиста, у чланској карти дачићевац (politika.rs, 28. 7. 2013); Он верује да ће, хапсећи најомраженије заточнике политичког криминала после Милошевићеве ере, Србији вратити веру у правду, и да ће то и њега и напредњаке квалификовати за изгледну будућност. Притом, ако у томе не буде ошљарио – а зашто би ако му од тога политички живот зависи – не би ме зачудило ни ако би нахватао неког свог, још мање кад би му у мрежу упао неки дачићевац, пун поверења у то да треба да се кријеш док крадеш само кад си у опозицији (pecat.co.rs, 16. 7. 2012); Главни дачићевац у Чачку оптужио СНС да пропитује Чачане за кога ће гласати и да им „узима податке“ (fakti.org, 24. 2. 2016). **б.** После свих грешака из деведесетих, да ли мислите да би за Србију било боље да је победио Иван Стамболић? И да ли сте ви тада били „стамболићевац“ или „милошевићевац“? А, ко су данас највећи „дачићевци“? (.sps.org.rs, 12. 12. 2014); Naravno nisam dačićevac, ali kad lopov više drže lopova je smehotresno (mondo.rs, 20. 2. 2014); Nisam Dačićevac, ali ova žena je retko antipatična (rtv.rs, 28. 2. 2016);

да̀чићевка ж.р.

- ❶ дефиниција *функционерка, чланица Социјалистичке партије Србије од 2006. године, од када је њен председник српски политичар Ивица Дачић.*
- ❷ област ПОЛИТИКА.
- ❸ цитати *Ovo je pravi razlog zašto se zapravo TUKU DAČIĆEVKE... / Dijana Vukomanović i Ivana Petrović, visoke funkcionerke SPS koje su ovih dana šokirale javnost tučom u stranačkim prostorijama, zapravo su godinama u emotivnoj lezbo-vezi, a pravi razlog za njihov sukob nije politika, već ljubomora (informer.rs, 23. 6. 2016); БИВША ДАЧИЋЕВКА: Вучић не зна да вози овај Боинг 747, и опозиција треба да се укључи у решавање КиМ (pravda.rs, 24. 7. 2017); Primitivna dačićevka SDD je nakon što je sredila zdravstvo za primer u Evropi prešla na dokusurivanje davno devastiranog obrazovanja (forum.burek.com, 31. 8. 2017).*

да̀чићевскӣ, -ā, -ō

- ❶ дефиниција *који се односи на српског политичара Ивицу Дачића, на свеукупност његових политичких ставова и начин на који обавља политичке послове.*
- ❷ област ПОЛИТИКА.
- ❸ цитати *Овакав, дачићевски, приступ не открива само колико је јако противљење увођењу реда и закона у Србији а демократија непожељна, већ показује и тотално одсуство било каквог плана или конкретне идеје за решавање проблема са којима се грађани суочавају (politika.rs, 9. 8. 2012); То је тај препознатљив даčićевски стил, demagoška потреба да се оџјука са neprosvećenim plebsom (juznevesti.com, 29. 8. 2016); Pri tome je, da stvar bude urnebesnija, uveliko na snazi partnerstvo SPS-a i LDP-a u nekim beogradskim opštinama, čime svaki zametak ozbiljnosti ove teatralne „dačićevske melodrame“ pada u vodu (.slobodnaevropa.org, 17. 7. 2008); Здравко Крсмановић је са Новом социјалистичком партијом доживио дебакл на прошлим републичким изборима, док је остатак социјалиста са Ђокићем на челу, Дачићевски поправио свој рејтинг (frontal.rs, 12. 10. 2012).*

да̀чићевски прил.

- ❶ дефиниција *на начин карактеристичан за српског политичара Александра Вучића, за свеукупност његових политичких ставова и на-*

чин на који обавља премијерске, председничке и друге политичке послове.

- ② област ПОЛИТИКА.
- ④ цитати Логично је да око формирања власти прво разговарамо са старим коалиционим партнерима,“ Павић је дачићевски заокружио своју уцењивачку мисао, „и нема разлога да пре тога разговарамо са другима.“ (srpskistav.com, 15. 10. 2018); У интервјуу за БХ ТВ 1, којег ћемо гледати по Васкрсу, није ћутао. Ту се извињавао због злочина, најавио посету Сребреници и дачићевски поручио да су Срби из РС за њега – Босанци (srbijadanas.net, 26. 4. 2013); Još jedan daždvenjak koji dačićevski razmišlja ili nešto umnije što ne mogu da razumem (facebook.com, 23. 5. 2020).

дачићизам с.р.

- ① дефиниција *свеукупност политичких ставова српског политичара Ивице Дачића и начин обављања политичких послова карактеристичан за њега.*
- ② област ПОЛИТИКА.
- ④ цитати А upravo su ti raznorazni prozukli leftisti oličenje balkanskog političkog šarlatanstva, pravi izdanak kulovskog dačićizma (forum.b92.net, 18. 7. 2017); 30 g. mилошевићизма, шеšelјизма, mirизма, šainoćevizма, vulinizма, vučelićизма, arkanизма, mitrovićизма, pavkovićизма-ojdanićизма, dačićизма, mrkизма, nikolićизма, vučićизма, kertesизма, čovićизма, ulemekизма, tomićизма, dmitrovićизма, draško-vićизма, karadžiћизма, ćosićизма... (twitter.com).
- ⑤ коментар Нераспрострањено. Пејоративно.

БИБЛИОГРАФИЈЕ

Ђорђе Оташевић*
(Београд)

БИБЛИОГРАФИЈА РАДОВА НА СЛОВЕНСКИМ ЈЕЗИЦИМА И ЕНГЛЕСКОМ О НЕОЛОГИЗМИМА ВЕЗАНИМ ЗА АКТУЕЛНУ ПАНДЕМИЈУ : ИЗБОР (5)

Овчинникова Г.В., „Семантичке сдвиге в Covid-терминологијском пољу француској медицинској терминосистеми“. *Верхневолжски филолошки вестник*. 2020, № 3 (22), стр. 119–123.

Орел И.В., „Тенденција к појављенију политичких неологизма в немачком општеству“. *Евразийско Научно Обједињење*. 2020, № 3–5 (61), стр. 326–327.

Орлова Г.В., „Карантинни дискурс: особености семиотичких новација“. У: *Проблеми преподавања филолошких дисциплина в нових образователних условима. Материјали доклада и саопштења XXVI међународној научно-методичкој конференцији памјати Надежде Тихоновне Свиђинској*. Санкт-Петербург, 2021, стр. 69–73.

Остапенко С.С., Еремеева А.А., „Влијание COVID 19 на лексику енглеског језика“. У: *Вопросы современной филологии и проблемы методики обучения языкам. Сборник научных статей по итогам VIII Международной научно-практической конференции*. Брянск, 2020, стр. 74–76.

Павлова А.С., „Наименования коронавирусной инфекции COVID-19 в русском, английском и немецком языках: культурно-национальная специфика“. У: *Новые слова и словари новых слов. 2020, Сборник научных статей*. Институт лингвистических исследований РАН, Санкт-Петербург, 2020, стр. 124–136.

Парфенова М.С., „Влијание пандемии COVID-19 на лексически састав енглеског језика“. У: *Јзык, култура и литература. Ежегодник*. Волгоград, 2021, стр. 21–24.

* djordje.otasevic@isj.sanu.ac.rs

Первухина С.В., Рудь Е.Е., „Средства выразительности в газетном стиле (на примере публикаций о коронавирусной инфекции)“. *Гуманитарные исследования*. 2020, № 3 (75), стр. 98–104.

Петренко Д.А., Лихачёв Э.В., Чернышова М.В., „Средства языковой выразительности в образе COVID-19 (на материале немецкого политического дискурса СМИ)“. *Научный диалог*. 2020, № 7, стр. 194–209.

Петрова М.В., „Неологизмы в немецкоязычных медиа: функциональный аспект“. У: *Средства массовой коммуникации в многополярном мире: проблемы и перспективы. Материалы XI Всероссийской научно-практической конференции*. 2020, стр. 260–261.

Печкарева Д.Ю., „Структурно-семантические особенности неологизмов, связанных с пандемией новой коронавирусной инфекции, в немецком и русском языках“. *Студенческий электронный журнал стриж*. 2023, № 1 (48), стр. 26–30.

Погребная И.Ф., „Нео-лексика в период пандемии коронавируса: новое или хорошо забытое старое?“ *Гуманитарные и социальные науки*. 2020, № 5, стр. 201–212.

Полякова Г.Б., Мирзоян Л.Г., „Средства речевой выразительности в заголовках электронных региональных сми, освещающих тему «COVID-19»“. У: *Архитектоника региональной культуры. Сборник научных трудов 3-й Всероссийской научно-практической конференции*. Курск, 2020, стр. 194–197.

Попова Е.П., Игнашина З.Н., „"Коронавирусный" блендинг в испанском языке: продуктивные модели словообразования“. *Современное среднее профессиональное образование*. 2022, № 1, стр. 74–76.

Попова Л.В., „Неологизмы предметной области КОВИД-19 (COVID-19) в английском языке“. У: *Вызовы современности и стратегии развития общества в условиях новой реальности. Сборник материалов II Международной научно-практической конференции*. Махачкала, 2021, стр. 171–174.

Привалова Д.В., „Моделирование нового словаря неологизмов эпохи COVID-19“. У: *Иностранный язык в профессиональной сфере: педагогика, лингвистика, межкультурная коммуникация. Сборник материалов Межвузовской научно-практической конференции - В 3-х ч.* Москва, 2022, стр. 186–190.

Прокофьева В.Ю., Вейман Ю.И., „Изменения в современном русском языке в условиях пандемии коронавируса“. У: *Студент года 2020, Сборник статей Международного научно-исследовательского конкурса*. Петрозаводск, 2020, стр. 253–258.

Прокофьева Н.А., Щеглова Е.А., „Медиасловарь ключевых слов текущего момента: лексико-семантическое поле «коронавирус»“. У: *Новые слова и словари новых слов. 2020, Сборник научных статей.* Институт лингвистических исследований РАН. Санкт-Петербург, 2020, стр. 189–202.

Проскуракова Д.Ю., „Неологизмы на тему «ковид и пандемия» в языке французской прессы“. У: *Межкультурная коммуникация в современном образовательном процессе: тенденции, стратегии, технологии. Сборник научных трудов по итогам международного круглого стола.* Киров, 2021, стр. 101–107.

Путилова М.В., Габдуллина А.Х., „Способы образования японских неологизмов, появившихся в период пандемии коронавирусной инфекции“. *Евразийский журнал региональных и политических исследований.* 2022, № 2 (23), стр. 28–31.

Радбиль Т.Б., Рацибурская Л.В., Палоши И.В., „Активные процессы в лексике и словообразовании русского языка эпохи коронавируса: лингвокогнитивный аспект“. *Научный диалог.* 2021, № 1, стр. 63–79.

Редкозубова Е.А., „COVID-лексика: этимологический и словообразовательный аспекты (на материале русского, английского и немецкого языков)“. *Гуманитарные и социальные науки.* 2020, № 4, стр. 193–200.

Рзаева С.М.К., Пальтова Д.В., „Словообразовательная характеристика неологизмов с компонентами COVID и согоnavirus в английском и русском языках“. У: *Лингвистика и лингводидактика. Сборник научных тезисов и статей по материалам всероссийской научно-практической очно-заочной конференции.* Орехово-Зуево, 2021, стр. 205–208.

Романик А., „Лексические новации русского языка в период пандемии коронавируса“. У: *Новые слова и словари новых слов. 2020, Сборник научных статей.* Институт лингвистических исследований РАН. Санкт-Петербург, 2020, стр. 137–144.

Романова Н., „Коронавірус і німецька мова“. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського : Лінгвістичні науки : зб. Наук. Праць.* – Одеса : Інформаційно-видавничий центр університету ім. К. Д. Ушинського, 2021, № 32, стр. 94–105.

Романова Т.Н., Матижева Е.Г., „«Короналексика» как отражение современных реалий“. У: *Ашмаринские чтения. Сборник статей XII Международной научно-практической конференции.* Чебоксары, 2020, стр. 117–120.

Ромейко А.С., „Словосложение как способ пополнения лексики современного английского языка (на примере текстов интернет-контента)“. *Ученые записки НТГСПИ. Серия: История и филология*. 2021, № 1, стр. 85–97.

Ротанова А.Д., „Образные наименования в немецком лексиконе эпохи пандемии коронавируса“. У: *Молодая наука в современном университете. Материалы I Всероссийской (с международным участием) научно-практической конференции*. Владимир, 2023, стр. 232–238.

Рыжкова О.А., „Неологизмы в период COVID-19“. У: *Научные достижения: теория, методология, практика. Сборник научных трудов по материалам XL Международной научно-практической конференции*. Анапа, 2022, стр. 68–72.